

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Felsefe10

Kavram Öğretimi Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Felsefe 10

Kavram Öğretimi Kitabı

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Hazırlayanlar

Kitabı hazırlayan yazar isimleri çalışma sayfalarının sonunda listelenmiştir.

Edtör

Nursel TÜCCAR PEKSAYILIR,
Suna AY

Dil Uzmanı

Arzu GÜRVAR DAR, Eflak MALGACA,
Fatma ŞAHİN, Ferhat ER

Program Geliştirme Uzmanı

Taha Tezcan İNAM

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı

Sinem BİLGİN

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Nuray ORAL

Sorumlu Grafik Tasarım Uzmanı

Beyza DİRİK

Bireyin ve toplumun gereksinimleri, hayatın her alanında ortaya çıkan yenilikler ve gelişmelere bağlı olarak hızla değişmektedir. Bu durum, öğrenme ve öğretme sürecinin de ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır. *Kavram Öğretimi Kitabı* öğrencilerin derslerde öğrendikleri kavramlara dair yanılgıları tespit edip gidermek, kavram karmaşalarının önüne geçmek ve kavrama dair bilgilerini pekiştirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu kitapta öğrencilerin derslerde öğrendikleri kavramları konu içeriğine uygun olarak ele alan ve farklı seviyelerde hazırlanmış etkinlikler yer almaktadır. Etkinliklerin ilgi uyandıracak düzeyde ve dikkat çekici olmalarına özen gösterilmiştir. Bazı etkinliklerde ele alınan kavram günlük hayatla ilişkilendirilmiş; kültür, sanat, bilim ve teknolojinin söz konusu kavramla olan bağı ortaya konmuştur. Böylelikle öğrencilerin kavramı içselleştirip kavrama yönelik edindiği bilgilerin kalıcı olmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Kavram Öğretimi Kitabı'nda ele alınan kavrama dair bilgileri hatırlatmak ya da bilgi eksikliğini, karmaşayı veya yanılgıyı ortaya çıkarabilmek için kavram haritaları, bilgi haritaları, düşünce haritaları, kavram karikatürleri, kavram çözümleme tabloları ve kavramla bağdaşan, sezgi uyandıran, çağrışım kurulabilecek görsellere yer verilmiştir. Etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı nitelikler taşımasına özen gösterilmiştir. Böylelikle öğrencilerin kavrama dair bilgilerini sorgulamaları, karşılaştırmaları, değerlendirmeleri ve neden sonuç ilişkisi kurarak kavramları özümsemeleri amaçlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerde anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak, kavramlar arasındaki ilişkileri somutlaştırmak ve derslerde öğrenilen kavramların hayatın farklı alanlarındaki kullanımlarını yansıtabilmek hedeflenmiştir.

Kavram Öğretimi Kitabı'ndaki etkinlikler öğrencilerin hatalarını görmelerine, eksik bilgilerini tamamlamalarına, öğrendiklerini pekiştirmelerine yardımcı olacaktır. Öğrendiklerini derslerinde ve günlük yaşamda kullanabilen öğrencilerin eğitim süreçlerinde ve meslek hayatlarındaki başarı düzeyi yükselecektir. *Kavram Öğretimi Kitabı*'nın öğrencilerimize faydalı olması dileğiyle...

KAVRAM ÖĞRETİMİ

ÇALIŞMA LİSTESİ

1. ÜNİTE		FELSEFİYİ TANIMA	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
1	10.1.1	Bildiğimi Biliyorum	3
2	10.1.1	Kendimi Tanıyorum	4
3	10.1.1	İnsanın Doğası	5
4	10.1.1	Bilmenin Ötesinde	7
5	10.1.1	Düşün-Dur!	8
6	10.1.1	Hikâyeyle Felsefe: Özge'nin Rüyası – I	10
7	10.1.1	Felsefe Nasıl Yapılır?	13
8	10.1.1	Felsefe Yapma!	14
9	10.1.1	Felsefe Yapmak	15
10	10.1.1	Buldurmaca	16
11	10.1.1	Zihnimdeki Kavram Haritası	17
12	10.1.2	Merak Nedir?	18
13	10.1.2	Merak Olmasaydı?	19
14	10.1.2	Yolda Olmak	20
15	10.1.2	Sorguluyorum	21
16	10.1.2	Hikâyeyle Felsefe: Özge'nin Rüyası – II	22
17	10.1.2	Bakış Açımдан	24
18	10.1.2	Yığılıyorum, O Hâlde Varım!	26
19	10.1.2	Hikâyeyle Felsefe: Özge'nin Rüyası – III	27
20	10.1.2	Ah Bu Ben!	29
21	10.1.2	Aklımı Seveyim!	30
22	10.1.2	Ya Tutarsa	31
23	10.1.2	Sorgulanan Hayat	32
24	10.1.2	Sistemin Parçası	33
25	10.1.2	Hepsi Bir!	34
26	10.1.2	Evensel Sorular	35
27	10.1.2	Hikâyeyle Felsefe: Özge'nin Rüyası – IV	36
28	10.1.2	Bütüncül Bakış	38

2. ÜNİTE		FELSEFE İLE DÜŞÜNME	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
29	10.2.1	Ben Böyleyim	40
30	10.2.1	Ne Dersiniz?	41
31	10.2.1	Önerme Nedir?	42
32	10.2.1	Nicelik Farkı	44
33	10.2.1	Dayanak Noktası	45
34	10.2.1	İddia Ediyorum	46
35	10.2.1	Aklın Yürüyüşü	47
36	10.2.1	Akl Yürütme Biçimleri	48
37	10.2.1	Sorgulayan Akıl	49
38	10.2.1	Sen de Haklısın!	50
39	10.2.1	Çelişki Var Abi!	51
40	10.2.1	Gerçek misin?	52
41	10.2.1	Hangisi Doğru?	53
42	10.2.1	Gerçeklikten At Beni, Doğrulukta Tut Beni!	54
43	10.2.1	Temeli Sağlam Atacaksın!	55
44	10.2.1	Dilin Sınırları	56
45	10.2.2	Sultan'ın Rüyası	57
46	10.2.2	Anadolu Ağzı	58

3. ÜNİTE		FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
47	10.3.1	Bir Varmış Bir Yokmuş	59
48	10.3.1	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – I	60
49	10.3.1	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – II	62
50	10.3.1	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – III	63
51	10.3.1	Kim O?	65
52	10.3.1	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – IV	66
53	10.3.1	Olmak ya da Olmamak	68
54	10.3.2	Nasıl Biliyorum?	70
55	10.3.2	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – V	71
56	10.3.2	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – VI	72
57	10.3.2	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – VII	74
58	10.3.2	Öncesi Sonrası	76
59	10.3.2	Bilim Nedir?	77
60	10.3.3	Bilim Üzerine Düşünme	79
61	10.3.3	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – VIII	80
62	10.3.3	Bilimin Yolu	82
63	10.3.4	Ne Kadar Özgürsün?	84
64	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – IX	86
65	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – X	88
66	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XI	89
67	10.3.4	Neden, Neden Demeliyiz?	91
68	10.3.4	Ne Yapılmalıydı?	92
69	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XII	93
70	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XIII	95
71	10.3.4	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XIV	97
72	10.3.4	Mümkün mü?	100
73	10.3.5	Din Üzerine	104
74	10.3.5	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XV	105
75	10.3.5	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XVI	107
76	10.3.5	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XVII	109
77	10.3.5	Din Felsefesi Üzerine – I	111
78	10.3.5	Din Felsefesi Üzerine – II	113
79	10.3.5	Ben Kimim?	115
80	10.3.6	Gizemli Orman – I	116
81	10.3.6	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XVIII	118
82	10.3.6	Gizemli Orman – II	120
83	10.3.6	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XIX	122
84	10.3.6	Siyaset Üzerine Düşünme	124
85	10.3.6	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XX	126
86	10.3.6	Toplum Olmak	128
87	10.3.6	Bir Gün Bizim Ütopyada...	130
88	10.3.7	Estetik Bakış	132
89	10.3.7	Sanatçı Yönüm	134
90	10.3.7	Hikâyeyle Felsefe: Philia ve Theano – XXI	136

4. ÜNİTE		FELSEFİ OKUMA VE YAZMA	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
91	10.4.1	Uygulama Yapalım	138
92	10.4.3	Felsefi Deneme Yazalım	140
		Cevap Anahtarları	142
		Kaynakça – Genel Ağ Kaynakçası	167-168
		Görsel Kaynakçası	169

"Çalışma Listesi" sayfasında etkinlik isimlerini tıklayarak etkinlik sayfasına, etkinlik sayfalarında "Ortaöğretim Genel Müdürlüğü" yazısını tıklayarak "Çalışma Listesi" sayfasına kolayca ulaşabilirsiniz.

► Sayfa numaraları yanındaki bu işaret, etkinliğin arka sayfada devam ettiğini gösterir.

Çalışma sonlarındaki karekodları okutarak etkinliklere ve cevap anahtarlarına online olarak ulaşabilirsiniz.

Çalışmanın uygulama süresini gösterir.

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.1. Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği**
Kavram : Bilinç
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLDİĞİMİ BİLİYORUM	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilinç kavramını açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki videoyu izleyerek soruları cevaplayınız.

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/KarekodGoster.ashx?Id=5649>

1. Videodaki sunumdan yola çıkarak “bilinç” kavramını nasıl tanımlayabilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Videoda geçen "Vicdan, duygu, algı ve hatıra gibi zihinsel durumlara sahip olunma yeteneği bilinçlilik seviyemizi belirler." ifadesi üzerine düşününüz. Bu görüşü destekleyen ya da karşı çıkan örnekler bulmaya çalışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Farkındalıklarımızın artması ve bilinç durumumuzun değişmesi, düşünce ve davranışlarımız üzerinde ne tür etkiler yaratır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.1. Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği
 Kavram : Öz Bilinç
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	KENDİMİ TANIYORUM	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Öz bilinç kavramını açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıda verilen metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

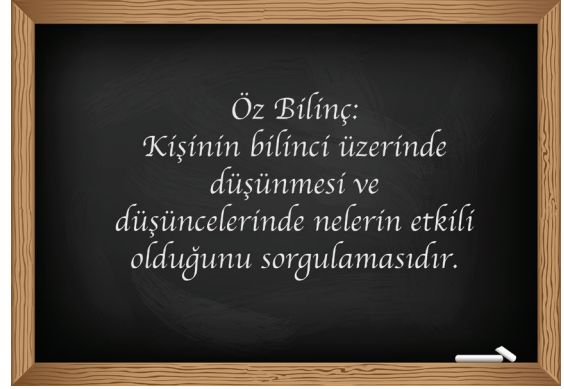
Sevgi Öğretmen: Bugün sizlere ileride sahip olmak istediğiniz mesleği ve bu mesleği seçmenizin nedenini soruyorum. Kim cevaplamak ister?

Can: Ben mühendis olmak istiyorum çünkü babam bir mühendis ve ben de onun gibi olmalıyım.

Ayşe: Öğretmenim, ben sınavda alacağım puana göre bir bölüm seçeceğim.

Taha: Annem çok iyi bir avukat olacağını düşünse de ben veteriner olmak istiyorum çünkü hayvanları çok seviyorum; onlarla ilgilenmek, onları iyileştirmek beni çok mutlu ediyor.

Sevgi Öğretmen: Verdiğiniz cevaplar için çok teşekkür ederim. Mesleğinizi seçerken herkesten önce kendinizi dinlemelisiniz. Kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeli ve meslek seçiminde size yardımcı olacak ilgi alanlarınız hakkında kendinize birçok soru sormalısınız. Şimdi, sizlere tekrar soruyorum: Hangi mesleği, neden istiyorsunuz?

Sorular

1. Meslek seçimi konusundaki açıklamalardan hareketle siz hangi öğrencinin öz bilincinin gelişmiş olduğunu düşünüyorsunuz? Gerekçelendiriniz.

.....

.....

.....

2. Sevgi Öğretmen'in "Kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeli ve kendinize birçok soru sormalısınız." sözleri size ne ifade ediyor? Sizin kendinize sorduğunuz sorular nelerdir?

.....

.....

.....

3. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz, cevabınızın nedenlerini yazınız.

- Beni en çok mutlu eder. Çünkü
- en sevdiğim yemektir. Çünkü
- olduğunda kendimi kızgın hissederim. Çünkü
- ileride sahip olmak istediğim meslektir. Çünkü
- türünde kitaplar okumaktan/müzikleri dinlemekten hoşlanırım.
Çünkü
- Yeni bir arkadaş edindiğimde ona kendimi şöyle tanıtırım:
Çünkü

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.1. Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği**
Kavram : Bilgi, Bilinç, Öz Bilinç ve Düşünme
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	İNSANIN DOĞASI	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Metinden hareketle “bilgi, bilinç, öz bilinç ve düşünme” kavramlarını ayırt edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni “bilgi, bilinç, öz bilinç ve düşünme” kavramlarını dikkate alarak okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Annesi, ünlü bilim insanımız Prof. Dr. Ferhan Atalay’ı şöyle anlatır: “Ferhan, aslında olması gerektiği gibi insanı tüm öteki canlılardan ayıran, insan doğasının en biricik özelliği olan bir şeyi yerine getiriyor. O, küçük yaşlardan itibaren içinde bulunduğu çevrenin, doğanın ve evrenin yapısını, sınırını, işlev ve amacını merak eden, araştıran, sorgulayan ve anlamak isteyen biriydi. Bunun için çevresinde, doğada ve evrende olup biten her türden gelişmeyi fark edip dikkatle gözlemler, notlar alır, sebep-sonuç ilişkileri kurmaya çalışırdı. Daha sonra bu gözlemlerinin neticesi üzerinde derinlemesine düşünür ve elde ettiği verilerle çıkarımlarda bulunurdu. Bütün bunların yanında, kişinin ne tür çalışma yaparsa yapсын daima kendisinin farkında olması gerektiğine inanır; dışarıdan kendi kendisini gözlemleyen üçüncü bir şahıs gibi kendisini de nesnel bir bakış açısı ile görmeye ve anlamaya çalışırdı.” demişti.

Düşünme

Bilgi

Bilinç

Öz bilinç

1. “Prof. Dr. Ferhan Atalay’ın çevresinde, doğada ve evrende olup biten her türden gelişmeyi fark edip dikkatle gözlemlemesi, notlar alması ve sebep-sonuç ilişkileri kurup anlamaya çalışması” ile “elde ettiği veriler” ifadeleri yukarıdaki kavramlardan hangileriyle ilişkilendirilebilir?

.....

.....

.....

.....

2. Annesi, Prof. Dr. Ferhan Atalay için “Ferhan, aslında olması gerektiği gibi insanı tüm öteki canlılardan ayıran, insan doğasının en biricik özelliği olan bir şeyi yerine getiriyor.” derken yukarıdaki kavramlardan hangisini kastetmektedir?

.....

.....

.....

.....

3. Yukarıdaki parçada “öz bilinç” kavramını ifade eden cümleleri bulunuz. Bu kavramla (Öz bilinç), cümleleleri nasıl ilişkilendirdiğinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA** > 1.1. **Felsefenin Anlamı** > 1.1.1. **Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği**
 Kavram : Bilgi, Bilinç, Öz Bilinç ve Düşünme
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLMENİN ÖTESİNDE	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Açıklamalardan hareketle "bilgi, bilinç, öz bilinç ve düşünme" kavramlarını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, felsefe sözlüğü, genel ağ.		

Yönerge: Engin, Sıla, Berk ve Filiz'e ait aşağıdaki açıklamaları okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Hastalıktan korunmak için maske, mesafe ve hijyen kurallarına uymam gerekiyor.

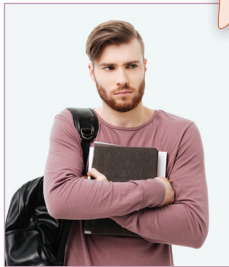
Engin

Koronavirüs can almaya devam ederken aşı çalışmalarının ve aşılama sürecinin hız kazanmasının önemi fark edildi.

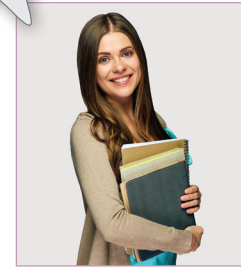
Sıla

7 Haziran 2021 verilerine göre Türkiye'de koronavirüsten 91 kişi vefat etti.

Berk

Koronavirüs nasıl ortaya çıkmış olabilir?

Filiz

1. Engin, Sıla, Berk ve Filiz'in açıklamalarının hangi kavrama karşılık geldiğini düşünüyorsanız o kavramla eşleştiriniz.

KİŞİLER
Engin
Sıla
Berk
Filiz

KAVRAMLAR
Bilgi
Bilinç
Düşünme
Öz bilinç

2. Yukarıdaki tabloda (1. soru) yaptığınız eşleştirmenin gerekçelerini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

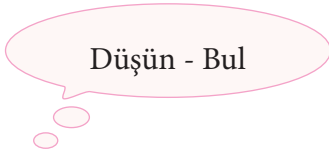
3. “Okumak, yalnızca zihni bilgi malzemesiyle dayar döşer; okuduklarımızı bizim yapan, düşünmektir.” sözü bağlamında bilgi, bilinç ve öz bilinç ile düşünme arasındaki ilişkiyi tartışınız.

.....

.....

.....

.....

Bilgi, bilinç, öz bilinç ve düşünme kavramları hakkında sözlükler veya çevrim içi kaynaklardan araştırma yaparak bilgileri aşağıdaki tabloda ilgili boşluklara yazınız. Engin, Berk, Sıla ve Filiz’in açıklamaları ile tekrar eşleştirme yapınız. Bir önceki etkinliğin ilk iki aşamasında yaptığınız eşleştirmeler ile örtüşüyor mu? Değerlendiriniz. Örtüşmeyen eşleştirmeleriniz üzerine tekrar düşünerek yanılıklarınızı düzeltiniz.

NOT

Ne tür bir bilgi istediğinizi düşününüz. Bu, bilgiyi bulmak için güvenli genel ağlar aramanızı yapılandırmanıza yardımcı olur.

- Arama terimlerinizi disiplin ile ilişkilendiriniz: “bilgi+felsefe”
- Bulduğunuz sayfaların başlıklarına bakınız. Bu başlıklar sorularınıza cevap verecek gibi görünüyor mu? Değilse arama terimlerinizi değiştiriniz.
- * Bir sayfa veya siteyi yalnızca yararlı görüyorsanız okuyunuz.

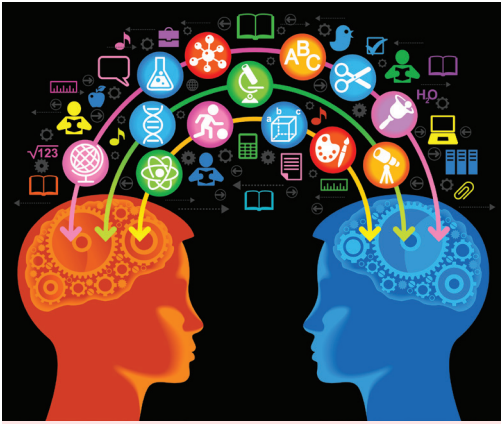
KELİMELER	KELİMELERİN ANLAMLARI	KİŞİLERİN AÇIKLAMALARI İLE EŞLEŞTİRME	DEĞERLENDİRME (Doğrulama mı? Yanılgı mı?)
Bilgi			
Bilinç			
Öz bilinç			
Düşünme			

1. ÜNİTE : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.1. Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği**
 Kavram : Düşünme, Düşünce, Felsefi Düşünme
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	DÜŞÜN-DUR!	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	"Düşünme, düşünce, felsefi düşünme" kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyup görselleri inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

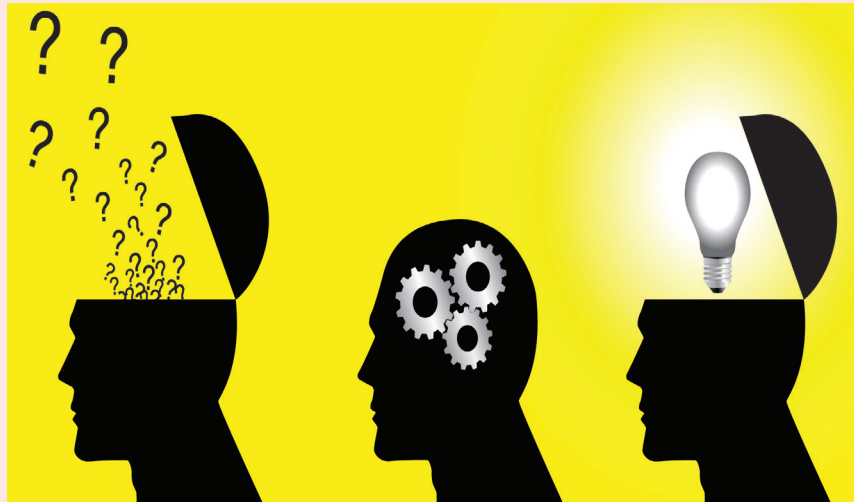

İnsanlar düşünürler. Düşünme işinin bir kısmını doğru biçimde yaparlar. Fakat doğru düşünemediğimiz zamanlar da olur. "Düşünce ve düşünme" günümüzde sıklıkla kavramsal olarak karıştırılan sözcüklerdir. Oysa düşünce ve düşünme farklı şeylerdir. Düşünceler, düşünme ediminin ürünüdür. Düşünceler, öznenin birinden ötekine taşınabilir; onlar yeni baştan, başka bir düşünmenin nesnesi olabilir. Düşünceler tartışılabilir, yadsınabilir, çürütülebilir, benimsenip kabul edilebilir. Düşünme, en genel ifadesiyle söylenirse insanın yapıcı kendinde taşıdığı bir zihin edimi olanağıdır. Burada söz konusu olan şey, her insanın doğuştan kendiliğinden eksiksiz şekilde

düşünme becerisiyle donatılmış olması değildir çünkü düşünme öğrenilen, öğretilen ve geliştirilen bir beceridir. İnsan varlığının vazgeçilmez bir koşulu olarak düşünme, dil ve eylemden bağımsız ele alınamaz çünkü bunlar, birbirlerinin ön koşulu olduğu gibi birbirlerinin sonucu da olabilen, bu nedenle bir bütün olarak ele alınması gereken kavramlardır. İnsanın günlük yaşamında düşüncelerimiz, yapıp ettiklerimize yani eylemlerimize yansır; düşüncelerimiz ile eylemlerimizi yönlendiririz. Kısacası, bir şey nasıl yapılmışsa öyle düşünölmüştür.

Felsefi düşünme ise en temelde, "Tekil, bireysel olan ile genel, toplumsal ve daha üst düzeyde paylaşılabilir olan arasındaki ilişkilerin sorun olarak öne çıkarıldığı bir düşünme doğrultusudur." Felsefe, insanın insanca yaşamasının olmazsa olmaz koşullarından biridir. Genel olarak dünya olgularına bakıldığında insanca yaşama bakımından çok fazla sorun vardır. Kişilerin düşünerek, bilerek ve anlayarak eylemleri; felsefi düşünmeyi edinmiş olmakla ilgilidir. Felsefi düşünme hem kişilerde hem kişiler arası ilişkilerde ortaya çıkacak sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Bunun olmadığı durumda ise yaygın olarak gözlemediğimiz sorunlar var olmaya devam edecek ve daha da artacaktır.

Felsefi düşünme ve felsefi bakış açısı edinme, kişilerin hem kendileri hem birbirleriyle olan ilişkileri hem de kişilerin dış dünyayla ilişkisi bakımından önemlidir.

(Fulya Sormaz Ögüt, *Felsefi Düşünmenin Önemi ve Çocuklar İçin Felsefe* doktora tezinden derlenmiştir.)

1. a) Görseller size ne düşündürdü?

.....
.....
.....

b) Daha önce “düşünceleriniz üzerine düşündüğünüz” bir durum yaşamış mıydınız? Açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Metinde yer alan felsefi kavramların ayırıcı yönleri olabilecek ifadeleri bularak aşağıya kendi cümlelerinizle yazınız.

Düşünme:

.....
.....

Düşünce:

.....
.....

Felsefi Düşünme:

.....
.....

3. İzmir güzel bir şehirdir.

.....
.....

Dünyadaki açlık sorununu çözmek için neler yapılabilir?

.....
.....

Bir insanın tüm hayatı boyunca erdemli olması mümkün müdür?

.....
.....

Yazacağım makalede hangi temel konulara yer vereceğimi düşünüyorum.

.....
.....

Ezgi, bugün havanın çok sıcak olduğunu söyledi.

.....
.....

Küresel ısınma, iklim değişikliklerine ve çevre sorunlarına neden oluyor. Dünyayı bu tehlikeden korumak için neler yapabiliriz?

.....
.....

Yukarıdaki ifadeler metinde geçen "düşünme, düşünce ve felsefi düşünme" kavramlarından hangisini örneklemektedir? Yanlarına yazınız ve bunun nedenini açıklayınız.

1. ÜNİTE	: FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi
Kavram	: Felsefe (Philosophia), Sevgi, Arayış, Bilgi, Hakikat, Hikmet (Bilgelik/Sophia), Filozof
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE'NİN RÜYASI - I	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefe (philosophia) terimi kapsamında geçen sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia) ve filozof kavramlarının felsefeyle ilişkisini yorumlayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni “felsefe (philosophia), sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia), filozof” kavramlarını dikkate alarak okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE'NİN RÜYASI - I

10. sınıfa geçen Özge o yıl hangi dersleri göreceklerini merak edip kısa bir araştırmaya koyulur ve aradığı bilgiye tez zamanda ulaşır. Derslerin çoğuna isim olarak aşına olan Özge, “Felsefe” adında bir dersin olduğunu görünce nasıl bir ders olduğu konusunda merakla düşer. Bunun için ilk yaptığı şey annesine felsefenin ne olduğunu sormak olur. Ancak annesi “Liseyi bitireli yıllar oldu, düşünce ile ilgili bir şeydi sanırım, babana sor istersen.” der ve topu babasına atar. O sırada salonda televizyon izlemekte olan babasının yanına giden Özge, babasına da felsefenin ne olduğunu sorunca Özge ile göz göze gelip kısa bir an düşünen babası, çok ciddi ve manalı bir cevap verecekmiş gibi bir ifade takınıp “Hımm, felsefe, felsefe kafa karıştıran bir şeydir, tıpkı mikser gibi. Şu an bile adını duyar duymaz kafam karıştı.” deyip Özge’yi başından savmak istercesine yeniden televizyona döner yüzünü.

Anne ve babasından doyurucu bir yanıt alamayan meraklı Özge, eline aldığı telefonla internet üzerinden felsefe ile ilgili merakını gidermek ve bilgi almak için saatler boyu okumalar yapar. Lakin gecenin sonunda kafası çok daha fazla karışmış bir hâlde, aradığı yanıtları tam bir kesinlikle bulamadan felsefenin dışında birçok kavramla da kafasını doldurup yorgun bir zihinle uykuya dalar.

Felsefenin ne olduğunu aramaktan bitkin düşmüş, bir nehrin kıyısında çimenlerin üzerinde uzanıp dinlenmek için gözlerini kapatmış bir hâldeyken “Özge!” deyip omuzuna dokunan bir sesle irkilip gözlerini açar. Karşısında, üzerinde sayısız renkten oluşan egzotik bir kıyafet, başında birçok gözden oluşan ve her yöne aydınlık saçan parlak bir taç ve gözlerinde sevgi dolu bakışlarıyla ihtişamlı duran bir kadın görür. “Diyar diyar beni arıyormuşsun, uzak diyarlardan yola düşmüşsün beni bulmak için.” der gülümseyen yüzüyle. Hayret, şaşkınlık, şüphe ve merakla karışan zihniyle “Siz kimsiniz?” diye sorunca Özge, “Ben, ne olduğunu anlamak istediğin Felsefe’yim.” der. Adım “Philosophia.” Bunun üzerine coşkuyla yerinden doğrulan Özge, aradığını bulmuş olmanın sevinciyle “Sizi gördüğüme çok sevindim.” der. “Nedir tam olarak benden istediğin, niçin yollara düştün?” diye soran Felsefe’ye, “Sizi tanımak istiyorum, adınızın anlamını, doğduğunuz ve yaşadığınız yeri, var olma amacınızı ve okullarda niçin ders olarak okutulduğunuzu çok merak ettim; bunları anlamak istiyorum” der. Bunun üzerine Özge’ye sevgi dolu gözlerle bakan Felsefe, “Peki, madem beni tanımak için bunca yol gelmişsin, bana da kendimi sana anlatmak düşer. O hâlde dinle” dedi.

“Adım Philosophia. Sizin geldiğiniz topraklarda ‘Felsefe’ olarak ifade edilir. Başka diyarlarda adıma ‘Hikmet’ denir. İsim babamın Pythagoras (Pisagor) olduğu rivayet edilir. Bana Philosophia adını veren Pythagoras’ın, kendisi için de Philosophos sıfatını kullandığı söylenir. Philosophos; sizin topraklarda filozof, başka diyarlarda feylesof ya da hakim olarak ifade edilir.” dediğinde “Evet, duydum bu kavramları. Peki anlamları nedir?” diye sordu Özge. “Hepsini anlatacağım.” dedi ve anlatmaya devam etti Felsefe.

“2500 yıl önce, Yunanlıların dilinde felsefe “bilgelik sevgisi” anlamına geliyordu. Anlayacağın üzere isminin anlamı bilgelik sevgisi (bilgelik dostu). Felsefe (philosophia), sevmek (philia) ve bilgelik (sophia) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. O dönemlerde düşünürlere bazen bilge, bazen bilgelik anlamına gelen “sophos” denirdi. Pythagoras (Pisagor), bu kelimenin başına “philia” (sevgi, arayış) kelimesini getirerek kendisine sophos (bilge) diyenlere karşı philosophos (bilgiyi seven, bilgeliği seven) olduğunu belirtmek istemiştir”.

“Peki, bilgelik ve sevgiden kasıt nedir? Bu kelimelerden ne anlamalıyız?” diye sorunca Özge, “Bilgelik, yalnızca bilgi sahibi olmayı ya da bilmeyi değil; erdemli ve mutlu bir yaşam sürmeyi de içeren, bilginin

ve hakikatin âşığı olan, bilginin ve hakikatin peşinden gidip onu arayandır.” diyebiliriz. “Sevgi ise bilgiye, hakikate karşı duyulan muhabbet demektir. Bilgiyi ve hakikati arzulamak, ondan hoşnut olmak demektir. Filozofların bilgiye, hikmete, hakikate ve bunlar üzerinde düşünmeye olan muhabbetleri ve arayışları da bu sevgiden gelir.” dedi ve devam etti. “Ancak filozofların ortak noktası her ne kadar hakikate karşı duyulan sevgi ise de her filozofun bana yani Felsefe’ye dair yaptıkları tanımlar farklıdır. Her filozof beni nasıl algılıyorsa öyle tanımlıyor. Bunun için kesin bir tanımım yok çünkü çağdan çağa, filozoftan filozofa bana yüklenen anlam değişiyor. Yine de genel olarak kendimi, maddi ve manevi gerçekliğin tümünü, varlığın neden ve ilkelerini anlamaya çalışan bir düşünce etkinliği olarak tanımlayabilirim.

“Hımm, anladım.” dedi, “Peki, bazı kavramlar kullandınız; filozof, hakikat, arayış, düşünme ve hikmet gibi. Bunlardan ne anlamalıyız?” diye sordu Özge.

“Filozof bilgeliği seven, arayan, ona ulaşmayı amaçlayan kişi anlamında kullanılmıştır. Buna göre filozof gerek bilgi alanında gerek eylem alanında ön yargılardan, içinde yaşadığı toplumun kalıplaşmış hüküm ve inançlarından uzak durabilen kişidir. Bilgiyi ve hakikati kendi akıl ve imkânları üzerinden sorgulayan, eleştiren, anlamaya çalışan kişidir. Filozofun çoğunlukla aradığı şey “hakikat”tir. Hakikat, kesin ve zorunlu olarak doğru kabul edilen bilgidir. Örneğin “Senin adın Özge’dir.” ifadesinde bir bilgi ortaya koyuyorum. Ortaya koyduğum bu bilgi, adının Özge olduğu ifadesiyle örtüşüyorsa ortaya koyduğum bilgi doğru, yani hakikattir. Kısacası hakikat; kesin, zorunlu ve tartışmasız doğruluk içeren bilgidir. Filozofun da amacı her konuda hakikatin bilgisine varmaya çalışmaktır. Bu bilgiye varmaya çalışırken verdiği uğraşa da “arayış” denir. Arayış, bilginin peşine düşmektir. Filozofun sorgularken, gözlemlerken, akıl yürütürken, eleştirirken gerçekleştirdiği eylem arayıştır. Filozofun bu arayışında kullandığı en önemli yetenek “düşünme” potansiyelidir. Düşünme, zihinsel olarak bilmek istediğin her şeye yönelmektir. Akılını kullanarak, akıl yürüterek bilmek istediğin konuyu zihninde muhakeme etmektir. Bu muhakeme varlığının ardındaki hikmeti bilmek için durmaksızın sorgulayan ve eleştiren bir muhakemedir. Peki, bu durumda “hikmet” nedir? Yukarıda da söylediğim gibi başka diyarlarda (İslam coğrafyasında) dil ve çeviriden veya kısmen anlam farklılığından dolayı felsefe yerine hikmet kavramı kullanılır. Hikmet benim öte diyarlardaki kardeşimdir diyebiliriz.” dedi Philosophia gülümseyerek. Yunanca eserlerin Arapçaya çevrilmesi esnasında philosophos (filozof) terimi hem feylesof hem de hakim olarak kullanılmış. Hakim ise hikmet sahibi olan kişi anlamında kullanılmıştır. Hikmet sahibi kişi hakim olduğu şeyin nedenlerini bilen kişidir. Buna göre hikmet de tıpkı benim gibi bilgiyi bulmak, bilginin ve hakikatin asıl kaynağını bilmeye çalışmaktır diyebiliriz.” dedi ve “Anlatabildim mi küçük filozofum?” diye sordu tebessüm ederek.

Özge, “Çok iyi anlattınız, gayet iyi anladım söylediklerinizi, çok teşekkür ederim.” dediğinde “Sen de filozof olmanın ilk ve en önemli adımını attın aslında!” dedi Felsefe.

Özge “Nedir bu adım?” diye sorunca “Merak, sorgulama ve arayış” dedi Felsefe. “Filozofun temel gıdası bunlardır. Filozof bir yolcudur. Bunlarla yola düşer, bunlar kılavuzluk eder yolcuya. Sen de yola düşmüşsün. Dilersen bir başka rüyada merak, sorgulama ve yola düşerken filozofa lazım olan azıklardan konuşuruz. Görüşmek üzere!” deyip Felsefe’nin bir anda ortadan kaybolmasıyla irkilen Özge, uykusundan uyandı. “Rüyaymış gördüklerim!” dedi. “Nasıl da gerçek gibiydi. Felsefe de böyle bir şey olmalı. Kesinliği yok, rüya ve gerçek iç içe girdi.” dedi ve yeni bir güne uyandı. Gün içerisinde gördüğü rüya üzerinde düşünen Özge, Felsefe’nin üzerinde birçok gözün olduğu aydınlık tacını ve farklı renklerden oluşan görkemli kıyafetinin anlamını sormadığı için üzüldü. Felsefe’nin de kendisine söylediği gibi başka bir rüyada görüşme imkânı olursa taç ve kıyafet ile ilgili merak ettiği soruları ona sormaya karar verdi.

1. İsmi duyduğunuz ya da kendi veya eserleri hakkında fikir sahibi olduğunuz filozof var mı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Felsefenin tanımı sizce neden yaşanan çağlara ve filozoflara göre değişir?

.....

.....

.....

.....

3. Metinde yer alan “üzerinde sayısız renkten oluşan egzotik bir kıyafet” ve “başında, birçok gözden oluşan ve her yöne aydınlık saçan parlak bir taç” ifadeleri felsefe hakkında size neler düşündürüyor?

.....

.....

.....

.....

Düşün - Bul

2. Yönerge: Aşağıdaki kavramların tanımını önce kendi anladığınız şekliyle yazınız. Sonra metinde geçen tanımlarını tespit ederek ilgili bölüme yazınız. Son aşamada ikisini karşılaştırarak doğruluğunu değerlendiriniz. Kavramla ilgili yanlışlarınız olmuşsa bunları düzeltmek için tanımları tekrar gözden geçiriniz.

KAVRAM	BENİM TANIMIM	METİNDEKİ TANIM	DEĞERLENDİRME (Doğrulama mı? Yanılgı mı?)
Felsefe			
Filozof			
Arayış			
Hakikat			
Bilgelik			
Sevgi			
Hikmet			
Düşünme			

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi**
Kavram : Felsefe (Philosophia), Sevgi, Arayış, Bilgi, Hakikat, Hikmet (Bilgelik/Sophia), Filozof
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFE NASIL YAPILIR?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefe (philosophia) terimi kapsamında geçen sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia) ve filozof kavramlarının felsefeyle ilişkisini yorumlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni “felsefe (philosophia), sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia), filozof” kavramlarını dikkate alarak okuyunuz. Soruları cevaplayınız.

Felsefe Nasıl Yapılır?

İçindekiler

Sevgi
Arayış
Bilgi
Hakikat
Hikmet (Bilgelik/Sophia)

Tarifi

Uzun yıllardır çok sevilerek yapılan bir tarifi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bilgi edinmeyi seviyor ve bilgi edinmek için karşınıza çıkan fırsatları hiç kaçırmıyorsanız bu tarif tam size göre. Üstelik bu tarifte uzmanlaştığınızda artık kendinize filozof diyebilirsiniz. Öncelikle sevgi ve hikmet (bilgelik/sophia) derin bir kaba alınarak iyice çırpılır. Daha sonra çırpılan karışımın üstüne bilgi, hakikat ve arayış eklenerek bunlar uzun bir süre yoğrulur. Sonunda bütün karışım büyük bir tencereye alınarak kısık ateşte pişene kadar karıştırılır.

1. Yukarıdaki tarifi yazarı, tarifi oluştururken malzemelerin ölçüsünü yazmayı unutmuştur. Sizce bu tarifi malzemelerinin ölçüleri nasıl olmalıdır?

.....
.....
.....
.....

2. Tarifte yazan malzemelerden herhangi biri eksik olursa sizce karışımda nasıl bir değişiklik meydana gelir?

.....
.....
.....
.....

3. Kendinize filozof diyebilmeniz için bu tarifte ne kadar uzmanlaşmanız gerektiğini düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi**
 Kavram : Felsefe
 Genel Beceriler : Medya Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFE YAPMA!	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefenin ne olduğunu ve ne olmadığını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: “Felsefe yapma” ifadesi hakkında güvenli genel ağlardan araştırma yapınız. Bu ifadenin kullanıldığı farklı örnekleri (metin, karikatür, şarkı, yorum gibi) bulmaya çalışınız. Bulduğunuz örneklerde “felsefe yapma” ifadesinin hangi anlamda kullanıldığını aşağıdaki tabloya kendi cümlelerinizle not alınız.

1. Örnek	2. Örnek	3. Örnek
4. Örnek	5. Örnek	6. Örnek

1. a) Tespit ettiğiniz anlamlardan birbirine benzer olanlar var mı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

- b) Sizce bu örneklerdeki ifadeler bir gerçekliği mi yoksa kişisel bir görüşü mü yansıtıyor? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Bulduğunuz örneklerden herhangi birine katılıyor musunuz? Nedenini belirtiniz.

.....

.....

.....

3. Sizce “felsefe yapmak” ne demektir? Yazınız.

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi**
Kavram : Felsefe
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFE YAPMAK	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefenin ne olduğunu ve ne olmadığını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

- Esmâ:** Mevlâna'nın "Kusur arıyorsan tüm aynalar senin." sözünü anladığımdan beri diğer insanları yargılamak yerine kendi davranışlarımı ve düşüncelerimi sorgulamaya başladım.
- Ali:** Ben felsefi boyuta ulaşmayan hiçbir şeyin insanı başarıya ulaştıramayacağını, her şeyin eksik kalacağını düşünüyorum. Her dönemin ve her meselenin felsefi bir boyutu var.
- Sevgi:** Bence Victor Hugo'nun (Viktor Hügo) "Felsefe, düşüncenin mikroskobudur." sözünü yaşamın her alanında kullanmalıyız. Olayların nedenlerini ne kadar merak eder ve ne kadar iyi irdeleyebilirsek bakış açımız o kadar genişler.
- Dilek:** Felsefe yapmayı bırakın, söylediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum. Ayrıca bu söylediklerinizi gereksiz buluyorum.

1. Yukarıdaki görüşlerden hangisine katılıyorsunuz? Nedenini belirtiniz.

.....
.....
.....

2. Esmâ, Ali ve Sevgi'nin görüşlerinde hangi özellikler kullanılarak felsefe yapılmış olabilir? Açıklayınız.

.....
.....
.....

3. Yukarıdakilerden yararlanarak "felsefe yapmak" ifadesinin günlük dilde kullanıldığı anlamı ile felsefe literatüründeki gerçek anlamını karşılaştırınız.

.....
.....
.....

KENDİNİ DİNLE

Yönerge: Etkinliklerin sonunda kendi düşünceleriniz ve bilgileriniz üzerine odaklanınız. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. ÜNİTE	: FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi
Kavram	: Felsefe (Philosophia), Sevgi, Arayış, Bilgi, Hakikat, Hikmet (Bilgelik/Sophia), Filozof
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	BULDURMACA	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefe (philosophia) terimi kapsamında geçen sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia) ve filozof kavramlarını tanımlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki kavramları kullanarak bir kavram bulmacası hazırlayınız. Tabloya ilişkili olduğunu düşündüğünüz farklı kavramları da ekleyebilirsiniz. Kavramları kendi cümlelerinizle anlatarak soruları hazırlayınız. Bulmacanıza istediğiniz şekli verebilirsiniz. Hazırlanan bulmacaların hepsini bir araya toplayarak karıştırınız. Bulmacalar arasından rastgele birini alarak çözünüz.

Kavramlar: Felsefe, Philosophia, Sevgi, Arayış, Bilgi, Hakikat, Hikmet, Bilgelik, Sophia, Filozof,	
.....	
.....	
Sorular	Bulmaca

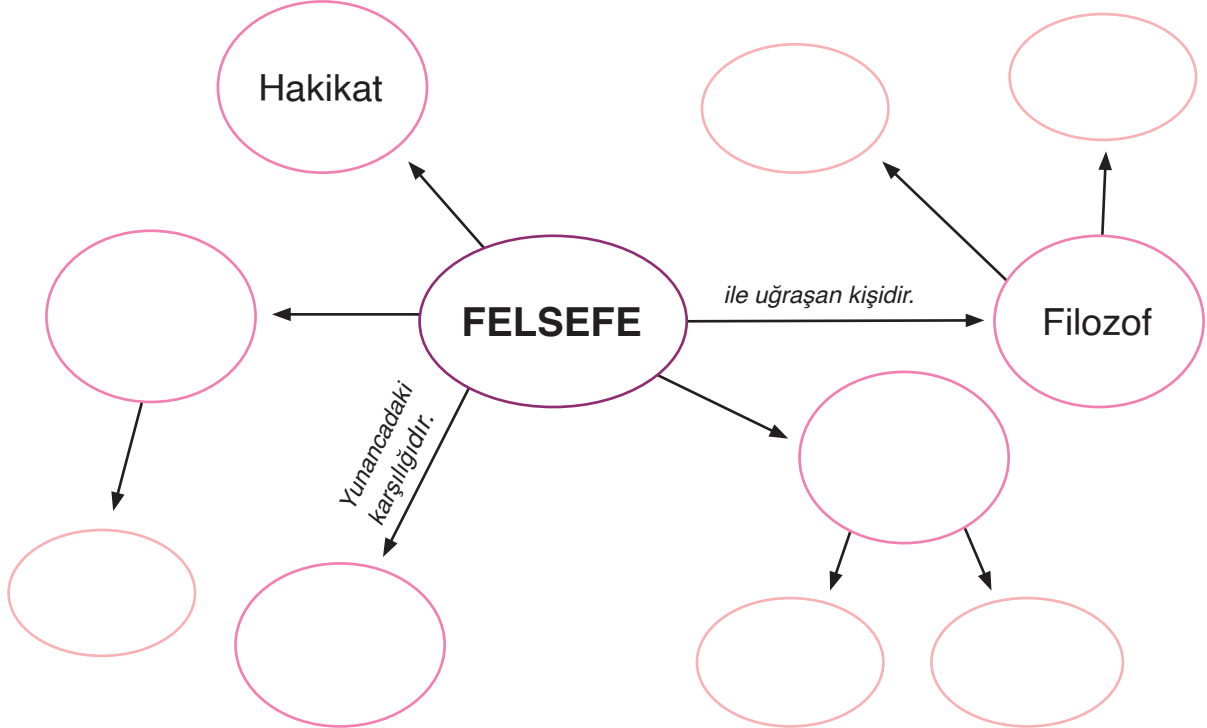

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.1. Felsefenin Anlamı > 1.1.2. Felsefe Terimi**
Kavram : Felsefe (Philosophia), Sevgi, Arayış, Bilgi, Hakikat, Hikmet (Bilgelik/Sophia), Filozof
Genel Beceriler : İş Birliği Becerisi, Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	ZİHNİMDEKİ KAVRAM HARİTASI	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefe (philosophia) terimi kapsamında geçen sevgi, arayış, bilgi, hakikat, hikmet (bilgelik/sophia) ve filozof kavramlarının felsefeye ilişkisini yorumlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıda verilen adımları sırayla gerçekleştirerek kavram haritasını tamamlayınız.

- 1 • İş birlikli çalışma için ekibinizi oluşturunuz.
- 2 • Hikâyeyle Felsefe: Özge'nin Rüyası çalışmasındaki hikâyeyi tekrar okuyunuz ve ekip olarak önemli gördüğünüz kavramları listeleyiniz.
- 3 • Aşağıda verilen kavram haritasındaki boşlukları listede yazdığınız kavramlardan yola çıkarak tamamlayınız.
- 4 • Diğer ekiplerle bir araya gelerek haritalarınızı karşılaştırınız. Haritalarınız arasında farklılıklar varsa gerekçeleriyle birlikte tartışınız.

NOT

- 1) Kavramlar arasındaki ilişkiyi belirtmeyi unutmayınız. Örneğin filozof ve felsefe kavramları arasındaki ilişki ifadesi "ile uğraşan kişidir."
- 2) İlişkili olduğunu düşündüğünüz kavramlar arasında çapraz bağlantılar da kurabilirsiniz.

1. ÜNİTE : FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram : Merak
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	MERAK NEDİR?	🕒 10 dk.
Çalışmanın Amacı	Merak kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki konuşma metnini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Kitap okumak en büyük merakım. Dün, Anadolu'da kurulan devletlerin tarihlerini anlatan yeni bir kitabı okumaya başladım.

Devletlerin tarihleri konusuna ben de meraklıyım.

Bugüne kadar birçok devlet kurulmuş ve çok farklı devlet düzenleri olmuş. Herkesi mutlu edebilecek ve herkesin üzerinde anlaşabileceği ideal bir devlet düzeni olabilir mi? Merak ettim.

Oldukça düşündürücü bir soru sordun. Bu arada Enes bugün okula gelmedi, merak ettim. En iyisi onu bir arayayım.

Merak kavramının tanımını sözlük kullanarak araştırınız. Yukarıdaki konuşmada merak kavramı hangi anlamlarda kullanılmıştır? Aşağıdaki tabloya yazınız ve merak kavramını gündelik hayatınızda nasıl kullandığınıza dair örnek cümleleri de ekleyerek tabloyu tamamlayınız.

KAVRAM	Tanımı	Örnek Cümleler
Merak		
Merak		
Merak		
Merak		

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Merak
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	MERAK OLMASAYDI?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Merak kavramının düşünce tarihindeki önemini fark etme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıda verilen örnek metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Thales (Tales) Dünya'nın neredeyse kusursuz düzeni, mevsimlerin birbirlerini kusursuzca izleyişi karşısında hayrete düşmüştü; gökyüzündeki Güneş, Ay ve yıldızların muhteşem görünüm ve dizilişi karşısında âdeta dehşete kapılmıştı. Bu düzenin kaynağını, gökyüzündeki dev nesnelere arasındaki ilişkiyi, var olanların nereden gelip nereye gittiklerini merak ediyordu. Felsefeyi ve bilimi yaratan da onun bu merakıydı.

Felsefe, Descartes'ın (Dekart) entelektüel ilgi alanlarından sadece biriydi. Oldukça başarılı bir matematikçiydi ve asıl şöhreti "kartezyen koordinat sistemi"ni keşfetmesinden ileri geliyordu. Söylenmeye göre tavanda gezinen bir sineği gözleriyle takip ettiği sırada sineğin farklı noktalardaki konumunu nasıl tanımlayacağını merak etmesi, "kartezyen koordinat sistemi"ni bulmasını sağlamıştır.

1666 yılında genç bir bilim insanı bahçede otururken yere bir elma düştü. Elmanın hareketinin neden yukarıya ya da yana doğru değil de doğrudan aşağıya doğru olduğunu merak eden bu bilim insanı Isaac Newton'dı (Ayzek Nivtin). Bu olay ona "kütle çekim teorisi" için esin kaynağı oldu.

1. Evrene, hayata, kendi geleceğinize dair merak ettikleriniz nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. Merak ettiğiniz şeyleri öğrenmek için ne gibi çalışmalar yaparsınız? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. Merak olmasaydı yeni bir şey üretmek, yeni bir düşünce geliştirmek mümkün olur muydu? Tartışınız.

.....
.....
.....
.....

1. ÜNİTE : FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
 Kavram : Merak
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	YOLDA OLMAK	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Merak kavramının felsefe için önemini fark edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

“Felsefi merak” derken bir felsefe sorusu ile dile getirilebilen türde bir merakı kastediyoruz. Bunun çok özel bir merak türü olduğunu düşünüyorum. “Yaşamın anlamı nedir?”, “Nasıl yaşamalı?”, “Bilgi nedir?”, “Aşk nedir?” hatta “Hangi sorular iyi sorudur?” türünde sorular felsefenin en temel, başlangıç sorularıdır. Bu tarz sorulara aslında aşınayız ve bazen cevapları da çok iyi bildiğimizi sanıyoruz. Felsefe, o çok iyi bildiğimizi düşündüğümüz kavramların aslında o kadar da iyi bilmediğiniz şeyler olduğunu gösterir ve merak uyandırır. Belirli bir felsefi düşünce ile “Bilgi nedir?”, “Yaşam nedir?”, “Ölüm nedir?” gibi soruları sorabiliyorsunuz. Bu merak türünü bu denli özel kılan bir durum, bu tür felsefi soruların “açık sorular” olmasıdır. Yanıtları bir türlü bulunamıyor, sunulan yanıtlara da birileri hep karşı çıkıyor. Belki de bu soruların mutlak yanıtları yok. Peki, eğer bu soruların yanıtı yoksa biz neyi merak ediyoruz? Yanıtı olmayan bir soru ne işe yarar? Merakın ve soru sormanın değerini hep ulaşılabilecek bilgiye aramışız, belki burada yanılıyoruz. Bizi bilgiye götürmese bile, soru sormaya devam etmekle bir sürü deneyim yaşadığımızı ve o deneyimlerin önemli olduğunu düşünüyorum. Öncelikle merak, bizim bir şeye yoğunlaşmamızı sağlıyor. Bir hedef koyuyoruz; o hedef yapay bir hedef de olabilir, varılmayacak bir hedef de olabilir. Ama aslolan hedefe varmak değil, o hedefe ulaşma çabamızın kendisi. Bunu anlamak için şöyle bir durum düşünün: Bütün isteklerimizin giderilmiş olduğu bir dünya olsun, Ütopya. Şöyle bir problem çıkacak o zaman: Artık yaşayacağımız, uğruna savaşacağımız hiçbir şeyimiz olmayacak; her şey bitmiş olacak. Merakın giderilmesi de öyle. Merakı bizi bilgiye götürecektir bir araç sanıyoruz. Her şeyi bildiğimiz bir dünya iyi olur muydu? Benim görüşüm iyi olmayacağı yönünde. Ben her şeyi bilmemekten mutluyum, merak etmek bir şekilde yolda olmak gibi bir şey. Önemli olan o yürüyüş. O yürüyüşü daha anlamlı kılmak için “Buradan şuraya kadar yürüyeceğim.” diyorsunuz ve o zaman yürüyüşe daha çok odaklanıyorsunuz. Merak bir şekilde olumsuz bir duygu olarak algılanmış. Bu algı bir yandan, merakın insanların özel hayatına burnunu sokmayla karıştırılmasından geliyor. Bu hâlbuki merakın yalnızca basit bir türü; merak edeceğin hiçbir şey kalmamış, komşunun ne yediğini merak ediyorsun. Komşu da rahatsız olabiliyor doğal olarak. İnsanın, ilgi alanı ne kadar geniş olursa, dili ne kadar gelişirse o kadar çok soru sorma olanağı artar, merak etme potansiyeli de o denli yükselir. İlgi alanınız ne kadar genişlerse merak potansiyeliniz de o kadar genişler. Burada “suçlu”nun merak olduğunu sanmıyorum.

(Haber: Şenay Çınar/Boğaziçi Dergi, Prof. Dr. İlhan İnan İle Söyleşi'den derlenmiştir.)

1. Felsefi düşüncenin gelişimi için merak etmek neden önemlidir?

.....

.....

2. Sizce merak etmenin bir sınırı olmalı mıdır? Açıklayınız.

.....

.....

3. Sizin felsefe ile ilgili olarak merak ettikleriniz nelerdir?

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Sorgulama
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, İletişim Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	SORGULUYORUM	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Sorgulama kavramını kendi düşüncelerine uyarlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıda sorgulama kavramının tanımı verilmiştir. Tanımdan yola çıkarak soruyu cevaplayınız.

Sorgulama: Bir amaca yönelik olarak sistemli bir şekilde soru sorarak anlamaya çalışma ve gerçeğe ulaşma çabasıdır.

- Felsefi düşüncede sorgulama önemli midir? Gerekçelendiriniz.

.....
.....
.....

2. Yönerge: Felsefi Bir Sorgulama: Ben Kimim? videosunu izleyiniz. Sorgulama sırasında dikkatinizi çeken noktaları aşağıya not alınız.

.....
.....
.....

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/KarekodGoster.ashx?Id=5648>

3. Yönerge: Sorgulamanın tanımını ve videoda izlediklerinizi göz önünde bulundurarak aşağıda verilen adımları sırasıyla gerçekleştiriniz.

1. Kendinize bir takım arkadaşı seçerek ortak ilgi alanlarınızdan bir konu belirleyiniz.

.....
.....

2. Belirlediğiniz konu hakkında açık uçlu sorular hazırlayınız.

.....
.....

3. Sorularınızı takım arkadaşınızla paylaşarak sorulara cevap bulmaya çalışınız. Sorularınızdan cevaplar, cevaplarınızdan sorular üretiniz.

.....
.....

4. Sorularınızı ve cevaplarınızı düzenleyerek yeniden yazınız.

.....
.....

5. Çalışmanız bittikten sonra çalışmanızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşarak değerlendiriniz.

.....
.....

1. ÜNİTE	: FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram	: Sorgulama, Merak Etme, Hayret Etme, Şüphe
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE’NİN RÜYASI - II	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Sorgulama, merak etme, hayret etme ve şüphe kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz. Soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE’NİN RÜYASI - II

Günler boyu Felsefe’yi rüyasında yeniden görmenin umuduyla başını yastığa koyan Özge, her yeni güne hayal kırıklığıyla uyandı. Uyandığında hatırlayamadığı, her biri birbirinden karışık ve manasız olan sayısız rüya görmesine rağmen Felsefe ile tek bir kez olsun karşılaşmadı. Rüyalarına giremediği her yeni güne büyük üzüntüyle başlıyor; zihnini kurcalayan sorularla nasıl başa çıkacağını, ruhunu nasıl dinginleştireceğini bilemiyor; fırtınalı bir havada, dalgalı bir denizde yönünü ve pusulasını kaybetmiş bir gemi gibi savrulup duruyordu sanki. Sorular ve düşünceler iç içe geçiyor, zihninde bir kaosa dönüşüyordu. Bir gece uyumadan önce Felsefe ile konuşmalarını zihninde yeniden yorumladığında Felsefe’nin “yola düşmek ve aramak” dediği bu olsa gerek dedi. “Yola düşmeden, düşünüp sorgulamadan aradığın cevabı bulmanın imkânı yok!” diye düşünüp umutsuzca uykuya daldı.

Günlerce Felsefe’yi görme umuduyla daldığı nice uykulardan sonra onu aynı nehrin kıyısında otururken buldu. Felsefe ile göz göze geldiğinde tarifsiz bir sevinç yaşadı. “Gel bakalım, ben de seni bekliyordum.” dedi Felsefe. Özge, hayretle açılmış gözleriyle bakarak “Nasıl yani? Geleceğimi biliyor muydunuz?” diye sorunca “Bilmiyordum, umut ediyordum yalnızca. Beklemek, umut etmektir.” dedi Felsefe. Bunun üzerine Özge, günlerdir tüm yaşadıklarını Felsefe’ye anlattı. Felsefe, “Düşünce, özellikle felsefi düşünce, zor ve çetin bir yolculuktur.” dedi ve Özge’ye yaklaşarak gözlerini onun soru yumağına dönen gözlerine dikti. “Simurg’un hikâyesini bilir misin?” diye sordu. “Simurg mu? Hayır, bilmiyorum.” dedi Özge. “O hâlde bu senin için bir ödev olsun.” deyip Özge’nin Simurg’u merak eden bakışları altında, “Pekâlâ, şimdi merak ettiğin soruları sorabilirsin.” dedi Felsefe. Bunun üzerine Özge, Felsefe’nin başında duran ve üzerinde birçok göz sureti bulunan tacı ve kıyafetlerinde bulunan sayısız renklerin manasını sordu. “Başımdaki taç benim ilhamımdır. Felsefi düşünce tacıdır, adı. Etrafında bulunan 11 göz; maddi ve manevi varlık sahasını keşfim, kendimi bilmem, varlığın hikmetini kavramam, hakikati arayıp bulmam ve evreni anlamaya çalışmak için bana görü sağlayan gözlerimdir. Bunlar; sorgulama, merak etme, şüphe duyma, hayret etme, yığılımlı ilerleme, eleştirel olma, refleksif olma, rasyonel olma, sistemli olma, tutarlı olma ve evrensel olma gözleridir. Bunlar beni var eden yapı taşlarıdır. Herhangi biri körleştiğinde benim görüm zayıflar, bakış açım daralır, muhakeme gücüm körelir. Tıpkı siz insanlar gibi. Tek bir uzvunuzu kaybettiğinizde eksik kalırsınız, normal yaşantınız sekteye uğrar. Onun için felsefi düşünce de bu gözlerle varlığını borçludur. Felsefi düşüncenin ne olduğunun yanıtı bunlarda gizlidir. Dilersen tek tek bu kavramların ne anlama geldiğini açıklayayım sana.” dedi. “Çok sevinirim.” dedi Özge sorgulayan gözler ve merak dolu bakışlarla.

Sorgulama gözünün en önemli özelliği soru sormaktır. Bir amaca yönelik sorular sorarak anlamaya ve gerçeğe ulaşmaya çalışan bir gözdür. Örneğin ‘iyi’, ‘güzel’, ‘varlık’, ‘bilgi’ diye ortaya konulan bir şeye yöneldiğinde hemen ‘İyi nedir?’, ‘Güzel nedir?’, ‘Varlık nedir?’, ‘Bilgi nedir?’ diye anlamaya çalışır. Bunun için benim izimden giden ve çok sevdiğim filozoflardan birisi olan Sokrates, ‘Sorgulanmayan bir hayat, yaşanmaya değer bir hayat değildir.’ der.

Özge bu sözü “Yani hayatın anlamı ve değeri onun sorgulanmasıyla başlar, demek istiyor. Öyle mi?” diye yorumlayınca Felsefe “Aynen öyle, çok doğru söyledin, dilersen bu söylediğini bir kıssa ile özetleyelim.” dedi. Özge’nin meraklı bakışları altında “Kadim bir Yunan anlatısında Dimitri ile öğrencisi Tasso arasında şöyle bir diyalog geçer.” diyerek sözüne devam etti.

“Dimitri: Dünya’yı Atlas taşıyorsa, Atlas’ı ne taşıyor?

Tasso: Kaplumbağa.

Dimitri: İyi de kaplumbağa neyin üstünde duruyor peki?

Tasso: Bir diğer kaplumbağanın.

Dimitri: Peki, o kaplumbağa neyin üstünde?

Tasso: Sevgili Dimitri, ondan sonrası ta dibine kadar hep kaplumbağa işte...”

Kıssayı bitiren Felsefe “İşte felsefi sorgulama böyledir, bizi merak ettiğimiz bir şeyin dibine kadar çekip

o dibi dahi anlamak ister. Şimdi de Dimitri'nin ve filozofların düştüğü merak hâlini bir diğer gözüm olan merak etme gözü üzerinden anlatayım.” diyerek merak etme gözünü anlatmaya başladı.

Merak etme gözü; benimle evlatlarım olan bilimlerin temelinde yer alan, bilmek için zihni harekete geçiren bilme isteğidir. Sorgulama gözüne de yardımcı olur, yol gösterir. Bu merak sayesinde sorgulama gözü harekete geçer ve gerçeğe ulaşmaya çabalar. Bu yüzden filozof Platon “Felsefe, merakla başlar.” der. Merak gözünün en önemli amacı, yaşamı tanımayı istemek ve onu anlamaya çalışmak olarak anlaşılabilir. Filozoflar bu yüzden çok meraklı insanlardır. Dilersen ilk filozof olarak kabul edilen Thales'e ait bir rivayet anlatarak merak gözünün anlamını pekiştirelim.” dedi. Özge “Çok seviniyorum, dinlemek isterim.” deyince Felsefe kaldığı yerden devam etti. “Batı Anadolu kıyılarında yaşayan, gündelik işlerini kölesine yaptıran Thales ‘bir şeylerin neden var olduğunu’ merak ediyordu. Hatta yeryüzündekileri bir tarafa bırakıp gökyüzünde olup bitenlere ilgi göstermişti. O, bir gün Trakyalı kölesi ile gezintiye çıkmıştı; anlatılanlara göre gökyüzüne bakarken önündeki çukuru göremeyip boylu boyunca yere serilmişti. Thales yere serilmekle de kalmayıp kölesinin alayına da hedef olmuştu. Kölesi ‘Siz filozoflar böylesiniz, ayağınızın altındakileri göremezken göklerde olup biteni anlamaya çalışırsınız!’ demişti.” Özge “Köle, taşı gediğine oturtmuş.” diyerek gülmeye başladı. “Aynen öyle!” dedi Felsefe de Özge'nin gülüşüne eşlik ederek.

Hayret etme gözüne bakalım istersen. Bu gözüm, dünyaya alışlageldik hâliyle bakmaz. Her şeyi olduğu gibi kabul etmeyi bir sorun olarak görür. Her şeyi ilk defa görüyormuş gibi şaşkınlıkla karşılar. Bu yüzden sıradan şaşkınlıktan farklıdır. Yeniden anlamaya, yorumlamaya, bilmeye çalışmaya yönelen bir şaşkınlıktır bu. Kendi gözüyle dünyanın resmini yeniden çeker. Böylece merak gözünü de harekete geçirir ve araştırmaya yönlendirir. Örneğin bir astronotun daha önce teleskopla veya resimlerde gördüğü Ay'a ayak basması ve dokunmasının şaşkınlığı gibi. Çünkü böyle bir temas teleskopla yapılan bir temas gibi değildir artık, hayret verici başka bir boyuttur.” dedi Felsefe.

Şüphe gözüne gelince... Merak gözüyle ikiz kardeş gibiler aslında. O da merak gözü gibi bilmeye, anlamaya çalışır lakin merak gözü gibi tezcanlı ve atak değildir. Soğukkanlı ve temkinlidir. Bir bilgiyi, gördüğü bir olayı veya varlığı körü körüne hemen kabul edip ‘Evet, bu böyledir!’ demez. ‘Acaba!’ diyerek yaklaşır. Akli ve mantığı tam olarak kavramadan, tüm ayrıntılarına vâkıf olmadan ‘Bu, budur.’ veya ‘Bu, böyledir.’ demez. Eleştirel bir bakışla görmeye çalışır ve farklı bakış açılarıyla kavramaya çalışır. Mesela ‘Bu, vardır.’ veya ‘Bu, doğrudur.’ denildiğinde şüphe gözü ‘Bu, gerçekte var mıdır?’ veya ‘Bu, gerçekte doğru mudur?’, ‘Bunun varlığından veya doğruluğundan nasıl emin olabiliriz?’ diye kuşkulu bakışlarıyla dikkatimizi başka yöne çevirir, bizim olanı olduğundan farklı yorumlamamıza önayak olur anlayacağın. Eğer şüphe gözüm olmamış olsaydı gördüğüm, işittiğim, duyumsadığım birçok şeye körü körüne inancaktım belki. Çok işime yarayan bir göz, çok.” dedi Felsefe. “Sizin bu anlattıklarınız da benim çok işime yaradı. Bu şekilde sorgulamanın, merak etmenin, hayret etmenin ve şüpheyle bakmanın felsefi düşünce için ne kadar gerekli olduğunu kavradım.” diyen Özge'ye Felsefe “O hâlde şimdilik bu kavramlar yeterli, uyandırdığında söylediklerimi not al, yeniden gözden geçirir ve bunlar üzerine bir deneme yazarsın. Verdiğim ödevi de hazırlarsın. Bir sonraki rüyada da öteki üç gözümden konuşuruz.” cevabını verdi. Aniden kayboldu Felsefe. Bu ani kayboluşla ürperen Özge uykudan uyandı. Gördüğü rüyayı zihninden geçirip bir müddet üzerinde düşündükten sonra yeni bir güne “Merhaba.” dedi.

1. Filozof Thales için kölenin “Siz filozoflar böylesiniz; ayağınızın altındakileri göremezken göklerde olup biteni anlamaya çalışırsınız!” demesi filozofların merak dürtüsü hakkında sizde nasıl bir izlenim uyandırdı?
.....
.....
2. Sokrates'in, “Sorgulanmayan bir hayat, yaşanmaya değer bir hayat değildir.” sözünü tartışınız.
.....
.....
3. Evrene dair herhangi bir bilgi, gözlem ya da izlenimle karşı karşıya kaldığınızda “sorgulama”, “merak etme”, “hayret etme” ve “şüphe duyma” hislerinden daha çok hangisinin etkisi altında kalırsınız? Nedenini belirtiniz.
.....
.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
 Kavram : Sorgulama, Merak Etme, Hayret Etme, Şüphe Etme
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, İş Birliği Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BAKIŞ AÇIMDAN	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Güncel problemleri felsefi düşüncenin özelliklerini kullanarak analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıda verilen konu başlıklarını ve felsefi bakış açılarını inceleyiniz.

KONU BAŞLIKLARI	FELSEFİ BAKIŞ AÇILARI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ekonomik fırsat eşitliği ve işsizlik ➤ Büyük ölçekli çatışmalar/savaşlar ➤ İklim değişikliği ➤ Yiyecek ve su güvenliği ➤ Salgın hastalıklar ➤ Bilim ve teknolojideki gelişmelerde karşılaşılan etik sorunlar ➤ Genel ağ ve sosyal medya ➤ Hayvan hakları 	<div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around;"> <div style="border: 2px solid #e91e63; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 5px;">HAYRET EDEN</div> <div style="border: 2px solid #00bcd4; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 5px;">MERAK EDEN</div> <div style="border: 2px solid #3954ab; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 5px;">ŞÜPHE EDEN</div> <div style="border: 2px solid #e57373; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 5px;">SORGULAYAN</div> </div>

2. Yönerge: Aşağıda verilen adımları sırasıyla gerçekleştiriniz.

1. İş birlikli çalışma için ekiplerinizi oluşturunuz.
2. Yukarıda verilen konu başlıklarından çalışmak istediğiniz konuyu seçiniz.
3. Ne tür bilgilere ihtiyacınız olacağını düşününüz. Güvenli genel ağ bağlantılarını kullanarak konunuz üzerinde 10 dakikalık bir hazırlık çalışması yapınız.
4. Yukarıda verilmiş bakış açılarından birini seçerek konuyu değerlendirip tabloya yazınız.
5. Beş dakika sonra bir öncekinden farklı bir bakış açısı seçiniz. Bu bakış açısıyla konuyu değerlendirerek arkadaşınızın bıraktığı yerden tabloyu doldurmaya devam ediniz.
6. Çalışmanızın sonunda oluşan tabloyu sınıfla paylaşarak değerlendiriniz.

KONU	1. ÖĞRENCİ	2. ÖĞRENCİ	3. ÖĞRENCİ
Hayret Ediyorum			
Merak Ediyorum			
Şüphe Ediyorum			
Sorguluyorum			

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
 Kavram : Yığılımlı İlerleme
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	YIĞILIYORUM, O HÂLDE VARIM!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Yığılımlı ilerleme kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Felsefi anlamda sorgulama; insan doğasının merak etme, şüphe duyma, hayret etme gibi potansiyellerine bağlı, oldukça kadim düşünsel bir etkinliktir. Sorgulama süreci, sonu olmayan bir yol imgesi gibi filozoflar tarafından asırlar boyunca sürdürülmüştür. "Varlık var mıdır?, Varlığın ana maddesi nedir?, Ben kimim?, Dünyadaki yerim nedir?, Ne arıyorum?, Varlığın bir anlamı var mı?, Neyi bilmek istiyorum?, Kesin ve zorunlu bilgiye ulaşmam mümkün mü?" gibi birçok soruya cevap verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra, yaşanan çağın gerçekleri ve problemleri üzerinden "Öz bilinebilir mi?, Varoluş mu öz mü önce gelir?" gibi yeni sorular ortaya çıkmıştır. Bütün bu sorulara farklı cevaplar verilmiş ve bu süreç yaşadığımız çağa kadar devam etmiştir. Böylelikle soru soruyu doğurmuş ve her bir soru başka sorular ve cevaplara göre farklı şekillerde yeniden üretilmiştir. Örneğin "İyi nedir?" sorusuna "Toplumca onaylanan ahlaki eylemlerdir." cevabını verirsek bu kez farklı sorular karşımıza çıkar. "İyinin ölçütü nedir? İnsan bir davranışta bulunurken özgür müdür? Evrensel bir ahlaktan bahsedebilir miyiz?" gibi birçok soruyla sorgulama süreci devam eder. Bu şekilde sorgulamalar üzerinden de öznel bir kimliğe sahip cevaplar doğar. Bundan dolayı kendi bilgilerinden dahi şüphe duyan filozofların başka filozofların ortaya koydukları cevaplara kuşkuyla yaklaşmaları, bunlardan şüphe duyup eleştirmeleri felsefenin ruhuna uygun, olağan bir durumdur. Başka filozofların cevapları her bir filozof tarafından kendi gerçekliği üzerinden, eleştirel bir mantıkla yeniden üretilir. Bu manada soru ve cevap döngüsü sonu gelmeyen düşünsel bir etkinlik olarak varlığını sürdürmeye devam eder.

1. Metinden hareketle yığılımlı ilerlemenin (kümülatiflik) felsefi düşüncenin hangi özelliklerinden beslendiğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yukarıdaki metinden hareketle yığılımlı ilerlemeyi, Karl Jaspers'ın (Karl Cespırs) "Felsefe, yolda olmaktır." sözü üzerinden yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sorgulama ile yığılımlı ilerleme arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE	: FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram	: Yiğilimli İlerleme, Eleştirel Olma, Refleksif Olma
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE’NİN RÜYASI - III	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Yiğilimli ilerleme, eleştirel olma ve refleksif olma kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE’NİN RÜYASI - III

Felsefe ile karşılaştıkları ikinci rüyanın ardından birkaç gün geçmiş, Özge bu zaman boyunca Felsefe ile diyaloglarını defalarca zihninde canlandırmış ve ne çok kavram öğrendiğinin farkına varmıştı. “Galiba yavaş yavaş Felsefe’nin ne olduğuna dair kafamda bir düşünce oluşmaya başlıyor.” dedi. Bunun üzerine o güne kadar öğrenip zihninde oturtmaya çalıştığı felsefe ve kavramlar üzerine bir değerlendirme yazısı yazmaya koyuldu. Günün sonunda “Kavramları Yeniden Üretmenin Önemi” adlı yazısına son noktayı koymuş ve ilk felsefi denemesini yazmış olmanın mutluluğuyla yeni bir rüyaya dalmanın heyecanını duymuştu. Bu heyecan o günün gecesinde karşılık buldu. Özge ile Felsefe sanki aynı yerde, aynı nehrin kıyısında buluşmaya yazgılıymışlar gibi üçüncü kez karşılaşmışlardı.

“Dünyama yeniden hoş geldin.” dedi Felsefe, Özge’ye tebessümle bakarak. “Yeniden hoş bulduk.” dedi Özge tebessümle karşılık vererek. “Nasılsın? Neler yaptın?” soruları üzerine Özge günlerinin nasıl geçtiğinden ve neler yaptığından, yazdığı denemeden bahsedince Felsefe ile bunun üzerine kısa bir diyalogda bulundular. Daha sonra “Çok iyi işler başarmışsın, o hâlde kaldığımız yerden devam edebiliriz.” deyip yiğilimli ilerleme gözünü anlatmaya başladı.

“Yiğilimli ilerleme gözüm, ilk ortaya çıktığım çağdan bu yana benzer sorulara farkı yanıtlar veren filozoflara dönük gözümdür. Bu gözüm felsefi düşüncenin birbirini etkileyen ve bu etkileşimle ilerleyen bir niteliğe sahip olmasını ifade eder. Düşünürler, aynı probleme yeni ve farklı çözümler getirirken başka düşünürlerin ortaya koyduğu görüşlerden etkilenir. Onların görüşlerinden yararlanırlar. Böylece yeni düşünceler geliştirilir ve sürekliliği sağlanır. İşte bu gözüm de filozofların düşünce, bilim, sanat ve benzeri alanlarda ortaya koyduğu farklı her yaklaşımı kaydeder. Bu şekilde birbirini etkileyen filozofların yaklaşımları üzerinden ortak bir birikime katkıda bulunur. Bunun sonucunda da felsefi düşünce zenginleşir.” dediğinde “Nasıl yani! Bir örnek verebilir misiniz?” diye sordu Özge.

“Örneğin ‘Doğru bilginin kaynağı nedir?’ sorusuna felsefe tarihinde birçok filozof ‘Doğru bilginin kaynağı duyulardır.’ yanıtını verirken birçok filozof doğru bilginin akılla elde edileceğini savunmuştur. Alman filozof Kant ise bu çabaların tümüne ‘Hayır!’ diyerek her iki yaklaşımın eksik yanları ile doğru yanlarını karşılaştırıp yeni bir senteze ulaşmıştır. Buna göre doğru bilgi hem duyumun hem de aklın ortak imkânlarıyla ortaya çıkar. Böylece kendisinden önce yaşamış filozofların yaklaşımlarını da gözeterek yeni bir yaklaşım tarzı ortaya koymuş, bu anlamda yeni bir adım atmış ve ortak birikime katkı sağlamıştır.” dedi. Özge “Anladım.” deyince Felsefe, eleştirel olma gözünü anlatmaya başladı.

“**Eleştirel olma** gözüm, doğruları akıl yoluyla bulmaya çalışarak bilgeliği elde etmeye yönelik gözümdür. Doğrulara ulaştığı zaman bile onu sorgulayan, aşmaya çalışan yanımdır. Herhangi bir düşünceyi ya da görüşü ele alırken onu olduğu gibi kabul etmek yerine akıl süzgecinden geçirir; akıl yürütme, analiz ve değerlendirmede bulunur; onu oluşturan bütünü parçalarına ayırır; iyi ve kötü yanlarını ortaya koymaya çalışarak bana katkıda bulunur. Bu şekilde, olana farklı bir gözle ve çok yönlü bakabiliyorum.” dedi ve “Unutma Özge, eleştiriye tabi olmayan her düşünce insanı tek yönlü bakmaya zorlar. Böylece varlığın başka yönlerini görmez, sığ ve kısır bir düşünce dünyasında yaşamaya mahkûm olursun, bu da körlüktür. Eleştirel gözle bakan kişi, körler memleketinde gören kişidir, bu kadar önemli.” diyerek eleştirel olmanın ve eleştiriye açık olmanın önemine değindi. Özge “Körler memleketinde görmek ifadesi durumu tam da özetlemiş sanki, sevdim bunu. Bunu not almalıyım.” dediğinde Felsefe “O hâlde öteki gözümüzden bahsetmeye başlayabiliriz.” diyerek devam etti.

“Öteki gözüm ise **refleksif olma** gözüm. Sevgili Özge, düşünmek kendiliğinden olmaz. Ya özne ya da nesnesi olmalı. Yani ya düşünen birisi olmalı ya da üzerinde düşündüğümüz bir şey, bir konu, bir problem olmalı. Burada ‘Biz neleri düşünüyoruz?’ sorusu ilk adımdır. Bu gözüm, sorgulama gözüm ile benzerlik gösterir. Bunda da bir sorgulama var ancak bu gözümde düşünce kendisi dışında başka bir konuyu

değil, kendi kendisini ya da başka bir düşünceyi konu ediniyor. Burada insan zihninin kendine dönmesi, bilginin tekrar tekrar düşünülmesi söz konusu. Buna göre insan herhangi bir şey üzerine önce düşünür, sonrasında kendisini bir obje olarak ele alıp düşüncesini düşünür. Zihnin kendi üzerine dönüp düşünmesi, kendisinin hem öznesi hem de nesnesi olabilme kapasitesi, bilincin kendi öz bilincine sahip olma durumu refleksif olma durumudur.” diyerek bir örnek verdi Felsefe. “Örneğin evinizin bahçenizden ayrı olarak ‘bahçe’ fikrinin ne olduğu, ideal bir bahçenin nasıl olması gerektiği üzerinde düşünüyorsan yaptığın bu düşünce refleksif düşüncedir. Çünkü zihninde ideal bir bahçenin nasıl olması gerektiği üzerinde düşündün ve inşa etmeye çalıştın.” Özge “Bu örnek oldukça açıklayıcı oldu, şimdi zihnimde taşlar yerli yerine oturmaya başladı.” dedi. “Sevindim, madem konu anlaşıldı o hâlde bir sonraki buluşmamızda geriye kalan dört gözümünden konuşabiliriz. Bu şekilde azar azar, sindire sindire kavramları pekiştirmiş olursun. Sen de bir sonraki buluşmamıza kadar bu kavramlara ilişkin örnekler düşünürsün.” dedi ve her zaman olduğu gibi ortadan kayboldu Felsefe. Felsefe, nasıl aniden ortadan kayboluyorsa Özge de bu ani irkilmenin sonucu olarak aniden uykusundan uyandı ve bir sonraki buluşmaya kadar bu kavramları ayrıntılarıyla araştırma kararı aldı.

1. Felsefenin refleksif olma özelliğine bir örnek veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. “Eleştirel gözle bakan kişi, körler memleketinde gören kişidir.” sözünü felsefi düşüncenin özellikleri ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bilimsel ilerleme ile yığılımlı ilerleme kavramları arasında benzer bir ilişki var mıdır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Rasyonel (Akıl Temelli) Olma, Refleksif Olma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, İletişim Becerisi, İş Birliği Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	AH BU "BEN"!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Rasyonel (akıl temelli) olma kavramını temel alarak düşünce ve davranışlarını irdeleyebilme (refleksif düşünebilme).	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Rasyonel olma ve refleksif olmanın tanımlarını dikkate alarak aşağıdaki çalışmayı yapınız.

Rasyonel Olma: Bir düşünceyi oluştururken akıl yürütme ilkelerini kullanma, kendi akıl ve mantık süzgecinden geçirme.

Refleksif Olma: Düşünülen üzerine düşünme, kendi düşünceleri üzerine yönelme etkinliği.

1

- İş birlikli çalışma için ekibinizi oluşturunuz.

2

- Daha önce yaşamış olduğunuz durumlardan birini ve bu sırada takındığınız tutumu arkadaşlarınızla paylaşınız (Örneğin arkadaşlarınızla maç izliyordunuz. Sizin takımınızı tutmayan ve görüşlerinize katılmayan arkadaşınız Melih'in yorumlarına aşırı öfkeleniniz. Artık onunla görüşmüyorsunuz.).

3

- Grubunuzda yapılan paylaşımları not olarak paylaşılanlardan bir liste oluşturunuz.

4

- Listenizdeki düşünce biçimlerinden örnekler sunarak rasyonel olup olmadığını sınıftaki arkadaşlarınızla tartışınız. Çalışmanızdaki refleksif boyutu açıklayınız.

1. ÜNİTE : FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram : Rasyonel (Akıl Temelli) Olma
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	AKLIMI SEVEYİM!	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Rasyonel (akıl temelli) olma kavramının ne olduğunu analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

“Ruhun, çoğu zaman bir savaş alanıdır. Mantiğın ve sağduyun, tutku ve arzularına karşı savaş verir.”

Halil CİBRAN

“Yaşlı kadınlar bağımsızlıklarıyla övünür çünkü sonunda dünyayı kendi gözleriyle görmeye başlarlar. (...) Akılları başlarında ve şüphelidirler. Sürekli eleştiriler yaparlar.”

Simone de BEAUVOIR (Simon de Bowwar)

- Yukarıdaki ifadelerde rasyonel olmayı çağrıştıran kelimelerin altını çiziniz.
- Altını çizdiğiniz kelimeler ile rasyonel olma arasında neye dayanarak ilişki kurdunuz? Açıklayınız. (İhtiyaç duyarsanız bağıntı kurduğunuz kelimeler hakkında güvenli genel ağ bağlantılarından araştırma yaparak düşüncelerinizi temellendiriniz.)

1. ÜNİTE : FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram : Tutarlı Olma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	YA TUTARSA	⌚ 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Tutarlı olma (tutarlılık) kavramının ne olduğunu analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

1. Aşağıda sıralanan olayları kendiniz yaşıyormuş gibi düşünerek tek tek değerlendiriniz. Bu ifadeler size tutarlı mı yoksa tutarsız mı geldi? Düşüncenizi ifadelerin yanına not alınız.

- Annenizin görüşmenizi istemediği bir arkadaşınız ile görüşmeye devam ediyorsunuz. Anneniz bu konuyu sorduğunda görüşmediğinizi söylüyorsunuz.
- Arkadaşınızı gördüğünüzde bugün giydiği kıyafetin tam bir felaket olduğunu düşündünüz. Arkadaşınız size yeni elbisesini nasıl bulduğunuzu sorduğunda kendisine çok yakıştığını söylediniz.
- Hayvanların deneylerde kullanılmasını doğru bulmuyorsunuz. Ürünlerini geliştirmek için hayvanları denek olarak kullanan bazı markaların ürünlerini kullanmıyorsunuz.
- Hafta sonu arkadaşlarınızla izlediğiniz filmi hiç beğenmediğinizi konuştunuz. Okuldaki arkadaşlarınız aynı filmin ne kadar enteresan ve hoş olduğunu söylediğinde ise kesinlikle haklı olduklarını ifade ettiniz.
- Kendinize baktığınızda beş yıl öncesine göre çok değiştiğinizi görebiliyorsunuz. Uzayan boyunuz, artan kilonuz, farklılaşan düşünceleriniz ve hedefleriniz var.

2. Sıralanan ifadeleri tutarlı/tutarsız diye ayırırken hangi özellikleri kullanarak karar verdiniz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bu örneklerden yararlanarak "tutarlılık" kavramını nasıl tanımlarsınız? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
 Kavram : Tutarlı Olma (Tutarlılık), Sorgulama
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	SORGULANAN HAYAT	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Tutarlı olma (tutarlılık) ve sorgulama kavramlarını yorumlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Sokrates'in ileri yaşına rağmen (70 yaş) Atina sokaklarında sergilediği bazı eylem ve söylemlerinden dolayı kendisine birtakım suçlamalarda bulunmuş ve bu nedenle Sokrates hapse atılarak daha sonra idam edilmiştir. Sokrates hapisanede olduğu sırada yakın arkadaşı Kriton ve diğer arkadaşları tarafından haksızlığa uğradığı gerekçesiyle kendisine firar etmesi teklif edilmiş; Sokrates bu teklifi yaşadığı kent ya da devlet olan Atina'nın yasalarını öne sürerek kabul etmemiştir. Daha net bir ifadeyle Sokrates, yaşadığı kentin yasalarına bir nevi ne kadar saygılı olduğu ve aynı şekilde herkesin de yasalara karşı saygı göstermesi gerektiği bağlamında kaçma fikrini kesin bir dille reddetmiştir. Bu bağlamda sorulması gereken iki temel soru olduğu kanaatindeyiz.

(Ferhat Kutluay, Sokrates: Düşünce ile Eylemlerinin Tutarlılığı, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi)

1. Siz olsaydınız bu metnin devamında hangi iki soruyu sorardınız?

- 1)
- 2)

2. Tutarlı olma ve sorgulama birbirini gerekli kılar mı? Nedenini belirtiniz. (Bu soruyu cevaplarken aşağıdaki açıklamalardan yararlanabilirsiniz.)

SORGULAMA: Bilinenin bilinmediğine yönelik farkındalık oluşturma. Bildiğimizi sandığımız şeylerin yanlışlığı, eksikliği ya da tutarsızlıklarını ortaya koymak için sorular aracılığıyla düşünme.

TUTARLILIK: Düşüncelerin veya davranışların ortak bir ilkeyle, düzenli ve uyumlu olarak birbirine bağlanması, çelişki içermemesi.

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Sistemli Olma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	SİSTEMİN PARÇASI	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Sistemli olma kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

"Dilerseniz bir örnek üzerinden anlatayım sistemli olmayı." dedi öğretmen ve devam etti:

"Bir televizyon fabrikasında üretim yapabilmek için birbiriyle ilişkili onlarca koşul oluşmalı. Makinelere elektrik sistemine, yazılımdan mühendise, işçiden üretim bandına kadar onlarca koşul gereklidir. Birini ortadan kaldırdığımızda üretim ya gerçekleşmez ya da sağlıklı ve kaliteli bir ürün ortaya konulamaz. Dolayısıyla her birinin varlığı bir diğerine bağlıdır. Aralarındaki düzenli ve uyumlu ilişki sonucu televizyon dediğimiz nesne ortaya çıkar ve fabrika üretim amacını gerçekleştirir. Bu ürünün ortaya çıkması, her koşulun kendi içindeki bağlantısıyla ilişkilidir.

Filozofun düşüncesi de tıpkı bir fabrikanın kendi içindeki işleyişi gibi aşamalı ve bağlantılıdır, düzenlilik ve tutarlılık içermelidir. Bu şekilde varlığa dair bütüncül bir bakış üzerinden bir model ortaya koyar. Tıpkı fabrikanın bir bütün olarak ortaya çıkardığı televizyon gibi. Bundandır ki felsefi düşünceleri sınıflandırırken bazılarını rasyonalist bazılarını da empirist filozof denir. Çünkü rasyonalist filozofun ortaya koyduğu düşüncelerin temelinde akıl, empirist filozofların düşüncelerinin temelinde de duyum temel kavram olarak kullanılmıştır. Düşüncelerinin bütününde çıkış noktaları, temellendirme biçimleri ve bakış açıları bu kavramlar üzerine kuruludur. Bu da düşüncelerini uyumlu ve tutarlı kılar. Filozofun düşüncelerini oluşturan bu kavramlardan birini çıkardığınızda veya farklı bir anlamda kullandığınızda filozofun ortaya koyduğu düşünce sistemi de çöker."

1. Yukarıdaki metinden hareketle "sistemli olmak" ne demektir? Tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Bir düşünce ortaya koyarken sistemli olmanın gerekliliğini açıklayınız/tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Doğanın sistematik işleyişini bir örnek üzerinden açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE : FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri

Kavram : Sistemli Olma

Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, İş Birliği Becerisi

Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HEPSİ BİR!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Sistemli olma kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

1. Görsellerin ortak noktalarını ifade edebilecek kelimeleri tespit ederek yazınız.

.....

.....

.....

2. Görselleri incelediğinizde zihninizde oluşan soruları not ediniz.

.....

.....

.....

3. Sorularınızı sınıflınızla paylaşarak görsellerin tamamını kapsayacak odak bir soru tespit ediniz ve odak sorunuzun felsefe için önemini açıklayınız/tartışınız.

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFİYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Evrensel Olma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	EVRENSEL SORULAR	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Evrensel olma kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Yaşamımızın hemen her gününde bilmek, anlamak veya merak gibi birçok sebeple birilerine soru sorarız ya da birilerinin sorularına muhatap oluruz. Bu soruların yanıtlarına da çoğu zaman tam bir kesinlikle ulaşırız. Ancak bazı sorular vardır ki herkesi ilgilendirir, üzerinde uzlaşılabilir kesin bir cevapları yoktur. Cevapları kişilere ve zamana göre değişmesine rağmen sorunun kendisi tüm çağları aşan, herkes için geçerli olan, tüm insanlığı ilgilendiren sorulardır. Daha ziyade tüm insanlığın düşünce mirasını esas alan, yaşamını etkileyen ve etkileyecek olan sorulardır bunlar. Dolayısıyla bu sorular günlük yaşamın çok dışında, hemen her çağda ve her yerde insanın kendi kendisine sorduğu, cevap aradığı sorulardır. İşte felsefenin evrenselliği tam da burada yatar.

1. Metne göre bir soruyu evrensel kılan özellik ya da özellikler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki tabloda evrensellik içeren felsefi soruları işaretleyiniz.

☐ İnsan, eylemlerinde özgür müdür?	☐ Yarın hava kaç derece olacak?
☐ Maç, saat kaçta oynanacak?	☐ Zaman göreceli midir?
☐ 2 x 4 kaç eder?	☐ Doğrunun ne olduğunu nasıl bilebilirim?
☐ Evrenin başlangıcı fiziksel olarak nasıl olmuştur?	☐ Dünyadaki su kaynakları tükenecek mi?
☐ Galaksiler arası seyahat mümkün müdür?	☐ Doğru bilginin kaynağı nedir?
☐ Bir davranışı iyi kılan şey nedir?	☐ Bir resmi güzel yapan unsurlar nelerdir?
☐ Bu yaptığın iyi bir davranış mıdır?	☐ Varlığın bir amacı var mıdır?
☐ Ölümden sonra yaşam var mıdır?	☐ Dünya gezegeni dışında yaşam var mıdır?

3. Sizin kendinize sorduğunuz sorular var mıdır? Bu soruları evrensel olmanın özellikleri açısından değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE	: FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri
Kavram	: Rasyonel Olma, Sistemli Olma, Tutarlı Olma, Evrensel Olma
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE'NİN RÜYASI - IV	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Rasyonel olma, sistemli olma, tutarlı olma, evrensel olma kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: ÖZGE'NİN RÜYASI - IV

Günler sonra buluşma gerçekleşti. Özge ile Felsefe bir önceki rüyada üzerinde konuştukları kavramlara ilişkin bir değerlendirmede bulundular. Özge, günlerce yaptığı araştırma ve okumalar sonucunda o kavramlara ilişkin bulabildiği örnekleri Felsefe ile paylaşınca Özge'nin örnekleri Felsefe tarafından takdir edildi. Felsefe gülümseyerek "Bu durumda kalan dört gözümün ne olduğu hakkında bilgi edinme hakkını elde ettin. O hâlde hakikate ulaşma çabanın karşılığını vereyim." deyince Özge "Merakla bekliyorum." dedi tebessümle. Bunun üzerine Felsefe, rasyonel olma gözünü anlatmaya başladı.

"**Rasyonel olma** gözüm, karşılaştığı ya da üzerinde düşündüğü problemleri akıl ve mantık çerçevesinden yorumlamaya çalışan gözdür. Bütün gözlerimin geçiş noktasıdır aslında. Sorgularken, merak ederken, şüphe duyarken, hayret ederken, eleştirel bakarken, refleksif düşünürken bütün gözlerimin kesişme noktası ve geçiş yolu bu gözümdür. Hepsi aklın ve mantığın süzgecinden geçip felsefi düşünceye katılır. Dolayısıyla "Bütün gözlerimin ortaya koyduğu" her türlü bilgi, yorum, algı ve bakış açısı akılcı ve mantıksal olmak zorundadır yoksa düşünce tacımında kendilerine yer bulamazlar. Bunun anlamı, felsefenin zihinsel bir etkinlik olmasının yanı sıra akıl ilkeleri ve akıl yürütme kurallarına uygun olmasıdır. Bir bilgiyi ortaya koyarken, bir problem üzerine düşünürken tutarlı olmak, çelişkiye düşmemek, bir düşünceyi dayanaklarıyla ortaya koymak bu gözümün başlıca amaçlarındandır. Bu şekilde zihnimde yol gösterir." diyerek sözünü bitirdiğinde "Bu gözünüzü çok iyi anladım." dedi Özge. "O hâlde felsefi düşüncede akıl gözü, felsefi düşünce tacımında yer alan tüm gözlere yol gösteren bir deniz feneridir, diyebilir miyiz?" diye sorduğunda "Çok doğru! Nasıl ki gemiler deniz fenerlerinin ışığına göre menzillerini çiziyorlarsa öteki gözler de rasyonel olma gözünün aydınlığından ilham alır, yollarını çizer." deyip "Bu durumda sistemli olma gözümde konuşabiliriz." dedi Felsefe. Özge'nin "Olur!" demesinden sonra Felsefe devam etti.

"**Sistemli olma** gözüm; bütün gözlerimin sorguladıkları, anlamak istedikleri, yorumladıkları, tartıştıkları ve üzerinde düşündükleri problemlerin hareket noktalarını bir düzen ve tutarlık içerecek şekilde bir araya getirir. Filozoflara ilham kaynağı olur böylelikle. Filozoflar farklı konularda düşünceler ortaya koyarken, her biri üzerinde düşündüğü farklı problemleri ele alırken kullandıkları kavramlar, kavramlara yükledikleri anlamlar, ortaya koydukları bakış açıları birbiriyle uyumlu olmalı ve bütüncül bir bakış açısı ortaya koymalıdır. Aksi hâlde bölük pörçük yaklaşımlar, tutarsızlık içeren görüşler ve kavram yanılgılarının olması filozofun felsefesini dayanaksız kılar. Dilersen bir örnekle açıklayayım. Yunan Filozof Platon; varlık, bilgi, ahlak, sanat ve siyaset gibi birçok konuda sayısız eser ortaya koymuştur. Bu eserleri hangi düşünür okursa okusun temelde şunu fark eder: Platon akılcı yani rasyonalist bir filozoftur. Bütün bu problemleri akıl perspektifinden ele almış, akıl üzerinden tartışmış ve akli en esaslı kaynak olarak ortaya koymuştur. Buna göre Platon'un sistemine rasyonalist (akılcı) sistem diyebiliriz. Eğer Platon birinde akıl, birinde duyum, başka bir konuda sezgi deseydi kendi kendisini her defasında yanlışlar ve tutarsız söylemleriyle yaklaşımlarını geçersiz kılardı. Bu durumda bir sistemden bahsetmek mümkün olmazdı." dediğinde "Çok merak ettim Platon'u!" dedi Özge. "Artık okula gidince Platon ve daha birçok filozofun görüşleriyle tanışma imkânı bulursun." dedi Felsefe. Özge "Dört gözle yaz tatilimin bitmesini, okulun açılmasını bekliyorum ama şimdilik sizinle olmanın tarifsiz ve ayrıcalıklı mutluluğunun tadını çıkartmalıyım." dedi gülerek. Felsefe "Peki, madem bu kadar heveslisin, o hâlde son iki gözümüzden konuşmaya devam edelim." dediğinde "Çok sevinirim!" dedi Özge.

"Sırada **tutarlı olma** gözüm var. Bu gözüm, bütün gözlerimin ortaya koyduğu, tartıştığı, üzerinde kafa yordığı yaklaşımlardaki zıt düşünceleri ayıklar. Düşüncelerin birbiriyle çelişmemesini ve uygunluk arz etmesini sağlamaya çalışır. Çünkü çelişki barındıran düşünceler, geçerliliklerini yitirir. Kendi iç tutarlılığı olmayan düşünceler, anlamlarını kaybeder. Dolayısıyla bir görüşün ortaya koyduğu tez (iddia) açısından doğruluğu kanıtlanabilir olmasa bile kendi iç tutarlılığı olmak zorunda. Yoksa felsefi bir düşünce

olarak yer bulamaz. Tutarlı olmayan bir düşüncenin doğruluğundan ve geçerliliğinden de emin olamayız. Bununla ilgili de bir örnek vereyim:

'Bütün insanlar duyguludur.

Gargamel de bir insandır.

Ancak Gargamel hiç duygulu değildir.' diye bir önerme ortaya koyduğumda kendi kendimle çelişkiye düşerim. Çünkü öncül önermemde kullandığım 'bütün' kavramı gereği Gargamel'in de merhametli olması gerekir. Ya 'bütün' kavramını kullanmamalıydım ya da tutarsızlığa düşmemek için 'bazı' kavramını kullanmalıydım. Filozof da bir düşünce ortaya koyarken, bir düşünce sistemi kurarken kavramlarla konuşur. Dolayısıyla bu tarz çelişkilere düşmez." diyerek evrensel olma gözüne geçti Felsefe.

"**Evrensel olma** gözüme gelince... Hatırlarsan bana bir önceki buluşmamızda kıyafetimin niçin bu kadar farklı renkten oluştuğuna dair bir soru sormuştun." "Evet, cevabını hâlen merak ediyorum." dedi Özge. "Cevabı bu gözümde saklı sevgili Özge. Kıyafetim, yeryüzünün tüm çağlarını, tüm kültürlerini, tüm düşüncelerini simgeliyor. Evrenselliğin sembolüdür, senin anlayacağın. Evrensel olma gözümün bir yansımasıdır bu kıyafet. Bu kıyafet, evrensel olma gözümün rengini alır. Bu gözüm tüm çağları aşan, herkes için geçerli olan, tüm insanlığı ilgilendiren sorunlara dönüktür. Daha ziyade tüm insanlığın düşünce mirasını esas alan, tüm insanlığın yaşamını etkileyen ve etkileyecek olan sorular sorar. Dolayısıyla soruları, günlük yaşamın çok dışında evrensel sorulardır. Her çağda ve her yerde her insanın kendi kendisine sorduğu, cevap aradığı soruların evrensel olmasını sağlayan gözümdür. Örneğin "Hangi cep telefonu markası daha iyidir?" diye sorulan bir soru yalnızca gündelik hayatı ilgilendiren ve yakın zamana ait bir sorudur. Bu manada evrensel değildir ancak "İyi nedir?" sorusu insanın soluk aldığı tüm çağlarda ve mekânlarda kendisine sorduğu ve sormaya devam edeceği bir sorudur. Bu yönüyle de evrensel olma özelliğine sahiptir." diyerek başındaki tacın üzerinde bulunan son gözden bahsetmiş olan Felsefe, Özge'ye şu ana kadar öğrendiği bazı kavramları kullanarak bir etkinlik yapmasını ve başka bir rüyada bu etkinlik üzerine konuşacaklarını söyleyerek ortadan kayboldu. Özge "Tamam!" diyemeden Felsefe ortadan kaybolmuştu. "Of yaa, daha niçin her defasında nehrin kıyısında karşıma çıktığını soracaktım son olarak, hemen kayboldu. Neyse, belki başka rüyada sorarım. O güne kadar "Niçin nehir?" üzerinde kendi sorgulamamı da yaparım." diye düşünürken ansızın gözleri açıldı. Rüyanın gerçekliğinden, gerçekliğin rüyasına uyanmıştı yeniden.

1. Metinden hareketle ortaya koyduğumuz bir bilginin tutarlılığı, o bilginin doğru olduğunu kanıtlar mı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Sizce Felsefe niçin her defasında bir nehrin kıyısında Özge'nin karşısına çıkmaktadır? Nehir size göre neyi temsil etmektedir?

.....

.....

.....

.....

3. Metinde geçen özellikleri (kavramları) ortadan kaldırdığınızda felsefi düşünceden bahsetmek mümkün olur mu? Nedenini belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

- 1. ÜNİTE** : **FELSEFEYİ TANIMA > 1.2. Felsefi Düşünce > 1.2.2. Felsefi Düşüncenin Özellikleri**
Kavram : Rasyonel Olma, Sistemli Olma, Tutarlı Olma, Evrensel Olma, Merak Etme, Eleştirel Olma, Şüphe Etme, Hayret Etme, Refleksif Olma, Yığılımlı İlerleme (Kümülatif Olma), Sorgulama
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, İfade ve Yazma Becerisi

Çalışmanın Adı	BÜTÜNCÜL BAKIŞ	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Rasyonel olma, sistemli olma, tutarlı olma, evrensel olma, merak etme, eleştirel olma, şüphe etme, hayret etme, refleksif olma, yığılımlı ilerleme (kümülatif olma), sorgulama kavramlarını farklı bağlamlarda değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

1. Yönerge: “Hikâyeyle Felsefe: Özge’nin Rüyası” etkinlik metinlerinden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metinlerdeki kavramlardan herhangi biri eksik olduğunda “felsefi düşünce”nin anlam bütünlüğü bozulur mu?

.....

.....

2. Hikâyeyi okurken merak ettiğiniz, araştırmak istediğiniz hangi konular/kavramlar oldu?

.....

.....

3. Metinden yararlanarak “felsefi düşünce” ile ilgili bir kavram ağı oluşturunuz. Kavramlarınızı güncel hayattan örnekler üzerinde yorumlayınız.

.....

.....

KENDİNİ DİNLE

Kendi düşünce ve davranışlarınızda bu kavramlardan hangilerini kullanmaktasınız? Kullandığınız kavramlar metindeki anlamlarıyla örtüşüyor mu? Kendiniz hakkında bir öz değerlendirme yapınız.

	Hiç kullanmıyorum.	Ara sıra kullanırım.	Genellikle kullanırım.	Her zaman kullanırım.	Bundan sonra daha doğru biçimde kullanacağımı düşünüyorum.
Merak etme					
Sorgulama					
Rasyonel olma					
Eleştirel olma					
Evrensel olma					
Tutarlı olma					
Refleksif olma					
Yığılımlı ilerleme					
Sistemli olma					
Şüphe etme					
Hayret etme					

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
 Kavram : Görüş
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	BEN BÖYLEYİM	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Görüş kavramının ne olduğunu değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Gençler için en verimli aktivite nedir? sorusuna verilen aşağıdaki cevapları okuyunuz. Soruları cevaplayınız.

- Bence spor yapmaktır. Çünkü spor gençlerin bütün stresini alan, öz güvenini artıran bir şeydir.
- Bana göre kitap okumaktır. Çünkü bu; gençlerin ufkunu açan, ruhunu besleyen bir etkinliktir.
- Bence gençler doğada olup biten olayları izlemeli, araştırmalı ve doğal dengenin korunması konusundaki sorumluluklarını yerine getirecek aktivitelerde bulunmalıdır.
- Dünyadaki her türlü toplumsal olayın nasıl geliştiğini ve nasıl sonuçlandığını merak etmek, gençlerin iyi birer birey olmasında büyük katkı sağlayacağından en verimli aktivite budur.

1. Siz bu soruya nasıl bir cevap verirsiniz? Görüşünüzü arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

2. Yukarıdaki soruya farklı cevaplar verilmiş olmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

3. Sizce “görüş” değişen bir şey midir? Aşağıdaki iki boyut açısından değerlendiriniz.

a) Farklı kişilere göre değişebilir.

Çünkü

Farklı kişilere göre değişmez.

Çünkü

b) Kendi görüşünüz zamanla değişebilir.

Çünkü

Kendi görüşünüz zamanla değişmez.

Çünkü

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Görüş
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	NE DERSİNİZ?	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Görüş kavramının ne olduğunu analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Sınıfınızda arkadaşlarınızla dinleyebileceğiniz bir şarkı seçme konusunda öneride bulununuz.

- Gelen önerileri tahtaya yazınız.
- Herkes aynı şarkıyı mı önerdi?
- Farklı şarkıların önerilmiş olmasının sebepleri neler olabilir? Açıklayınız/Tartışınız.

2. Yönerge: Aşağıdaki konularla ilgili görüşlerinizi yazınız. Görüşlerinizi sınıfınızla paylaşınız.

İyi nedir?	
İnsan özgür müdür?	
Ölümden sonra yaşam var mıdır?	
Geleneksel sanatlar yaratıcılık gerektirir mi?	

3. Yönerge: Yukarıdaki alıştırmalardan yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. “Görüş” kavramının ayırıcı özellikleri neler olabilir? Yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. “Görüş” kavramını kendi cümlelerinizle tanımlamaya çalışınız.

.....
.....
.....
.....

3. Sözlük veya güvenli genel ağ bağlantılarını kullanarak “görüş” kavramının anlamını araştırınız. Kavramla ilgili eksik bilgileriniz varsa tamamlayınız, hatalı bilgileriniz varsa düzeltiniz.

.....
.....
.....
.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME** > 2.1. *Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları* > 2.1.1. *Akıl Yürütme ve Argümantasyon*
 Kavram : Önerme
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Akıl Yürütme Becerisi, Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	ÖNERME NEDİR?	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Açıklamalardan hareketle önerme kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki konuşma metnini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Buket

Arkadaşlar, sizlere cevabı hakkında kararsız kaldığım bir soruyu sormak istiyorum: Özne, yüklem ve bağdan oluşan, doğru veya yanlış değere sahip, yargı bildiren anlamlı cümlelere önerme denir. Bu tanıma göre sizce “Ayşe öğrencidir.” ifadesi bir önerme midir?

Cansu

Bu cümle, öğrencilik özelliğinin Ayşe’de bulunduğu dair bir yargı belirtmektedir. Bu yüzden önerme olduğunu düşünmekteyim.

Salih

Cansu’nun söylediklerine katılıyorum. Ayrıca “Ayşe öğrencidir.” diyen bir kimseye “Doğru söyledin.” ya da “Yanlış söyledin.” diyebiliriz. Bu da cümlenin bir önerme olduğu yönündeki görüşümü güçlendiriyor.

Duygu

Evet, Buket. Bu cümle bir önermedir. Bu cümlede “Ayşe” özne, “öğrenci” yüklemdir; “-dir” eki ise özne ile yüklem arasındaki ilişkiyi belirleyen bağıdır.

Buket

Çok teşekkür ederim, şimdi daha iyi anladım.

Duygu

Şimdi de benim aklıma bir soru takıldı. Bütün bu bilgilerden yola çıkarak her önermenin bir cümle olduğunu söyleyebiliriz ama acaba her cümle de bir önerme midir? Önerme olmayan cümle türleri de var mıdır, varsa nelerdir?

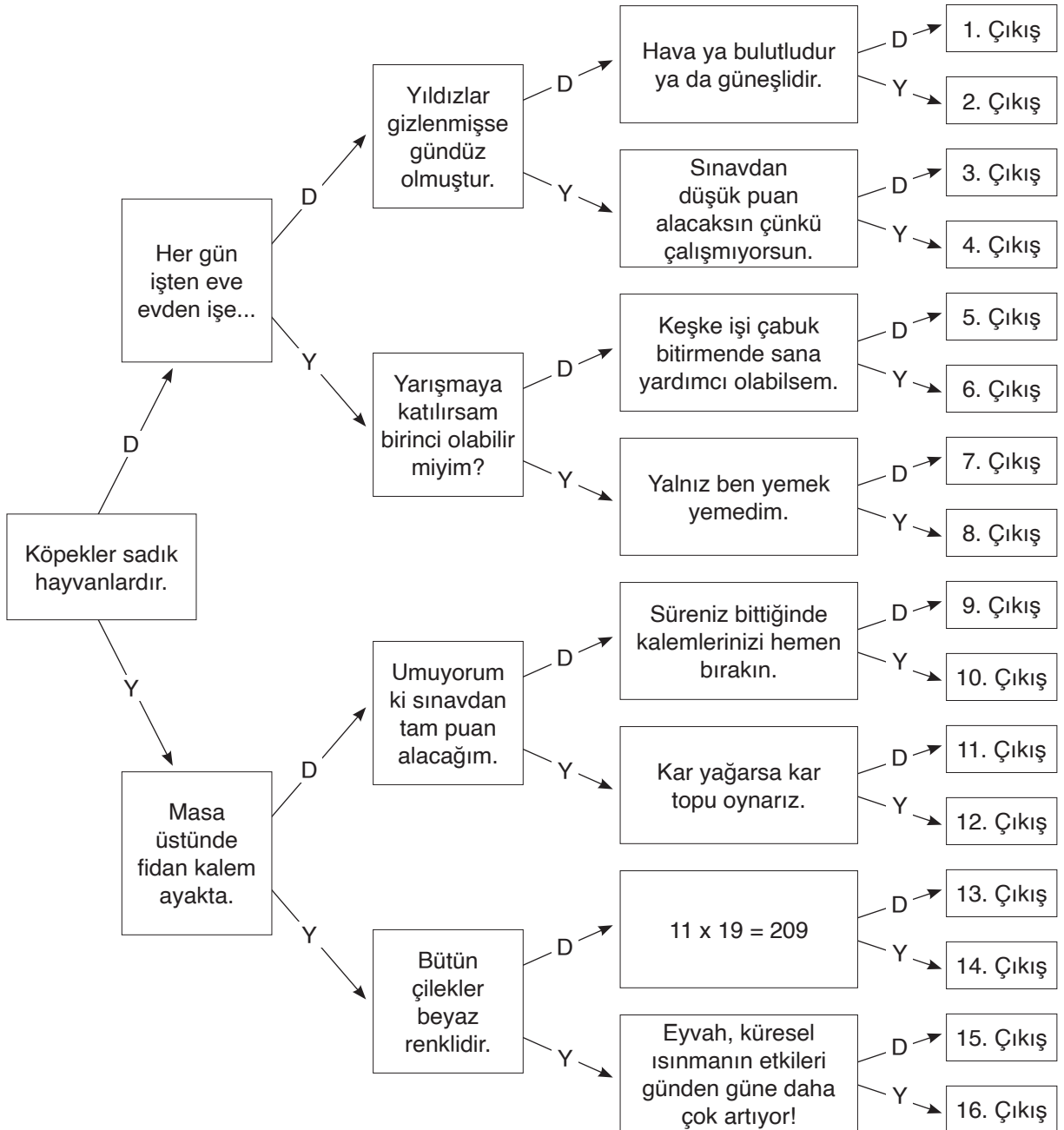
1. Duygu'nun "Önerme olmayan cümle türleri de var mıdır, varsa nelerdir?" sorusuna siz nasıl cevap verirdiniz? Gerekçenizi ve örneklerinizi yazınız.

.....

.....

.....

2. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki cümlelerin bazıları önermedir, bazıları önerme değildir. **Önerme olan ifadeler için "D", önerme olmayan ifadeler için "Y" yönlendirici oklarını takip ediniz.** Her bir kararınız bir sonraki aşamayı etkileyecektir. Vereceğiniz cevaplar sizi farklı yollardan on altı ayrı çıkışa ulaştıracaktır. Doğru çıkış bir tane olduğu için sonuçta tek çıkışa ulaşınız.

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
 Kavram : Önerme, Tümel, Tikel, Tekil
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	NİCELİK FARKI	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Tümel, tikel, tekil ve önerme kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

- Bütün ülkeler kendilerini temsil eden bir bayrağa sahiptir.
- Bazı ülkelerin bayrakları mavi renge sahiptir.
- Türkiye'nin bayrağı ay ve yıldız simgelerine sahiptir.

1. Yukarıda verilen önermeler öznelerine bakılarak hangi noktada farklılaşmaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. “Tümel, tikel ve tekil” kavramlarının anlamını sözlükten araştırınız ve aşağıdaki boşlukları bu kavramları kullanarak doldurunuz.

- önermelerde özne olan terim, bir sınıfın sadece bir kısmını içerir. “Bazı öğrenciler başarılıdır.”, “Kimi hayvanların yüzgeçleri yoktur.” vb.
- Özne olan terimin bütün sınıf üyelerini kapsadığı önermelere önerme denir. “Bütün insanlar nefes alır.”, “Hiçbir hayvan fotosentez yapmaz.” vb.
- önermelerde özne olan terim bir sınıfın tek bir üyesini gösterir. “Başak felsefe sınavından tam not aldı.”, “Pamuk siyah tüylü bir kedi değildir.” vb.

Önermelerin içerisinde yer alan bazı kelimeler, önermenin niceliğini bulmamızda bize ipucu sağlar:

- “Hepsi, hiçbir, hiçbiri, tüm, bütün, her” gibi kelimeler önermenin tümel nitelikte olduğunu gösterir.
- “Bazı, birtakım, kimi, birkaç” gibi kelimeler önermenin tikel nitelikte olduğunu gösterir.
- “Ali, bu kitap, İstanbul” gibi tek bir üyeden bahseden kelimeler ise önermenin tekil nitelikte olduğunu gösterir.

3. Yukarıda verilen bilgiyi de göz önünde bulundurarak aşağıda verilen kavramları tablodaki boşluklara uygun örneklerle yazınız.

Kavramlar	Tümel Önerme	Tikel Önerme	Tekil Önerme
Filozof			
Sayı			
İnsan			

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Argüman, Argümantasyon
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	DAYANAK NOKTASI	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Argüman ve argümantasyon kavramlarının ne olduğunu kavrayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Argüman: Bir iddiayı, bir görüşü desteklemek, doğrulamak veya güçlendirmek için öne sürülen önermeler dizisidir. Argümanlar, sonuç önermesi ve öncül önermelerden oluşur. Öncül önermeler, sonuç önermesinin dayanaklarıdır. Öncüllerden sonuca varma işlemine ise argümantasyon denir.

ÖRNEK

1. Öncül Önerme: Yıl sonu not ortalaması 50 puanın altında olan öğrenciler bir üst sınıfa geçemezler.

2. Öncül Önerme: Kenan bir üst sınıfa geçti.

Sonuç Önermesi: O hâlde Kenan'ın yıl sonu not ortalaması 50 puanın üstündedir.

1. Numaralandırılmış ifadelerin hangisinin öncül önerme, hangisinin sonuç önermesi olduğunu tespit ederek aşağıdaki boşluğa cümlelerin numaralarını yazınız.

- (1) Çiçeklerin sağlıklı yetişebilmeleri için düzenli olarak sulanması gerekir. (2) Çiçeklerimi düzenli olarak suluyorum. (3) Demek ki çiçeklerim sağlıklı yetişecek.
- (4) Su dolu bir bardağın içindeki çubuğa belli bir açıdan bakıldığında çubuk bükülmüş görünür. (5) Kare şeklindeki bir kule, uzaktan bakıldığında yuvarlak gibi görünebilir olmalıdır. (6) Her birimiz zaman zaman görme duyumuzla ilgili sıkıntı yaşarız. (7) Bizi önceden aldatan bir şeye güvenmemiz doğru olmayacaktır. (8) Bu yüzden de duyularımızın tamamen güvenilir olduğunu kabul edemeyiz.
- (9) Çocuklar "doğru olan"ı yaptıklarına dair sahip oldukları yanlış fikir yüzünden hastalanabilirler. (10) Çünkü lezzetli olanı, yenmesi hoş olanı sağlık için yararlı olanla karıştırıyorlar.
- (11) Düşünce tarihçisi, incelediği metinde neler söylenmekte olduğunu açıklayabilmek için (12) sebeplerden çok kaynaklara bakar.
- (13) Bugün ya ders çalışacağım ya da arkadaşlarımla sinemaya gideceğim. (14) Ders çalışmazsam yarınki sınavdan düşük not alırım. (15) Sinemaya gitmezsem de arkadaşlarımla vakit geçiremem. (16) Sonuç olarak ya düşük not alacağım ya da arkadaşlarımla vakit geçiremeyeceğim.

Öncül önermeler:

.....

Sonuç önermeleri:

.....

2. Yukarıda yapmış olduğunuz argüman analizinde,

a) Öncül önermeleri bulmanızı sağlayacak ipucu niteliğinde sözcükler var mıydı? Varsa hangileridir?

.....

.....

b) Sonuç önermelerini bulmanızı sağlayacak ipucu niteliğinde sözcükler var mıydı? Varsa hangileridir?

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME** > 2.1. *Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları* > 2.1.1. *Akil Yürütme ve Argümantasyon*
 Kavram : Argüman, Argümantasyon
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Argümantasyon Becerisi, İfade ve Yazma Becerisi

Çalışmanın Adı	İDDİA EDİYORUM		⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Argüman geliştirebilme.		
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.			

Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Verilen örneği inceleyiniz. Siz de bir iddia ileri sürünüz ve bu iddianızı destekleyecek bir argüman geliştiriniz.

İddia: Yakın bir gelecekte dünya nüfusunun büyük çoğunluğu ciddi olarak su sıkıntısı çekebilir.

Argüman:

Dünya üzerinde var olan su miktarı değişmezken dünya nüfusu sürekli olarak artmaktadır. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için suya olan talep de artmaktadır. Ancak suya yönelik talep artışı, nüfus artışından daha hızlıdır. Son yüzyılda dünya nüfusunun üç kat, su tüketiminin ise yedi kat arttığı rapor edilmiştir. Nüfus artışı, şehirleşme ve sanayileşmeye bağlı olarak su kirliliği de artmakta ve temiz su kaynakları giderek azalmaktadır. Bugün bile yeryüzünde istenilen kalite ve miktarda suya erişemeyen insanların sayısı milyarları bulmaktadır. O hâlde yakın bir gelecekte dünya nüfusunun büyük çoğunluğu ciddi olarak su sıkıntısı çekebilir.

İddia:

Argüman:

NOT

Bir argümanın geçerli olabilmesi için hem mantık hem de bilgi açısından doğru olması gerekir.

- Felsefi düşüncede argüman geliştirmek niçin önemlidir? Gerekçelendirerek yazınız.

2. ÜNİTE	: FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon
Kavram	: Akıl Yürütme, Önerme, Argüman, Argümantasyon
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	AKLIN YÜRÜYÜŞÜ	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Akıl yürütme, önerme ve argümanın ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Akıl yürütme; birbiriyle ilişkili ve doğru kabul edilen yargılardan hareketle yeni bir sonuç, yargı veya bilgi çıkarma işlemidir.

Buna göre herhangi bir konuda akıl yürütmek için birbiriyle ilişkili ve doğru kabul edilen yargılara ihtiyaç vardır. Bu yargıların her birine önerme adı verilir.

Önerme; en az iki terimden oluşan, doğru veya yanlış değere sahip, anlamlı bir yargı cümlesine denir. Bu bağlamda, her önerme yargı bildiren anlamlı bir cümledir ama yargı bildiren her cümle bir önerme değildir.

Argüman ise belli kanıtlara dayanarak birkaç öncül (önerme zinciri) üzerinden ortaya yeni bir yargı çıkarılmaktadır. Önerme zinciri en az iki öncülden oluşur. Örneğin "çiçek" kavramı üzerinden bir önerme zinciri kurup şöyle bir sonuç yani argüman ortaya koyalım.

1. Öncül: Bütün çiçekler bitkidir.

2. Öncül: Bütün bitkiler canlıdır.

Sonuç: O hâlde bütün çiçekler canlıdır.

Argümanın ortaya çıkabilmesi için akıl yürütmeye, akıl yürütebilmek için önermeye ihtiyaç vardır. Mantık yönünden tutarlı önermeler üzerinden akıl yürütüp varılan nihai sonuç argümandır. Öncüllerden sonuca varma işlemlerinin bütününe de argümantasyon denir.

NOT

Akıl yürütme, önerme ve argüman doğrudan birbirleriyle ilişkilidir.

1. "Küresel ısınma, doğal afet, okul, sağlık, yardımlaşma, savaş ve göç" kavramlarından herhangi biri üzerinden önerme zinciri kurarak bir argüman oluşturunuz. Bu argümanınızı sınıfta paylaşınız.

2. Aşağıdaki tabloya, yukarıdaki metinde verilen bilgilerden hareketle önerme niteliği taşıyan cümleler ile önerme niteliği taşımayan cümleler yazınız. Yazdığınız cümleleri sınıfla paylaşınız.

ÖNERME NİTELİĞİ TAŞIYAN CÜMLELER	ÖNERME NİTELİĞİ TAŞIMAYAN CÜMLELER
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3. "Daha huzurlu bir dünyada yaşamak istiyorsanız adil olmalısınız." önermesinden hareketle bir argüman oluşturunuz.

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
 Kavram : Tümevarım, Tümdengelim, Analoji
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	AKIL YÜRÜTME BİÇİMLERİ	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Tümevarım, tümdengelim ve analoginin ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

a. Tümevarım (Endüksiyon)

ÖRNEK

İnsan canlıdır ve ekolojik sistemin bir parçasıdır.
 Hayvan canlıdır ve ekolojik sistemin bir parçasıdır.
 Bitki canlıdır ve ekolojik sistemin bir parçasıdır.
 O hâlde tüm canlılar ekolojik sistemin bir parçasıdır.

b. Tümdengelim (Dedüksiyon)

ÖRNEKLER

Bütünden parçaya varma:

Bütün meyveler vitaminlidir.
 Elma meyvedir.
 O hâlde elma vitaminlidir.

Bütünden bütüne varma:

Bütün çocuklar neşelidir.
 Bütün neşeliler güzeldir.
 O hâlde bütün çocuklar güzeldir.

c. Analoji (Benzeşim)

ÖRNEK

Norveç ve Somali denize komşu ülkelerdir.
 Norveç dünyanın en büyük deniz ürünleri üreticilerindedir.
 O hâlde Somali de dünyanın en büyük deniz ürünleri üreticilerindedir.

1. Yukarıda verilen örneklerden yararlanarak “tümevarım, tümdengelim ve analogi” kavramlarını kendi cümlelerinizle ifade ediniz.

TÜMEVARIM :

TÜMDENGELİM :

ANALOJİ :

2. Verilen örnekler dikkate alındığında tümevarım ve tümdengelim dayalı akıl yürütme biçimlerinin hangi meslek grupları tarafından kullanıldığı söylenebilir?

.....

3. Tümevarım ve analogiye dayanan akıl yürütme biçimlerini hayatımızdaki kullanılabilirlikleri açısından değerlendiriniz.

.....

- 2. ÜNİTE** : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Tümevarım, Tümdengelim, Analoji
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	SORGULAYAN AKIL	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Tümevarım, tümdengelim ve analoji kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki açıklamaları okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

TÜMEVARIM (ENDÜKSİYON)

Özelden genele, parçadan bütüne ulaşma biçiminde giden akıl yürütme biçimidir.

TÜMDENGELİM (DEDÜKSİYON)

Genelden özele veya genelden genele doğru giden akıl yürütme biçimidir.

ANALOJİ (BENZEŞİM)

Aklın özelden özele izlediği yoldur. Bazı nesne veya olguların benzerliğinden hareketle bunlardan biri hakkında verilen bir yargının diğeri hakkında da verilmesidir.

1. Yukarıda verilen tanımlardan hareketle aşağıdaki önermelerin sonuç kısmını doldurunuz.

AKIL YÜRÜTME YÖNTEMLERİ		
TÜMEVARIM (Endüksiyon)	TÜMDENGELİM (Dedüksiyon)	ANALOJİ (Benzeşim)
Volkan spor yapıyor ve sağlıklıdır. Onur da spor yapıyor ve sağlıklıdır. O hâlde,	Tüm gelişmiş toplumların eğitim seviyeleri yüksektir. Japonya, gelişmiş bir ülkedir. O hâlde,	İspanya, Akdeniz ülkesidir ve İspanya'da zeytin yetişir. Türkiye de Akdeniz ülkesidir. O hâlde,
.....
.....
.....

2. Tümevarım için "öğrenci", tümdengelim için "gezegen" ve analoji için "Brezilya" kavramlarını kullanarak örnek bir şablon oluşturunuz.

.....
.....
.....
.....
.....

3. Gördüğünüz bir çiçeği koklamanız, "Bütün çiçekler kokar." genellemesinden mi kaynaklanmaktadır? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME** > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon
Kavram : Tutarlılık, Çelişiklik
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	SEN DE HAKLISIN!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Tutarlılık ve çelişiklik kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıda verilen açıklamaları okuyunuz, açıklamalarla ilgili soruları cevaplandırınız.

Tutarlılık, bir argümanı oluşturan önermelerin kendi içinde veya birbiriyle olan uygunluğudur. Buna göre bütün önermeler birbirini doğrular ve geçerli bir argüman ortaya çıkar.

Önermeler üzerinden duruma baktığımızda ise bir önerme aynı anda hem doğru hem de yanlış olamaz. Başka bir deyişle birbiriyle çelişen iki önermenin ikisi birden doğru olamaz. Bunlardan biri zorunlu olarak yanlıştır. Bir şeyin kendisinden başka bir şeyle özdeş olduğunu düşünmek **çelişiklik**dir. Özne ve yüklemeleri aynı olan, nitelik ve nicelik yönünden farklı olan önermeler çelişikdir.

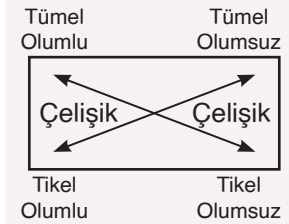
NOT

Yüklemin bildirdiği özellik, öznede bulunuyorsa önerme olumludur.

Örnek: Bitki canlıdır.

Yüklemin bildirdiği özellik, öznede bulunmuyorsa önerme olumsuzdur.

Örnek: Bitki canlı değildir.

1. Yukarıdaki açıklamaları dikkate alarak tutarlılık ile çelişiklik arasındaki farkı açıklayınız.

2. Aşağıdaki tabloda yer alan önermelerin çelişimini karşısına yazınız.

ÖNERME	ÖNERMENİN ÇELİŞİĞİ
1) Bütün insanlar canlıdır.	1)
2) Bazı kalemler siyahtır.	2)
3) Bütün üçgenler üç kenarlıdır.	3)
4) Bazı kuşlar evcildir.	4)
5) Hiçbir kitap defter değildir.	5)

3. Aşağıdaki fıkrayı tutarlılık ve çelişiklik açısından değerlendiriniz.

İzak ile Samuel hahamın karşısına çıkarlar.

İzak, “Haham efendi” der, “Samuel her gün koyunlarını toprağımdan geçiriyor ve ekinlerim mahvoluyor. Toprak bana ait. Adalet istiyorum. Haksızlık bu!” Haham, “Haklısın.” der.

Ama aynı anda Samuel, “Haham efendi” der, “Koyunlarımın gölden su içmeleri için onun toprağından geçmekten başka çareleri yok. Susuzluktan ölsün mü zavallılar? Hem asırlardır her çoban, koyunlarını sulamak için su kaynağına giden araziden geçme hakkına sahiptir. Benim de koyunlarım olduğuna göre ben de bu hakka sahibim.”

Haham, “Haklısın.” der.

O sırada odaya girmiş ve etrafı toparlarken konuşmalara kulak vermiş olan karısı hahama, “İyi de” der, “İkisi birden haklı olamaz.”

Haham eşine döner, “Sen de haklısın.” der.

(Thomas Cathcart Daniel Klein’in, “Platon Bir Gün Kolunda Bir Ornitorenkle Bara Girer” kitabından alınmıştır.)

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Çelişiklik
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	ÇELİŞKİ VAR ABI!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Çelişiklik kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıda verilen metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Serhan'ın "Bütün kaplumbağalar zekidir." iddiasına, "Bazı kaplumbağalar zeki değildir." iddiasıyla karşı çıkmıştır Meltem.

İki arkadaşının kaplumbağaların zeki olup olmadıkları üzerine yaptıkları diyaloga şahit olan Sibel'in kafası karışmıştır.

Birbirine zıt bu iki ifade üzerinden çelişkiye düşen Sibel, aynı anda iki yargının da doğru olup olamayacağı konusunda düşünmeye başlamıştır.

1. Bir bilginin aynı anda doğru ve yanlış olması mümkün müdür? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Çelişik kavramını günlük hayatta ne gibi durumlarda kullanıyorsunuz? Örnek veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kendisi de bir Giritli olan Epimenides'in "Tüm Giritliler yalancıdır." ifadesini çelişiklik bağlamında açıklayınız/tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
 Kavram : Gerçeklik
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	GERÇEK MİSİN?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Gerçeklik kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdaki sorular üzerine düşününüz ve düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte kısaca açıklayınız.

Siz gerçek misiniz?

.....

Elinizdeki kalem gerçek midir?

.....

Sayılar gerçek midir?

.....

Çiçek, sayılardan daha fazla mı gerçektir?

.....

Siz çiçekten daha fazla mı gerçeksiniz?

.....

2. Sorulardan ve cevaplarınızdan yola çıkarak bir “gerçeklik” tanımı yapmaya çalışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Doğruluk
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HANGİSİ DOĞRU?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Doğruluk kavramının ne olduğunu analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

- I. Arkadaşın hakkında söylediğin sözler, senin doğruluğuna uymuyor.
 - II. “Yükseklik arttıkça sıcaklık azalır.” yargısı, deney ve gözlemlerle doğrulanabildiği için “bilgi doğruluğu”na örnektir.
 - III. Bir yargının kendi içinde tutarlı olmasına “mantıksal doğruluk” denir.
 - IV. Gerçeklik ile onun bir özelliğini dile getiren bir ifadenin birebir örtüşmesine “doğruluk” denir.
 - V. Sınavım çok iyi geçti, tüm soruları doğru cevapladığımdan eminim.
1. Yukarıdaki ifadelerde geçen “doğruluk” kavramlarını değerlendiriniz. Sizce hangileri felsefi anlamda kullanılmıştır? Nedenini belirtiniz.

- I.
- II.
- III.
- IV.
- V.

2. Sahip olduğunuz bilgilerinizin doğruluğundan emin olabilir misiniz? Örnekler üzerinden açıklayınız.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

2. ÜNİTE : FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon
 Kavram : Gerçeklik ve Doğruluk
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	GERÇEKLİKTEN AT BENİ, DOĞRULUKTA TUT BENİ!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Gerçeklik ve doğruluk kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki açıklamaları okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Gerçeklik: En genel anlamıyla dış dünyada nesnel bir varoluşa sahip olan varlık, var olanların tümü, var olan şeylerin bütünü; bilinçten, bilen insan zihninden bağımsız olarak var olan her şey.

Doğruluk: Düşüncenin gerçekle uyuşmasıdır. Buna göre gerçekliğin bir bilgi üzerinden ifade edilmesi doğruluk kavramını ortaya çıkarır. Söylenen bir sözün nesnesine yani üzerinde konuşulan gerçekliğe uygun olması durumunda doğruluktan söz edilir. Buna **bilgi doğruluğu** da denir.

NOT

Bilginin akıl yürütme sonucu, çelişkiden uzak, kendi içinde tutarlı olmasına da **mantık doğrusu** adı verilir. Felsefi bilgide daha çok tutarlılık aranır.

1. Aşağıdaki tabloda yer alan ifadelerde "gerçeklik" mi "doğruluk" mu söz konusudur? Nedenleriyle birlikte açıklayınız/yazınız.

Güneş'in sıcaklığı	
A, A'dır.	
Dünya'da bir gün 24 saatten oluşur.	
Peribacaları	
Suyun ıslaklığı	
Su, deniz seviyesinde 100 °C'de kaynar.	
Taşın sertliği	
Bütün çiçekler bitkidir.	
Mississippi, (Missisipi) dünyanın en uzun nehridir.	
Pamuğun yumuşaklığı	

2. Gerçeklik ile doğruluk arasında nasıl bir ilişki/fark vardır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.1. Düşünme ve Akıl Yürütmenin Temel Kavramları > 2.1.1. Akıl Yürütme ve Argümantasyon**
Kavram : Temellendirme
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	TEMELİ SAĞLAM ATACAKSIN!	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Temellendirme kavramının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Filozoflar, düşünce tarihi boyunca sayısız sorular sormuş ve bu sorular üzerinden kendi görüşlerini ortaya koymuşlardır. Kullandıkları kavram ve sözcükleri açık seçik hâle getirerek görüşlerini akılcı çıkarımlarla gerekçelendirmiş ve mantıksal bir bütünlükle ifade etmişlerdir. Filozofların aşamalı ve sistematik şekilde görüş ortaya koyup tezlerini sadelikle gerekçelendirmeleri, fikirlerini daha anlamlı bir hâle getirmiştir.

Buna göre felsefi temellendirmenin nasıl olduğunu bir örnek üzerinden açıklamaya çalışalım.

John Locke (Con Lak) "**İnsan zihni doğuştan boş bir levha gibidir, zihinde hiçbir bilgi yoktur. İnsan her şeyi sonradan yaşayarak duyuusal deneyimlerle öğrenir.**" tezini ortaya koyar.

Şimdi, John Locke'un bu tezini nasıl temellendirdiğini verdiği bir örnek üzerinden görelim:

Locke, duyularımız aracılığıyla edindiğimiz yegâne şeyin temel izlenimler olduğunu vurgular. Örneğin bir elma yerken, "elma"nın tümünü tek bir izlenimle duyumsamam. Gerçekte bunun gibi pek çok temel izlenim edinirim. Ancak bir sürü elma yedikten sonra "bir elma" yediğimi düşünebilirim. Locke'a göre ancak o zaman "bir elma"nın ne olduğuna dair genel bir kavrayışa ulaşırım. Çocukken ilk kez elma yediğimizde henüz böyle bir kavrayışımız yoktur. Yeşil olduğunu görmüş, tadı ne güzel, hımm... ama biraz da ekşiymiş demişizdir. Zamanla bu tip duyumsamaları bir araya getirip elma, armut, portakal kavramlarını oluştururuz. Ancak etrafımızdaki maddi dünyayla ilgili tüm bilgilerimiz esas olarak duyularımızdan kaynaklanır. Bu nedenle duyumlara indirgenemeyen her türlü bilgi yanlış bilgidir ve kaldırıp atılması gerekir. Görüp işittiklerimizin, koklayıp tattıklarımızın duyumsadığımız şekliyle var olduklarını söyleyebiliriz en azından.

(Jostein Gaarder, Sofinin Dünyası, S.299'dan derlenmiştir.)

1. Yukarıdaki açıklama ve John Locke'ın yaptığı zihinsel etkinlikten hareketle felsefi temellendirmeyi kendi cümlelerinizle yazınız.

.....

.....

.....

2. Temellendirme, felsefe için neden önemlidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Yukarıdaki metinden hareketle iyi temellendirilmiş bir felsefi düşüncenin hangi özellikleri içermesi gerekir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.2. Düşünme ve Akıl Yürütmede Dilin Önemi > 2.2.1. Dil ve Düşünce

Kavram : Dil
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	DİLİN SINIRLARI	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Dilin ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

İnsan oluşturduğu kavramları ve düşünce dünyasını doğal dil ve diğer diller aracılığıyla başkalarına iletir. Dilin bu iletiminde ya da anlatımında ilkin iki şey vardır:

- İşitilebilen ya da görülebilen işaret - ses ya da yazı işareti - ,
- Bu işaretin anlamı.

Dilde anlamanın bize açtığı bu dünya, sembollerin basitçe yan yana gelmesi değildir. İçinde sembollerin karşılıklı olarak birbirleri ile ilişkiye girdiği, kendilerini anlaşılır ve anlamlı olarak görünüşe çıkarabildikleri bağıntılar bütünüdür.

- Yukarıdaki metinden hareketle genel bir dil tanımı yapınız.

.....

.....

.....

- Yukarıda verilen görsel ve metin bağlamında dil ile düşünce arasında nasıl bir bağ bulunabileceğini tartışınız.

.....

.....

.....

- Bir işaret veya sembolün tek bir anlama gelmesi ile birden çok anlama gelmesini bir örnek üzerinden açıklayınız. Bu durum nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunları yazınız.

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : **FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.2. Düşünme ve Akıl Yürütmede Dilin Önemi > 2.2.1. Dil ve Düşünce**
Kavram : Dil
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	SULTAN'IN RÜYASI	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Dilin ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Sultan, bir gece rüyasında bütün dişlerinin önden arkaya doğru döküldüğünü görür. Gördüğü rüyanın yorumunu yaptırmak üzere rüya yorumcularından birini huzuruna çağırır ve rüyasını yorumlamasını ister. Rüya yorumcusu bir müddet düşündükten sonra "Sultan'ım!" diye cevap verir. "O kadar uzun yaşayacaksınız ki bütün oğullarınızın ölümünü göreceksiniz." der.

Bir an sessizlik olur, ardından Sultan kükrer:

"Tez atın şunu zindana, felaket tellallığı yapmak neymiş öğrensin!"

Rüya yorumlayan kişi Sultan'ın muhafızları tarafından yaka paça götürülüp zindana atılır. Sultan bir başka rüya yorumcusunun bulunmasını emreder. Huzura getirilen ikinci rüya yorumcusuna da rüyasını anlatıp sorar:"Hayır mıdır, şer midir?"

İkinci yorumcu da önce biraz düşünür ama sonra yüzü aydınlanır:

"Hayırdır, Sultan'ım!" der. "Allah size o kadar bereketli ve uzun bir ömür hediye edecek ki evlatlarınızın hepsinin mutluluklarını göreceksiniz ve hepsinden uzun yaşayacaksınız."

Sultan bu habere çok sevinir ve rüya yorumcusuna bir kese altın verir.

(Anonim)

1. Bu metinden hareketle dilin duygu ve davranışlarla arasındaki ilişkisini yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Konuşan ile dinleyenin aynı ifade ve kavramlara farklı anlamlar yüklemeleri ne gibi sonuçlar ortaya çıkarabilir?

.....

.....

.....

.....

3. Düşünme ve konuşma, anlatılmak istenenlerle her zaman örtüşür mü? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : FELSEFE İLE DÜŞÜNME > 2.2. Düşünme ve Akıl Yürütmede Dilin Önemi > 2.2.1. Dil ve Düşünce

Kavram : Dil
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	ANADOLU AĞZI		🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Dilin, insanlar arası ilişkiler üzerindeki rolünü açıklayabilme.		
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.			

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Anadolu'nun hemen hemen bütün yörelerinde Türkçenin ağız ve şive farklılıklarından kaynaklanan bir durum söz konusudur. Bu durum aynı ağız ve şiveye sahip insanların iletişimini kolaylaştırırken farklı ağız ve şivelere sahip insanlar arasında iletişim güçlüğüne yol açmaktadır. Aslında kullanılan söz veya terim aynı olmasına rağmen bu söz veya terimin kullanılma biçimi, ses düşmesi veya ses türemesi, farklı gırtlak yapısı gibi sebeplerle iletişim güçleşmektedir.

Ağız ve şive farklılıkları dışında aynı kavrama farklı yörelerde ve toplumun farklı kesimlerinde olumlu veya olumsuz birtakım anlamlar yüklenmektedir. İnsanlar bu kavramlara karşı farklı tutum ve davranışlar sergilemektedir. Bu durum da birtakım sorunlara yol açmaktadır.

1. Anadolu'da var olan başlıca ağız ve şivelerin adını yazıp bunlara örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Anadolu'nun farklı yörelerinde ve toplumun farklı kesimlerinde aynı kavrama olumlu veya olumsuz anlam yüklenmesinin sebepleri neler olabilir? Bundan kaynaklanan toplumsal ve bireysel tepkiler nelerdir? Bu kavramlara örnek veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bu metne dayanarak aynı dili kullanmak, birbiriyle anlaşabilmek için yeterli midir? Nedenini belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 3. ÜNİTE** : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Varlık
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİR VARMİŞ BİR YOKMUŞ	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Varlık kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki tabloda listelenen varlıkları üst satırda bulunan özellikler açısından inceleyiniz. Varlığın o özelliğe sahip olduğunu düşünüyorsanız kutucuğa(✓), sahip olmadığını düşünüyorsanız (x) işareti koyunuz. Tablonun altındaki soruları cevaplayınız.

	Duyu organlarıyla algılanabilir olma	Zaman ve mekân içinde yer alma	İnsan zihninden bağımsız olarak var olma	Zaman içerisinde değişime uğrama	Nesnel bir gerçekliği olma
Peri kızı					
Tavus kuşu					
Üç sayısı					
Bulut					
Kafdağı					
Ağaç					
İnsan					
Dikdörtgen					

1. Tabloda yaptığınız incelemeden yola çıkarak ortak özelliklere sahip olan kavramları gruplandırınız ve aşağıdaki boşluklara yazınız.

1. Grup

.....

.....

.....

2. Grup

.....

.....

.....

2. Yapmış olduğunuz incelemeler ve gruplandırmaları da göz önüne alarak aşağıdaki kavramları tanımlayınız.

Varlık:

İdeal Varlık:

Reel Varlık:

3. Bir şeye "var" diyebilmek için o şeyin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Varlık, Varlık Felsefesi (Ontoloji)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - I	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Varlık ve varlık felsefesinin (ontoloji) ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - I

Martı Philia (Fila), anne martı Theano (Teano) ile balık tutma alıştırmaları yapmak için masmavi denize doğru kanat çırpıklarında "anne" dedi Martı Philia, "Denizi gördüm de aklıma geldi."

"Neymiş aklına gelen o şey?" diye sordu anne martı anlamak isteyen bir dille.

"Dün gece deniz kızı efsanesinin sonunu dinleyemedim uykuya dalmışım. Bu yüzden sana sormam gereken soruyu sormadım." dedi.

"Şimdi sor o hâlde?" dedi Theano.

"Deniz kızları gerçekte var mıdır?" diye sordu Philia kuşkulu bir ifadeyle.

Philia'ya tebessümle bakan anne martı, bir iki kanat çırpıp kuş bakışıyla dünyayı kanatları altına almaya niyetliymiş gibi biraz daha yükselerek çıktı. Martı Philia de annesini takip etti. İyice yükselerek çıktıkları kanaat getirdikten sonra hızını sabitleyen anne martı Theano,

"Hımm, sorduğun bu soru felsefi bir alana çekiyor bizi, özellikle varlık felsefesine." dedikten sonra tebessüm edip Philia'nın sorusuna cevap verdi.

"Deniz kızları, gerçek birer varlık değildirler Philia. Yalnızca bizim zihnimizde kurguladığımız varlıklardır." dedi.

"Peki, gerçek varlık nedir?" diye sordu Philia.

"Gerçek varlık, varlığını nesnelere ve olaylardan alan varlıklardır. Başka bir deyişle deniz kızı gibi zihnimizin bir ürünü olmayan, bilincimize bağlı olmadan var olan varlıklardır. Biz onları düşünsük de düşünmesek de onlar vardır. Örneğin şu üzerinde uçtuğumuz masmavi deniz, şu denize saçılmış adalar, yüzen balıklar, kısaca şu dünyada görüp dokunabildiğimiz, kokusunu alıp tattığımız her şeydir gerçek varlık." dedi anne martı.

"Peki bu saydıklarının hepsinin ortak özelliği nedir?" diye sordu meraklı martı Philia.

"Tamamı şu içinde yaşadığımız dünyada bir yer kaplar, zaman içinde değişir ya da yok olur. Örneğin şu an üzerinden geçtiğimiz adada bulunan ağaçlar bir yer kaplıyor, birçoğunun kendine özgü kokuları var. Onların üzerine konabilir, kokularını alabiliriz. Kokuları, renkleri, meyvelerinin tatları somuttur. Ayrıca yıllar içerisinde yaşlanırlar, yeşilliklerini kaybeder ve kuruyup yok olurlar. Bu durum her gerçek varlık için geçerlidir Philia." dedi martı Theano.

"Peki, hiç değişmeden kalan, yok olmayan varlık yok mudur?" diye sordu Philia denize doğru aşağı yönlü bir manevra yaparak.

"Var." dedi anne martı. Bu tarz varlıklar soyut ve düşünseldir. Bunlara ideal varlık da denir. Duyularla algılanmayan, uzay ve zaman dışı olan, gerçekliği bulunmayan varlıklardır. Tıpkı deniz kızı gibi. Bu varlıklar çoğunlukla zihnimiz tarafından ortaya konulduğu için somut değildir. Dünyada bir yer kaplamaz, yaşlanmaz, kokmaz ve görünmezler. Bunlar daha çok kavram olarak zihnimizde yer kaplar. Bizim düşünce ve hayallerimizin birer parçasıdır." deyince Theano,

"Ne gibi?" dedi genç Philia.

"Felsefeyle yakından ilgili bir martı olarak en son şunu söyleyeyim: Varlık konusunu şu an senin yaptığın gibi ele alan, sorgulayan, varlığı bir bütün olarak kavramaya çalışan felsefe dalına varlık felsefesi yani ontoloji denilmekte. Cevap aradığın bütün bu sorular, merak ettiğin bu kavramlar varlık felsefesinin cevap aradığı birer problemidir." Refleksler ani ve istemsizdir. Âni bir hareketle "Ooo bak aşağıya, capcanlı, mis kokulu ve enfes bir balık sürüsü geçiyor. İşte gerçek budur, haydi dalıyoruz, av başlıyooooor." dedi annesi kahkaha atıp denize doğru dalışa geçerek.

1. Aşağıdaki varlık türlerinin karşılıklarına gerçek (reel) varlık mı yoksa düşünsel (ideal) varlık mı olduğunu belirtiniz.

Varlıklar	Gerçek (Reel) Varlık	Düşünsel (İdeal) Varlık
Peribacaları		
Unicorn (tek boynuzlu at)		
Adalet		
Pi sayısı		
Demir		
Denizanası		
Trafik canavarı		
Üçgen		
Kalem		
Pollyanna		

2. Gerçek/somut bir varlığın tam olarak öyle olduğundan nasıl emin olabiliriz? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Varlık Felsefesi (Ontoloji)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - II	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Varlık felsefesini temel yaklaşımlar (idealizm, materyalizm) üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - II

"Bugün çok başarılı bir av alıştırması yaptık Philia. Avlanma konusunda her geçen gün daha iyiye gidiyorsun." dedi anne martı Theano.

"Eeee, hocam kim." dedi genç Philia annesine sempatik ve anlamlı bir bakış atarken.

Oysa bu iltifat annesi tarafından hemen bir fırsata dönüştürülmüş, Philia'ya avlanmadan hemen önce soyut ve düşünsel varlıklarla ilgili verdiği ödev niteliğindeki sözünü hatırlatmıştı.

"O hâlde hocanın avdan hemen önce sana anlattığı, duyularla algılanamayan soyut varlıklara örnek ver bakalım." dedi anne martı.

"Aslında bir yandan avlanırken bir yandan da bunu düşünüyordum. Aklıma masal karakterleri geldi. Mesela Martı Livingston." dedi tebessümlü. "Ayrıca ruh, özgürlük, cennet ve sonsuzluk gibi kavramlar geldi." deyince Philia,

"Himm, demek ki anlattıklarımı çok iyi kavramışsın, oldukça doğru örnekler verdin. Aferin sana, otur 100." deyince anne martı, Theano üzerinde yüzdüğü denizi âdeta dalgalandırırçasına şiddetli bir kahkaha atıp göğre doğru hızlı bir manevra yaptı. Annesiyle yeniden aynı hizaya gelen martı Philia "Peki, anne." dedi, "Az önce soyut varlıklar için ideal ifadesini kullanmıştın. Nedir bu ideal veya ideal varlık dediğin şey?" diye sordu.

"İdeal, idea kökünden türemiştir, fikir yani düşünce demektir. İdeal varlık ise düşüncelerimize bağlı olarak ortaya çıkan, duyularımızla algılanamayan bir mahiyete (öz) sahip olan varlıklar için kullanılan bir ifadedir. Senin de verdiğin örneklerde olduğu gibi biz bunları aklımızla veya sezgilerimizle kavrarız. Varlığı bu şekilde akıl ve sezgi üzerinden ele alıp yorumlayan, varlığın özünü ve anlamını idea yani düşünce üzerinden ele alıp her varlığı düşüncenin bir ürünü olarak gören yaklaşıma da idealizm denir." deyince anne martı Theano,

"Himm, anladım. Peki, varlığı düşünce üzerinden ele almayan ya da senin ifadenle düşüncenin bir ürünü olarak görmeyen farklı bakış açıları var mı?" diye sordu Philia.

"Tam da bundan bahsedecektim. Aferin oğluma, doğru bir soru sordun." dedi anne martı Theano, Philia'yi onurlandıran bir üslupla.

"İdea'nın karşısına madde kavramı konulmuştur. Yani şu kâinatta yer kaplayan, görüp dokunduğumuz, duyumsayıp algıladığımız her şeyin genel adıdır madde. İdeaların (kavramlarımızın ve düşüncelerimizin) maddi yani somut dünya üzerinden şekillendiğini iddia eden yaklaşıma da materyalizm (maddecilik) deniyor. Bu yaklaşım idealizmin aksine her düşüncenin maddi evrenin bir ürünü olduğunu, her kavram ve düşüncenin temelinde maddi gerçekliğin bulunduğunu savunur. Dolayısıyla 'Soyut ve manevi olan her şeyin özünde maddi bir gerçeklik vardır' argümanını savunur sevgili oğlum, anlatabildim mi?" dediğinde anne Theano, yuvalarına varmaya birkaç kanat çırpışı kalmıştı.

"Anladım hocam, iyi anladım. Bir sonraki avımızda kafamda başka sorular var, onları konuşuruz." dedi annesine tebessümlü bakan gözlerle. Anne ve oğul martı bu şekilde, varlığın mahiyeti üzerine konuşarak yuvalarına vardılar.

1. "Evrende gerçekleşen her olayın bir nedeni vardır." önermesini ortaya çıkaran şey maddi gerçeklikler midir yoksa düşüncelerimiz midir? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

2. Size göre varlığın özünü düşünce mi yoksa madde mi oluşturur? Açıklayınız.

.....

2. "Soyut ve manevi olan her şeyin özünde maddi bir gerçeklik vardır." yargısını açıklayınız/tartışınız.

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Varlık Felsefesi (Ontoloji)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Öz Yönetim Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi, Özgün Fikirler Üretme Becerisi

Çalışmanın Adı	KİM O?	🕒 10 dk.
Çalışmanın Amacı	Kendi varlığındaki değişimleri fark edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Doğumunuzdan başlayarak şu anki yaşınıza kadar olan fotoğraflarınızı ve anılarınızı hatırlayınız. Geçen yıllar içinde sizde oluşan fiziksel, duygusal ve bilişsel değişimleri özetleyerek aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

Fiziksel Değişimler:

.....

.....

Duygusal Değişimler:

.....

.....

Bilişsel Değişimler:

.....

.....

2. Şimdi de geleceğinizi hayal ediniz ve on yıl içinde sizde oluşabileceğini düşündüğünüz fiziksel, duygusal ve bilişsel değişimleri özetleyerek aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

Fiziksel Değişimler:

.....

.....

Duygusal Değişimler:

.....

.....

Bilişsel Değişimler:

.....

.....

3. Sizde zaman içerisinde değişmeden kalan bir şeyin (özelliğin) var olduğunu düşünüyor musunuz? Nedenleriyle birlikte yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Varlık Felsefesi (Ontoloji)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - IV	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Varlık felsefesini temel kavramlar (egzistansiyalizm ve fenomenoloji) üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - IV

Philia, annesiyle gökyüzünde süzülürken hâlen zihinsel açlık çekiyordu. Yol boyunca annesine değişim ilkesine dair aklına takılan soruları sordu. Balığın bol olduğu av bölgesine vardıkları sırada anne martı şöyle dedi: “İşte böyle Philia, bundan dolayı **Değişmeyen tek şey değişimdir.**” der filozof Herakleitos (Herakliyotos).” Sonrasında bir süreliğine sohbetlerine ara verdiler. Avlandılar, karınlarını doyurdular, yoruldular. Eve dönmeden önce de dinlenmek üzere bir kayaya konup felsefeyle ilgili sohbetlerine kaldıkları yerden devam ettiler.

“Evet Philia; idealizm, materyalizm, düalizm ve oluş felsefesi dışında varoluşçuluk ve fenomenoloji adı verilen yaklaşımlar da var. Biraz da bunlar üzerine konuşalım.” dediğinde anne martı, “Hımm, varoluşçuluk, ilginç bir adlandırma; varoluşçuluktan başlayalım o hâlde.” dedi Philia.

“Varoluşçuluk, iki gündür konuştuğumuz genel ve durağan bir varlık anlayışı yerine kendi özgürlüğümü zü esas alır. Buna göre biz; bitkiler gibi kendi varlıklarını fark edemeyen, kendilerine bir amaç belirleyemeyen varlıklar değiliz. Biz amacın kendisiyiz. Varoluş başka varlıkların değil, kendi varlığımızın bilincinde olmaktır. Biz dünyaya yalnızca bir varlık olarak geliriz. Henüz bir kişiliğimiz, karakterimiz, özümüz ya da doğamız yoktur. Bunlar doğuştan değildir. Yani biz martı olarak değil, bir varlık olarak dünyaya geliriz. Kendi özümüzü ve doğamızı dünyaya geldikten sonra özgür bilincimizle biz inşa ederiz.”

“Kafam karıştı, nasıl yani bizim bir özümüz yok? Herhangi bir bitkinin kendi doğası var da bizim nasıl yok? Örneğin uçmak, benim özümün bir parçası değil midir?” diye arka arkaya birkaç soru sıraladı Philia.

1. Sizce insanın doğuştan sahip olduğu bir doğası (özü) var mıdır? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

“Sondan başlayalım. Bu yaklaşım üzerinden konuşacaksak eğer uçmak senin özün değildir. Uçmak, bizim bir potansiyelimizdir. Niçin, ne zaman, ne kadar, nereye ve nasıl uçacağımıza karar vermektir varoluş. Uçma potansiyelini kendi irademizle ortaya koymaktır. Bunu bir bitki yapamaz. Bir meyve ağacı, meyve verme potansiyeline sahiptir. Kendi kararıyla bu yıl meyve vermeyeceğim ya da şu kadar meyve vereceğim diyemez. O, tamamen kendi doğası üzerinden kendini ortaya koyar. Ama bizde ağaçtan farklı olarak özgür irade var. Ne olacağımıza, ne yapacağımıza biz karar veririz. Varlığın anlamını belirleyen benim. Her birimiz martı olmamıza rağmen farklı tercihlerde bulunabiliriz çünkü ağaç gibi durağan bir doğamız yok. Bundan dolayı özgürüz. Özgür olduğumuz için de her türlü eylemimizin ve davranışımızın sorumluluğu bize aittir. O yıl ürün vermeyen bir zeytin ağacının sorumluluğundan bahsedemeyiz çünkü o, doğası gereği zeytin verememiştir. Oysa biz dünyaya bir varlık olarak gelir, özgür irademizle sorumluluklar alır, eylemler gerçekleştirir ve böylece özümüzü oluştururuz.”

“Özden kasıt nedir anne?” diye sordu Philia.

“Özden kasıt, özgür irade ve seçimlerimizle oluşturduğumuz kişilik ve karakterimizdir. Kimimiz çalışkan, kimimiz haylaz, kimimiz sıcakkanlı, kimimiz kavgacı ve kimimiz asi oluruz. İşte bu şekilde özgür seçimler, bize kendi doğamızı oluşturma sorumluluğu kazandırır. Böylece aldığımız kararlar ve seçimlerimizle kendimizi aşama aşama gerçekleştirir, inşa ederiz.”

“Bir anlamda biz kendi kendimizi yaratırız yani.” diye konuştu Philia.

“Aynen öyle. Kaba ve yontulmamış bir mermer gibi dünyaya geliriz. Kendimizi şekillendirir ve olmak istediğimiz gibi oluruz. Bunu tamamen özgür irademizle yaparız. Biz, bir anlamda özgürlüğe mahkûmuz çünkü eylemlerimizi bizim dışımızda belirleyen başka bir şey yoktur. Önemli varoluşçu filozof Jean-Paul Sartre’ın (Jan Pol Sartr) dediği gibi biz önce var oluruz, sonra özümüzü kendimiz yaratırız. Varlık, özden önce gelir. Biz kendi eylemlerimizin sonucuyuz. Özümüzü biz gerçekleştiririz. Sen hayatından başka bir şey değilsin!” diye sözünü bitirdi anne martı.

2. Sartre’ın “Varlık, özden önce gelir.” sözünü yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

“Bu anlattıkların bana martı Livingston’u hatırlattı yine. O da tamamen kendi özgür iradesiyle olmak istediği şekilde kendini ortaya koymuş ve bu yüzden martı toplumu tarafından oldukça tepki toplamıştı.” dedi Martı Philia.

“Çok doğru bir örnek. Varoluşçuluğu anlamak için Livingston’u herkesin okuması gerek. Biraz da fenomenolojiden konuşup sonra eve gidelim.”

“Tamamdır, bakalım buradan ne çıkacak?” dedi meraklı bakışlarla Philia.

“Bu yaklaşımı savunan filozofa göre duyularla algılanan varlıkların arka planında fenomen isimli değişmez özler vardır ve asıl varlıklar bunlardır. Fenomen, bilincimizin oluşturduğu varlıktır. Ancak bilinç, bu varlığı nesnelere yani fenomenlere yönelerek oluşturur. Yoktan var ettiği bir varlık değildir. Örneğin birey olarak martılar değil, bu martılardan edinilen martı özü önemlidir. Bu yüzden martı özünü bilebilmek için martılardan hareket etmek gerekir. Bu yolla fenomenlerin özü bilinebilir. Bu öz kendiliğinden vardır ve varlığın kendisindedir. Her nesnede de bu değişmez, ideal öz vardır. Bilincimiz bu özü paranteze alma yöntemiyle bulabilir.”

“Paranteze almak mı! Bu da nedir? Kafam çok karıştı. Bu anlattıklarına bir örnek veremez misin?” diye sordu Philia.

“Söz gelimi yere dökülmüş şu zeytinin özünü bilebilirim. İlk önce önümde duran şu siyah zeytinin rengini, şeklini, boyunu, ağırlığını, sertliğini ve tadını geçici bir süreliğine bir kenara bırakalım, yani paranteze alalım. Geriye sadece zeytinin 'özü' kalır. Sonra zeytini anlamak isteyen 'ben', zeytine dair daha önceden sahip olduğum fikirleri, inanç ve ön yargılarımı bir kenara bırakırım. Bu durumda geriye 'saf bilinç' kalır. Bu saf bilinç, zeytinin özüdür. O hâlde fenomenoloji; önümde duran siyah zeytini zeytin yapan 'özü', 'saf bilinç' aracılığıyla bilme işlemidir diyebiliriz.” dedi anne martı.

3. Sizce “öz” bilinebilir mi? Paranteze alma yöntemi üzerinden öze dair bir tanımlama yapılabilir mi? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

“Anladığım kadarıyla o özü belirleyen yine benim. O hâlde fenomen, benim kendi algımla, öz bilincimle ortaya konulabilen şeydir, diyebilir miyiz?”

“Çok doğru ifade ettin Philia. Bu yönüyle öznel bir yöntem, varlığın özünü bilmeye dönük bir yaklaşımdır fenomenoloji.” dedi anne martı.

“Peki, varoluşçuluktan farkı nedir?”

“Bunu da yolda konuşalım, hava kararıyor zaten. Haydi hareket zamanı!” deyip uçunca anne martı, Philia da peşi sıra kanatlandı.

3. ÜNİTE : FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.1. Varlık Felsefesi > 3.1.1. Varlık Felsefesinin Konusu ve Problemleri

Kavram

: Varlık Felsefesi (Ontoloji)

Genel Beceriler

: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri

: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	OLMAK YA DA OLMAMAK	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Varlık felsefesi (ontoloji) kavramının içeriğini açıklayabilmek	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

İnsanın bütün düşünme ve bilme çabaları var olan şeylerle ilgilidir. Düşündüğümüzde, anımsamaya çalıştığımızda ya da bilmek ve anlamak istediğimizde var olan, var olduğunu düşündüğümüz bir şeye yöneliriz. İnsan aynı zamanda çeşitli varlıkların da bulunduğu bir dünyada yaşar. Nesnelere, olaylar ve kişiler var olan şeyler olarak bizim dünyamızda yer alırlar. Doğa ve kültür dünyası, insanın felsefe, bilim, sanat ve diğer açılardan kavramaya, anlamaya çalıştığı gerçekliği oluşturmaktadır.

Felsefenin varlık kavramıyla ve varlığa ilişkin problemlerle ilgilenen disiplinine varlık felsefesi ya da ontoloji adı verilmektedir. Felsefenin başlangıcından itibaren bütün filozofların “varlık problemi” üzerine düşündüklerini saptamak mümkündür. Varlık felsefesinin, bir bakıma felsefenin başlangıcıyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Öncelikle “varlık” kavramı, felsefede hangi anlamlara gelmektedir, bunun kısa bir açıklamasını yapmak yerinde olur. Çünkü sanat da bilim de ve diğer disiplinler de varlıkla, var olan şeylerle ilgilidir. Ancak felsefenin varlıktan anladığı şey, acaba nasıl tanımlanabilir, kendine özgü yanları nelerdir? Felsefenin temel kavramlarından biri varlık kavramıdır. Bu kavramı ilk olarak Parmenides’in kullandığı görülmektedir. Varlık; var olan şey, var olduğu söylenen şey; var olanın varoluşu biçiminde tanımlanabilir. Ancak burada var olan şeyler ile varlık arasında bir ayrım yapılması söz konusudur. Örneğin Aristoteles “var olanların varlığı” derken, var olanların çokluğu içinde ortak olan, özdeş olan şeyi anlamaktadır. Varlık kavramının başka bir anlamı da oluş ve yok oluşun karşıtı olarak belirir. Bu açıdan varlık kavramı, kalıcı olanı, gelip geçici olmayana ifade eder. Varlık kavramının üçüncü anlamı ise, bütün var olanları içine alan en genel kavram olmasıdır. Varlık kavramının diğer bir anlamı da görünüşün karşıtı olarak gerçekten var olanı dile getirmesidir.

Varlık kavramını genel olarak yukarıdaki şekliyle tanımlamaya çalıştıktan sonra şimdi de varlık felsefesinin hangi soruları ele aldığına değinmek yerinde olur. Varlık felsefesi ister real ister ideal varlık türünden olsun, varlığın en genel ve temel olan niteliklerini araştıran bir felsefe disiplini. Burada varlık hakkında pek çok soru sorulduğunu görürüz: Varlık nedir? Varlık var mıdır, varsa ne olarak vardır? Var olan her şeyin arkhesi (ilkesi-kökene) nedir? Varlığın türleri nelerdir? Acaba yalnızca uzay ve zaman içinde bulunan maddi varlıklar mı vardır, yoksa başka niteliklere sahip olan tinsel/manevi/zihinsel varlıklardan söz edilebilir mi? Eğer iki çeşit varlık varsa, bunlar arasındaki ilişkiler nelerdir? Maddi varlık ile manevi varlık ya da başka deyişle beden ile ruh (tinsel/zihinsel varlık) arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Varlığın temel belirlenimleri nelerdir? Varlık ile, var olan şeylerle oluş/değişme arasındaki ilişkiler nelerdir? Oluş nedir, oluş var mıdır? Bu sorular ve bunlara eklenebilecek daha pek çok soru, varlık felsefesinin problemler alanını oluşturur. Söz konusu problemler, felsefenin başlangıç dönemlerinden günümüze kadar, filozoflar ve felsefe akımları arasında büyük tartışmalara yol açmış bulunmaktadır. Bir bakıma varlık kavramından ne anladıkları ve varlığa ilişkin problemlere yönelik tutumları, filozofların farklı düşünceler ve yanıtlar ortaya koymalarına neden olmuştur.

(Mustafa Günay, Felsefeye Giriş eserinden derlenmiştir.)

1. Varlık felsefesinin sormuş olduğu sorulardan en çok dikkatinizi çekenini aşağıda boş bırakılan yere yazınız, kendi görüşünüzle cevaplayınız.

Soru:

.....

.....

.....

Cevap:

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki akımların varlık ile ilgili görüşlerini ders kitabınızdan ya da genel ağdaki güvenilir kaynaklardan araştırınız. Araştırmanızdaki önemli noktaları aşağıda boş bırakılan yerlere not alınız.

Realizm:

Nihilizm:

Oluşçuluk:

Materyalizm:

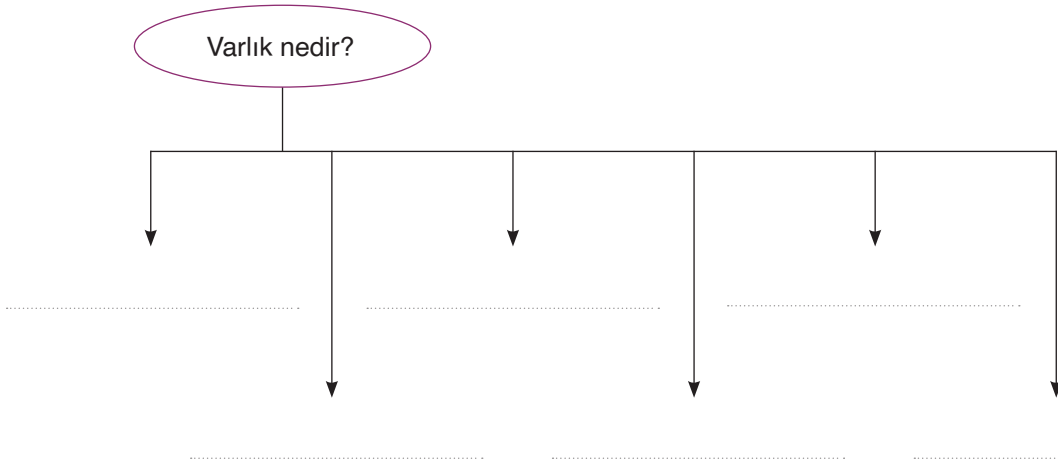
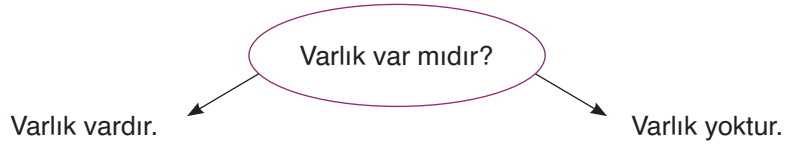
İdealizm:

Düalizm:

Fenomenoloji:

Egzistansiyalizm:

3. Yukarıda araştırdığınız kavramları kullanarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

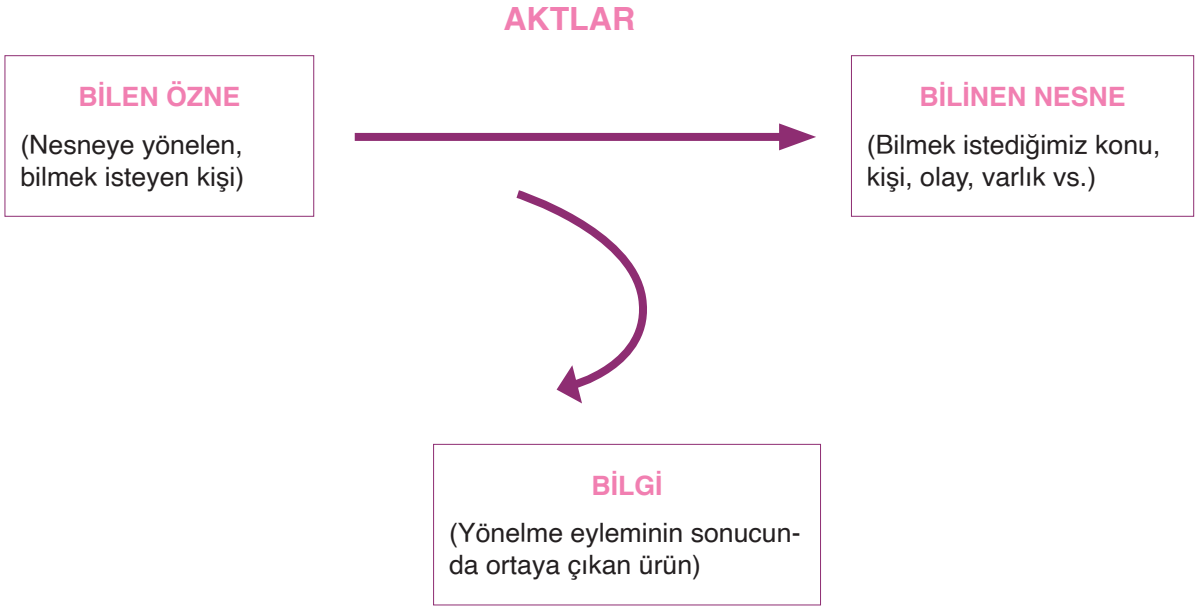

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.2. *Bilgi Felsefesi* > 3.2.1. *Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri*
 Kavram : Bilgi
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	NASIL BİLİYORUM?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilgi kavramının ne olduğunu analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki şemayı inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

1. Şemadan yararlanarak bilginin oluşumu sürecindeki temel öğeleri ve bu öğelerin işlevlerini analiz ediniz.

Bilen özne:

Bilinen nesne:

Aktlar:

2. Temel öğelerden biri eksik olursa bilgiye ulaşmak mümkün olur mu? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

3. Bilgiye nasıl ulaşılır? Bir örnek üzerinden yukarıdaki aşamaları göstererek açıklayınız.

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.2. Bilgi Felsefesi > 3.2.1. Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri**
Kavram : Bilgi (Episteme), Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - V	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilgi (episteme) ve bilgi felsefesinin (epistemolojinin) ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - V

"Dün varlık üzerine konuştuklarımızı bütün gece düşündüm." dedi genç martı Philia.

"Ne düşündün bakayım?" dedi anne martı Theano.

"Varlığın idea mı ya da madde mi olduğunu, gerçekliğin ne olduğunu, mutlak bir gerçekliğin olup olmadığını ve en önemlisi de bunu bilmenin mümkün olup olmadığını düşündüm ve korkarım ki çok daha fazla kafam karıştı."

"Böyle felsefi ve soyut bir alana giriyorsan kafanın karışması çok doğal. Çünkü felsefenin evreni, bir kara delik gibidir. Ne sonu bellidir ne de çekim gücünün sınırı. Sen, sorgulayıp anlamaya, varlığın ve gerçekliğin bilgisine ulaşmaya çalıştıkça bu kara delik seni daha çok içine çeker. Çünkü felsefi bilgi tıpkı kara deliğin sonu ve sınırı gibi belirsiz ve subjektif bir alandır."

"Bilgiden kastın nedir anne?" diye sorunca Philia,

"Her ne üzerine konuşursak konuşalım, bir bilgiden hareketle konuşuruz. Ama doğru ama yanlış, sonuçta birtakım argümanlar üzerinden akıl yürütür ve bir bilgi ortaya koyarız. Tıpkı varlık probleminde olduğu gibi. Dolayısıyla bu durum bizi, 'Bilgi nedir?', 'Doğru bilgiye ulaşmak mümkün müdür?', 'Mümkünse eğer 'Doğru bilginin kaynağı nedir?' türünden sorularla karşı karşıya bırakır.

1. Niçin bilmek isteriz? Açıklayınız/Tartışınız.

Bu şekilde bilgiye dönük sorular soran, bilginin mahiyetini anlamaya çalışan bu felsefe dalına da bilgi felsefesi, epistemoloji denir. Epistemoloji, bilgiyi tüm çerçevesiyle ortaya koymaya çalışır. Buna göre bilginin ne olduğunu ortaya koyamazsak öteki soruların da bir hükmü kalmıyor Philia." dedi anne martı ve devam etti. "Bilgiden kasıt, düşünen ve sorgulayan bir öznenin yani bizim, üzerinde düşünüp sorguladığımız obje ya da varlığa dair ortaya koyduğumuz zihinsel üründür. Örneğin duyumlarımızla deneyimleyip zihnimizde algılanan her türlü obje üzerinden ortaya koyduğumuz tanımlamalar birer bilgidir.

2. Bilen (özne-suje) ile bilinen (obje-nesne) arasındaki bağı kurulup bilginin ortaya nasıl konulduğunu bir örnek üzerinden açıklayınız.

Balık veya kuş türünün özelliklerini sana anlatırken ortaya koyduğumuz her türlü yargı bir bilgidir." dediğinde anne martı,

"Anladım." dedi Philia, "Peki, bir objeyle ilgili kesin olarak doğru bir bilgi edinmek mümkün mü? Mümkünse bunun kaynağı nedir?" diye yeni bir soru sordu Philia.

"Bu soru başlı başına bir tartışmanın konusu evlat. Dilersen bunu da yarınki av esnasında konuşalım. Şimdi karın doyurma zamanı, aç martı konuşmaaazz, haydi avaa!" dedi ve üzerine konup sohbet ettikleri kayalıktan yükselerek uçsuz bucaksız maviliğe doğru uçtular.

3. Sadece akli kullanarak bir obje veya varlığın bilgisine ulaşmak mümkün müdür? Yorumlayınız.

3. ÜNİTE	: FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.2. Bilgi Felsefesi > 3.2.1. Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram	: Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VI	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilgi felsefesini yaklaşımlar (septisizm, dogmatizm, rasyonalizm ve empirizm) üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VI

Anne martı "Fena, çok fena!" dedi dışarıya bakarken.

"Fena olan nedir anne?" diye sordu Philia.

"Hava fırtınalı ve deniz alabildiğine dalgalı, bu koşullarda balık avlamanın imkânı yok, balık tutma alıştırmalarımıza havanın açık olduğu bir başka gün devam ederiz." dedi anne martı.

"Peki, bu durum bizim bilginin kaynağı üzerine konuşmamıza engel mi?" diye sordu Philia ironik bir üslup ve muzır bir bakışla.

"Hımm, bu konuyu konuşacaktık değil mi?" diye sorup bir an düşündü anne martı. "Madem dışarı çıkamıyoruz biz de evde konuşuruz, hazır mısınız?"

"Hazırım." dedi Philia gülerek.

"O hâlde kısa ve öz bir şekilde objeye ilgili kesin olarak doğru bir bilgi edinmek mümkün mü, mümkünse bunun kaynağı nedir? sorusunu yanıtlamaya çalışalım."

"Doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olup olmadığı konusunda iki yaklaşım söz konusu. Bir yaklaşım bunun mümkün olmadığını, duyum ve algılarımızın bizi yanılttığını savunurken bir başka yaklaşım, doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olduğunu savunur. Doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını savunan bu tarz yaklaşımlara **septisizm (şüphencilik)**; kesin, zorunlu ve doğru bilgiye ulaşmanın mümkün olduğunu savunan görüşlere de **dogmatizm** adı verilir. Bilginin kaynağı konusundaki tartışmaların neticesinde birkaç dogmatik görüş ortaya çıkmıştır. Bu görüşler dört başlık altında ele alınabilir. Kafa karışıklığı olmaması için kısaca iki bilgi kaynağı olan **rasyonalizm (akılcılık)** ile **empirizmden (deneycilik)** bahsedeyim. Kritisizm (eleştircilik) ile entüisyonizmi (sezgicilik) yarın konuşuruz. Yalnız sana soracaklarım da olacak, dilersen not defterini al da konu aralarında soracağım soruları daha sonra yanıtlamak üzere not alırsın." dedi anne martı.

"Daha iyi olur, hem kavram yoğunluğundan dolayı kafa karışıklığı yaşamamış olurum hem de soracağın sorular üzerine düşünerek konuyu daha geniş bir bakış açısıyla kavramaya çalışırım." dedi Philia. Bunun üzerine anne martı Theano, kısaca rasyonalizm ve empirizmin temel argümanlarını anlatmaya başladı.

"**Rasyonalizm**; bilginin doğuştanlığını, kaynağının akıl olduğunu, kesin, zorunlu ve genel geçer bilginin akıldan, yani düşünceden doğduğunu varsayar." dedikten sonra ilk olarak Philia'ya "Doğuştan bazı bilgilere sahip olabilir miyiz?" diye bir soru yöneltti.

1. Doğuştan birtakım bilgilere sahip olunabilir mi? Nasıl? Örneklendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.2. **Bilgi Felsefesi** > 3.2.1. **Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri**
 Kavram : Bilgi Felsefesi
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VII	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilgi felsefesini yaklaşımlar (kritisizm ve entüsyonizm) üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VII

Bir önceki günün aksine dışarıda cennet gibi bir manzara vardı. Fırtına dinmiş, deniz sükûnete erişmiş, masmavi gökyüzü Philia'i oyuna çağırın bir dost gibi gülümsüyordu.

"Mis gibi bahar kokusu... Deniz ve balıklar bizi çağırıyor."

"Madem havamız güzel, o hâlde uçmaya hazırız. Av bölgesine uzunca bir yolumuz var. Bu sürede dün yarım kalmış olan bilginin kaynakları konusu üzerine konuşuruz."

"Tamam o hâlde, uçuş başlasın."

"Dün rasyonalizm ve empirizmi konuşmuştuk." dedi anne martı ve devam etti uçuşa başladıktan kısa bir süre sonra. "Dün verdiğim sorular üzerine düşündüğünü biliyorum. Bütün gün düşünceli düşünceli dönüp dolandın yuvada."

"Evet, bazı cevaplarım var."

"O hâlde öteki bilgi kaynaklarına geçmeden önce biraz bu sorular hakkında konuşalım." dedikten sonra uzun uzun Philia'in cevaplarını dinleyen anne martı, bir diyalog içinde bu konuyu biraz daha anlatıp öteki bilgi kaynaklarına geçti.

"Bunların dışında aklın ve deneyimin kendi başına yeterli olmadığını, bilgi edinme sürecinde deneyim olmadan aklın; aklın imkânları olmadan da deneyimin bilgi edinme sürecinde yeterli olamayacağını, bu yüzden bilginin akıl ve deneyim olmak üzere iki kaynağı olduğunu savunan **kritisizm (eleştiri felsefesi)** var. Bu görüş için her türlü bilginin deneyle başlayıp akılla ortaya çıktığını; duyumsuz kavramların boş, kavramsız duyumların kör olduğu savıyla kendini ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

1. Hikâyede geçen "Duyumsuz kavramlar boş, kavramsız duyumlar kördür." sözünü açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Buraya kadar anlaşılmayan bir şey var mı Philia?"

"Yok, gayet açık. Duyum ve aklın bir iş birliği içinde ortaya bilgi koyduğunu savunuyor, yanlış mı yorumladım?"

"Çok doğru ifade ettin, konu anlaşılmış demek ki. O hâlde devam edelim."

"**Entüsyonizm (sezgicilik)** ise varlığın bir bütün olduğunu, akıl ve duyumun bilgi edinmede rolleri olmasına rağmen sadece zaman ve mekân içinde olan tekil olayları kavradığını, bu yüzden varlığın bütünlüğünü gözden kaçırdığını, akış hâlinde olan hayatı bütün şekilde kavramanın ancak sezgiyle mümkün olacağını savunur. Sezgi, gerçekliğin doğrudan kendisini bilme imkânı verir. Bunu da mutlak ve zorunlu bilgiyi dolaysız ve ani bir kavrayışla elde ederiz, argümanıya ortaya koyar. Genel anlamda bilginin kaynağı bu görüşler üzerinden tartışılır." deyince anne martı Theano,

"Sezgicilik epey ilginç bir yaklaşım tarzı. Buna bir örnek verebilir misin peki?"

"Örneğin bir tehlikeyi hisseder hissetmez bir dürtü bizi bu tehlikeye karşı korunmaya sevk eder. İçgüdüsel, anlık bir hissiyat."

"Anladım, lakin kafam da karışmadı değil. Sanırım bütün görüşlerin doğru olan ve olmayan tarafları var gibi. Bu konu üzerinde uzun uzadıya durmak gerekecek." dediğinde Philia, yüzlerce martının bulunduğu av bölgesine varmışlardı.

2. Sezgilerinize mi yoksa akıl ve deneyimlerinize mi güvenirsiniz? Nedenleriyle beraber açıklayınız/ tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Haklısın. Şimdi avlanalım, dönüş yolunda kafanı karıştıran sorular üzerinden konuşuruz. Eve gittikten sonra da sana bu konu ile ilgili de kısa bir ödev vereceğim, bakalım vereceğim bilgilerin bilginin kaynaklarından hangisine ait olduğunu bilecek misin? Bu şekilde konuyu tam olarak kavrayıp kavrayamadığını değerlendireceğim." dedikten sonra Philia'ya göz kırıp denize doğru manevra yaparak balık avlamanın mesajını verdi beden diliyle.

3. Aşağıda verilen bilgilerin, bilginin kaynağı konusunda hangi yaklaşımları içerdiğini yazıp nedenleriyle açıklayınız.

Ölümden sonra yeni bir hayat başlar.	<table border="1"><tr><td>Yaklaşımın adı:</td><td></td></tr><tr><td>Nedenleri:</td><td></td></tr></table>	Yaklaşımın adı:		Nedenleri:	
Yaklaşımın adı:					
Nedenleri:					
Dünya, Samanyolu galaksisindedir.	<table border="1"><tr><td>Yaklaşımın adı:</td><td></td></tr><tr><td>Nedenleri:</td><td></td></tr></table>	Yaklaşımın adı:		Nedenleri:	
Yaklaşımın adı:					
Nedenleri:					
Hayvanlar, insanlardan daha merhametlidir.	<table border="1"><tr><td>Yaklaşımın adı:</td><td></td></tr><tr><td>Nedenleri:</td><td></td></tr></table>	Yaklaşımın adı:		Nedenleri:	
Yaklaşımın adı:					
Nedenleri:					
En büyük erdem, adalettir.	<table border="1"><tr><td>Yaklaşımın adı:</td><td></td></tr><tr><td>Nedenleri:</td><td></td></tr></table>	Yaklaşımın adı:		Nedenleri:	
Yaklaşımın adı:					
Nedenleri:					
Onunla henüz tanışmadım fakat iyi biri olduğunu düşünüyorum.	<table border="1"><tr><td>Yaklaşımın adı:</td><td></td></tr><tr><td>Nedenleri:</td><td></td></tr></table>	Yaklaşımın adı:		Nedenleri:	
Yaklaşımın adı:					
Nedenleri:					

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.2. **Bilgi Felsefesi** > 3.2.1. **Bilgi Felsefesinin Konusu ve Problemleri**
 Kavram : Bilgi Felsefesi (Epistemoloji)
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	ÖNCESİ SONRASI	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilgi felsefesi (epistemoloji) kavramının içeriğini açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, felsefe sözlüğü, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilgi Felsefesi: İnsan aklının doğası, duyular ile algının yeri, gerçek bilgi ile bilgi sanılanı neyin ayırdığı gibi konular doğrultusunda bilginin doğasını, kaynağı ile kökenini, bilgi savlarının (tezlerinin) geçerlilikleri ile sınırlarını, bütün yönleri ve öğeleriyle birlikte bilme süreci ile bilginin özünü soruşturan alandır. Bilginin olanaklılığını, geçerliliği ve doğruluğu ile koşulları ve türlerini ele alıp inanç, kuşku, kesinlik gibi kavramlarla ilişkisini tartışan; nelerin bilgi nesnesi olarak kabul edilebileceğini belirlemeye çalışan; tüm yönleriyle bilginin değerini araştırıp bilen özneye bilinen nesne arasındaki ilişkinin neliğini irdeleyen felsefe dalıdır.

(A. Güçlü, S. Uzun, E. Uzun, Ü. H. Yolsal, Felsefe Sözlüğü)

1. Metne göre bilgi felsefesi hangi problemlerle ilgilenir? Örneklerle açıklayınız.

.....

2. Sizce “bilginin doğasının ve bilgi hakkındaki problemlerin tartışılması” insan yaşamında ne tür etkiler yaratmıştır? Görüşlerinizi yazınız ve sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz. Sözlük ve genel ağ aramalarını kullanarak tablodaki kavramları araştırınız. Sizin için en ayırıcı özelliklerini belirleyerek tabloda boş bırakılan yerlere kendi cümlelerinizle yazınız.

Doğru bilgi mümkün müdür?	
Doğru bilgi mümkün değildir.	Doğru bilgi mümkündür. (Dogmatizm)
Septikler:	Rasyonalizm (Akılcılık):
.....	Empirizm (Deneyimcilik):
.....	Kritisizm (Eleştirel Felsefe):
.....	Entüsyonizm (Sezgisicilik):
.....

3. Yönerge: Tablodaki kavramlar hakkında ulaştığınız bilgilerden sonra “bilginin kaynağı” konusundaki yaklaşımlardan hangisini savunursunuz? Görüşünüzü örneklerle destekleyerek açıklayınız.

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.3. Bilim Felsefesi > 3.3.1. Bilim Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Bilim
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLİM NEDİR?	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilim kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki açıklamaları okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

1. Bilimin sürekli değişim hâlinde olması, kapsamının ve sınırlarının kesin olarak çizilememesi; bilimi kesin, açık ve herkesin kabul edeceği bir tanımla belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Her ne kadar zor da olsa birçok araştırmacı, bilim ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapmıştır. Buna göre güvenli genel ağ bağlantılarını kullanarak bilim üzerine yapılmış olan tanımları araştırınız ve bulduğunuz tanımları aşağıdaki boşluklara yazınız.

- Bilim, doğal dünyayla ilgili soruları cevaplamak üzere bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak herkesin irdelemesine açık, geçerli ve güvenilir genellemeler ve açıklamalar ortaya koyma etkinliğidir. (William F. McComas)
-
-
-

2. Aşağıdaki tabloda bilimin özellikleri ve bu özelliklerin açıklamaları verilmiştir. Özelliklerle tanımları eşleştiriniz.

Özellikler	Açıklamalar
☐ Olgusaldır.	1 Bilim; ulaştığı sonuçların her türlü çelişkiden uzak, kendi içinde tutarlı olmasını ister. Birbiriyle çelişen iki önermeyi doğru kabul etmez.
☐ Mantıksaldır.	2 Bir olgunun bilimde veri niteliği kazanabilmesi için ya inceleme konusunun bir probleme ilişkin olması ya da bir hipotezin, teorinin test edilmesinde kanıt değeri taşıması gerekir.
☐ Nesneldir.	3 Bilimsel önermeler, genelleme niteliğinde olup ya bir sınıf olgunun paylaştığı bir özelliği ya da olgular arasında değişmez bazı ilişkileri dile getirir.
☐ Eleştireldir.	4 Bilimde yeni bilgiler daha önce elde edilen bilgiler üzerine inşa edilir.
☐ Genelleyicidir.	5 Bilim kişisel eğilim, istek ve ön yargıların etkisinde kalmamaya, olguları olduğu gibi saptamaya çalışır.
☐ Seçicidir.	6 Bilimin gelişme ve ilerlemesinde bütün dünya milletleri ve uygarlıklarının katkıları vardır.
☐ Evrenseldir.	7 Bilimsel önermelerin tümü ya doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenebilir olguları dile getirir.
☐ Birikimli ilerler.	8 Yeni bazı olguları açıklama gücünü gösteremeyen ya da bazı gözlem verilerinin doğrulamadığı bir teori, er geç daha önceki statüsüne bakılmaksızın eleştiriye tabi tutulur. Ya bilinen tüm olguları kapsayacak biçimde değiştirilir ya da buna olanak yoksa bir yana itilir, yerine daha güçlü bir teori konmaya çalışılır.

3. Bilimin özelliklerinden bir tanesini seçiniz ve seçtiğiniz özelliği destekleyecek bilim tarihinden örnek bir olay yazınız.

Özellik:

Örnek:

4. Araştırmacıların tanımlarından ve bilimin özelliklerinden yola çıkarak kendi bilim tanımınızı yapınız.

.....

.....

.....

.....

2. **Yönerge:** Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz ve kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soruyu cevaplama kullanabilirsiniz.

<u>1</u> Evrensel olma	<u>4</u> Birikimli ilerleme	<u>7</u> Nesnellik	<u>10</u> Tutarlı olma
<u>2</u> Sistemli olma	<u>5</u> Refleksif olma	<u>8</u> Akılsal olma	<u>11</u> Yığılımlı ilerleme
<u>3</u> Varlığı parçalara bölerek inceleme	<u>6</u> Varlığı bütün olarak inceleme	<u>9</u> Öznellik	<u>12</u> Bilimsel yöntemi kullanma

1. Kutucuklardaki özelliklerden hangileri felsefeye aittir?

.....

2. Kutucuklardaki özelliklerden hangileri bilime aittir?

.....

3. Kutucuklardaki özelliklerden hangileri hem bilime hem felsefeye aittir?

.....

- Bilim ve felsefe hangi noktalarda farklılaşmaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.3. *Bilim Felsefesi* > 3.3.1. *Bilim Felsefesinin Konusu ve Problemleri*
Kavram : Bilim Felsefesi
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLİM ÜZERİNE DÜŞÜNME	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilim felsefesi kavramının içeriğini analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Bilim felsefesi, felsefenin, bilimi konu edinen dalıdır; bilimin diğer alanlardan hangi bakımlardan ayrıldığı, sınırlarını, kapsamını inceleyerek bilimin doğasını göstermeye çalışır. Bilim insanların doğayı incelerken ne türden yollar izlediğini inceleyerek bilimsel yöntemin ne olduğunu sorgular. Bilim insanların bilimsel savlarının nasıl ileri sürülüp doğrulandıklarını inceleyerek bilimsel bilginin ne olduğunu anlamaya çalışır. Bilimsel yasalar ile olgular arasında kurulan ilişkiyi ele alıp bilimsel açıklamanın ne olduğunu, diğer açıklama biçimlerinden nasıl ayrıldığını inceler. Bilimsel kuramların zamanla nasıl değiştiklerini, eski kuramlar ile yeni kuramlar arasındaki ilişki bağlamında, bilimsel ilerlemenin, bilimsel gelişmenin ne olduğunu anlamaya çalışır. Bilimin bilişsel içeriğinin, mantıksal yapısının karakterini inceleyerek bilimsel rasyonaliyenin ne olduğunu, nasıl sağlandığını inceler.

(Ahmet Cevizci, Felsefe Ansiklopedisinden derlenmiştir.)

➤ Metne göre bilim felsefesinin yanıt aradığı temel sorular neler olabilir?

- Bilimsel yöntem bilgiye ulaşmanın olanaklı tek yolu mudur?

-
-
-

2. Yönerge: Aşağıdaki tabloyu doldurunuz ve soruyu cevaplayınız.

	Bilimin hayatınız üzerindeki	Bilimin ülkemiz üzerindeki	Bilimin dünya üzerindeki
Olumlu etkileri			
Olumsuz etkileri			

➤ Yukarıda yapmış olduğunuz değerlendirmelerden yola çıkarak bilim felsefesinin temel sorularından biri olan “Bilimin değeri nedir?” sorusunu gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

- 3. ÜNİTE : FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.3. Bilim Felsefesi > 3.3.1. Bilim Felsefesinin Konusu ve Problemleri**
 Kavram : Bilim, Bilim Felsefesi, Bilimsel Yöntem
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VIII	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilim, bilim felsefesi ve bilimsel yöntemin ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - VIII

"Anladım ki bilginin kaynağı ve imkânı konusunda tam bir kesinlik yok. Bu konuda benzer yaklaşımlar varsa bile hiçbirisi tam olarak örtüşmüyor. Şunu öğrenmek istiyorum aslında." dedi Philia annesine anlamak isteyen bir gözle bakarak.

Yuvalarının hemen yanı başında duran kayanın üzerinde gözlerini uzaklara dikmiş olan anne martı Theano, yüzünü Philia'ya dönüp "Dinliyorum." dedi.

"Felsefi bilgiden farklı olarak bilginin kaynağı ve imkânını kesin olarak ortaya koyan bir bilgi türü var mı acaba?" diye sordu Philia.

"Var elbette." dedi Theano. "Bilimin böyle bir iddiası var. Bilim, deney ve gözlemden yola çıkarak görünür evrenin yapı ve işleyişini anlamaya çalışan sistematik bir bilgi etkinliğidir. Bilimsel çalışmalar somut varlık sahası üzerine yapıldığı için sonuçları daha nesnel, genelgeçer ve evrensel olabiliyor. Bu çalışmalar akıl yürütmenin ötesine geçerek somut veriler üzerinden herkes için geçerli olabilecek ispat edilmiş bilgiler ortaya koymaya çalışır." deyince Theano,

1. "Bir bilginin bilimsel olması, o bilginin kesin doğru olduğu anlamını taşır mı?" sorusunu bilginin imkânı tartışmalarını da göz önünde bulundurarak değerlendiriniz.

"Peki, bahsettiğin şekilde ispat edilmiş bilgiler var mı?" diye sordu Philia.

"Var elbette, hem de binlerce, belki on binlerce bilgi var. Artık herkes tarafından kabul gören, doğru olduğu düşünülen, kanıtlanabilir olan nice bilgiler bilim çevreleri tarafından ortaya konulmuştur." dedi anne Theano gözlerini ufka dikerek.

"Peki, bunu hangi yöntemle yapıyorlar, onların felsefecilerden farkları nedir?" diye bir soru daha sordu Philia.

"Daha önce konuştuğumuz gibi felsefeciler daha çok akıl yürütme üzerinden bilgi ve bilim konusunu tartışıyorlar. Bu nedenledir ki bilimi anlamaya dönük felsefenin adı da bilim felsefesidir. Bilim felsefesi, senin de merak ettiğin bu soruları sorar ve argümanlar ortaya koyar.

3. ÜNİTE : FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.3. Bilim Felsefesi > 3.3.1. Bilimsel Yöntem

Kavram : Bilimsel Yöntem

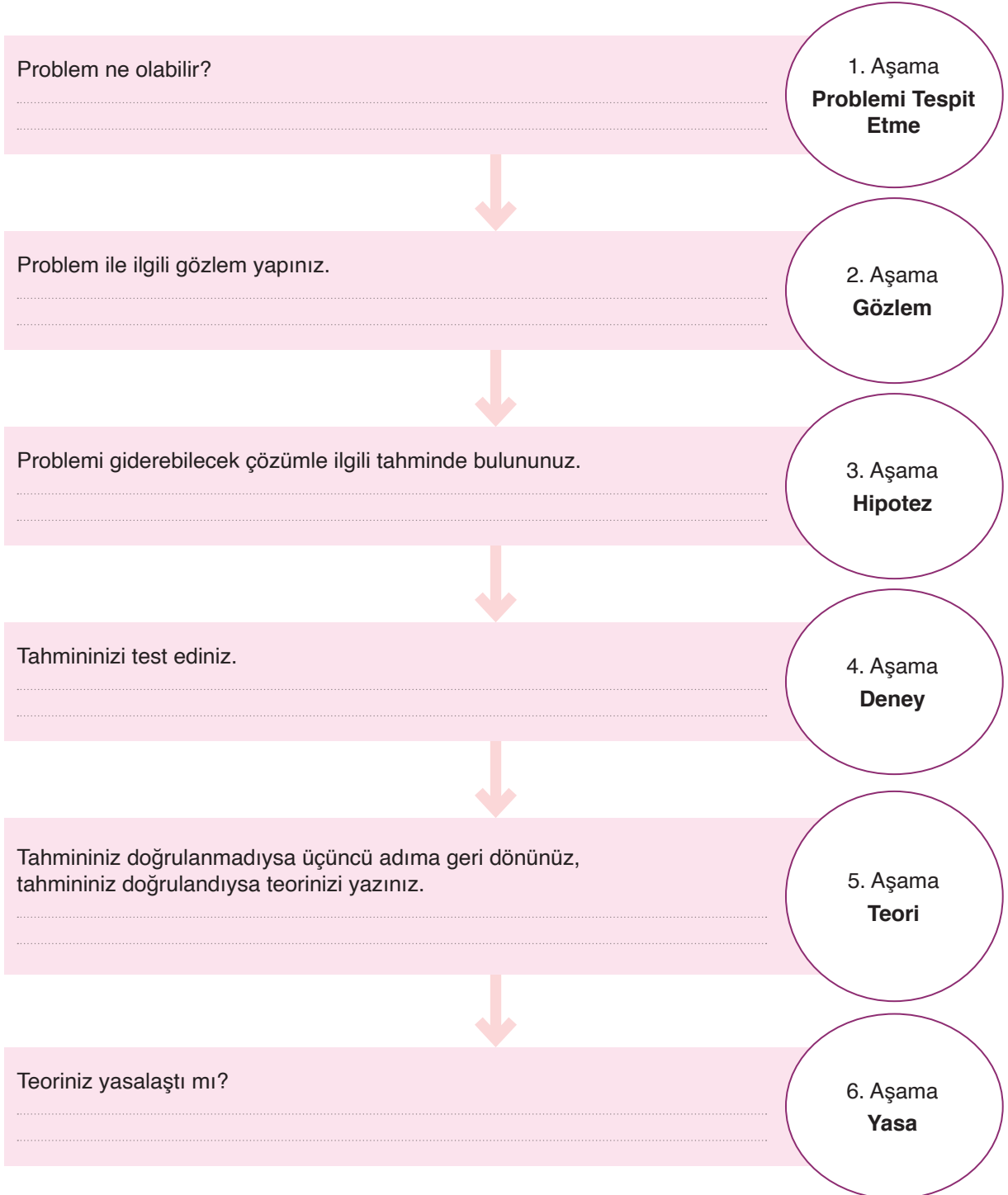
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLİMİN YOLU		🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilimsel yöntemi uygulayabilme.		
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.			

Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Son zamanlarda en yakın arkadaşınızla sık sık tartıştığınızı fark ettiniz.

2. Aşağıdaki metni okuyunuz ve metnin bilimsel yöntemin basamaklarına uygun düşen kısımlarını belirleyerek kendi cümlelerinizle yazınız.

Archimedes (Arşimed) neyin heyecanıyla kendini sokağa atmıştı? Ayrıntıya girmeden yanıtı bir cümlede verelim: Fizikte şimdi "Archimedes İlkesi" diye bilinen bir doğa yasasını bulmanın heyecanıyla!

Hikâyeyi hemen herkes bilir: Siraküz'ün despot kralı Hiero, ölümsüz Tanrılar tapınağına konmak üzere kentin tanınmış kuyumcusuna som altından bir taç yapması emrini verir. Kuyumcu, kralın sağladığı altın ağırlığındaki tacı zamanında tamamlar, teslim eder. Ne var ki, kimi söylentiler kralı, tacın yapısına gümüş karıştırıldığı kuşkusuna düşürür. Kral gerçeği öğrenmek ister. Daha o zaman her maddenin kendine özgü bir ağırlığı olduğu, örneğin bir altın parçasının aynı büyüklükteki gümüş parçasından daha ağır çektiği bilinmektedir. Ne ki, kralın elinde aynı biçim ve büyüklükte saf altından başka bir taç yoktu ki, ağırlık mukayesesi yapabilsin. Bilinen tek seçenek tacı eritip küp biçiminde dökmek, aynı büyüklükteki küp altınla terazide tartmaktır. Ama bu çözüm, uzun emek ve ince bir ustalıklarla işlenmiş olan tacı yok etmek demektir. Sorun, tacı bozmaksızın kullanılan altın miktarını belirleyebilmektir. Sonunda kral bilime başvurma gereğini anlar, sorunun çözümünü Archimedes'ten ister. Hikâyede, Archimedes'in çözüm arayışında düşünsel düzeyde nasıl bir uğraş verdiğinden söz edilmiyor; sadece, banyo küvetine ayak attığında çözümün bir anda aklına nasıl geldiği vurgulanıyor. Archimedes küvete ayak atınca su düzeyinin yükseldiğini fark eder, oturunca suyun taştağını görür ve hemen suya daldırılan bir nesnenin hacminin, yapısal biçimi ne olursa olsun, taşıdığı suyun hacmi ile belirlenebileceğini anlar. Öyleyse yapacağı şey basitti: suyla dolu bir kaba tacı daldırmak, hacmini taşan suyun hacmine denk altın parçasıyla tacı tartmak! Deney tacın saf altın olmadığını ortaya çıkarır; kurnaz usta suçunu yaşamıyla öder sonunda.

(Cemal Yıldırım, Bilimin Öncüleri eserinden derlenmiştir.)

Problem:

.....
.....
.....

Gözlem:

.....
.....
.....

Hipotez:

.....
.....
.....

Deney:

.....
.....
.....

Yasa:

.....
.....
.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri**
 Kavram : Ahlak, Ahlak Felsefesi (Etik)
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	NE KADAR ÖZGÜRSÜN?	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Ahlak ve ahlak felsefesi kavramlarını özgürlük problemi üzerinden analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki adımları tamamlayınız.

1. Okulunuz ve sınıfınızda uymanız gereken kuralları içeren bir liste hazırlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Genel ağ aramalarını kullanarak MEB Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ni araştırınız. Dikkatinizi çeken kurallardan bazılarını kendi cümlelerinizle yazarak bir liste oluşturunuz.

(Not: Araştırmalarınızda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf

.....

.....

.....

.....

.....

3. Hazırladığınız iki liste arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerine sınıf arkadaşlarınızla bir değerlendirme yapınız. Bu benzerlik ve farklılıklar hangi nedenlerle ortaya çıkmış olabilir? Açıklayınız/ Tartışınız.

Benzerlikler:.....

.....

.....

.....

.....

.....

Farklılıklar:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Okul kurallarına uymak ya da uymamak konusunda özgür olduğunuzu düşünüyor musunuz? Görüşünüzü temellendirerek açıklayınız.

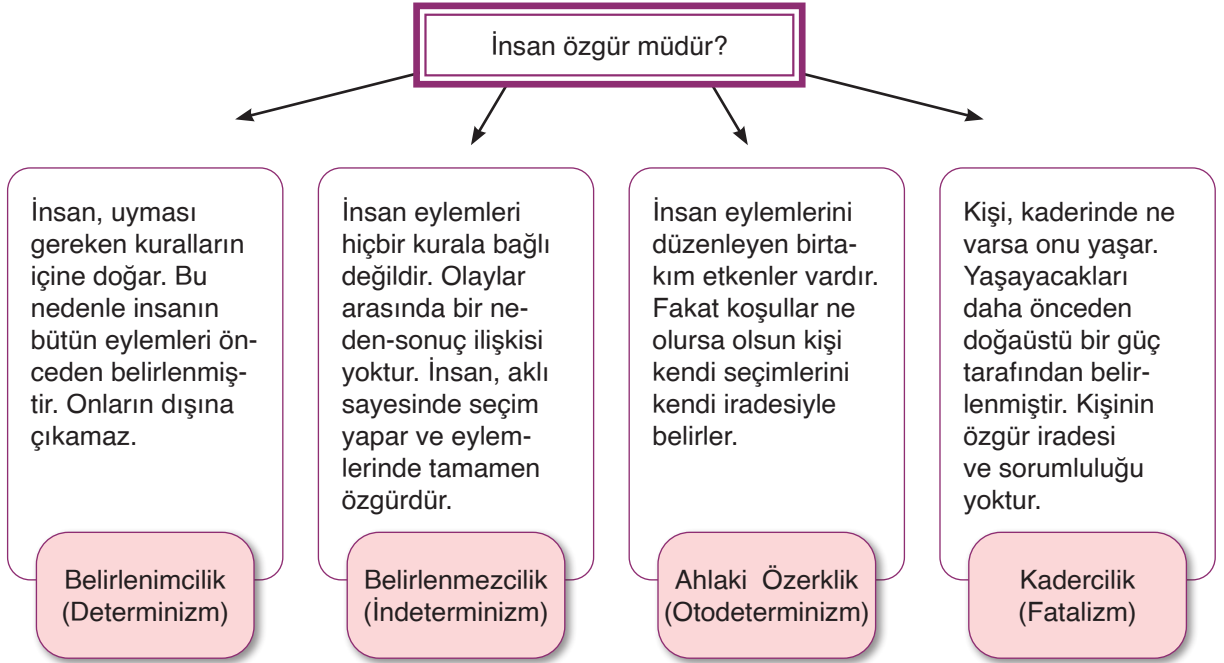
.....

.....

.....

.....

.....

2. Yukarıdaki tabloda yer alan görüşlerden hangisi sizin görüşlerinizle örtüşüyor? İlişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- 3. Yönerge:** "Ahlak" ve "ahlak felsefesi" kavramlarını sözlük veya güvenli genel ağlardan araştırınız. Kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

Ahlak:

.....

Ahlak Felsefesi:

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Ahlak, Ahlak Felsefesi (Etik)
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - IX	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Ahlak ve ahlak felsefesi (etik) kavramlarının ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - IX

O gün genç martı Philia'nın ilk kez tanık olduğu bir durum gerçekleşti. Birkaç genç martı başka martılara ait olan yiyecekleri zorbalık yaparak gasbettikleri için yüksek martı konseyi tarafından yargılanıyorlardı. Yargılama sonucunda verilecek ceza ile ilgili birçok tartışmanın ardından, gerçekleştirilen eylemlerin martı topluluğunun genel ahlak kurallarına ters düştüğü sonucuna varılmış ve bu genç martıların topluluktan uzaklaştırılması kararı alınmıştı. Böyle bir mahkeme sürecine ilk kez şahit olan Philia, olan biteni son ana kadar büyük bir şaşkınlıkla takip etmişti.

Mahkeme sonuçlanıp yüzlerce martı yaşadıkları adanın dört bir tarafına dağıldıklarında Philia, kafasında birçok soruyla annesine döndü.

"Anne, ahlak ve genel ahlak yasasından kastedilen şey nedir?" diye bir soru sordu.

Theano: "Ahlak, topluluk yaşamının bir parçası olarak benimsenmiş olan, topluluğun her bir üyesinin ilişkilerini düzenleyen davranış kurallarının ve ilkelerinin bütünüdür sevgili oğlum. Çünkü biz tek başımıza değiliz şu evrende. Doğanın ve martı topluluğunun bir parçasıyız. Bundan dolayıdır ki başkalarına karşı da bir sorumluluğumuz var. Kafamıza göre davranamayız. Her eylemimizde bizim dışımızdaki varlıkları da gözetmeliyiz. Dolayısıyla topluluk olarak bir arada yaşadığımız için bir düzene ihtiyaç vardır. Bu düzende topluluğun ortak kurallarına göre şekillenir. Genel ahlak yasası dediğimiz şey de budur. Yani topluluğu ilgilendiren, davranışları iyi veya kötü olarak tanımlayan, herkesin uymakla yükümlü olduğu genel kural ve ilkelerdir. Bu gençler başkalarına ait olan yiyecekleri çalarak hırsızlık yaptılar. Başka martıların emeklerini hakları olmadığı hâlde gasbettiler. Herkes böyle yaparsa toplulukta düzen bozulur ve kaos olur. Genel ahlak yasası da bu düzeni koruyup sürdürmek için vardır." dedi.

1. Sizce bir davranışı hangi ölçütlere göre "iyi" veya "kötü" olarak değerlendirebiliriz? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Peki, bu ahlaki kuralları ya da ahlak ilkelerini belirleyen, bunları iyi ya da kötü olarak ifade eden şey nedir anne?" sorusunu sorunca martı Philia,

"Anlaşıldı, seninle şimdi de ahlak felsefesi konuşacağız. Bu merak ettiklerin tam da ahlak felsefesinin cevap aradığı sorular." dedi anne martı ve devam etti. "**Ahlak felsefesi (etik)**, ahlak olgusunu felsefi olarak tartışan ve sorgulayan bir disiplindir. Bu disiplin ahlak olgusunu birçok yönüyle inceler. 'İyi nedir? En yüksek iyi nedir? İyinin kriteri nedir? Evrensel bir ahlak yasası mümkün müdür? Nasıl davranmalıyım? Ahlaki eylemlerimde özgür müyüm?' türünden birçok soruya cevap arar. Senin sorduğun soruya gelince felsefi açıdan ahlaki kuralları belirleyen şey için kesin bir cevap veremeyiz. Bu topluluktan topluluğa, zamandan zamana, toplulukların inanç ve yaşam tarzlarına, tür ve karakterlerine göre değişir. Kimisi için niyet, kimisi için fayda, kimisi için de Tanrı'dır. Bazen de zevk ve arzularımıza bağlıdır yani psikolojiktir. Bundan hareketle iyi ya da kötü için bir tanım ortaya koyabiliriz ancak "İyi olanı belirleyen ilke nedir?", "Kötü olanı belirleyen ilke nedir?" sorularına herkes için genelgeçer bir cevap veremeyiz. Çünkü bu konu, geçmişte olduğu gibi bugün de hâlâ tartışılmaktadır." dedi.

2. Yukarıdaki hikâyeden hareketle "ahlaki yargıların özelliklerini" belirtiniz.

"Peki, nedir iyi ve kötü dediğimiz şey o hâlde?" diye sordu Philia.

Anne martı Theano: "İyi ve kötü birer ahlaki yargıdır Philia. Ahlaki eylemlerimizin sonucunda genelde iyi veya kötü diye yargılamalarda bulunuruz. İyi, genel manada toplulukça kabul edilen, uygun görülen, onaylanan eylemler için kullanılan ahlaki bir yargı iken kötü, toplum tarafından kabul görmeyen, uygun-suz olarak nitelenen ve bundan dolayı onaylanmayan davranışlar için kullanılır. Ancak neyin iyi neyin kötü olduğu herkese göre değişebiliyor tabii. Örneğin bu genç martıların yaptıkları eylem başkalarına zarar vermiştir. Hakları olmayan bir şeyi almışlar hem de zorbalıkla. İşte böyle bir davranış toplumca hoş görülmez yani kötüdür. İyi olan ise herkesin kendi emeğiyle bir şeyler elde etmesi, başkalarının haklarına saygı duymasındır." dedi.

"Peki, bu kurallar yani genel ahlak yasası eylemlerimizi sınırlandırmaz mı, tamamen toplumun kurallarına göre hayat sürecekseniz hangi özgürlükten bahsedebiliriz, eylem ve davranışlarımızda ne kadar özgür olabiliriz ki?" diye sorunca Philia,

"Aslında dolaylı şekilde bu soruna yanıt vermiştim. Bu soruyu filozoflar da sormuşlar ve doğaldır ki birçok farklı cevap ortaya çıkmış. Şimdi biraz beslenelim. Daha sonra bu cevaplar üzerinden konuşuruz." deyip havalandı anne martı Theano.

3. Aşağıdaki tabloda yer alan ifadelerden ahlaki yargı içeren cümleleri işaretleyiniz.

☐	Küresel ısınma, dünyanın büyük bir bölümünde kuraklığa yol açacaktır.
☐	Ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol.
☐	Her insanın omuzlarında günah ve sevaplarını yazan bir çift melek vardır.
☐	Kara kedi uğursuzluk getirir.
☐	Hırsızlık yapmayacaksın.
☐	Verdiğin sözü tutacaksın.
☐	Çok güzel bir manzara...
☐	Sağ elinin verdiğini sol elin görmesin.
☐	Çalışanlara, teri kurumadan hakkını veriniz.
☐	Başaklar yağmurlardan sonra büyür.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Ahlak Felsefesi (Etik)
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - X	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Ahlak felsefesinin, "özgürlük ve sorumluluk" ile ilişkisini açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - X

"Yanlış hatırlamıyorsam genel ahlak yasasının eylemlerimizi sınırlandırıp sınırlandırmadığını, toplumun kurallarına göre yaşamımızı sürdürdüğümüz takdirde eylem ve davranışlarımızda ne kadar özgür olabileceğimizi sormuştun, değil mi?" diye sordu anne martı Theano av sonunda dinlenmek üzere bir kayalığın üzerine konduğunda.

Philia: "Evet, bu durumda özgürlüğün olup olmadığını merak etmiştim." dedi.

"Bu sorular aslını sorarsan ahlak felsefesinin en tartışmalı konuları arasında yer alıyor. Avlanmadan önce de söylediğim gibi ahlakın varlığı toplumsal zeminde şekillenir ve bir seçime dayanır. Seçimden kastım irade özgürlüğüdür. Kişinin kendi iradesiyle kararlar alıp seçim yapabilmesidir **özgürlük**. Kendi irademizle kararlar alamıyorsak eylemlerimizin sorumluluğunu da alamayız. Çünkü o eylemin belirleyicisi biz değiliz. Belirleyicisi olmadığımız bir eylemin sorumluluğu bize ait olmayınca bu eylemin özgür bir iradeyle ortaya konulması da mümkün değildir. Bundan dolayı özgürlük ile sorumluluk arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Annesinin konuşmasını yarıda kesen Philia "Peki, sorumluluk nedir?" diye sordu.

Theano: "**Sorumluluk**, kişinin yaptığı eylemin sonuçlarını göze alıp kabullenmesi veya sonuçlarını üstlenmesidir. Özgür irade yoksa sorumluluk da yoktur. Bu durumda gerçekleştirilen eylemlerin sebepleri, sorumluluğun da kaynağıdır. Anladın mı Philia?" dedi.

"Anladım." deyince genç Philia,

"O hâlde anlayıp anlayamadığımı birkaç soruyla test edelim bakalım. Sonrasında da bu konuda filozofların ortaya koydukları farklı ve çoğu zaman birbirine zıt yaklaşımlardan konuşuruz." dedi ve Philia'ya üç soru yöneltti.

1. Bir örnek üzerinden "özgürlük" ile "sorumluluk" arasında bir ilişki olup olmadığını değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

2. Sorumluluğun olmadığı/alınmadığı bir toplumsal yapıda (örneğin aile, sınıf, arkadaşlık, kulüp vb.) ortaya çıkabilecek ahlaki sorunlar neler olabilir? Bu sorunlardan doğabilecek sonuçları tartışınız.

.....

.....

.....

.....

3. İnsanın karar alma açısından diğer canlılardan farkı var mıdır? Örnekle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Ahlak Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XI	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Ahlak felsefesini özgürlük problemi üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XI

Philia ile yukarıdaki üç soru üzerinden beyin fırtınası yaptıran anne martı Theano, Philia'in bu konuyu kavradığından emin olduktan sonra özgürlük kavramına ilişkin yaklaşımları anlatmaya başladı.

"Bu yaklaşımlar genel manada dört başlık altında değerlendirilir." diyerek söze başladı." İlk olarak evrende her olayın bir nedeni olduğunu, yaşamımız boyunca değiştiremeyeceğimiz doğal, toplumsal, psikolojik ve fiziksel nedenler gibi içten ve dıştan gelen birçok faktörün olduğunu ve bu faktörlerin özgür bir iradeyle eylemlerimizi ortaya koymamıza engel olduğunu savunan **determinizmdir** (belirlenimcilik). Bu durumda bizi biz yapan her şey belirlenmiş olduğu için bir iradeden ve bu iradeden kaynaklı bir seçimden bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla ahlaki bir eylemi gerçekleştirenlerin özgürlüğünden bahsedemeyiz.

1. Determinizmin kabul gördüğü bir dünya düşününüz. Böyle bir dünyada ortaya çıkabilecek ahlaki ve hukuksal sorunları tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Buna benzer şekilde her şeyin doğaüstü bir güç tarafından önceden belirlenmiş olduğunu, kimsenin bu yazgıyı değiştiremeyeceğini dolayısıyla özgür irade diye bir şeyin olmadığını savunan **fatalizm** (kadercilik) var. Bu görüşte de tıpkı determinizmde olduğu gibi kişi yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Çünkü bu eylemler kişinin kendi iradesiyle gerçekleştirdiği eylemler değildir.

2. Fatalizmin kabul gördüğü bir dünya düşününüz. Böyle bir dünyada ortaya çıkabilecek ahlaki, hukuksal ve psikolojik sorunları tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Peki bu görüşlerin aksini iddia eden yani özgürlüğün olduğunu savunan bir yaklaşım var mı?" diye sordu Philia.

"Bu yaklaşımlara karşı çıkan iki görüş söz konusu. Bir görüş, bizim eylem ve kararlarımızda özgür olduğumuzu çünkü karar alıcı, sorgulayan, harekete geçiren bir akıl ve iradeye sahip olduğumuzu savunan **indeterminizmdir** (belirlenmezcilik). Bu yaklaşıma göre ahlaki tercihlerimizi özgür irademizle biz belirleriz. Bizim ne doğada ne de toplumda arzu, istek ve duygularımızı belirleyen mutlak hiçbir neden yoktur. Bütün eylemlerimizin kaynağı biziz. Bu yüzden gerçekleştirdiğimiz eylemlerde tamamen özgürüz." dediğinde Theano,

"Hımm, determinizmin tam zıddı bir yaklaşım." diye ekledi Philia.

3. İnsan, ahlaki değerlerini inşa etme sürecinde özgür müdür? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Evet, aynen öyle. Özgürlüğün var olduğunu savunan bir diğer yaklaşım da **otodeterminizmdir** (ahlaki özerklik). Bu yaklaşımı savunanlar özgürlük ile kişinin kendini geliştirmesi, yetiştirmesi, kendine bir şeyler katıp yetkinleşmesi arasında bağ kurarlar. Buna göre kişi, bilgi ve birikimiyle kendini gerçekleştirdiği oranda özgürleşir çünkü böyle bir kişi kendi değerlerini, yaşamsal ilkelerini ve varoluşsal kararlarını kendisi alır ve bunlara göre kişiliğini inşa eder. Bu anlamda özgürlüğün kaynağı kişinin kendisinde saklıdır sevgili Philia." dedi anne martı Theano.

"İlginç bir yaklaşımmış, dışsal faktörlerden çok içsel faktörleri esas almış." dedi Philia,

4. Sizce otodeterminist (ahlaki özerklik) yaklaşım, varlığın mahiyeti ile ilgili işlediğimiz yaklaşımlardan hangisiyle benzeşmektedir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Anne martı Theano: "Peki o hâlde, şimdi eve doğru uçarken bu yaklaşımların bir değerlendirmesini yapalım seninle. Öncelikle şu sorudan değerlendirmemize başlayalım." dedi ve "Philia, sence uçuyor olmamız bizi özgür kılar mı?" diye sorup havalandı.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Ahlak
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	NEDEN, NEDEN DEMELİYİZ?	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	Bir eylemi “ahlaki” yapan koşulları değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Evcilleştirdiği kurt arkadaşı Brenin ile yaşayan bir filozof çıkacağı seyahate Brenin’i de götürmeye karar verir. Seyahatin bir bölümünde feribotla yolculuk yapmaları gerekmektedir. Filozof feribota bindiklerinde etraftaki insanları korkutmaması için Brenin’i arabada bırakmaya karar verir. Arabanın camlarını hafifçe aralayarak Brenin’in hava almasını sağlar. Kendisi de üst kata çıkar. Bir süre sonra aşağıya çağrılınca aracına dönen filozof oldukça yanlış bir karar verdiğini anlar. Brenin arabayı parçalamıştır ve filozof “Geride kalan şeye araba demek için bin şahit lazım.” diye düşünür. Brenin koltukları lime lime etmiş, kemerleri çignemiş, yer döşemelerini parça pinçik etmiştir. Arabanın içinden dışarıyı görünmez hâle gelmiştir. Filozof, kendisini aşağıya çağırان ve olan biteni eğlenerek izleyen feribot çalışanlarının hayret eden bakışları arasında arabasından arda kalanları toparlayarak yola devam edebilmek için hazırlanır. “Olan bitenlerden hiç memnun olmamasına rağmen Brenin’i sorumlu tutamayacağını açıklar. Çünkü o yaptığının ne olduğunu bilmeyen sadece öyle yapmak istediği için yapan, diğer hayvanlar gibi hakları olan ama ahlaki sorumlulukları olmayan bir canlıdır.”

(Mark Rowlands, “Filozof ve Kurt” eserinden derlenmiştir.)

1. Filozof neden hakları olmasına rağmen Brenin’in yaptıklarından sorumlu tutulamayacağını söylemiştir?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Toplumda hakları olmasına rağmen yaptıklarından sorumlu tutulamayacak başka kimler olabilir? Nedenini belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Bir eylemin ahlaki olarak nitelendirilebilmesi için gerekli koşullar nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Ahlak Felsefesi (Etik)
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	NE YAPILMALIYDI?	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Ahlak felsefesini temel kavramları (iyi, kötü, sorumluluk) üzerinden analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle tablodaki soruları cevaplayınız.

PSİKOLOĞUN ÖYKÜSÜ

Stanford Üniversitesinden psikolog Dr. Philip Zimbardo (Filip Zimbardou) bir deney yaptı (1971). Deney, gönüllü öğrencilerden oluşan grupların ikiye ayrılmasıyla başladı. Daha sonra gruplardan biri “kişiliksizleştirildi”: Adları numaralarla değiştirildi, elbiselerinin üzerine laboratuvar önlükleri giydirildi ve başlarına sadece gözlerini açıkta bırakan başlıklar takıldı. Deneyin “mahkûmları” oldular. Özel hazırlanmış sahte hapisaneye yerleştirildiler. Diğer yarı da benzer şekilde kişiliksizleştirildi ama bu kez laboratuvar giysileri ve numaralarla. Onlar da “gardiyan” oldular.

Gardiyanlara “mahkûmları” denetleme yetkisi verildi, onlar da bu yetkiyi gizlice kötüye kullandılar. Fark edilmediklerini sanıyorlardı. Gece yarısı arama yaptılar ve mahkûmlara elleriyle tuvalet leğenlerini temizlemek gibi ek cezalar verdiler. Gündüzleri ağır sözler söylediler, yürürken çelme taktılar ve kaha-kaha-larla güldüler: Şakacılar!

Gerçekten de, video kayıtlarına göre altı gün içinde gardiyanların davranışları öyle sadistçe ve şiddet dolu bir hâl aldı ki deney derhâl sonlandırıldı. Gönüllü öğrencilerin aşırılıkları karşısında Dr. Zimbardo da şaşkına dönmüştü.

(Martin Cohen, 101 Ahlak İkilemi eserinden derlenmiştir.)

5N 1K	SORULAR	ÖRNEK OLAY ANALİZİ	AHLAKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRDİĞİMİZDE NE YAPILMALIYDI?
Ne?	Gardiyanlar kendilerine verilen görevleri yerine getirirken “iyi, kötü ve sorumluluk” bağlamında neler yaptılar?		
Ne zaman?	Gardiyanlar ne zaman daha kötü davranışlar sergilediler?		
Niçin?	Gruplar niçin kişiliksizleştirilmiş olabilir?		
Nerede?	Olay nerede geçiyor?		
Kim?	Deneyde şakacı olan kimdi?		

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Evrensel Ahlak Yasası
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XII	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Evrensel ahlak yasasını reddeden görüşleri (hedonizm, pragmatizm, egoizm, anarşizm, nihilizm) açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XII

O gün pek heyecanlıydı Philia. Uzun soluklu bir yolculuğa çıkacaklardı annesiyle. Oldukça uzak bir adada yaşayan teyzesi ile birkaç gün önce doğan kuzenini ziyaret edeceklerdi. Gün henüz tam olarak aydınlanmadan heyecanına yenik düşen Philia annesini uyandırmış, birlikte karınlarını doyummuş ve yola çıkmışlardı.

Yola çıktıktan kısa bir süre sonra "Niçin teyzemlerle aynı adada yaşamıyoruz, neden ayırıyoruz ki?" diye bir soru sordu Philia.

"Sen henüz doğmadan hepimiz aynı martı topluluğunun üyeleriydik. Tek adada yaşıyorduk. Ancak zaman içinde topluluğun üyeleri arasında sosyal kurallar, bir arada yaşamın ilkeleri ve ahlaki tartışmalardan kaynaklanan sebeplerle derin ayrılıklar oluştu. Bu durum giderek şiddetlenen çatışmalara dönüşünce teyzenin de içinde bulunduğu çok kalabalık bir martı topluluğu şu an gittiğimiz adaya göç etmek zorunda kaldılar. Martıların sosyal düzenleri için gerekli olan ortak kurallar ve ahlak yasaları konusundaki bu tartışmalar, birçoğu akraba olan topluluğumuzu ikiye böldü anlayacağın." dedi anne martı.

Philia: "Ahlak yasası dediğin şey nedir anne?"

"Ahlak yasası; uyulması gerekli görülen, kişinin ne yapması ve ne yapmamasını belirleyen genelgeçer ahlaki kurallardır. Bu kurallar yıllar içerisinde kendiliğinden ortaya çıkar ve herkes için ortak ilkelere dönüşür." dediğinde Theano,

"Peki, herkes için ortak ilkelere dönüşmeleri mümkün mü? İyi ve kötünün çağdan çağa, kişiden kişiye, toplumdan topluma değiştiğini daha önce konuşmuştuk yanlış hatırlamıyorsam." diye ekledi Philia.

Theano: "Evrensel ahlak yasasının mümkün olup olmadığı konusunda iki bakış açısı var. Bunların her biri de farklı ölçütlere dayanıyor. Bu yaklaşımlara baktığımızda ahlaki eylemlerimizin amaçları üzerinden evrensel ahlak yasasını yorumlamışlar." dedikten sonra "Of, yorulduk sanırım, şu küçük adada biraz soluklanalım, orada devam ederiz konuşmamıza. Dinlendikten sonra da yola devam ederiz." deyip adadaki bir tepeye kondular.

"Konuşmamızda nerede kalmıştık" deyip "Tamam, evrensel ahlak yasasının mümkün olup olmadığını savunan yaklaşımlardan konuşacaktık." diye kendisi verdi cevabı.

"Evrensel ahlak yasasının mümkün olmadığını savunan yaklaşımlara baktığımızda en temelde iyi ve kötü gibi değer yargılarının kişiden kişiye değiştiği konusunda hemfikir olduklarını görürüz. Örneğin bir davranış bir toplumda saygısızlık olarak ifade edilirken başka bir toplumda saygısızlık olarak değerlendirilmez. Bu bağlamda iyi öznelidir. Bunun dışında iyinin ölçütü üzerinden konuyu değerlendirdiğimizde ise 'iyi' kimine göre mutluluk, kimine göre fayda, kimine göre haz, kimine göre de ödevdir. Bunlar aynı zamanda eylemlerimizin nihai amaçlarıdır." dedi.

1. Sizce ahlaki eylemlerimizin nihai amacı nedir? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Nasıl yani? Biraz daha açabilir misin konuyu?" diye sordu Philia.

"Şöyle ki bazı filozoflara göre insan eylemlerinin nihai yani son amacı mutluluktur. Bu anlayışa **eudaimonizm** (mutlulukçu anlayış) denir. Ancak mutluluğun ne olduğu belirlenemez. Bunlara göre kişiyi mutluluğa götüren yollar farklı farklıdır. Bu yollardan biri olan **pragmatizme** (faydacılık) göre 'iyi' bize faydalı olandır. Eylemler sonuç itibarıyla bize fayda sağlıyorsa iyidir. Ancak 'Aynı eylem herkes için benzer faydayı doğurmaz.' görüşüne sahip oldukları için ahlaki bir evrenselliği reddeder. Bir başka yaklaşıma göre iyinin ölçütü bize haz veren her şeydir. Buna **hedonizm** (hazcılık) deniyor. Haz, hoşça giden bir duygudur. Bizler doğamız gereği acıdan kaçınır ve hazza yöneliriz. Bir eylem sonuç olarak bize haz veriyorsa iyi yani doğru bir eylemdir. Haz ise kişiden kişiye değiştiği için evrensel bir ahlak yasasının varlığından söz edemeyiz görüşünü savunurlar." diyerek açıkladı anne martı.

2. "Her zevk iyilik, her acı fenalıktır fakat her acıdan kaçmak zorunlu değildir. Her zevke de verdiği fayda ve zararı bilgece gözden geçirerek değer vermek lazımdır. Gerçekten de bazı durumlarda iyiyi kötü, kötüyü iyi buluruz."

Epiküros'un bu sözünü evrensel ahlak yasası temelinde yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Bir de 'kişi doğası gereği bencildir, her şeye rağmen kendi hayatını koruyup sürdürmek ister.' görüşünü savunan **egoizm** (bencilik) vardır. Ayrıca çıkarların ortak olamayacağını, herkesin doğası gereği iyi olduğunu ancak toplumsal yaşamda karşılaşılan otorite ve kötülüklerin bireyin yaşamını istediği gibi düzenlemesini engellediğini savunan **anarşizm**, her kural ve otoritenin kişiyi kendisine yabancılaştırdığını ve özgürlüğünü elinden aldığını savunan **nihilizm** (hiççilik) vardır. Nihilizme göre eğitim, toplum ve otorite bireyin gelişimini ve özgürlüğünü engellemektedir. Bundan dolayı ahlakiliğin temelini bireyde bulur, birey kendi iradesiyle kendi değerlerini belirleyerek sürü bilincinin esaretinden kurtulma olanağına kavuşabilir." dediğinde anne martı,

"Hımm, bu bakış açısı bana varoluşçuluğu hatırlattı." dedi Philia.

"Aynen öyle, varoluşçuluğun ahlakilik ile ilgili bakış açısı da bununla benzeşmektedir. Ne diyordu Sartre, 'Genel bir ahlak yoktur çünkü size gösterecek bir işaret yoktur dünyada. Biz özgürüz çünkü yeryüzüne geldi mi, dünyaya atıldı mı bir kez, artık bütün yaptıklarından sorumludur.' İşte böyle Philia, sanırım yeterince dinlendik. Evrensel ahlak yasasının mümkün olduğunu savunan öteki yaklaşımları da yolda konuşuruz." dedi Theano.

3. Dinî, kültürel, mitolojik ve felsefi görüşlerden hareketle evrensel bir ahlak yasası olabilme potansiyeli taşıyan bildiğiniz bir yaklaşım var mı? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE	: FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram	: Evrensel Ahlak Yasası
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYİ FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIII	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Evrensel ahlak yasasını öznel temelde ele alan görüşlerin (utilitarizm ve entüsyonizm) ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYİ FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIII

Dinlenme esnasında evrensel bir ahlak yasasının mümkün olmadığı tezini savunan yaklaşımlar üzerinde konuşan anne martı Theano ve oğlu Philia, teyzelerine gitmek için yeniden havalandıklarında konu evrensel ahlak yasasının olabileceğini savunan yaklaşımlara gelmişti.

"Bütün bu yaklaşımların dışında bir de evrensel ahlak yasasının olabileceğini savunan yaklaşımlar var Philia. Bunları ahlak yasasını öznel temelde açıklayanlar ve ahlak yasasını nesnel temelde açıklayanlar olmak üzere iki şekilde değerlendirebiliriz. Anlayacağın burada da tek bir bakış açısı yok." dediğinde anne martı,

"Nasıl bir derinliğe sahipmiş bu ahlak kavramı, ne kadar önemliymiş böyle. Bu kadar farklı görüşün olduğu bir konuya daha önce hiç şahitlik etmemiştim." dedi genç martı Philia.

"Evet, asırlar boyunca tartışılan çok önemli bir konu. Tarih boyunca düşünürler evrensel bir ahlak yasasının olma potansiyeli üzerinde fikirler ortaya koymuşlar." dedikten sonra devam etti. "Ahlak yasasını öznel temelde açıklayan düşünürlerden bazıları için evrensel bir ahlak yasasını belirleyen doğrudan bireyin kendisidir. Bu yasanın bireyden bağımsız olmadığını savunurlar. Bunlara göre ahlak yasası; Tanrı, toplum veya doğa gibi olguların değil, doğrudan bireyin belirlediği iyilerin toplumsallaşması ve evrenselleşmesiyle ortaya çıkar." dedi.

1. Sizce evrensel bir ahlak yasası oluşturmak mümkün müdür? Açıklayınız/Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Bireyin ortaya koyduğu bazı değerlerin evrenselleşmesi nasıl mümkün olabilir ki? Kafam karıştı." dedi Philia.

"Kısaca bu görüşleri anlattığımda soruna da yanıt vermiş olacağım." dedi anne martı ve devam etti. "Bu yaklaşımlardan biri **Utilitarizm** (toplumsal faydacılık) anlayışıdır. Buna göre bir eylemin doğruluğu etkilendiği kişilere getirdiği mutlulukla ölçülür. Bir eylem olabildiğince çok insana fayda sağlıyorsa bu eylemin evrenselliğinden bahsedebiliriz. En çok kişi için en büyük mutluluğu üretmeyen her türlü eylem ahlaken yanlıştır. Bu anlayışa göre haz ve mutluluk insan eylemlerinin en büyük amacıdır. Bunu da genelin iyiliğini, refahını ve olabildiğince çok insanın faydasını esas alarak gerçekleştirdiğimizde ahlaki eylemin amacını da ortaya koymuş oluruz. Kendi çıkarlarımızı hesaba katarken başkaları için de çaba göstermeyi, başkalarını mutlu etmeye çalışırken kendi mutluluğumuzu da hesaba katarak çıkarların uyuşmasını esas alan bir yaklaşım anlayacağın." dedi.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Evrensel Ahlak Yasası
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIV	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Evrensel ahlak yasasını nesnel temelde ele alan görüşlerin (erdem etiği, ödev etiği ve ahlaksal determinizm) ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIV

Bir müddet balık avlayıp karınlarını doyurduktan sonra anne martı Theano ve Philia, hemen yakınlarında bulunan adaya doğru kanat çırpıp denize nazır bir kayalığın üzerine kondular. Bir müddet sessizliğe büründüler. Bu sessizliği Philia bozdu.

"Epey uzaklardaymış teyzemlerin yaşadığı ada, saatlerdir uçmamıza rağmen adaya bir türlü varamadık." dedi.

"Böyle uzak olmasaydı belki de seninle ahlak felsefesi üzerine konuşamayacaktık değil mi? Ancak az bir mesafemiz kaldı. Bu son dinlenme yerimiz artık. Burada da ahlak yasasını nesnel temelde ele alan yaklaşımlardan konuşalım, böylece ahlak yasasına dair yaklaşımları genel olarak değerlendirdikten sonra yola çıkarız." dedi anne martı.

"Tamamdır, can kulağıyla dinliyorum." dedi Philia.

"Ahlakı öznel temelde ele alan yaklaşımda kişi, vicdanı karşısında ahlakiliğin kaynağını öznel yaşamından alıyordu. Ahlakı nesnel temelde ele alan yaklaşımlarda ise kişiden bağımsız bir ahlak yasası olduğu görüşü söz konusudur. Buna göre nesnel temel, aynı zamanda değişen davranışlara ve eylemlere karşın değerlerin değişmezliği ve evrenselliğini ifade eder." dediğinde anne martı,

"Bu değerler kişiden kişiye değişmez yani!" dedi Philia imalı bir bakışla.

"Aynen öyle. Bu ahlak yasasının, kişinin varlığından bağımsız ve onun dışında bir kaynak tarafından belirlendiğini savunurlar. Bundan dolayı, bu yasa hem zorlayıcı hem de buyruk vericidir. Bunları kısaca üç başlıkta ele alabiliriz. Birincisi **erdem etiği**. Erdem, iyiye yönelme durumudur. İrademizde her daim iyiye yöneliyorsak erdemli bir tutum ortaya koymuş oluruz. Erdem etiği adı verilen yaklaşımda ise ahlaki tutum bilgiyle temellendirilir. Buna göre ancak doğru bilgi kişiyi doğru eyleme götürür. Hiç kimsenin bileerek kötülük yapmadığını, kötülüğün bilgisizlikten kaynaklandığını savunur. İyi ve kötüyü bilenler erdemli davranırlar. Erdemli davrananlar ise mutlu olurlar." dedi.

1. "Hiç kimse bilerek kötülük yapmaz." yargısından hareketle kötülüğün kaynağını bilgisizlik olarak ele aldığımız takdirde kötülük yapanları adil bir şekilde yargılayabilir miyiz? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Peki, neyin erdemli olup olmadığını nereden bileceğiz, bunu bize gösterecek olan şey nedir?" diye bir soru sordu Philia.

"Bu yaklaşıma göre içimizde doğuştan var olan, doğamızın bir parçası olan ve bize yol gösteren bir ses vardır. Bu ses, bizi yapmamamız gereken şeyler hakkında uyarar bir sestir. Aklını kullanıp kendini bilmeye çalışan herkesin duyup bulabileceği bir ses olduğu görüşündedirler Philia." dedi anne martı.

"Bana bilginin doğuştanlığını savunan rasyonalizmi çağırıyordu. Öyle anlaşılıyor ki burada da ahlakiliğin doğuştanlığı söz konusu. Bize yol gösteren sestem anladığım da bu." dediğinde Philia,

"Zaten bu yaklaşımın ilk ve en önemli temsilcisi Sokrates'tir ve Sokrates hem bilginin hem de ahlakiliğin doğuştanlığını savunur. Sokrates'in bu konudaki görüşünü yola düşünce konuşuruz. Dilersen şimdi **ödev etiği** adı verilen yaklaşımdan devam edelim." dediğinde anne martı,

"Olur, dinliyorum." dedi Philia.

"Bu yaklaşım, ahlaklı davranmanın bir ödev olduğunu savunur. Burada aslanan iyi istencidir yani iyiyi istemektir. İyiyi isterken ortaya koyduğumuz niyet saf ve koşulsuz olmalı. Burada niyet bir araç değil, amaçtır. Davranışlarımız amaç olmalıdır. Başka bir niyetle ortaya koyduğumuz davranışların altında farklı bir niyet varsa eğer bu davranış ahlaki değildir. Ahlaki bir eylemde bulunuyorsak eğer bu eylemin ölçüsünü evrenselleştirmemiz lazım. Bunu da herkese karşı bir ödev bilinciyle yapmalıyız. Kısacası ahlakiliğin temelinde 'iyiyi istemek', 'iyi niyet' ve 'ödev' kavramları vardır. Ahlaki eylem, içinde hiçbir koşul bulundurmamalı; ödev duygusuna ve iyiyi istemeye dayanmalıdır. İçinde en ufak bir koşul barındıran, görünürde iyi gözükmesine rağmen bir niyet taşıyan hiçbir eylem ahlaki değildir bu yaklaşıma göre" dedi.

2. Kant'ın "Öyle davran ki eylemine ölçü olarak aldığın ilkeyi, herkes için genel bir yasa olarak isteyebilesin." sözünü yukarıda anlatılanlar üzerinden yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Nasıl yani, koşulsuz ve niyetsiz eylem mi olur?" diye bir soru sordu Philia.

"Bundan önceki ahlak yaklaşımlarını hatırlarsan hepsinin temelinde mutluluk vardı. Başka bir deyişle 'Ahlaki eylemlerimizin nihai amacı mutlu olmaktır.' tezini savunuyorlardı. Ödev etiğinde mutluluk, ahlakiliğin amacı olamaz. Eğer amaç olarak mutluluğu koyarsak burada niyet, ödev olmaktan çıkıp öznelleşir ve evrenselliğini yitirir. Mutlu olma maksadıyla ortaya konulan her eylem amaç olmaktan çıkıp bir araca dönüşür. Bu da ahlaki bir eylem gerçekleştirme niyetini ortadan kaldırıp bencil, faydacı ve hazcı bir eğitime dönüşür." dedi anne martı.

3. "Ödev etiğini" evrensel insan hakları çerçevesinden hareketle açıklayınız/yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Bu durumda da evrensel bir ahlaktan bahsedemeyiz." diye tamamladı Philia.

"Aynen öyle. Son olarak **ahlaksal determinizmden** konuşup yola çıkalım. Zihnen olmasa da bedenen dinlendik sanırım." dedi ve devam etti anne martı Theano "Hatırlarsan daha önce özgürlük konusunda bahsederken determinizmden konuşmuştuk."

"Evet, bütün eylemlerimizin bağlı olduğu sebepler olduğunu, bundan dolayı özgürlüğün olmadığını savunan yaklaşım..." deyince Philia,

"Çok doğru. Ahlaksal determinizm de ahlaki eylemlerimizin temelinde sebepler olduğu savını taşır. Buna göre uyacağımız evrensel ahlak yasası doğanın yani Tanrı'nın bilgisidir. Gerçek özgürlük kendi doğamızın zorunluluğunu bilmek ve buna ayak uydurmaktır. Çünkü biz, bu görüşe göre doğanın bir parçasıyız. Tutkularımız ve aklımız var. Doğaya uygun olan şey tutkularımıza yani duygularımıza hakim olup aklımızla hareket etmektir. Çünkü tutkularımız, bizim ahlaki eylemlerde bulunmamızı engeller ve bizi arzularımızın kölesi yapar. Burada akla düşen görev, olumsuz ve yıkıcı tutkulara galip gelmeye çalışmaktır. Her olayın zorunlu olarak meydana geldiğini bilip buna boyun eğerek mutlu olmaktır. Mutluluk da kendimizi doğanın yani Tanrı'nın yasalarına teslim etmekle gerçekleşir. Doğa yasalarını bilmek, Tanrı'yı bilmektir. Çünkü doğa ve Tanrı bir ve aynı şeydir. Özgürlük de bu zorunluluğun bilincine varmaktır. Bu durumda iyi dediğimiz şey, kişinin tutkularından uzaklaşıp doğa yasalarına uyması, Tanrı'ya ulaşmasıdır." dedi.

4. Tanrı ile doğayı bir sayıp iyi ve kötünün belirleyicisi olarak ifade eden bir ahlakta sorumluluktan bahsedebilir miyiz? Tartışınız.

"Aklıma bir şey takıldı. Doğa ve Tanrı kavramlarını aynıymış gibi kullandın. Bu yaklaşımda doğa ve Tanrı birbirinden bağımsız varlıklar değil mi, kafam karıştı!" deyince Philia,

"Evet, bu yaklaşıma göre Tanrı ve doğa bir ve aynı şeydir. Buna panteizm yani tümtanrıçılık adı veriliyor. Yolda zamanımız kalırsa bundan da konuşuruz. Böylece anlatılmak isteneni daha iyi kavramış olursun. Şimdi yola çıkalım, yeterince dinlendik. Yolda devam ederiz." deyip kanatlandığında anne martı,

"Ee boşuna dememişler 'Felsefe yolda olmaktır.' diye, düşelim bakalım yola." deyip annesinin ardından denize doğru kanat çırpı Philia.

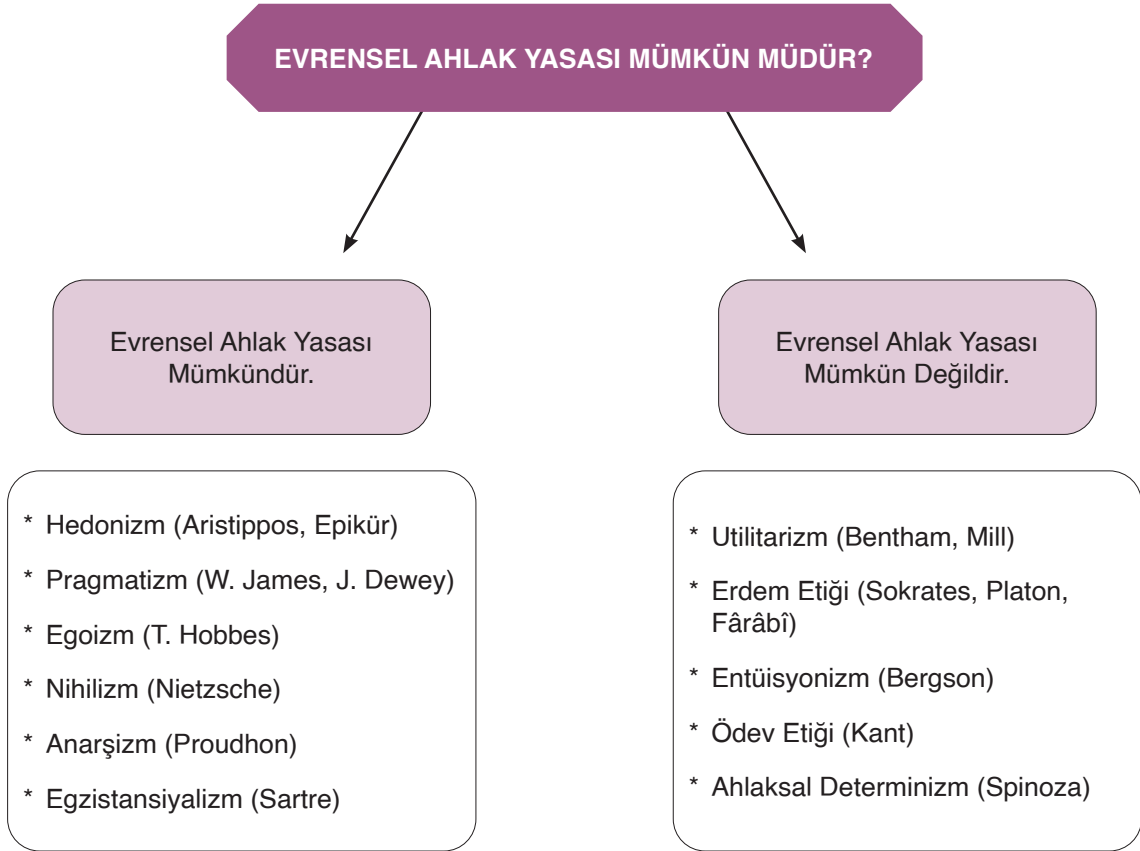

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.4. Ahlak Felsefesi > 3.4.1. Ahlak Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Evrensel Ahlak Yasası
 Genel Beceriler : Etik Anlayış Geliştirme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	MÜMKÜN MÜ?	🕒 40+40 dk.
Çalışmanın Amacı	Evrensel ahlak yasasının mümkün olup olmadığı hakkındaki görüşleri değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki kavram ağını inceleyiniz.

2. Yönerge: Aşağıdaki cümlelerde istenenleri sırayla uygulayarak etkinliği tamamlayınız.

- Evrensel ahlak yasası hakkındaki yaklaşımları ve filozofların görüşlerini açıklamak/tartışmak üzere sınıfta iki grup oluşturunuz.
- Birinci grubun “evrensel ahlak yasasının mümkün olduğunu” ikinci grubun “evrensel ahlak yasasının mümkün olmadığını” savunması ve kendi içinde iş birliği çalışması için yaklaşım sayısı kadar alt grup oluşturunuz.
- Aşağıdaki bilgi kartlarını keserek alt gruplara paylaşınız.
- Alt grupların hazırlıkları için 5-10 dakika zaman veriniz.
- Gerekliyse bilgi kartlarındaki konularınızı güvenli genel ağ aramaları ile destekleyiniz.
- Gruplar hazır olduğunda “evrensel ahlak yasasının mümkün olup olmadığı” konusundaki görüşlerinizi paylaşarak sınıfta tartışınız.

HEDONİZM (HAZ AHLAKI)
Aristippos, Epikür (Aristipos, Epikür)
Evrensel ahlak yasası yoktur.

Hazcılık: Özü itibariyle “haz” gerçekten iyi, “acı” ise biricik kötüdür. Dolayısıyla haz veren şeyler iyi, acı veren şeyler kötüdür.

Aristippos: Haz, en yüksek iyidir ve tek bir türüdür. Hazlar birbirinden sadece derece, saflık ve yoğunluk bakımından farklılık gösterir.

Epikür: İnsan doğası gereği acıdan kaçır ve hazza yönelir. Haz miktarı mümkün olduğince artırılmaya çalışılırken esas olan acıdan kaçınmaktır. Acıdan kaçınmayı, eğer acıyı getirecekse hazzı talep etmekten daha iyi görür.

PRAGMATİZM (FAYDACILIK)
W. James, J. Dewey (W. Ceyms, J. Dovi)
Evrensel ahlak yasası yoktur.

Pragmatizm: Bir eylem sonuçta kişiye yarar sağlıyorsa iyidir. Her birey kendi çıkarlarını ve yararını gözetir.

W. James: Bir düşünce, işe yarıyorsa doğrudur.

J. Dewey: Ahlakın amacı, insanın iyi bir yaşam sürebilmesi için önüne çıkan engelleri nasıl aşacağını ona göstermektir. Kişi, önceden oluşturulmuş kalıplara uymak yerine özgün eğilimlerini ayırt etmeli ve çevresi ile ilişkisinde kendi yararını esas alarak kendini yeniden inşa etmelidir.

EGOİZM (BENCİLİK)
T. Hobbes (T. Habs)
Evrensel ahlak yasası yoktur.

Egoizm: İnsanlar doğası gereği bencildir ve bu nedenle kendi ilgilerinin peşinde koşar. Herkes kendi menfaati (kişisel çıkarı) doğrultusunda ahlaki davranış ortaya koyar.

T. Hobbes: Hayatın korunması ve sürdürülmesi, insan eyleminin biricik amacıdır. İnsan, insanın kurdudur ve diğerlerini yok etmek pahasına da olsa kendi yaşamını sürdürebilmek ve varlığını korumak ister.

NİHİLİZM (HIÇÇİLİK)
Nietzsche (Niçe)
Evrensel ahlak yasası yoktur.

Nihilizm: Hiçbir şeyin var olmadığını, bütün değerlerin temelsiz olduğunu savunur.

Nietzsche: Nietzsche'ye göre nihilizm, en yüksek değerlerin kendi kendini değersizleştirilmesi, amacın kaybolması ve niçin sorusunun cevapsız kalmasıdır. Yaşamda bir değer arayarak onu bulacağını sanmak büyük bir yanılsamadır. Gerçek mutluluk, hazların egemen olduğu bir yaşamda değil “erk”in olduğince çoğaltılmasıdır. Bunun için kişi öz disiplini elden bırakmamalı, yeri geldiğinde sert ve haşin olmalı, tutkularından uzaklaşıp “üst insan”a ulaşmalıdır.

Kurallar:**1. KURAL YOK!****ANARŞİZM (KURALTANIMAZCILIK)**

Proudhon (Prudon)

Evrensel ahlak yasası yoktur.

Anarşizm: İnsanın özgürleşmesinin önünü kapatan, insanların üzerinde baskı kurarak onları kontrol altına almaya çalışan her türlü kural ve kurum ortadan kalkmalıdır.

Proudhon: Onun önerdiği toplum düzeni ahlaka dayanan bir öz yönetim düzenidir. Üreticilerin kendi kendilerini yöneten birlikleri arasındaki adil mübadele düşüncesine dayanan karşılıklık ilkesine göre önemli olan insan topluluğunun üyeleri arasındaki karşılıklı saygıdır.

UTİLİTARİZM**(TOPLUMSAL FAYDACILIK)**

Bentham, Mill (Bentim, Mil)

Evrensel ahlak yasası vardır.

Utilitarizm: Temel ilkesi "En fazla sayıda kişiye, en yüksek düzeyde yarar sağlayan şey iyidir." anlayışıdır.

Bentham: Hukukun doğrudan etikten türetilmesi gerektiğini savunur. En yüksek iyi hazdır, ilkesini başlangıç noktası olarak alırken "ahlaki bir eylemin iyi olabilmesi için en yüksek sayıda insanın en büyük mutluluğunu meydana getirmesi gerektiğini" bildiren yarar ilkesiyle bireysel mutluluktan toplumsal yarar ve mutluluğa geçer.

Mill: Ona göre yararçı teori, mutluluğun artırılmasının yanında, mutsuzluğun azaltılması ve önlenmesine de önem verir.

ERDEM ETİĞİ

Sokrates, Platon, Fârâbî

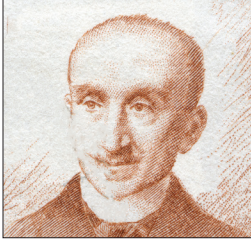
Evrensel ahlak yasası vardır.

Erdem Etiği: Ahlaki eylemin amacı mutluluk, mutluluk da erdemli olmaktır. İnsan, bilgisi arttıkça ölçüde erdemli olur.

Sokrates: Ona göre erdem ile bilgi özdeşdir. Kimse bilerek kötülük yapmaz.

Platon: İnsanların yaşayabileceği sadece bir tek iyi hayat vardır. Bunun nedeni iyiliğin insanların eğilimlerine, arzularına, dileklerine ya da fikirlerine bağlı olmayışındandır.

Fârâbî: Erdemleri düşünsel ve ahlaki olmak üzere ikiye ayırır. Ahlaki erdemler ölçülülük, cesaret, özgürlük ve adalettir. Düşünsel erdemler ise iyi yargı, bilgelik, doğru anlama gibi zihni erdemleridir.

ENTÜİSYONİZM (SEZGİCİLİK)

Bergson (Bergsın)

Evrensel ahlak yasası vardır.

Entüisyonizm: Ahlaki iyiye sezgiler ile ulaşılabilirliğini savunur.

Bergson: Ona göre bilimin yaptığı yalnızca çözümlerdir. Akıl ya da bilim aracılığıyla yaşamın dinamik özünü ulaşamaz. Yalnızca insana özgü bir bilme yetisi olan sezgi, özel bir çaba ile harekete geçirilir. Dolaysız bir bilme yetisi olan sezgi, gerçekliği dolaysız olarak içeriden kavrayabilir.

ÖDEV ETİĞİ

Kant

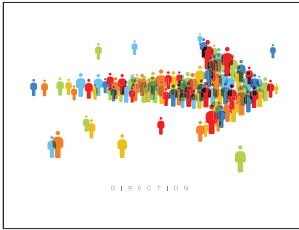
Evrensel ahlak yasası vardır.

Ödev Etiği: Bir şeyi sadece o şeyi yapmanın kendisi iyi ve ödevimiz olduğu için iyi yapmamız gerekir.

Kant: Şöyle der: “İki şey zihnimi her zaman yeni ve giderek artan bir korkuyla dolduruyor: Üstümdeki yıldızlı gökler ve içimdeki ahlak yasası.” Dünyada kendi başına iyi olan tek şey vardır: İyi istenç (iyi irade).

Kant'ın maksimleri-ahlaki ilkeleri:

1. *Öyle davran ki davranışın temelindeki ilke, tüm insanlar için geçerli olan evrensel ilke veya yasa olsun.*
2. *İnsanlığı, kendinde ve başkalarında, bir araç olarak değil de her zaman bir amaç olarak göreceğin şekilde davran!*
3. *Öyle davran ki iraden, kendisini herkes için geçerli olan kurallar koyan bir yasa koyucu olarak hissetsin!*

AHLAKSAL DETERMİNİZM (AHLAKİ BELİRLENİMCİLİK)

Spinoza

Evrensel ahlak yasası vardır.

Ahlaksal Determinizm: Bir davranışın, bir eylemin ya da olayın nedensellik bağıyla saptanmasıdır. İnsanın davranışları ve kararlarını belirleyen bir evren altında özgürce ortaya konması beklenemez.

Spinoza: “Olup biten her şey, doğanın ebedî düzeni ve yerleşik yasalara göre olup bitmektedir.” Bu nedenle özgürlük olanaklı değildir. Hiç kimse keyfince ya da tesadüfi davranacak kadar özgür değildir; bütün eylemler onun geçmiş tecrübesi, fiziksel ve zihinsel yapısı ve doğanın yasalarının o anki durumu ile belirlenir. Hiçbir şey bizzat iyi ya da bizzat kötü değildir, sadece kişiyle ilişkisinden dolayı öyledir.

3. ÜNİTE : FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Soruları

Kavram

: Din, Din Felsefesi, Teoloji

Genel Beceriler

: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Alan Becerileri

: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Eleştirel Düşünme

Çalışmanın Adı	DİN ÜZERİNE	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Din, din felsefesi ve teoloji arasındaki bağlantıyı açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Din, ilk insan ile başlayıp günümüze kadar devam eden bir kurumdur. İnsan hayatının her döneminde “din”e ve “dinî inançlara” rastlanır. Felsefenin pek çok tanımı olduğu gibi dinin de farklı tanımları vardır. Yapılan tariflerde inanılan dinin, yaşanan çevrenin/coğrafyanın, benimsenen kültürün, kabul edilen gelenek ve göreneklerin etkisi büyüktür.

- Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurumdur. (Hüseyin Cahit Yalçın)
- İnanış ve davranış şekilleri ile insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve insanların iyi işler yapmasını, barış ve huzur içinde bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünüdür. (Abdurrahman Küçük)
- Din, ruhî varlıklara inançtır. (E. B. Tylor)
- Din, mutlak itaat duygusundan ibarettir. (Schleienmacher)

Din Felsefesi: Konusu din olan ve bu konuyu felsefi yöntemlerle inceleyen felsefe alanıdır. En genel anlamda dinin doğasını, amaçlarını, kapsamını ve içeriğini araştıran; ilkelerinin kaynağını, dayandığı temelleri, verdiği etik iletileri gerekçesiyle birlikte inceleyen alandır. Dinsel inanış deneyiminin değerini, geçerliliğini felsefi açıdan inceleyen; günah, yaratma, yazgı, inanç gibi kavramların anlamlarını açıklayan; Tanrı'nın varlığını kanıtlamak ya da çürütmek amacıyla ortaya koyulan düşünceleri irdeleyen; dinlerin dünya yaşamına ilişkin koydukları yaptırımları ve kuralları inceleyen felsefe dalıdır.

Teoloji: Tanrı bilimi veya ilahiyat da denir. Belirli bir dinin inanç sistemini, özelliklerini, kural ve değer yargılarını; Tanrı'nın varlığını açıklamak ister. Bir dine neden inanılması gerektiğini kanıtlama ve onu yayma çabasıdır. Yöneldiği alana göre İslam teolojisi, Hristiyan teolojisi gibi isimler alır.

1. Bildiğiniz hangi dinler var? İsimlerini yazınız.

.....

2. Dinleri birbirinden ayırmanızı sağlayan ya da birbirine benzer kılan hangi unsurlar dikkatinizi çekmektedir? Açıklayınız.

Benzer unsurlar:

Farklı unsurlar:

3. Yukarıdaki metinlerden yola çıkarak din felsefesi ile teoloji arasındaki farklılıkları aşağıdaki tabloya yazınız.

	Din Felsefesi	Teoloji
Farklılıklar		

2. Yönerge: Yukarıdaki metinlerden hareketle “din felsefesinde” hangi sorulara cevap aranmaktadır? Yazınız.

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Din, Din Felsefesi, Teoloji
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XV	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Din, din felsefesi ve teoloji kavramlarını açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XV

Kanatlanıp yola düştükten kısa bir süre sonra anne martı Theano'nun yolda konuşuruz dediği ahlakiliğin doğuştanlığını Filozof Sokrates üzerinden genel hatlarıyla anlatıp Philia'in bu görüşe dair sorularını yanıtladı.

"Asıl merak ettiğim, ahlaksal determinizmin kendisini temellendirdiği panteizm kavramı. Bundan da konuşacaktık." dedi Philia.

"Evet, konuşalım ancak bu kavramı bilebilmek, daha doğru yorumlayabilmek için kavramın beslendiği kaynağı bilmek gerekiyor." deyince anne martı,

"Nedir bu kaynak?" diye sordu Philia.

"Din felsefesi ve tabii ki Tanrı problemi. Dilersen önce din felsefesinin mahiyetinden konuşup sonra da içinde panteizmin de olduğu Tanrı görüşlerini değerlendirelim." deyip Philia'in başıyla onayını aldıktan sonra anlatmaya başladı.

"**Din**, doğaüstü bir güce inanma, evreni akılüstü bir güçle anlama ve yorumlama çabasıdır Philia. Din de tıpkı felsefe gibi varlığı bir bütün olarak kavramaya ve açıklamaya çalışır. Ancak bunu yaparken felsefenin rasyonel bakış açısından farklı olarak inancı esas alır... "

1. İnanma (inanç) gereksiniminin nereden geldiğini tartışıp çıkarımlarınızı aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

" ... Felsefe ile din tarih boyunca yakın bir ilişki içinde olmuşlar Philia. Bunun nedeni ise az önce söylediğim gibi her ikisinin de hayatı ve varlığı anlama çabasında yatıyor. Ancak bunu yapmaya çalışırken kullandıkları argümanlar, ortaya koydukları bakış açıları birbirlerinden farklı. Bu yakın ilişkiden dolayıdır ki felsefe dine yönelmiş ve bu yönelimden de din felsefesi doğmuştur. Din felsefesi; dinin Tanrı, inanç, vahiy, ruh gibi temel ilke ve kavramlarını ele alıp dine felsefi açıdan yaklaşır." dedi.

2. Felsefi düşüncenin özelliklerini göz önünde bulundurarak "Dine felsefi açıdan yaklaşmak, ne anlama gelir?" sorusunu açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Peki, bu durumda din felsefesinin dine bakışı nedir?" diye bir soru sordu Philia.

Anne martı: "**Din felsefesi** de tıpkı felsefenin bilgi, bilim, etik ve varlık konularına yaklaşımında olduğu gibi, dini rasyonel ve eleştirel bir nazarla sorgulamayı, bunu yaparken herhangi bir dini değil genel manada din olgusu üzerinden çözümlenmeyi esas almıştır. Anlayacağın Philia, din de tıpkı bilgi, bilim, etik ve varlık gibi felsefecilerin tartıştığı bir problemidir. Bu problemi tartışırken filozof, kendi dini inancını kanıtlamaya çalışmadığı gibi kendi inancına da aynı eleştirel tutumla yaklaşır. Bu yönüyle teolojiden yani ilahiyattan ayrılır." dedi.

"Teoloji dediğin nedir anne?" diye sorunca Philia,

"**Teoloji ya da ilahiyat**, terim anlamı olarak "Tanrı Bilimi" manasına gelir. Genel konusu doğaüstü güçler olan teoloji, esas olarak Tanrı ya da tanrıların varlığının kabulünü ortaya koymaya çalışır. Bunu yaparken felsefe gibi genel olarak din ve dinleri konu edinmez. Çünkü her dinin kendi teolojisi vardır ve her din kendi teolojisini ortaya koymaya çalışır. İslam teolojisi, Hristiyan teolojisi, Budist teoloji gibi. Bundan dolayı her teoloji kendi dinini esas aldığı için o dinin inanç ve dogmalarını doğru kabul ederek ele alır." diye cevapladı Theano.

"Peki, bu durumda bir nesnellik sorunu ortaya çıkmaz mı?" diye bir soru sorunca Philia,

"Az önce de söylediğim gibi teoloji, din felsefesinde olduğu gibi dine sorgulanması gereken bir problem gözıyla bakmaz. Belli bir dinin inanç ve dogmalarını taraflı ve subjektif (özel) bir bakışla anlamaya çalışır. Mesela teolog, Tanrı'nın varlığını baştan kabul eder. İnandığı dini daha derinden kavramaya çalışır. Oysa din felsefesi taraflı ve subjektif (özel) bir yaklaşım ortaya koymaktan öte dinin doğası üzerine düşünür; dinin ileri sürdüğü inanç esaslarını, kavram ve önermelerini akla dayanarak açık seçik bir şekilde değerlendirerek, aralarındaki ilişkiyi ortaya koyup yorumlayarak anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bundan dolayı eleştireldir ve dinlere aynı mesafede duran nesnel bir tutum takınır." diyerek sözünü tamamladı anne martı.

Annesinin etrafında hızlı bir manevra yapıp tekrardan annesiyle aynı hizaya gelen Philia, annesine yüzünü döndü.

3. Yukarıdaki hikâyeden hareketle "teoloji ile din felsefesinin" benzer yönlerini tespit ederek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Anladım." dedi. "Peki, şimdi asıl konumuza gelelim." dediğinde,

"Hangi konuymuş o?" diye soru Theano.

"Tanrı konusu. Felsefenin Tanrı kavramına bakış açılarını konuşacaktık ya!" diye söylendi Philia.

"Hımm, evet, bundan konuşacaktık tabii. Çok az bir yolumuz kaldı. O hâlde yolumuzun kalan bölümünde de bu konuyu konuşup din felsefesine nokta koyalım." dedi anne martı.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Din Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVI	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Din felsefesini Tanrı'nın varlığı hakkındaki görüşler (Tanrı, teizm, deizm, panteizm, panenteizm) üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVI

"Tanrı'nın varlığı, bir problem olarak ilk çağlardan beri tartışılmıştır Philia. "Tanrı var mıdır?", "Tanrı'nın varlığını gösteren kanıtlar nelerdir?", "Tanrı evreni yaratmış mıdır yoksa doğa ve evrenle bir ve aynı varlık mıdır?", "Tanrı evreni yarattıysa eğer, bu yaratımdan sonra kendi hâline mi bırakmıştır yoksa evrenin işleyişine müdahale etmeye devam mı etmektedir?" gibi sorular felsefe tarihi boyunca hem filozoflar hem de din adamları tarafından sorulup yanıtlanmaya çalışılmıştır."

1. Sizce Tanrı'ya inanma ihtiyacı insanın doğasında (özünde) temellenen bir duygu mudur? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"İlginç sorular, doğrusu bu sorulara verilen yanıtları çok merak ettim." dedi Philia.

"Evet, ilginç ve zor sorular." dedi anne martı Theano ve devam etti. "Tanrı'nın varlığı ve niteliği ile ilgili soruların neticesinde üç görüş ortaya çıkmıştır. Bunlar: Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler, Tanrı'nın varlığını reddeden görüşler ve Tanrı'nın varlığının veya yokluğunun bilinemeyeceğini öne süren görüşlerdir. Şimdi dilersen bunlardan konuşalım. Ancak yolumuz kısa, adaya varmamıza az kaldı. Tamam, ben yolun kalanında bu görüşleri sana anlatayım, yarın eve dönüş yolunda da senin soracağın sorular üzerinden de bu görüşlerin kritiğini yaparız." dedi anne martı.

2. Tanrı'nın varlığına ilişkin farklı görüşlerin ortaya çıkmasının nedenleri neler olabilir? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Tamamdır, dinliyorum." dedikten sonra Philia, anne martı Theano devam etti.

"Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler teizm, deizm, panteizm ve panenteizm olmak üzere dört tanedir. **Teizm**, Yunanca Tanrı anlamına gelen "Theos" kavramından türetilmiştir. Bundan dolayı teizme Tanrıçılık da denir. Bu görüş, bir ya da birden fazla Tanrı'nın olduğunu, evrenin Tanrı tarafından yoktan var edilip yaratıldığını, yaratılan bu evrene müdahale ettiğini kabul etmesinin yanı sıra din, peygamber, vahiy, ibadet, ölüm sonrası hayat (ahiret) gibi olgulara da inanılması ve bu yönde davranılması gerektiğini savunur. **Deizm** ise Latince Tanrı anlamına gelen "Deus" sözcüğünden türetilmiştir. Bu yaklaşım yaradancılık olarak dilimize çevrilmiştir. Deizm, evreni yaratan bir Tanrı'nın varlığını kabul etmekle birlikte,

teizmde olduğu gibi evrene müdahale eden, din gönderen, koruyucu ve kollayıcı olan Tanrı anlayışına karşı çıkar. Dolayısıyla bu yaklaşımda din, ibadet, ölüm sonrası hayat (ahiret) gibi olgular yoktur Philia." deyip Philia'in yüzünden yansıyan anlamsız ifadeye baktıktan sonra "Mesela Tanrı'yı bir saatçi gibi düşün Philia. Saatçi, saati yapar, kurar ve bir daha saate müdahale etmez. Deizmin Tanrı'sı da tam olarak böyledir. Bir saatçi, bir sanatçı veya mimar gibi ürününü ortaya koyar ve çekilir." dediğinde, Philia'in "Bu örnek iyi oldu." sözünü duyduktan sonra "O hâlde sıra geldi panteizme. Bu adı hatırladın mı Philia?" diye bir sordu Theano.

3. Evreni koruyup gözetken, kurallar koyup müdahale eden bir Tanrı anlayışını Dostoyevski'nin, "Eğer Tanrı olmasaydı her şey mübah (serbest) olur muydu?" sorusu bağlamında tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Evet, ahlaksal determinizmden konuşurken bunu daha sonra anlatacağınızı söylemiştin." dedi Philia.

"Aynen öyle. **Panteizm**, Yunanca tüm manasına gelen "Pan" ve "Theos" manasına gelen Tanrı sözcüklerinden doğmuştur ve tümtanrıcılık olarak adlandırılır. Panteizm, Tanrı ile evreni bir sayan, her şeyi Tanrı olarak gören bir yaklaşımdır. Bu görüşe göre Tanrı'nın doğa ve evrenden bağımsız ayrı bir yeri yoktur. Tanrı evren ile özdeşdir. Evrendeki her şeydir, evren bir bütün olarak Tanrı'dır dolayısıyla Tanrı evrenin içinde gizlidir. Bu açıdan Tanrı ve evren, ezelî ve ebedî bir öze sahiptirler. Bu manada Tanrı'ya dönüş diye bir durum söz konusu değildir.

Panenteizm ise panteizmden farklı olarak maddi evrenin Tanrı'nın bir parçası olduğu görüşündedir. Buna göre Tanrı, evrendeki her şeyde olmasına rağmen maddi evrenden daha büyük ve aşkındır. Özetle evrendeki her şeyde olmasından dolayı hem evrene içkindir hem de evrenden büyük ve evrenin dışında olmasından dolayı da evrene aşkındır. Bu bağlamda her şey Tanrı'dan oluşmuştur ama Tanrı değildir. En nihayetinde her şey gelişimini tamamladıktan sonra oluştuğu Tanrı'ya döner. Bu manada evrene içkin olmasından dolayı Tanrı hem değişken hem de evrene aşkın bir varlık olmasından dolayı değişmeyen mutlak varlıktır. Hem zamanın içinde hem dışında hem sonlu hem de sonsuzdur. Bu yönüyle de panteizmden ayrılır Philia." dediğinde anne martı,

"Çok ince farklarla ayrılıyor panteizmden. Bunlar üzerine kafa yormalıyım daha sonra." dedi Philia.

4. Vahdetiücut (varlığın birliği) kavramını araştırınız. Panteizm ve panenteizmle benzerlik ve farklılıklarını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Ben görüşlerin tamamını anlattıktan sonra karşılaştırmalı bir şekilde konuşuruz ama acıttık ve yorulduk sanırım. Biraz avlandıktan sonra Tanrı'nın varlığını reddeden bir görüş olan ateizmden konuşuruz." dedi.

"Ben daha çok acıttım, sen de konuşmaktan yoruldu. Bu arada da dinlenmiş olursun." dedi Philia ve annesiyle birlikte kısa bir süreliğine hem dinlenmek hem de hafiften atıştırmak için denize doğru iniş geçtiler.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Din Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVII	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Din felsefesini Tanrı'nın varlığı hakkındaki görüşler (ateizm, agnostisizm, monoteizm, düalizm, politeizm) üzerinden açıklayabilmek.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVII

Kısa süreliğine dinlenen ve karınlarını doyuran anne ve oğul martı yeniden yola koyulduklarında Theano "Evet, nerede kalmıştık?" diye sordu Philia'ye. "Ateizmi anlatacaktın." dedi Philia.

"Anlatalım o hâlde. **Ateizm**, dilimize tanrıtanımazcılık olarak geçer. Genel anlamda ateizm, Tanrı'nın varlığını inkâr etmekle birlikte dinsel inançsızlığı ve tüm dinlere karşı olmayı ifade eder. Din felsefesinde ateizm, Tanrı'nın ya da doğaüstü bir gücün varlığını yadsıyan görüştür. Bu görüş evreni, maddesel bir bütün olarak görür ve evreni evrene dayanarak açıklar. Bu anlamda ateizm; Tanrı'ya, ruha ya da ölümden sonraki hayata (ahirete) inanmaz. Bunlara inanmayıp reddetmenin yanında, yokluklarını da kanıtlamaya çalışır." dediğinde anne martı,

"Sadece inananlar ve inkâr edenler mi var?" diye sorunca Philia,

"Tam da bundan bahsedecektim. Bir de Tanrı'nın varlığını açıkça yadsımayan ama Tanrı'nın varlığının ya da yokluğunun bilinemeyeceğini savunan **agnostisizm** var. Bu görüş, ne Tanrı'nın varlığından yana ne de yokluğundan yana bir tutum sergiler. Tanrı'nın varlığının veya yokluğunun bilinmesinin mümkün olmadığını, bu konuda kesin bir yargıya varamayacağımızı, bunun bizim bilme gücümüzü, zihinsel kavrayışımızı aştığını savunur. Bundan dolayı Tanrı'nın varlığı da yokluğu da kanıtlanamaz. Bu durumda en doğru tutum bu konuda yargıda bulunmaktan kaçınmaktır." dediğinde anne martı,

"Bu görüş bana septisizmi anımsattı. Bilgi konusunda kesin bir yargıda bulunmamamız gerektiğini savunuyordu." dedi Philia.

"Çok doğru, agnostik yaklaşım aynı zamanda septik bir yaklaşımdır Philia.

1. Aşağıdaki kavramlardan uygun olanları kullanarak boşlukları doldurunuz.

Teizm - Deizm - Panteizm - Panenteizm - Ateizm - Agnostisizm

"..... Tanrı, görünmeyen evrendir; evren ise görünen Tanrı'dır.",

"..... hem teizme hem de ateizme aynı mesafede durur.",

"..... vahiy yoluyla insanlara buyruklar verildiğini savunur.",

"..... Tanrı, kimsenin yapıp ettiğine karışmaz.",

"..... her şey Tanrı'dadır ama hiçbir şey Tanrı değildir."

Son olarak sana anlattığım Tanrı'nın varlığı ve nitelikleri dışında bir de 'Tanrı varsa eğer tek midir çok mudur?' sorusundan kaynaklı üç yaklaşımdan bahsedeyim. Tanrı'nın bir ve tek olduğunu savunan yaklaşımlara monoteizm, eşit güçlere sahip iki Tanrı'nın olduğunu savunan görüşlere düalizm, birden çok Tanrı olduğunu savunan yaklaşımlara da politeizm denir. Bu durumda bazı dinler monoteist, bazıları düalist, bazıları da politeisttir Philia. Böylece tam zamanında bitirdik Tanrı konusunu. Eve dönüş yolunda bunlar üzerine tekrar detaylıca konuşur, aklında kalan sorulara cevap vermeye çalışırız. Bu arada ada da gözükte. Nihayet vardık, Hypatia teyzen bizi gördüğüne çok sevinecek Philia." diyerek saatlerdir varmaya çalıştıkları adaya doğru son bir kanat çırpıtlar.

2. Aşağıdaki tabloda bulunan ifadelerin hangi tanrı inancını ifade ettiğini karşısına yazınız.

İyilik (Ahuramazda) ve kötülük (Ehrimen) ilkelerinin ikisi de ezeldir: Aydınlık (iyi) ve karanlık (kötü). İkisinin karışımından da dünya oluşmuştur.
Tanrı, insanları diğer varlıkların hepsinden üstün yaratmış, ona özgür irade vermiştir. Daha sonra dünyada terk edilmiş durumda bırakmıştır. Bu yüzden insan, kendi acılarından kendisi sorumludur.
Bütün insanlar, taşlar ve kelebekler tanrısal özellik taşırlar.
Her Yunan tanrısının bir işi vardır.
"Tanrılar üzerine bilgi edinmede çaresizim; ne var oldukları ne var olmadıkları ne de ne şekilde oldukları üzerine..."
Evren Tanrı'dadır, Tanrı da evrendedir ancak Tanrı evrenden daha fazla bir şeydir.
Tanrı bir ve tektir.
Tanrı; yaratan, gören, işiten, bilen ve mutlak bir güce sahip olan bir varlık olarak kural koyucudur ve evrendeki her olaya müdahale eder.
Tanrı, ruh ve fizikötesi hiçbir varlık yoktur.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Soruları
Kavram : Din Felsefesi
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, İletişim Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	DİN FELSEFESİ ÜZERİNE - I	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Din felsefesini Tanrı'nın varlığı hakkındaki görüşler üzerinden yorumlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki kavram ağından yola çıkarak ve güvenli ağ bağlantıları ile güvenilir kaynakları (sonu org., gov., edu. olan web uzantılarını) kullanarak kavram ağında yer alan görüşler hakkında araştırma yapınız. Görüşlerin yanındaki boşluklara açıklayıcı kısa notlar alınız.

Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler

* Teizm

.....

* Deizm

.....

* Panteizm

.....

* Panenteizm

.....

Tanrı'nın varlığını reddeden görüşler

* Ateizm

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tanrı'nın varlığı ya da yokluğunun bilinemeyeceğini kabul eden görüş

* Agnostisizm

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NOT

Tanrı'nın varlığını **niceliksel** olarak açıklayan alan yaklaşımlar da bulunmaktadır.

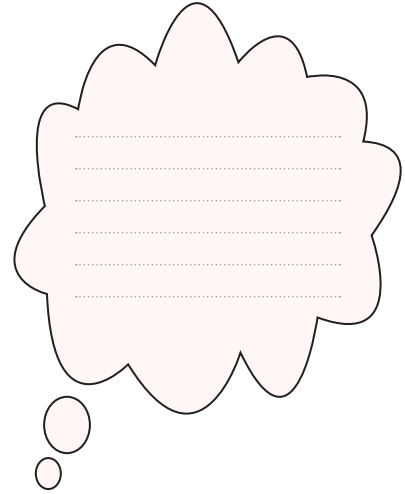
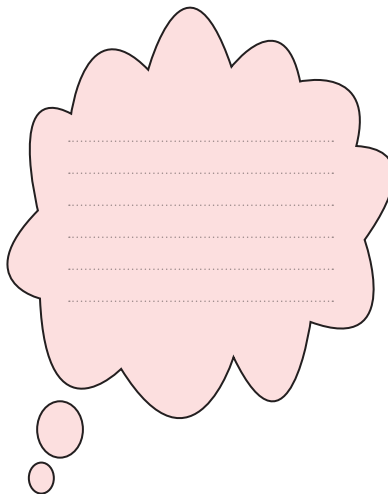
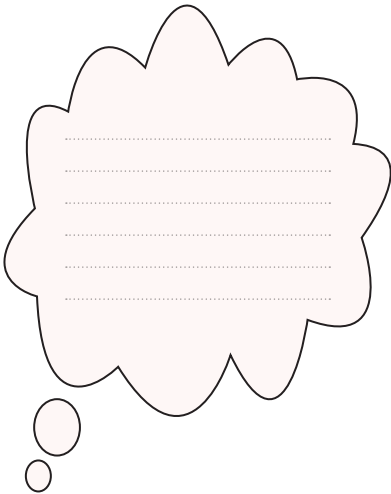
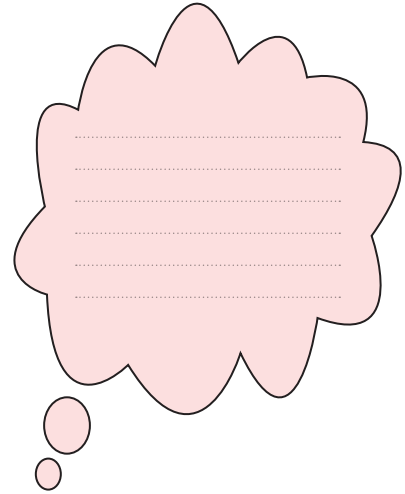
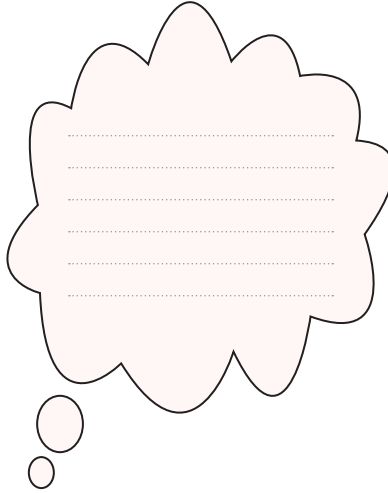
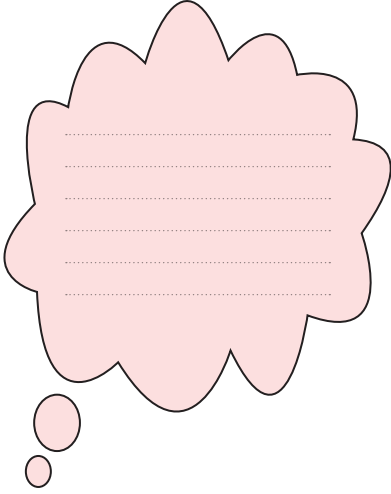
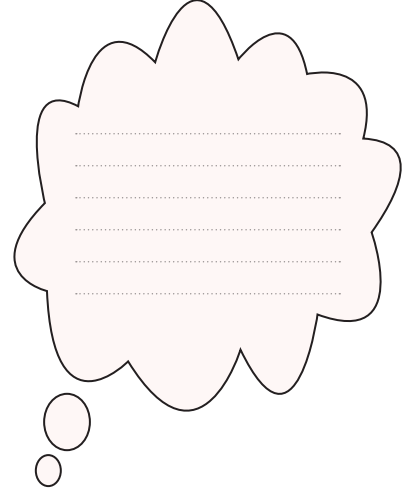
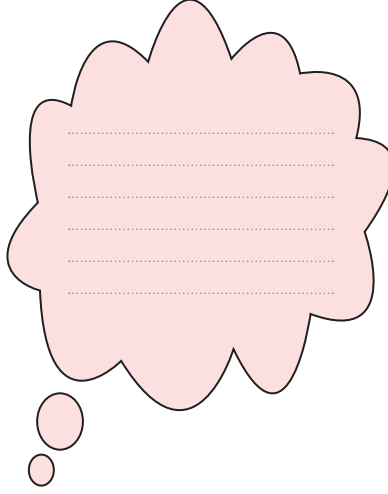
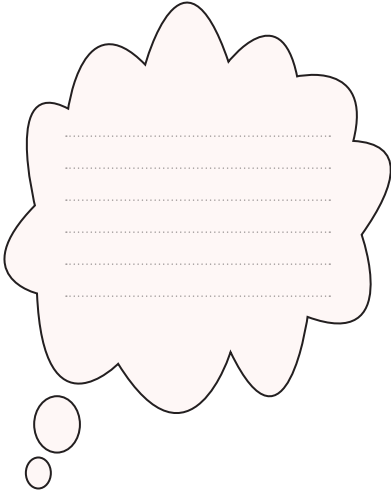
Düalizm: İkilî Tanrı anlayışına sahip görüştür. İki Tanrı'nın da eşit güçlere sahip olduğunu ve birbirine indirgenemeyeceğini ileri sürer.

Politeizm: Birden çok Tanrı olduğunu ileri süren görüştür.

Monoteizm: Tanrı'nın tek olduğunu savunan görüştür.

2. Yönerge: Öğretmeninizin rehberliğinde “Tanrı’nın varlığı” hakkındaki düşüncelerinizin kanıtlarını gösterebilmek ve farklı görüşleri olan arkadaşlarınızın düşüncelerini anlayabilmek amacıyla sınıfınızda beyin fırtınası yapınız. Kendi düşünceleriniz ve arkadaşlarınızın düşünceleriyle ilgili aşağıdaki baloncuklara notlar alınız. Tanrı’nın varlığı probleminin din felsefesindeki yorumlarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapınız.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Soruları
Kavram : Din Felsefesi
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, İletişim Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	DİN FELSEFESİ ÜZERİNE - II	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Din felsefesini Tanrı'nın varlığı hakkındaki görüşler üzerinden değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki adımları sırasıyla uygulayınız.

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızdaki gönüllü öğrencilerin katılımıyla ikişer kişilik altı grup oluşturunuz.
- Aşağıdaki metinleri gruplar arasında paylaşınız.
- Gruptaki öğrencilerden biri metni okurken sınıftaki diğer öğrenciler olarak metinde Tanrı'nın varlığı ile ilgili hangi görüşten (teizm, deizm, panteizm, panenteizm, ateizm, agnostisizm) söz edildiğini ve nedenini bulmaya çalışınız.
- Öncelikle grubun ikinci öğrencisinin cevap vermesini bekleyiniz. Sonra sınıftaki diğer öğrencilerin cevabın doğruluğunu ya da yanlışlığını değerlendirmesini isteyiniz.

Hiero, kendisine Tanrı'nın ne olduğu sorulduğunda düşünmek için bir gün izin istemiş, sonra iki gün daha, böyle böyle tanımlama yapmadan süreyi uzatmış durmuş. Ben de bu soruya cevap veremeyeceğimizi, bunu bilemeyeceğimi söylersem, bu konunun benim yetilerimin erişebileceği sınırların çok ötesinde kaldığının bilincinde olduğumu söylersem beni suçlayabilir misiniz?

David Hume (Deyvid Hum)

Spinoza'ya göre "Tanrı ve âlemi bir ve aynı sayanlar açıkça büyük bir yanılgı içindedirler." O'na göre âlem Tanrı değildir, ancak Tanrı'dadır. Üstelik sonlu şeyler, yalnızca kendi nedenleri olarak Tanrı'ya sahip değildir, onlar Tanrısız da algılanamaz ve kavranamazlar. Spinoza, Tanrı'nın hem aşkın hem de içkin olduğunu savunmaktadır.

Musa Kazım Arıcan

Neden Tanrı herhangi bir şeyin açıklaması olarak düşünülür olamaz? Çünkü bu bir açıklamanın başarısızlığı, bir omuz silkmedir, "bilmiyorum" demenin ruhsal ve ayinsel şeklidir. Eğer birisi bir şeyi Tanrı'ya atfederse, genelde bunun anlamı kişinin elinde bir ipucu olmadığıdır.

Richard Dawkins (Rıçırd Dovkins)

Gözlemlerimiz bize âlemden her şeyin hareket ettiğini gösterir. Bu anlamda âlemin yokluktan varlığa çıkışı da bir hareketin sonucudur ve hareket oluşun başlangıcıdır. Yine âlemin nizamı ve devamı da hareketle mümkün olduğundan, o durunca hayat ve düzen de durur ki bu kıyametin kopması demektir. İşte âlemden hareketin bir başlatıcısı ve onu sürdüreni olmalıdır ki o da Tanrı'dır.

Kindî

Adam fısıldadı: "Tanrı'm konuş benimle."
Ve bir kuş cıvıladı ağaçta.
Ama adam duymadı.
Sonra adam bağırdı:
"Tanrı'm konuş benimle."
Ve gökyüzünde bir şimşek çaktı.
Ama adam dinlemedi onu.
Adam etrafına bakındı ve
"Tanrı'm seni görmeme izin ver" dedi.
Ve bir yıldız parladı gökyüzünde.
Ama adam farkına varmadı.
Ve yüksek sesle haykırdı:
"Tanrı'm bana bir mucize göster."
Ve bir bebek doğdu bir yerlerde.
Ama adam bunu bilemedi.
Sonra çaresizlik içinde sızlandı:
"Dokun bana Tanrı'm ve burada olduğumu
anlamamı sağla, ne olur! "
Bir kelebek kondu adamın omzuna.
Ve adam kelebeği, elinin tersiyle
uzaklaştırdı...

Halil Cibran

Tanrı dünyayı tasarlayan en büyük mimardır. O, dünyayı yaratırken dünya için iyi şeyler yapma niyetinde olan ve bu iyi şeyleri geliştirip devam ettirme kapasitesine sahip olan insanı yaratandır. Tanrı'nın bizim bilmemizi, inanmamızı ve yapmamızı istediği buyrukları akıl kendi başına bilir. Yine ona göre Tanrı düzenli ve sürekli olarak işleyen bir saat gibi yaratan usta bir saatçidir. Tanrı'yı bu şekilde nitelendirme, O'nun evreni yarattığı ve devam etmesi için gerekli olan tüm şartları oluşturduğu ancak günlük hayata karışmadığı anlamına gelir. Benzer şekilde Barnett de Tanrı'nın, insanın günlük ihtiyaç ve sıkıntıları ile ilgilenmediğini düşünür.

Rebecca Kneale Gould (Rebeka Knil Gold)

2. Yönerge: Din felsefesi konusunda yaptığınız çalışmalardan yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İnanç akılla açıklanabilir mi? Neden?

.....

.....

.....

.....

2. Din ile felsefenin benzer ve farklı yönleri var mıdır? Açıklayınız.

Benzerlik:

.....

.....

Farklılık:

.....

.....

3. Din felsefesinin amacı nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ > 3.5. Din Felsefesi > 3.5.1. Din Felsefesinin Konusu ve Soruları**
Kavram : Din Felsefesi
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BEN KİMİM?	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	"Ben kimim?" sorusunu "felsefe, bilim ve din açısından" değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki genel ağ adresinde verilen videoyu izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

<https://www.trtspor.com.tr/videolar/ben-sumeyye-boyaci-bu-benim-hikayem-35052.html>

1. Sümeyye Boyacı kimdir? Sümeyye Boyacı'nın hayat hikâyesinde dikkatinizi çeken noktalar nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. Sümeyye Boyacı'nın kimliğinin oluşumunda felsefi, bilimsel ya da dinsel faktörlerden hangileri, nasıl etkili olmuş olabilir? Açıklayınız/Tartışınız.

Felsefi:

Bilimsel:

Dinsel:

3. Şimdi kendi hayat hikâyenize odaklanınız. Kendinize "Ben kimim?" sorusunu sorunuz. Birinci ve ikinci soruyu kendiniz üzerinden cevaplayınız.

.....
.....
.....
.....

➤ Hayat hikâyenizde dikkatinizi çeken noktalar (sizin için önemli olan olaylar) nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....

➤ Kimliğinizin oluşumunda felsefi, bilimsel ya da dinsel faktörlerden hangileri, nasıl etkili olmuş olabilir?

Felsefi:

Bilimsel:

Dinsel:

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. *Siyaset Felsefesi* > 3.5.1. *Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri*
 Kavram : Siyaset, Siyaset Felsefesi
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	GİZEMLİ ORMAN - I	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Metinden hareketle siyaset ve siyaset felsefesi kavramlarını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve gizemli ormandaki Özgür karakterinin siz olduğunuzu düşünerek metin içerisinde size yöneltilmiş soruları cevaplayınız.

Özgür ve arkadaşları tüm öğrencilerin katıldığı bir okul gezisine çıkmışlardı. Yabancı oldukları bu şehirde dolaşırken oldukça görkemli ve bir o kadar da gizemli bir ağaç dikkatlerini çekti. Ağaca doğru yaklaşıp ona dokunduklarındaysa her şey bir anda değişti. Kendilerini çok uzun ağaçların olduğu devasa bir ormanda buldular ve etrafta da onlardan başka kimse yok gibi görünüyordu. Buradan çıkmak için arkalarını döndüklerinde ise ormana geçiş yaptıkları ağacın da artık orada olmadığını fark ettiler. Bir süre oldukları yerden çok uzaklaşmadan etrafı keşfetmeye çalıştılar. Belki birileri seslerine yanıt verir umuduyla da sürekli olarak “Kimse var mı?” diye ormana doğru bağıryorlardı. Ürkütücü hayvan sesleri dışında çağrılarına yanıt veren kimse olmamıştı. Tabii zaman geçtikçe endişeleri de artıyordu.

Tam o sırada Şenay, Gamze ve Bulut da yanlarında beliriverdi. İki grup da birbirlerine şaşkın ve ürkmüş gözlerle bakıyordu. Ne olduğu hakkında kimsenin bir fikri yoktu. Kısa zaman aralıklarıyla okuldaki diğer öğrenciler de oraya geldi. Akşam olduğunda tüm okul artık bu gizemli ormandaydı.

Birkaç gün gruplar hâlinde etrafı dolaşarak eski yaşadıkları yere dönmenin bir yolunu aradılar. Boş ve eski on altı tane kulübe, bol bol meyve ağacı, irili ufaklı böcekler ve ilginç bitkiler dışında pek bir şey bulamadılar. Kulübelerin sayısı onların sayısından oldukça azdı, bu yüzden kulübeleri paylaşmak zorunda kalacaklardı. Kimin hangi kulübede barınacağı, kimlerin bir arada konaklayacağı konusunda ise ciddi anlaşmazlıklar yaşanıyor. Bir yandan da Yaşar, topladığı meyvelerin sadece onun olduğu konusunda çok ısrarcıydı. Boyunun uzun olması ona bu konuda avantaj sağlıyordu ve burada ne kadar kalacakları da belli değildi. Hayati ihtiyaçlarını düşünmek zorunda olduğu için yiyebildiği kadarını yiyecek, kalan meyvelerini de diğer günler için saklayacaktı. Arkadaşlarının bu hâlini gören Bulut, bir yönetici seçmeleri ve düzenin sağlanması gerektiğini söyledi. Bu görüş grubu ikiye bölmüştü. Bir grup herhangi bir yöneticiye ihtiyaçları olmadığını söylüyorken bir grup da topluluklarında bir otorite olması gerektiği fikrini savunuyordu.

Gamze, Özgür’e “Sence bir yönetim düzenine ihtiyacımız var mı? Bir yönetim düzeni olmazsa ormanda bir kaos ortamı mı oluşacak yoksa herkesin barış içinde yaşamasını sağlayabilir miyiz?” diye sordu. Özgür “.....”

diye cevap verdi.

En sonunda bir yönetim düzenlerinin olması gerektiği konusunda görüş birliğine vardılar. Bir karara varmış olmak onları rahatlatırsa da çok önemli bir problem daha vardı: Kim yönetecekti? Fakat bu sorunu yarına bırakmaya karar verdiler. Özgür ve Şenay kulübelere doğru yürürken Şenay “Neden bir yönetim düzenine ihtiyaç duyduk sence?” diye sordu. Özgür: “.....”

” diyerek cevapladı.

Gizemli ormanda ikinci gün, “Kim yönetici olmalı?” sorusuyla başlamıştı. Bu konuda da birbirinden farklı görüşler sunuluyordu.

Yaşar: “Okuldaki en güçlü kişi benim. Sizi tehlikelere karşı koruyabilirim. Üstelik hepiniz gücümden çekindiğiniz için koyduğum kurallara uyersiniz ve böylelikle düzen sağlanmış olur.”

Mehmet: “Not ortalaması yüksek olan öğrencilerden bir grup oluşturalım. Bizim yerimize konu hakkında bilgi sahibi uzman kişiler olarak onlar kuralları oluştursunlar.”

Şenay: “Her sınıftan bir temsilci seçerek bir grup oluşturalım. Böylelikle yönetimde herkes söz sahibi olur. Koyduğumuz kurallar hepimizin istediği şeyler olunca herkes gönüllülikle kurallara uyar.”

Bulut: “Biliyorsunuz ki benim dedem bir dönem milletvekilliği yapmıştı, babam da belediye başkanı. O yüzden ben ve iki akrabam yönetici olmalıyız. Yöneticilik bizim doğamızda var.”

Herkesten yönetici seçimi konusunda hangi öğrencinin söylediklerine katıldığını ve katılmasının gerekçesini bildirmesi istendi. Böylelikle topluluğun yararlarını koruma konusunda en iyi yönetimin hangisi olacağı belirlenecekti. Sıra Özgür’e geldiğinde “

” dedi.

Özgür’ün söyledikleri diğerlerinin de aklına yatmıştı ve Özgür’ü başkan olarak seçmişlerdi. Özgür şimdi önerdiği yönetim düzenini oluşturmaya çalışacaktı. Vermiş olduğu fikrin büyük bir sorunu çözmesinin keyfini yaşayarak kulübesine doğru ilerlemeye başladı. Kulübeye vardığında Mehmet’in düşünceli bir hâlde onu beklediğini gördü. Kısa bir sohbetten sonra Mehmet, aklına takılan bazı sorular olduğunu söyledi. “Yöneticilerin yetkileri ne kadar olmalı? Yöneticiler kendi çıkarlarını grubun çıkarlarından üstün tutmaya başlarsa ne yapacaklar? Yöneticilerin gücünü kötüye kullanmasını engellemek için neler yapacaklar? Haklar ve sorumluluklar nasıl belirlenecek? Eğitim, sağlık gibi alanlarda nasıl bir düzenleme yapacaklar?” Mehmet’in sormuş olduğu bu sorular aklını iyice karıştırmıştı. Oysaki doğduğu ülkenin bir siyasi düzeni vardı ve o da bu kurallara tabi bir yurttaştı. Fakat daha önce siyasal otoriteyi, bu otoritenin oluşumunu, kaynağını, gücünü nasıl sürdürdüğünü ve siyasal otoriteyle birey arasındaki ilişkiyi ve bunların daha iyi, daha adil duruma gelip gelmeyeceği üzerine düşünmemişti. Keşke siyaset felsefesiyle ilgili daha fazla araştırma yapsaydım, diye düşündü.

2. Yönerge: Özgür rolünden çıkarak yeniden kendiniz olunuz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sizce Mehmet’in sormuş olduğu en önemli soru hangisidir? Seçtiğiniz soruya siz ne cevap verirdiniz?

Soru:

Cevap:

2. Metinden hareketle aşağıdaki kavramları kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

Siyaset:

Siyaset Felsefesi:

3. Metinde siyaset felsefesinin hangi temel problemleri yer almaktadır? Bulduğunuz soruların altını çizerek işaretleyiniz.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. Siyaset Felsefesi > 3.6.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Siyaset, Siyaset Felsefesi
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVIII	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Siyaset ve siyaset felsefesinin ne olduğunu açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XVIII

Daha önce birçok kez kardeşi Hypatia'nın yaşadığı bu adaya gelmiş olan anne martı Theano, Philia'yı ilk kez yanında getiriyordu. Kalabalık martı grupları arasından geçip doğruca kendinden bir yaş küçük olan kardeşi Hypatia'nın matematik ve felsefe dersleri verdiği okula yöneldiler. Philia ile birlikte okula vardıklarında dışarıda öğrencileriyle sohbet etmekte olan Hypathia, ablası ve yeğenini birden karşısında görünce büyük bir şaşkınlık ve sevinç yaşadı. Uzun soluklu bir kavuşma coşkusu yaşandı. Daha sonra misafirlerini öğrencileriyle tanıştıran Hypatia, o gün için derslerin bitmesinden dolayı öğrencilerini yuvalarına gönderdikten bir müddet sonra ablası Theano ve yeğeni Philia ile birlikte, kaldığı yuvaya doğru uçtu.

"Bu adayı daha önce bu kadar kalabalık görmemiştim. Her tarafta bir koşuşturma var sanki. Gelirken oldukça kalabalık martı gruplarıyla karşılaştık. Bir sorun mu var?" diye sordu anne martı Theano.

Hypatia: "Yok bir sorun. Tüm bu koşuşturma iki gün sonra gerçekleşecek olan seçimler için. Adanın yönetimine talip olan grupların siyasi manevraları anlayacağın. Girmedik ev, çalınmadık kapı kalmasın diye böyle koşuşturuyorlar." diye cevap verdi.

Kısa bir uçuştan sonra Hypathia'nın yuvasına vardılar. Saatler boyunca sohbet edip dertleştiler. Yol boyunca neler yaptıklarından, nelerden konuştuklarından bahsettiler. Bu süre zarfında seçim grupları propaganda yapmak için birkaç kez yuvaya geldi. Birçok vaatle bulundular. Bu durum Philia'nın dikkatini çekmişti.

"Farkettiniz mi? Eve gelen grupların tamamı vaatlerde bulunuyorlar." dedi Philia.

"Bu adanın seçim ve siyaset tarzı, vaatler ve vaatlerin gerçekleştirilme biçimi üzerine kurulu. Bizim de siyaset felsefemiz bu Philia." dedi teyzesi gülerek.

"Yok artık, siyasetinde mi felsefesi var?" dedi Philia şaşkın bir ifadeyle.

"Var tabii." dedi Hypatia. "Tıpkı sizin uzun zamandır üzerinde konuştuğunuz bilgi, bilim, etik ve din konularında olduğu gibi siyaset konusu da asırlardır düşünürler tarafından ele alınıp tartışılmaktadır."

1. Sizce düşünürler siyaset konusunu neden ele almaktadırlar? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Anlat Hypatia, nasılsa yarın dönüş yolunda saatler boyunca konuşturacak beni bu meraklı yeğenin, hem ben çenemi dinlendirmiş olurum hem de Philia, Hypatia teyzesinden kısa süreliğine de olsa felsefe dersi almış olacak." dediğinde Theano, hep birlikte güldüler. Philia'nın meraklı bakışları altında teyzesi Hypatia, siyaset ve siyaset felsefesinin genel çerçevesinin ne olduğuna dair konuşmaya başladı.

"Öncelikle siyaset teriminin Arapça kökenli olduğunu belirtiyim Philia. İdare etmek, yönetmek, düzenlemek gibi anlamları var. Terimden de anlaşıldığı gibi **siyaset**; en genel anlamıyla devlet işlerini yürütme, devlet ile birey ilişkilerini düzenleme ve bu ilişkilerden doğan sorunları çözmeye faaliyeti olarak tanımlanabilir. Burada devlet, birey, toplum, sivil toplum, egemenlik, iktidar, yönetim şekli gibi olguların yanı sıra hak, hukuk, özgürlük, eşitlik ve adalet gibi birçok olgu da siyasetin ilgi alanına giriyor Philia." dediğinde Hypatia,

"Anladığım kadarıyla toplumsal yaşamın hemen hemen bütün unsurlarını içine alıyor." diye araya girdi Philia.

"Aynen öyle. Devlet yönetimi, devletler arası ilişkiler, ekonomi, hukuk, birey ve ortak yaşamı belirleyen birçok unsur siyasetin içindedir. Bu durumda toplumsal yaşamın bütün unsurlarını etkiliyor doğal olarak. İşte tam bu noktada siyaset felsefesi devreye giriyor. Bahsi geçen bütün bu olguların, siyaseti oluşturan bütün bu yapıların doğru bir şekilde açıklanıp yorumlanması, nasıl ortaya konuldukları ile ideal tarafları siyaset felsefesi açısından tartışılmaya başlanmıştır. Bu yönüyle bakıldığında siyaset felsefesi, toplumsal düzenin temel olgu ve ilkelerini felsefi bir tavırla ele alır."

2. Yukarıdaki metinde geçen "Siyaset felsefesi, toplumsal düzenin temel olgu ve ilkelerini felsefi bir tavırla ele alır." ifadesi sizce ne anlama gelmektedir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

"...Devlet ve toplum yaşamında olması gerekeni ortaya koyar, kavramlar arasında ilişki kurar. Bunu yaparken bilimlerin yaptığı gibi olanı değil, olması gerekeni yani ideal olanı inceler. Çünkü siyaset alanına ilişkin sorular ancak olması gereken (ideal) üzerine düşünme yoluyla yanıtlanabilir. Bunun sebebi de gelecekte toplumların nasıl idare edilmesi gerektiğini ortaya koyabilmek için onların dününün ve bugününün incelenmesi gerektiğine dair bir anlayışın oluşmasıdır. Bu anlayıştan hareket ederek de temellendirmesini yapar." dedi Hypatia.

Hypatia'nın sözünü tamamlamasından sonra anne martı Theano, Philia'nın herhangi bir soru sormasına fırsat vermeden "Tamam, bugünlük bu kadar felsefe yeter, nasıl olsa yarın eve dönüş yolunda uzun uzun konuşacağız. Bunca yolu siyaset felsefesi konuşmak için gelmedik değil mi? Bırak da kardeşimle biraz hasret gidereyim." diyerek araya girdi. Bunun üzerine askıya alınan felsefe muhabbeti, yerini gecenin ilerleyen saatlerine kadar devam eden aile içi muhabbetin coşkun tadına bıraktı.

3. Hikâyede geçen anlamını bildiğiniz kavramlara dair siyaset felsefesinin ne tür sorular sorabileceğini aşağıdaki tabloda belirtilen yerlere yazınız. Sorularınızı sınıfla paylaşınız.

Not: İsterseniz, her kavram ile ilgili ikinci bir soru yazabilirsiniz.

.....

.....

.....

Kavram adı: Devlet 1. Soru: Devletin varlık nedeni nedir? 2. Soru: Devlette istikrarın koşulları nelerdir?	Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:
Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:	Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:
Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:	Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:
Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:	Kavram adı: 1. Soru: 2. Soru:

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.5. Siyaset Felsefesi > 3.5.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Hak, Adalet, Özgürlük, Eşitlik
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	GİZEMLİ ORMAN - II	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Hak, adalet, özgürlük ve eşitlik kavramlarını değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki senaryoyu okuyunuz ve gizemli ormandaki Özgür karakterinin siz olduğunuzu düşünerek metnin içerisindeki görüş kartlarını doldurunuz. Arkadaşlarınızın da görüş kartlarında yazdıklarını okuduktan sonra gizemli ormanın kurallarını oluşturunuz.

Gizemli ormanda yeni bir gün başlıyordu. Bugün yapılması gereken çok önemli işler vardı. Gizemli Orman Anayasası oluşturulmalıydı. Özgür, adaleti sağlayabilmesi için öncelikle herkesin ne istediğini öğrenmesi gerektiğini düşünüyordu. Bunun için tüm arkadaşlarına üzerinde hak, özgürlük ve eşitlik hakkındaki isteklerini öğrenmek üzere hazırlamış olduğu görüş kartlarını dağıttı. Elbette kendisi de gizemli ormanın bir üyesi olarak bu görüş kartlarını doldurdu.

1. Kart- Yetkilerimiz ve taleplerimiz neler olmalı?		
a) Yönetime ve diğer öğrencilere karşı korunmam konusunda talep ettiklerim: * Düşüncelerimi özgürce ifade edebilmek isterim. * * *	b) Yönetimden talep ettiklerim: * Ormanın temiz kalması için yönetimin çaba göstermesini isterim. * * *	c) Yönetime katılım konusunda talep ettiklerim: * Seçimlerde herkesin tek oy hakkının olmasını isterim. * * *

2. Kart- Davranışlarımızı sergilerken sınırlarımız nasıl olmalı?	
Ben gizemli ormanda neler yapabilirim? (Özgürlük alanımın sınırı nedir?)	Gizemli ormanda bana neler yapamazlar? (Yönetim beni nelerden korumalıdır?)

3. Kart- Herhangi bir şey aramızda nasıl bölüşülmeli? (Sosyal statü, sorumluluklar, fırsatlar vb.)
Kurallara uymak konusunda yöneticiler de diğer öğrencilerle aynı sorumluluklara sahip olmalı.

Özgür, diğer arkadaşlarının da hak, eşitlik ve özgürlük konusundaki görüş ve isteklerini okuduktan sonra gizemli ormanda adaleti sağlamak için kuralları oluşturmaya başladı. Eşitlik ilkesi içinde insanların haklarını kullanabilmesini sağlamalıydı çünkü adalet, her kimseye ne gerekiyorsa onun sağlanması ve hakkının verilmesi demektir. Ayrıca adil olmak tarafsızlığı gerektirirdi, bunu da unutmamalıydı. Gizemli ormanın kurallarını oluşturduktan sonra sıra bir toplantı yaparak kuralları açıklamaya gelmişti. Özgür toplantıda kuralların şunlar olduğunu belirtti:

1.
2.
3.
4.

2. Yönerge: Özgür rolünden çıkarak yeniden kendiniz olunuz ve aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metinden hareketle aşağıdaki kavramları kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

Hak:

Eşitlik:

Özgürlük:

Adalet:

2. Hazırlamış olduğunuz görüş kartlarınızı aşağıdaki kavramlarla eşleştiriniz.

a) Eşitlik:

b) Hak:

c) Özgürlük:

3. Sizce Özgür, hazırlamış olduğu kurallarla gizemli ormanda adaleti sağlayabildi mi? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. *Siyaset Felsefesi* > 3.6.1. *Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri*
 Kavram : Siyaset Felsefesi
 Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
 Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIX	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Siyaset felsefesini hak, adalet, eşitlik ve özgürlük kavramları üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XIX

Geceyi Hypatia'nın yuvasında geçiren anne martı Theano ve Philia, ertesi gün Hypatia ile birlikte balık avına çıktılar. Bir müddet avlanıp karınlarını doyurduktan ve birlikte biraz daha vakit geçirdikten sonra en yakın zamanda yeniden bir araya gelme konusunda Hypatia'dan söz alıp yuvalarına doğru kanat çırpıldılar. Bir müddet Hypatia'dan, yaşadığı adadan ve bu adada ertesi gün yapılacak olan seçimden konuştular. Söz dönüp dolaşıp yeniden siyasete geldi.

"Seçimlerde barınma, beslenme ve güvenlik vaatleri dışında başka ne tür vaatlerde bulunuyorlar?" sorusunu sordu Philia.

"Bireysel ve toplumsal anlamda herkesin mutlu olup kendini güvende hissedebilmesi için hak, adalet, eşitlik ve özgürlük konularına dair vaatler de var."

"Anladım. Peki, siyaset felsefesi açısından durum nedir? Filozoflara göre bir devletin yönetimini elinde bulunduranların toplumsal refah, huzur ve düzenin sürdürülebilmesi için en temelde neleri gözetmeleri gerektiğine dair bir yaklaşımları var mı?"

"Elbette var. Birçok filozof, egemenlik tarzları ne olursa olsun ya da iktidar kaynağını nereden alırsa alsın her iktidarın birey ve toplum adına hak, adalet, özgürlük ve eşitlikten oluşan dört ilkeyi toplumsal düzenin sürdürülebilirliği için gerekli görmüştür. Bunlardan bazı filozoflar toplumsal faydayı daha çok gözettikleri için eşitlik ilkesini öncelerken kimi filozoflar da bireyin önemi üzerinden özgürlük ilkesini öncelmişlerdir. Filozofların bu kavramlara yükledikleri anlam ve değer farklı farklı olsa da çoğu zaman bu dört ilkeyi beslenme, barınma ve güvenliğin önüne koymuş; toplumsal düzen ve dayanışmanın sacayağı olarak bunları görmüşlerdir." dediğinde,

"Bu kavramların ayırıcı yanları nelerdir peki, tanımlayabilir misin?" diye sorunca Philia, anne martı kavramları tanımlamak için konuşmasına devam etti.

"**Hak** kavramı iki anlamda kullanılır Philia. Birinci anlamı, kişinin başkasından isteyebileceği şeydir. İkinci anlamda hak, izin verilmiş olan ya da yasaklanmamış olan eylemlerde bulunma serbestisidir. Örneğin eğitim, sağlık ve seyahat bu tür haklardandır.

1. Sizce insan haklarını belirleyen şey nedir? Tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Yani bizim başkalarına, başkalarının da bize karşı yerine getirmesi gereken şeydir hak, doğru mu anladım?" diye sordu Philia.

"Aynen öyle. Bizim hem başkalarından talep edebileceğimiz haklarımız var hem de başkalarına karşı ödevimiz yani sorumluluğumuz var. Az önceki örnekte olduğu gibi Ege kıyılarında balık avlamak hakkımızdır, ihtiyacımız kadarını avlamak ise başkalarına karşı ödevimizdir Philia."

"Anladım." dedi Philia.

"**Adalet** ise herkese hak ettiğinin verilmesidir. Bu hem bireysel hem de toplumsal düzeydedir. Bireysel düzeyde, bireylerin adil veya adaletsiz davranışlarını ifade eder. Buna göre bir eylem başkalarının

haklarını ihlal ediyorsa adil değildir. Toplumsal düzeyde ise adalet, toplumsal kurumların işleyişlerinde görülen haksızlıkları ifade eder. Toplumsal kaynakların, o toplumu oluşturan bireylerin arasında tarafsızca, ihtiyaç durumuna, yasal önceliğe ve hak ettiğine göre dağıtılmasıdır. Bu bağlamda adalet, devleti oluşturan tüm kurumlar için zorunlu ve doğru bir ilkedir.

2. Hz. Ömer'in "*Adalet, mülkün temelidir.*" sözünü yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Eğer bir toplumda aynı statüde bulunup aynı iş ve eylemlerde bulunan kişilere aynı haklar veriliyorsa bunun adı da **eşitlik** olur. Örneğin aynı işi gerçekleştiren işçilerin almaları gereken ücret de aynıysa eşitlik gerçekleşmiş olur. Bunun dışında yasal olarak oy kullanmak, mülkiyet sahibi olmak, sağlık ve eğitim hizmeti almak gibi toplumsal mal ve hizmetlere aynı seviyede katılmak da eşitliktir. Bu durumda aynı toplumun bir parçası olmalarından dolayı kişilerin yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, dil, din, engelli olma gibi durumlarına bakılmaksızın herkese aynı imkânların tanındığı için eşitlik gerçekleşmiş olur Philia."

"Eşitlik bu, anladım. Peki, özgürlüğü nasıl anlamalıyız siyaset felsefesi açısından?"

"Biliyorsun Philia, daha önce ahlak felsefesinde özgürlüğün var olup olmadığı üzerine konuşmuştuk. Ahlaki eylemlerimizi ortaya koyma biçimi üzerinden özgürlüğe tanım getirmiştik. Siyaset felsefesi açısından ise **özgürlük**, kişinin toplumsal yapı içerisinde kimsenin zorlayıcı müdahalesi olmaksızın kendi iradesiyle davranışlarını serbestçe ortaya koyabilmesidir. Bu bağlamda davranış ve düşüncelerimizi hiçbir zorlayıcı durum olmaksızın serbestçe ortaya koyup gerçekleştirebiliyorsak özgürüz demektir. Özgürlük, eşitlikten farklı olarak bireysel bir tutumla gerçekleşir.

3. "Devlet, toplum ve yasaların olduğu bir yapı içerisinde özgürlüğün gerçekleştirilmesinden bahsedebilir miyiz?" sorusundan hareketle beyin fırtınası yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Özetle Philia, benim için iktidar kaynağını nereden alırsa alsın birey ve toplum adına bu dört değeri ilke edinip güvenceye almalıdır." dedikten sonra Theano ve Philia uzunca bir müddet sessizlik içerisinde Asos'a doğru kanat çırpmaya devam ettiler.

4. Güvenli genel ağlar ve temel kaynaklardan yararlanarak "hak, adalet, eşitlik ve özgürlük" kavramlarının günlük dildeki kullanımlarına dair "deyim" ve "atasözleri" bulup sınıf ortamında paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. Siyaset Felsefesi > 3.6.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Devlet, İktidar, Egemenlik, Toplum, Birey
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	SİYASET ÜZERİNE DÜŞÜNME	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Siyaset felsefesini devlet, iktidar, egemenlik, toplum ve birey kavramları üzerinden analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki kavramların sizde çağrıştırdığı kelimeleri yazınız. Kesin bir doğru cevap olmadığından aklınıza gelen kelimeler arasından seçme yapmayınız. Her kavram için 30 saniye süreniz bulunmaktadır. Bu nedenle mümkün olduğu kadar hızlı cevaplayınız. Süreniz bittiğinde bütün boşlukları doldurmamış olsanız da diğer kavrama geçiniz.

Kelime İlişkilendirme Ön Test				
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Devlet, binlerce yıldır düşünürlerin inceleme alanı olmuş ve farklı aşamalarda farklı devlet tanımları ortaya çıkmıştır. Devlet anlayışı ve devleti oluşturan öğeler her dönem değişerek günümüze kadar gelmiştir. Her tarihî dönemde, o dönemin şartlarına göre devlet farklı şekilde tanımlanmıştır. Devlet hakkında birçok tanım yapılmasına karşın en çok kabul edilen tanım, George Jellinek (Corç Celinek)'in (1851-1911) "üç unsur teorisi" diye bilinen teoriye göre yapılmış olan tanımdır. Buna göre en genel anlamda devlet, "Belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturmuş olduğu bir varlık." olarak tanımlanmaktadır. Tanımda söz edilen "insan", "toprak" ve "egemenlik" unsurunun üçünün de bir arada bulunması şarttır. Toplumda iktidar olmaktan doğan gücü hiçbir baskı olmadan kullanabilmek egemenliktir. Egemenlik meşru siyasi iktidarın yerini, siyasi gücün kullanımını ve uluslararası düzeyde politik toplumun bağımsız statüsünü tanımlayan, kural koyanlar ile bu kurallara uyanlar arasındaki ilişkiyi açıklayan bir kavramdır. Bu bağlamda egemenlik kavramının "iç" ve "dış" olmak üzere iki yönü vardır. İç egemenlik, devletin kendi sınırları içerisinde tek ve mutlak iktidar olma zorunluluğunu ifade eder. Dış egemenlik ise devletin dışarıda hiçbir devlete bağlı olmaması anlamına gelir. İktidar, genel anlamda, başkalarının davranışlarını etkileyebilme, kontrol edebilme olanağı olarak tanımlanabilir. Bu anlamda iktidar olgusuna sosyal hayatın çeşitli kademelerinde, her türlü grup ilişkileri içinde rastlanır; ailede, arkadaş grubunda veya toplumdaki irili ufaklı bütün kuruluşlar (dernek, kulüp, sendika, siyasi parti) içinde de iktidar olgusunu açık ve seçik olarak görmek olasıdır. Fakat bu noktada toplumun çeşitli gruplarında görülen özel ya da sosyal iktidar ile toplumun tümünü örgütleyen, koruyan, geliştiren ve başkalarına karşı savunan siyasi iktidarı birbirinden ayırmalıyız. Devletin iktidarı daha geniş bir alanda ve daha güçlü denetim araçlarına sahipken birey veya toplumsal grupların iktidarı sınırlıdır. Devlet diğer iktidar biçimlerinden farklı olarak meşru güç kullanma tekeline sahiptir. Siyasi iktidar, iktidarın kaynağı konusundaki çatışmaları, bu çatışmalar ile doğan güç kullanımını, bu gücün hangi temel yasalar ile meşru

kabul edileceğini ve toplumsal düzenin nasıl kurulacağını ve yönetileceğini belirleme alanıdır. İktidarın temelinde yatan olgu, toplumun açıkça veya dolaylı olarak yöneticilerin varlığını kabul etmesi, onları belli birtakım şeyler için kullanılacak birtakım yetkilerle, en azından kural koyma veya emir verme hakkıyla donatmış olmasıdır. Bu yüzden iktidarın meşru olması demek; onun toplumsal yapıyı temsil etmesi, toplumun gerçek iyilik ve refahını sağlayacak yetenek ve güçte olduğu yönünde bir inanca dayanması ve bu inanç sayesinde yasallık kazanması anlamına gelir. Her siyasal iktidar, güç unsurunun yanında rıza unsurunu da içermelidir. Aksi hâlde, siyasal iktidarı salt baskı aracı, kaba kuvvet olarak adlandırmak gerekir. Devletin kaba kuvvet olarak algılanmaması için siyasal iktidarın temelini meşrulaştırıcı birtakım mekanizmalar, söylemler ya da ideolojiler geliştirmesi zorunludur. Siyaset felsefesinin temel sorularından biri de iktidarın kaynağı ve meşruiyetin ölçüsünün ne olduğudur. Bu soruya temel olarak üç yanıt verilmiştir: Korunma ve temel ihtiyaçların karşılanması, dinsel meşruiyet (Tanrı iradesi) ve ortak irade yani hukuk ve demokrasidir.

1. Farklı devlet tanımlarının yapılmasının sebebi ne olabilir? Örneklendirerek açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Siyasi iktidarı diğer iktidar türlerinden ayıran özellikler nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Aşağıdaki görüşleri güvenli genel ağları kullanarak araştırınız ve kendi cümlelerinizle kısaca açıklayınız.

İktidarın kaynağı insan doğası ve korunma gereksinimidir
.....
.....
.....
.....
.....

Meşruiyetin ölçütü
.....
.....
.....
.....
.....

Önemli temsilcileri
.....
.....
.....
.....
.....

İktidarın kaynağı Tanrı'dır
.....
.....
.....
.....
.....

Meşruiyetin ölçütü
.....
.....
.....
.....
.....

Önemli temsilcileri
.....
.....
.....
.....
.....

İktidarın kaynağı ortak iradedir
.....
.....
.....
.....
.....

Meşruiyetin ölçütü
.....
.....
.....
.....
.....

Önemli temsilcileri
.....
.....
.....
.....
.....

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. Siyaset Felsefesi > 3.6.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Siyaset Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XX	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Siyaset felsefesini devlet, iktidar, egemenlik, toplum ve birey kavramları üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XX

Asos'a doğru sessizlik içinde uçmaya devam eden Anne martı Theano ve Philia, Hypatia'ya gidiş yolunda durup dinlendikleri ilk ada olan küçük bir adacığa dönüş yolunda da uğradılar. Ada bu kez son dinlenme yerleri olacaktı. Uçmaktan yorgun düşen kanatlarını dinlendirmek için adada bulunan bir kayaya konduklarında sessizliği Philia bozdu.

"Dün akşam Hypatia teyzem; birey, toplum, devlet gibi siyaset felsefesinin tartıştığı bazı kavramlardan bahsetmişti. Sen de egemenlik ve iktidar gibi kavramlar kullandın. Kafamda bu kavramlara dair bir şeyler var ancak siyaset felsefesinin bu kavramları nasıl tanımladığını merak ediyorum." dedi Philia.

Theano: "Daha önce üzerinde konuştuğumuz diğer felsefi disiplinlerin kendine özgün kavramları olduğu gibi siyaset felsefesinin de tartıştığı, anlamak istediği kendine özgün kavramları var Philia." diye konuşmaya başladı. "Öteki felsefe dallarında olduğu gibi siyaset felsefesinin de kavramlarını açık seçik bir şekilde ifade etme zorunluluğu var. Böylece bu kavramlar o felsefe dalıyla özdeşleşmiş olur."

"Bu durumda teyzemin adını söylediği kavramlar da siyaset felsefesinin kavramları oluyor." diye araya girdi Philia.

"Aynen öyle. Biraz bu kavramlardan konuşalım o hâlde." deyip uçuşun temposunu düşüren anne martı Theano biraz soluklandıktan sonra konuşmasına devam etti. "Öncelikle şunu bir kenara yazarak kavramlardan konuşalım. Siyaset felsefesi bizi, toplu hâlde ve yerleşik düzene geçmiş bir konum içinde yaşayan varlık olarak ele alır. Dolayısıyla siyaset felsefesinin yöneldiği düzen yerleşik hayata geçmiş bir toplumsal düzendir. Bu durumu göz önünde bulundurarak kavramsallaştırma yapar. Bu kavramlardan bir tanesi bireydir. **Birey**, siyaset felsefesinde tek kişi anlamına gelir. Bir toplumda yaşayan kişilerin her birine birey denir. Bireyin temel özelliği, toplum içinde, toplumla birlikte yaşayan ve ona az ya da çok bağımlı olan "toplumsal varlık" oluşudur. **Toplum** ise aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan, temel gereksinimlerini karşılamak için iş birliği yapan, birbirleriyle etkileşim kuran, ortak bir kültürü paylaşan, zamansal bakımdan bir sürekliliği bulunan kişilerden oluşmuş bütüne denir." dedi.

1. "Toplum, birey için vardır." sözünü toplum ve birey ilişkileri açısından tartışınız.

.....

.....

.....

"Tıpkı Asos coğrafyasında bir arada yaşadığımız için bize Asos toplumu, Hypatia teyzemin içinde bulunduğu topluma da İskenderiye toplumu denildiği gibi mi?" diye bir soruyla araya girdi Philia.

"Doğru, her iki toplum da ortak bir coğrafyaya sahip, uzun bir zaman diliminde oluşmuş, kendine özgü kültürleri olan toplumlar. Dolayısıyla toplum olmanın bütün unsurlarını yerine getirdikleri için toplum olarak ifade edilmektedir Philia. İşte tam bu noktada, bir toplumun sınırları belli olan bir toprak parçası üzerinde hukuksal ve siyasal açıdan örgütlenmesine de **devlet** diyoruz. Devlet, bir toplumdaki egemenliği, toplumsal gücü resmî kurumları vasıtasıyla kullanan en üst hukuki ve siyasal kurumdur." dedi anne martı.

2. Yukarıdaki metinden hareketle devletin varlığı için zorunlu olan öğelerin neler olduğunu tespit edip yazınız.

.....

.....

.....

"Peki, devlet bu gücünü nasıl kullanıyor, ne yaparak kendini ortaya koyuyor ki?" diye bir soru daha sordu Philia.

Theano: "Devlet, varlığını borçlu olduğu toplumun eğitim, sağlık, güvenlik, barınma gibi temel ihtiyaçlarını kurduğu bu kurumlar yoluyla ortaya koyar. Mesela "Nerede bu devlet?" dediğimizde devletin ilgili kurumunu kastederiz. Çünkü devlet soyut bir varlıktır ve egemenliği yürütme, yargı ve yasama gibi siyasi ve hukuki kurumlarla somutlaşır." diye yanıtladı.

3. "İnsan doğasıyla devletin ortaya çıkması arasında ne tür bir ilişki olabilir?" sorusundan hareketle -yukarıdaki metni de göz önünde bulundurarak- beyin fırtınası yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

"Anladım. Peki egemenlik dediğin nedir anne?" diyerek annesine yeni bir soru yöneltti Philia.

"**Egemenlik**, devletin belli sınırlar içerisinde ve belli bir toplumda iktidar gücünü serbestçe kullanabilmesidir. Yani iktidar olmaktan doğan gücü kullanmak, emir almadan emredebilmektir. Devleti devlet yapan güçtür diyebiliriz." dediğinde anne martı,

"Peki, bu gücün bir sınırı yok mu?" diye yeni bir soru yöneltti Philia.

"Egemenlik devletin gücüdür Philia. Bu durumda iki güçten ya da iki egemenlik durumundan bahsedebiliriz. Bunlar iç ve dış egemenliktir. İç egemenlikten kasıt, devlet içinde onun üstünde ya da ona denk bir gücün söz konusu olmadığını kastediyoruz. Bundan dolayı devletin egemenlik hakkı, ülke içinde sınırlandırılmaz. Sadece devletin egemenlik hakkını kullanan iktidarın yetkileri sınırlandırılabilir. Mesela birçok ülkede iktidarın yetkileri; yargı, yürütme ve yasama kurumları arasında bölüştürülerek iktidarın gücü sınırlandırılmıştır. Dış egemenlik ise, devletin diğer devletlere karşı bağımsızlığını belirtir. Bir devletin bağımsızlığı da öteki devletlerce tanınmasıyla belirginleşir." dedi anne martı.

4. Güvenli genel ağlar üzerinden Max Weber (Maks Veber)'in, "egemenliğin kullanılış biçimlerini" araştırınız. Bilgilerinizi sınıf ortamında paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

"İktidar ve iktidarın yetki bölüşümünden bahsettin. Nedir bu iktidar dediğin şey?" diye sorunca Philia.

"İktidar, geniş anlamıyla kişinin kendi iradesini egemen kılabilme, bir işi yapabilme gücüdür. Siyasal anlamda ise bir devletin kendi içindeki tüm birey ve gruplar üzerindeki hâkimiyetini ifade eder. Siyasal iktidarı diğer iktidar unsurlarından ayıran en önemli özellik, devletin gücünü kullanma yetkisidir ve bu yetkinin meşru (yasal) olmasıdır." dedi anne martı.

"Peki, herkesin mutlu, güvenli ve kaygısız bir şekilde kabul edebileceği bir iktidar tarzı var mı acaba?" diye sorunca Philia,

"Siyaset felsefesinin de cevabını aradığı şey bu işte. Arayış varsa genel geçer bir cevap bulunamamış demektir." deyince anne martı,

"Aramalı yani!" dedi Philia.

Bu sözden sonra göklerde süzüle süzüle yurtları olan Asos'a doğru uçmaya devam eden Theano ve Philia'nın gidiş ve dönüş olmak üzere iki gün ve bir gece süren uzun yolculukları da yurtları olan Asos'ta bitmiş oldu.

- 3. ÜNİTE** : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. Siyaset Felsefesi > 3.6.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
- Kavram : Devlet, İktidar, Egemenlik, Toplum, Birey
- Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
- Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	TOPLUM OLMAK	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Siyaset felsefesini devlet, iktidar, egemenlik, toplum ve birey kavramları üzerinden analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Locke'a göre insanlar doğada eşittir, dolayısıyla kimse kendi rızası dışında başka birinin otoritesi altına sokulamaz. İnsanlar yeryüzünde onlardan üstün bir kişilik olmaksızın, salt doğa yasalarının gereklerine uyarak birlikte yaşamaktayken, gönüllü olarak siyasal toplumu kurmuşlardır. Doğa hukuku, yaşam, özgürlük ve mülkiyet hakkını kurar ve korur. Bu durum ayrıca hiç kimsenin diğerinden daha fazla iktidar ve yetkiye sahip olamadığı, bütün iktidar ve yetkinin karşılıklı olduğu bir "eşitlik" durumudur. İnsanlar kendileri üzerindeki ahlaki sınırları bilebilecek yeteneğe sahip, tercihlerde bulunan, kendi hayatını yöneten bireylerdir. Doğa hâli, insanların akla dayanarak ve bir devlet otoritesine bağlı olmadan yaşadıkları bir dönemi temsil etmektedir. Üstelik bu dönemde insanların hayat, hürriyet ve mülkiyet gibi hakları da mevcuttur. Mevcut olmayan sadece dirlik ve düzenin bozulması hâlinde bunu sağlayacak bir üstün otorite, yani cezalandırma hakkını kullanacak merkezî bir kuvvettir. İnsanların doğa durumunda özgür, eşit ve barış içinde olmalarına karşın, uygar toplum durumuna geçmeye karar vermelerinin altında yatan sebep de buradadır. İnsanlar, siyasal toplumu oluştururken, ihtiyaç duydukları için sözleşme yapmışlardır. Bu sözleşme, devleti meydana getiren ve ona katılan kişiler arasında yapılmaktadır. Sözleşmenin yapılabilmesi için toplumda yeterli sayıdaki özgür insanın oy birliği gerekir. Bu durum da yasal hükûmetin başlangıcını oluşturmaktadır. İnsanlar, siyasal iktidarı kurarken ihtiyacı olan güçleri de ona devretmektedir. Fakat bireylerin devlete itaat yükümlülüğüne karşın, devletin de bireyin doğal dönemde sahip olduğu özgürlüklerini koruma yükümlülüğü vardır. Dolayısıyla burada karşılıklı olarak yapılan iki ayrı sözleşmenin varlığından söz edilebilir. Yöneticiler yetkilerini bireylerin hak ve özgürlüklerini korumak için kullanmadıkları takdirde sözleşmeye aykırı davranmış olur ve bireylerin bu egemenlik haklarını geri alma imkânları vardır.

(Figen TABANLI, Thomas Hobbes ve John Locke'un Devletin Kökeni Hakkındaki Görüşleri'nden derlenmiştir.)

1. Locke'a göre bireyler niçin özgürlüklerini terk ederek bir iktidarın egemenliği altına girmektedir?

.....

.....

.....

.....

2. Metinde birey, devlet ve toplum arasında nasıl bir ilişki kurulmaktadır?

.....

.....

.....

.....

3. Toplum sözleşmesi görüşü, günümüz modern devlet ve insan hakları anlayışını nasıl etkilemiş olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki kavramları yeniden düşünerek bu kavramların sizde çağrıştırdığı kelimeleri yazınız. (Kesin bir doğru cevap olmadığından aklınıza gelen kelimeler arasından seçme yapmayınız. Her kavram için 30 saniye süreniz bulunmaktadır. Bu nedenle mümkün olduğu kadar hızlı cevaplayınız. Süreniz bittiğinde bütün boşlukları doldurmamış olsanız da diğer kavrama geçiniz.)

Kelime İlişkilendirme Son Test				
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:
Devlet:	İktidar:	Egemenlik:	Toplum:	Birey:

KENDİNİ DİNLE

Yönerge: Etkinliklerin sonunda kendi düşünceleriniz ve bilgileriniz üzerine odaklanınız. Aşağıdaki adımları sırasıyla tamamlayınız.

84. Çalışmada doldurduğunuz kelime ilişkilendirme ön test tablosuyla yukarıda doldurmuş olduğunuz kelime ilişkilendirme son test tablosunu karşılaştırınız.

-
-

İlişkilendirdiğiniz kelime sayısında değişiklik oldu mu? Açıklayınız.

-
-

İlk tabloda ilişkilendirdiğiniz fakat şu an kavramla ilişkisi olmadığını düşündüğünüz kelimeler var mı? Açıklayınız.

-
-

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.6. Siyaset Felsefesi > 3.6.1. Siyaset Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Devlet, İktidar, Egemenlik, Toplum, Birey, Ütopya
 Genel Beceriler : Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Becerisi, İş Birliği Becerisi
 Alan Becerileri : İfade ve Yazma Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	BİR GÜN BİZİM ÜTOPYADA...	🕒 20+40 dk.
Çalışmanın Amacı	Devlet, iktidar, egemenlik, toplum ve birey kavramlarını kullanarak bir ütopya tasarlayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Fon kartonu, renkli kalemler, kâğıt, kalem.		

1. Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Yaşadığınız yerde (pansiyon, ev, site, köy vb.) nasıl bir düzen var? Kısaca anlatınız.

.....

.....

.....

2. Sizce yaşadığınız yerde var olan bu düzen, orada yaşayan bütün bireyleri mutlu ediyor mu? (Bu soruya yanıtınız evet ise "a", hayır ise "b" bölümünü cevaplayınız.)

a) Mutlu olmanızı sağlayan nedenleri açıklayınız.

.....

.....

b) Mutlu etmiyorsa herkesin mutlu ve huzurlu olabilmesi için nasıl bir düzen kurardınız?

.....

.....

3. Devleti bir arada yaşayan kocaman bir aile olarak düşündüğünüzde yaşadığınız yerde var olan/yeni kurmuş olduğunuz düzen, tüm bireylerin mutlu ve huzurlu bir şekilde bir arada yaşamasını sağlar mıydı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyunuz ve verilen adımları sırayla gerçekleştiriniz.

Yaşamın bir yardımcısı olarak düzene duyulan ihtiyaç, insanı her yerde düzen aramaya yöneltmiştir. Tüm insanların mutlu ve refah içinde yaşayabilecekleri ideal bir düzen kurulabilir mi? İdeal devlet nedir ve nasıl oluşturulabilir? İdeal devletin temel özellikleri nelerdir? Bu ve benzeri sorular, İlk Çağ'dan günümüze hep üzerinde tartışılan sorular olmuştur. Felsefe tarihinde ideal bir düzenin olup olmadığı tartışmaları, birbirine karşı iki görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki, insanın doğal yapısından yola çıkarak ideal bir düzenin olamayacağını öne süren görüşlerdir. Diğeri ise özgürlük, eşitlik, adalet gibi idelerden hareket ederek ideal bir devlet düzeninin olabileceğini öne süren görüşlerdir. Bu görüşlerin yanında bazı düşünürler, uygulamadaki toplum düzenine bakarak ideal bir düzen arayışı içinde olmuşlar ve ideal bir toplum düzeni anlamında ütopya geliştirmişlerdir. **Ütopya**, var olan toplumsal düzenlere eleştirel yaklaşırlar ve ulaşılmaması arzu edilen bir toplum modelini konu edinirler. Ütopyaların bir kısmında daha iyi bir hayatın nasıl mümkün olabileceği kurgulanırken bir kısmında da gelecekte iyi bir hayatın değil, daha kötü bir geleceğin olacağı düşünülmektedir.

1. Bir ütopya yazmak için sınıfınızda aşağıdaki gibi üç istasyon oluşturunuz.
 1. İstasyon: Ütopyanın Bayrağını Tasarlama
 2. İstasyon: Mekân Tasarlama
 3. İstasyon: Toplum ve Devlet Düzeni Tasarlama
2. Eşit sayıda öğrenciden oluşan heterojen üç grup oluşturunuz ve sınıfınızı istasyon tekniği için uygun şekilde düzenleyiniz.
3. Aşağıda verilen düşünme sorularının ilgili istasyonların masasında bulunmasını sağlayınız. Ayrıca birinci istasyonun masasına fon kartonu ve renkli kalemler, ikinci ve üçüncü istasyonların masalarına da mekân, toplum ve devlet düzeni tasarılarınızı yazmak için yeterli sayıda boş kâğıt koyunuz.
4. Her istasyon için bir istasyon şefi belirleyiniz (İstasyon şefi istasyonlarda gözlem yapar, grubuna kılavuzluk eder ve ürünleri toplar.).
5. İstasyon şeflerinin haricinde, tüm gruplardan sorumlu, etkinlikleri yönetecek bir başkan belirleyiniz (Bu kişi öğrencilerden biri olabileceği gibi öğretmeniniz de olabilir.). Grupların istasyonlara gidiş sırasını belirleyiniz. Bütün gruplar her istasyonda 10 dakika çalışacaklardır.
6. Başkanın komutuyla etkinliğe başlayınız. 10 dakika sonra başkanınız yeniden komut verdiğinde diğer istasyona geçiniz. Çalışmaya başladığınız istasyonda sizden önceki grubun (tasarılarını yok saymadan) kaldığı yerden tasarımı devam ettiriniz.
7. Tüm gruplar tüm istasyonlarda çalıştıktan sonra ortaya çıkan ürünleri değerlendiriniz ve ütopyanıza oy birliğiyle bir isim veriniz. Çalışmalarınızı sınıf/ okul panosunda sergileyiniz.

DÜŞÜNME SORULARI

1. İstasyon: Ütopyanın Bayrağını Tasarlama • Ütopyanın bayrağında bir sembol olacak mı? Olacaksa bu sembolün anlamı ne?• Hangi renkleri kullanacaksınız, bu renklerin bir anlamı var mı?	2. İstasyon: Mekân Tasarlama • Ütopyanızı nerede kuracaksınız? Neden? (Bir ada, orman, kent vb.)• Ütopyanızdaki evler, hastaneler, sokaklar, meydanlar ve kurmak istediğiniz tüm diğer yapılar hangi şekillerde ve hangi özelliklerde olacak?• Ütopyanızı korumak için bir set olacak mı? Olursa nasıl olacak? (Çit, çalı, ırmak vb. gibi doğal engeller mi yoksa sur, kale vb. gibi yapay engeller mi?)	3. İstasyon: Toplum ve Devlet Düzeni Tasarlama • Ütopyanızda yönetici ya da yöneticileri kimler arasından ve nasıl belirleyeceksiniz? İktidarın kaynağı ne olacak?• Devlet işleri nasıl ve kimler tarafından yürütülmektedir?• Hukuk sisteminiz nasıl işliyor? Eşitlik ve adaleti nasıl sağlıyorsunuz?• Toplumsal iş paylaşımını ve toplumsal statüleri nasıl düzenleyeceksiniz?• Ütopyanızda devlet, birey ve toplum ilişkisi nasıl olacak?

- 3. ÜNİTE** : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.7. Sanat Felsefesi > 3.7.1. Sanat Felsefesinin Konusu ve Problemleri
- Kavram : Sanat, Sanat Eseri, Güzellik, Sanat Felsefesi, Estetik
- Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
- Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Özgün Fikirler Üretme Becerisi

Çalışmanın Adı	ESTETİK BAKIŞ	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Sanat, sanat eseri, güzellik, sanat felsefesi, estetik kavramlarını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki görselleri inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

Görsel 6

1. Yukarıdaki görsellerden en çok hangisini beğendiniz? Nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Yukarıdaki görsellerden hangilerini “sanat eseri” olarak nitelendirirsiniz? Nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Görseller sizde nasıl bir etki yarattı? Görselleri duygusal, zihinsel, işlevsel boyutlarıyla değerlendiriniz.

Duygusal:

Zihinsel:

İşlevsel:

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.7. Sanat Felsefesi > 3.7.1. Sanat Felsefesinin Konusu ve Problemleri
 Kavram : Sanat, Sanat Eseri, Güzellik, Sanat Felsefesi, Estetik
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Becerisi
 Alan Becerileri : Akıl Yürütme Becerisi, İfade ve Yazma Becerisi, Özgün Fikirler Üretme Becerisi

Çalışmanın Adı	SANATÇI YÖNÜM	🕒 20+40 dk.
Çalışmanın Amacı	Sanat, sanat eseri, güzellik, sanat felsefesi, estetik kavramlarını kullanarak yeni bir ürün geliştirebilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta, genel ağ.		

1. Yönerge: Aşağıdaki kutucuklarda verilen kavramları güvenli genel ağları kullanarak araştırınız. Önce boş bırakılan yerlere kendi cümlelerinizle kavramların tanımlarını yazınız. Birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüğünüz kavramları tespit ediniz. Bu kavramların birbirleriyle olan ilişkilerini (benzerlik/fark/ortak noktalar...) değerlendiriniz.

KAVRAMLAR	TANIMLAR	İLİŞKİLENDİRİLEN KAVRAMLAR	DEĞERLENDİRME
SANAT			
SANAT ESERİ			
GÜZELLİK			
SANAT FELSEFESİ			
ESTETİK			

2. Yönerge: “Deniz, güneş, mutluluk, kitap, toka, cesaret, güzellik” kelimelerini kullanarak sanatsal bir ürün (resim, hikâye, şiir, drama, karikatür, müzik...) ortaya koyunuz.

3. ÜNİTE : **FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ** > 3.7. Sanat Felsefesi > 3.7.1. Sanat Felsefesinin Konusu ve Problemleri
Kavram : Sanat Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XXI	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Sanat felsefesini sanat, sanat eseri, güzellik ve estetik kavramları üzerinden açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.	

Yönerge: Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

HİKÂYEYLE FELSEFE: PHILIA VE THEANO - XXI

Uzun süren bir yolculuğun ardından Asos'ta bulunan yuvalarına dönen Theano ve Philia, bedensel ve zihinsel yorgunluklarını gidermek için birkaç saatlik uykuya daldılar. Saatler sonra uykularını almış olmanın verdiği enerjiyle dinçleşen Theano ve Philia, güneş batıp karanlık çökmeden yeterince acıkmış olan karınlarını doyurmak için denize doğru havalandılar. Güneşin batmaya yüz tutup günün ağarmaya başladığı saatlerde karınlarını doyurmuş bir hâlde yuvalarının yakınında bulunan yüksekçe bir kayaya kondular. Ufuk çizgisine gözlerini dikip hayran hayran bakan Philia,

"Güneşin batışıyla birlikte ortaya çıkan şu güzel manzarayı görüyor musun?" diye sorunca,

"Evet, muhteşem!" dedi annesi.

"Denize dalar gibi usul usul batmakta olan güneşin ruhuma verdiği hazzı hiçbir şey vermiyor." diye devam etti. Philia'nın yüzüne anlamlı anlamlı bakan Theano,

"Çok romantik gördüm seni." dedi tebessümle. "İşte biz, senin bu yaşadığın duyguya 'estetik haz' diyoruz. Güzel olan karşısında duyduğun bu hoşlanma duygusunun adıdır estetik haz." dediğinde anne martı.

"Bu muhteşem manzaradan çok hoşlandığım kesin. Bunu saatlerce izleyebilirim." dedi Philia.

- Hikâyede geçen "Denize dalar gibi usul usul batmakta olan güneşin ruhuma verdiği hazzı hiçbir şey vermiyor." diyerek "muhteşem" olarak nitelediği "güneşin batışı"na dair Philia'nın kullandığı ifade ile

Ressam E. Delacroix (Delakruva)'nın "Biz romantik olduktan sonradır ki dağlar güzelleşti." sözünü göz önünde bulundurarak güzelliğin bakan öznedede mi yoksa bakılan nesnedede mi olduğunu tartışınız.

.....

.....

.....

.....

.....

"Peki, estetik dediğin nedir?" diye bir soru sordu Philia.

"**Estetik**, terim olarak Yunanca 'aisthesis' sözcüğünden gelir ve 'duyusal algı' demektir. Kişinin duyum, duygu ve sezgileri yoluyla bir şeyleri algılayıp yorumlaması olarak ifade edilebilir. Kavramsal çerçevede ise güzelin ne olduğunu sorgulayan felsefe disiplinine verilen addır." dediğinde Theano,

"Aaa, bir felsefe dalı yani!" dedi Philia şaşkınlık dolu bir yüz ifadesiyle.

"Aynen öyle. Güzelliğe ve güzelliği anlamaya yönelmiş bir felsefedir estetik."

"Ben bu yönelimin sanata ait olduğunu zannediyordum oysa. Peki, sanattan farkı nedir bunun?" diye bir soru sordu Philia.

"**Sanat** bir duygulanımın, coşku ve hazzın hayal gücü ve yaratıcı yetenekle birleşmesiyle ortaya çıkar. Bu yönüyle sanat, yalnızca kişisel bir yaratım olarak 'estetik açıdan değerli olan' şeklinde tanımlayabileceğimiz **güzel** konu edinir."

"Kişisel yaratım derken?"

"Yani bir sanatçının ortaya koyduğu eserlerdeki güzelliği konu edinir. Kişisel yaratım sonucu ortaya çıkan bu eserlere de **sanat eseri** denir. Bu bağlamda sanat ve sanat eserleri üzerinden ortaya çıkan felsefe dalının adı da sanat felsefesidir."

2. Bir demirci ya da marangozun ortaya koydukları ürünleri çoğu zaman güzel bulup beğenmemize rağmen bu ürünlere sanat eseri demediğimiz gibi bu ürünleri yapanlara da sanatçı değil zanaatkâr diyoruz.

Sizce bir ürünü sanat eseri, o ürünü ortaya koyan kişiyi de sanatçı olarak ifade edebilmek için hangi niteliklerin olması gereklidir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"... **Sanat felsefesi**; sanatın ne olduğunu, olanaklarını, ölçütlerini, sanat eserleriyle ilişkili olarak ortaya çıkan problemleri, sanata dair kavramları, sanat eserinin taşıdığı anlamı ve kimlere sanatçı denilebileceği gibi problemlerin kritiğini yaparken estetik; sanat eserlerindeki güzeli de konu edindiği gibi daha kapsamlı ve geniş bir bakış açısı ortaya koyarak doğada olan güzelliği de konu edinir. Bu bağlamda 'Güzellik nedir? Güzel olan bir şeyi güzel kılan etmenler nelerdir? Bu etmenler öznede mi yoksa nesnede mi bulunurlar? Estetik standartlar var mıdır? Sanat eserlerinin doğayla ilişkisi nedir? Güzellik, iyilik ve doğruluk (hakikat) gibi değerler arsındaki farklılıklar ve ortaklıklar nelerdir?' gibi sorulara cevap arar."

"Bütün bu söylediklerinden anladığım kadarıyla gerek sanat ve sanatçının gerekse de sanat felsefesi ile estetiğin yöneldiği en temel kavram güzellik kavramıdır. Son noktada tüm yollar güzele çıkıyor sanırım." dedi Philia.

"Doğru söyledin. Sanatın da sanatçının da biricik kaygısı hoşla giden, duyumsandığında haz veren estetik bir nesne yani güzel bir ürün ortaya koyabilmektir. Sanatçı sanat felsefesi ve estetik de güzel olarak ifade biçiminin mahiyetini tartışarak anlamaya çalışırlar. Sanat felsefesi ve estetik de güzel olarak ifade biçiminin mahiyetini tartışarak anlamaya çalışır ve öznel bir bakış açısı üzerinden estetik bir yargı ortaya koyar."

3. Güzelliğin ne olduğuna ilişkin İlk Çağ'dan günümüze kadar yapılan bazı tanımlar şunlardır:

"Güzellik, evrendeki uyumdur." Pythagoras

"Güzellik, kendisinden hoşlanılan bir şeyin içinde ışılan sonsuz ve en yüksek idedir." Platon

"Güzellik, matematiksel olarak orantılı ve ölçülü olandır." Aristoteles

"Güzellik, ilahi aklın evrende ışılmasıdır." Plotinus

"Güzelik, kendi dışında bir amaç (erek) olmadan hoşla gidendir." Kant

"Güzellik, duyumsal bilginin mükemmelliğidir." Baumgarten (Bamgartın)

"Güzellik, sonsuzun sonlu olarak kendini göstermesidir." Schelling (Şeling)

"Güzellik, mutluluk veren bir ifadedir." Croce (Krok)

Bu tanımlardan hareketle sanat felsefesinin güzelliğe bakış açısına dair bir çözümleme yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Bu arada güneş de battı. Biz güneşin batışı üzerinden sanat ve estetiği konuşurken akşamı da getirdik Philia. Görüyorsun işte, her şey kendi mecrasında akıyor; gün geceye, aydınlık karanlığa ve güneş ufuğa. Yaşam ve değişim olduğu müddetçe bize de kendi mecrasında yol alıp giden bu hayatın akışını yorumlamak kalıyor." diyerek sözünü bitirdi Theano.

4. ÜNİTE : FELSEFİ OKUMA VE YAZMA > 4.1. Felsefi Metin Analizi > 4.4.2. Alternatif Görüş Geliştirme

Kavram : Metin Analizi, Alternatif Görüş

Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	UYGULAMA YAPALIM	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefi metin analizi ve alternatif görüş geliştirme konularında uygulama yapabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, etkileşimli tahta.		

1. Yönerge: Aşağıdaki bilgileri dikkate alarak “Felsefi Soruşturmalar” metnini analiz ediniz.

Felsefi metin, filozofun bir konudaki fikirleri doğrultusunda oluşur. **Felsefi metin analizi**, genel olarak o metni oluşturan öğeleri ayırıştırma ve aralarındaki ilişkileri ortaya koyma işlemidir.

Öneriler

1. Metindeki felsefi kavram ve problemleri belirleyiniz.
2. Metindeki temel görüşleri bulunuz.
3. Metnin ana fikrini ve ana fikri destekleyen görüşleri belirleyiniz.
4. Metni dilsel açıdan inceleyiniz.
5. Metnin mantıksal tutarlılığını kontrol ediniz.
6. Metindeki temel görüşün ikna ediciliğini değerlendiriniz.

METİN ANALİZİ ŞABLONU

1.	4.
2.	5.
3.	6.

FELSEFİ SORUŞTIRMALAR

“Acı” gibi duyum terimlerinin işlevi nedir? Bu terimler anlamlarını nasıl kazanırlar? Bu soruları ilk düşünmeye başladığımızda çoğumuz kendimizi bir çeşit resmin içinde buluruz. Acı çekiyor olmak, varsayımımıza göre bir çeşit zihin durumudur. Sanki zihinsel yaşamımız aşılmaz bir engelin ardındadır.

Fiziksel bir engelden söz etmiyorum, örneğin kafatası gibi bir engel değil bu. Fiziksel olarak beyin, kafatasının içinde gizlenir ve dolayısıyla başkaları normal olarak beyni gözlemleyemez. Ama beynimin diğerlerinden mutlaka saklanması söz konusu değildir.

Tabii ki diğer insanlar benim dışı yönelik davranışlarımı gözlemleyebilir. Ayağıma koca bir taş düşürdüğümde zıplayıp acı ile çığlık attığımı gözlemleyebilir. Ayrıca acı çektiğimde kafamın içinde fiziksel olarak neler olup bittiğini, beyin taraması ya da fiber optik problemler aracılığıyla ortaya çıkarabilirler. Ama yine de bu onlara benim deneyimlediğim şekliyle acıma ulaşma imkânını vermez. Özne açısından, deneyimin bana göre nasıl olduğunu bulup ortaya koyabilmek üzere zihnime giremezler.

Beynimin tersine acım esas itibarıyla özeldir. “Acı”yı bu özel, içsel alanda karşılaştığı bir şeyin adı olarak kullanıyorum. “Acı ile şunu demek istiyorum” diyerek ve içsel olarak karşılaştığım tatsız duyuma odaklanarak “acı”yı tanımlayabilirim.

Ama “acı” kelimesini bu şekilde kullanıyorsam o zaman esas itibarıyla özel olan yalnızca acım değil, “acı”nın anlamı da aynı şekilde özeldir.

“Duyum ve diğer psikolojik terimlerin içsel olarak özel fenomenlere uygulanan etiketler” olduğu şeklindeki görüş, en azından başlangıçta makul görülebilir. Bu görüşün değişik biçimleri çağlar boyunca birçok filozofun düşüncelerinde ortaya çıkmıştır. Ama eğer Wittgenstein haklıysa özü itibarıyla özel alan olan zihnin resmi temelde karmaşıktır. Böyle bir alan yoktur. Bu felsefi bir yanılısamdır.

Wittgenstein’a göre duyum terimlerinin anlamları yalnızca herkes tarafından erişilebilen yani diğerleri tarafından görülen ve duyulan şeye atıfta bulunularak elde edilebilir.

(Stephan Law, Büyük Filozoflar eserinden derlenmiştir.)

2. Yönerge: “Felsefi Soruşturmalar” metnini (İhtiyaç hâlinde “29. Kavram Çalışması: Ben Böyleyim ve 30. Kavram Çalışması: Ne Dersiniz?”den faydalanabilirsiniz.) dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metinde ileri sürülen temel görüş nedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Metindeki görüşlere katılıyor musunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Sizin bu konu hakkında alternatif (konu, kuram veya yöntemsel farklılık sunan) bir görüşünüz var mı? Açıklayınız.

.....

.....

.....

- 4. ÜNİTE** : **FELSEFİ OKUMA VE YAZMA > 4.3. Felsefi Deneme Yazma**
 Kavram : Felsefi Deneme
 Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Becerisi
 Alan Becerileri : Akıl Yürütme Becerisi, İfade ve Yazma Becerisi, Özgün Fikirler Üretme Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFİ DENEME YAZALIM	⌚ 40 dk+40 dk
Çalışmanın Amacı	Felsefi deneme yazma konusunda uygulama yapabilme.	
Gerekli Malzemeler: Kalem, kâğıt, felsefe sözlüğü, genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki önerileri dikkate alarak çerçeve planında verilen başlıklara göre kendinizin belirleyeceği bir konuda felsefi bir deneme yazınız.

ÖNERİLER	DEĞERLENDİRME		
	Hiç yapılmamış	Yapılmış	Çok iyi yapılmış
1. Yazım aşaması için bir ön hazırlık (kaynak tarama, okuma, not alma vs.) yapınız.			
2. Argümanınızın adımlarını ve çerçevesini belirleyen bir taslak oluşturunuz.			
3. Taslağınızı başkalarıyla paylaşarak fikirlerini alınız. (Argümanınızın güçlü ve zayıf yönlerini belirleyiniz.)			
4. Araştırmanızı derinleştirerek denemenizin taslağını tekrar düzenleyiniz.			
5. Metnin mantıksal açıdan tutarlılığını kontrol ediniz.			
6. Denemenizde sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösteriniz.			
7. Denemenizi sınıfınızdaki arkadaşlarınızla rastgele değiştiriniz. Önerilerde belirtilen kriterleri dikkate alarak "felsefi deneme çalışmalarını" değerlendiriniz. Görüşlerinizi sınıfınızla paylaşınız.			
Sonuç:			

Deneme Taslağı
Denemenin Başlığı
Denemenin Ana Problemi
Denemenin Ana Fikri
Denemenin Özeti
Denemenin Kaynakçası

Çalışma No.: 1

1. Farkındalık, farkında olma hâli, farkında olman gerekenleri fark edip anlama, insanın çevresinde olup bitenleri fark etme hâli vb.
2. Algılarımız açıksa bilinçlilik seviyemiz artar, duygusal davranışlarımız etrafımızda olup bitenleri yanlış değerlendirebiliriz vb. örnekler üzerinden açıklama yapılabilir.
3. Etrafımızdaki nesnelere, olay ve olguları fark etmemiz düşüncelerimizin gelişmesini ve tepkilerimizin daha anlamlı ve doğru biçimlere yönelmesini sağlar. Örneğin çevre kirliliğinin farkına varmış ve bu konuda bilinçlenmişsek çevremizi temiz tutmak yönünde davranışlarımızı değiştirmemiz mümkün olabilir.

Çalışma No.: 2

1. Taha, soruya kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olarak cevap vermiştir. Diğer öğrenciler ise farklı sebepler sunmuşlar, kendi duygu ve düşüncelerini önemsememişlerdir. Bu nedenle Taha'nın öz bilinci daha çok gelişmiştir.
2. Öğrenmek istediğimiz bir şey hakkında nasıl ki sorular sorarsak kendimizi keşfetmek için de kendimize sorular sormalı, bu soruların yanıtlarını bulmaya çalışmalıyız. Örneğin bize yapılan bir davranışın bizde uyandırdığı duyguların neler olduğu, hangi müzik türünün ruhumuzu dinlendirdiği, en iyi nasıl öğrendiğimiz vb.
3.
 - Beni en çok *bilgisayar oyunları/arkadaşlarım/ailem* vb. mutlu eder.
 - En sevdiğim yemek *fasulye/köfte/makarna* vb. dir.
 - *Haksızlığa uğradığımda/Yalan söylendiğinde* vb. olduğunda kendimi kızgın hissedirim.
 - İleride olmak istediğim meslek *pilotluk/mühendislik/turist rehberliği* vb. dir.
 - *Macera/Dram/Pop/Rock* vb. türünde kitaplar okumaktan/müzikleri dinlemekten hoşlanırım.
 - Yeni bir arkadaş edindiğimde ona kendimi şöyle tanıtırım: *Kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olan, neyi sevdiğini ya da neyi sevmediğini bilen, hangi davranışlarını değiştirmek isteyen ya da hangi davranışlarını takdir eden bir birey olduğunu kendi cümleleriyle anlatır.*

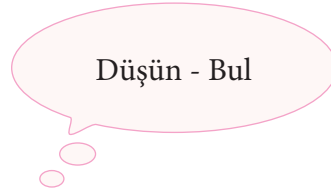
Çalışma No.: 3

1. "Prof. Dr. Ferhan Atalay'ın çevresinde, doğada ve evrende olup biten her türden gelişmeyi fark edip dikkatle gözlemlemesi, notlar alması ve sebep-sonuç ilişkileri kurup anlamaya çalışması" Bilinç
"elde ettiği veriler" Bilgi
2. Düşünme
3. "... kişinin ne tür çalışma yaparsa yapsın daima kendisinin farkında olması gerektiğine inanır, dışarıdan kendi kendisini gözlemleyen üçüncü bir şahıs gibi kendisini de nesnel bir bakış açısı ile görmeye ve anlamaya çalışırdı." ifadesi öz bilinci ifade eder. Çünkü öz bilinç, kişinin kendine dönük çabasıdır. Bilinçli bir özne olarak kendine yönelmesi, farkındalık duygusuyla kendisini anlamaya dönük bir çabadır.

Çalışma No.: 4

1. Engin-Öz bilinç
Sıla-Bilinç
Berk-Bilgi
Filiz-Düşünme

2. Engin, etrafında olup bitenle ilgili kendi üzerine düşen sorumluluklarının farkında olduğu için öz bilinç,
Sıla, kendisi dışında gerçekleşen olayları ve gelişmeleri takip ettiği için bilinç,
Berk, koronavirüs hakkında net bir açıklama yaptığı için bilgi,
Filiz koronavirüsün ortaya çıkışını anlamaya çalıştığı için düşünme kavramlarıyla eşleştirilmelidir.
3. Her gün çok farklı bilgilere maruz kalabiliyoruz. Bu bilgilerden ancak fark edebildiklerimiz, üzerinde düşünebildiklerimiz, sorgulayarak kendi yaşantımız ile bağ kurabildiklerimiz özümseyebiliyor. Aksi durumdaki pek çok bilgi bizde bir iz bırakmadan kaybolup gidebiliyor. Lock'un sözü ile bilinç-öz bilinç-bilgi ve düşünme kavramları arasında bağ kurulmasına yönelik açıklamalar yapılması beklenir.

KELİME- LER	KELİMELE- RİN ANLAMLARI	KİŞİLERİN AÇIKLAMA- LARI İLE EŞLEŞTİR- ME	DEĞERLEN- DİRME (Doğrulama mı? Yanılgı mı?)
Bilgi	Bilinen şey. Bilme edimi sonucunda ulaşılacak şey.	Berk	İlk soruda yaptığınız eşleştirmeler ile karşılaştırdınız. Eşleştirmeniz hatalı ise kavramın anlamını ve açıklamaları tekrar gözden geçirerek yanılgılarınızı düzeltiniz.
Bilinç	Bireyin kendisi dışındaki nesnelere ya da içinde bulunduğu olguların farkında olma hâlidir.	Sıla	
Öz bilinç	Kişinin bilinci üzerinde düşünmesi, kişisel farkındalık hâli.	Engin	
Düşünme	İnsanın yapıca kendinde taşıdığı bir zihin edimi olanağıdır. Hem duygu içeriğinin algılanması hem de kavramların anlamlandırılmasıdır.	Filiz	

Çalışma No.: 5

- Bu soru, öğrencileri düşünmeye ve düşüncelerini ifade etmeye yönelten bir sorudur. Bu nedenle herkesin kendi yetkinliği doğrultusunda farklı cevaplar verebilmesi beklenmektedir. Olası cevaplar:
 - Düşünmenin çok boyutlu olduğunu, her konu üzerine düşünebileceğimizi görüyorum.
 - Düşünmenin bir ağaç gibi gittikçe büyüyüp geliştiğini ve kökleştiğini, derinleştiğini görüyorum.
 - Zamanla düşüncelerimizin yönü ve derinliği değişebilir vb.
- Felsefi kavramların okuryazarlığı becerisinin kazanılması için hazırlanmış bir sorudur. Kavramların analiz edilmesi ve kendi cümleleri ile ifade edilmesi beklenir. Olası cevaplar:
Düşünme: İnsanın zihinsel bir becerisidir. Dil ve eylem ile kendini gösteren bir yetidir.
Düşünce: Düşünme sonucu ortaya çıkan ürünlerdir. Bireyden diğer bireylere aktarılabilir.
Felsefi Düşünme: Zihnin evrensel ve genel olan düşüncelere yönelmesidir. Bireysel ve toplumsal problemlerin çözülmesinde oldukça önemli katkılar sağlar.
- İzmir güzel bir şehirdir. Düşünce.....
Dünyadaki açlık sorununu çözmek için neler yapılabilir? Felsefi Düşünme.....
Bir insanın tüm hayatı boyunca erdemli olması mümkün müdür? Felsefi Düşünme.....
Yazacağım makalede hangi temel konulara yer vereceğimi düşünüyorum. Düşünme.....
Ezgi, bugün havanın çok sıcak olduğunu söyledi. Düşünce.....
Küresel ısınma, iklim değişikliklerine ve çevre sorunlarına neden oluyor. Dünyayı bu tehlikeden korumak için neler yapabiliriz? Felsefi Düşünme.....

Çalışma No.: 6

1. Yönerge:

- “Öğrencilerin soruyu kendi deneyimleri doğrultusunda cevaplandırması, bildiği filozoflar hakkında bilgilendirme yapabilmesi” beklenir.
- Her çağın gerçeklikleri farklıdır. Filozof, yaşadığı çağın çocuğu sayılır. Yaşadığı çağın olay ve olguları, gelişmeleri, kültür dünyası, her türden sosyoekonomik, siyasal ve hukuksal koşullar filozofun algısını şekillendirir. Filozof da bu algı üzerinden kendi doğrularını inşa eder. Bu doğrular üzerinden bir felsefe tanımı ortaya koyar.
- Metinde yer alan “üzerinde sayısız renkten oluşan egzotik bir kıyafet” ifadesi felsefenin evrensellik ilkesini temsil etmektedir çünkü felsefe zaman ve mekânı aşarak yaşama dair sayısız görüş ortaya koyar. Tartışılan problemler evrensel bir şekilde hemen hemen her çağın problemi olmasına rağmen bu problemler üzerinden ortaya konulan yaklaşımlar sayısız renkten oluşan egzotik bir kıyafet gibi farklı farklıdır.
 - “başında, birçok gözden oluşan ve her yöne aydınlık saçan parlak bir taç” ifadesi ise felsefi düşüncenin özelliklerini sembolize etmektedir. Felsefi düşüncenin aydınlığı insanlık tarihi boyunca bilim, sanat, hukuk vb. alanları etkilemiş; bütün beşerî disiplinlere aydınlatıcı bir ilham kaynağı olmuştur.

2. Yönerge:

KAVRAM	BENİM TANIMIM	METİNDEKİ TANIM	DEĞERLENDİRME (Doğru-lama mı? Yanılgı mı?)
Felsefe	İnsanın kendisini ve varlığı bilme çabasıdır.	Felsefe, maddi ve manevi gerçekliğin tümünü, varlığın neden ve ilkelerini anlamaya çalışan bir düşünce etkinliğidir.	DOĞRU-LAMA
Filozof	Filozof, kendini bilendir.	Gerek bilgi alanında gerek eylem alanında ön yargılardan, içinde yaşadığı toplumun kalıplaşmış hüküm ve inançlarından uzak durabilen kişidir. Bilgiyi ve hakikati kendi akıl ve imkânları üzerinden sorgulayan, eleştiren, anlamaya çalışan kişidir.	DOĞRU-LAMA
Arayış	Hakikatin peşine düşmektir.	Arayış, bilginin ve hakikatin peşine düşmektir.	DOĞRU-LAMA
Hakikat	Kesin ve tartışmasız doğru kabul edilen bilgidir.	Hakikat, kesin ve zorunlu olarak doğru kabul edilen bilgidir.	DOĞRU-LAMA
Bilgelik	Hakikatin peşinden gitmektir.	Bilgelik, erdemli ve mutlu bir yaşam sürmeyi içerir. Bilgelik; bilginin ve hakikatin âşığı olmak, peşinden gitmek ve onu aramaktır.	DOĞRU-LAMA
Sevgi	Hakikate duyulan muhabbetir.	Sevgi, bilgiye, hakikate karşı duyulan muhabbet demektir. Bilgiyi ve hakikati arzulamak, ondan hoşnut olmak demektir.	DOĞRU-LAMA
Hikmet	Hakkı arama ve hakikate varma çabasıdır.	Bilgiyi bulmak, bilginin ve hakikatin asıl kaynağını bilmeye çalışmaktır.	DOĞRU-LAMA
Düşünme	Herhangi bir konu üzerinde yapılan zihinsel muhakemedir.	Zihinsel olarak bilmek istediğin her şeye yönelmektir. Aklı kullanarak, akıl yürüterek bilmek istediğin konuyu zihninde muhakeme etmektir.	DOĞRU-LAMA

Çalışma No.: 7

Bu etkinliğin sorularına her öğrencinin özgün cevaplar vermesi beklenmektedir. Olası cevaplar:

- “Hikmet ve sevginin ölçüsünün diğerlerinden daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.”, “Arayış kavramı bence bu yemeğin en önemli ögesi çünkü bir şeyi bulmak için öncelikle onun arayışında olmalıyız.”, “Bence sevgi, bu yemeğin temel malzemesi çünkü sevmediğimiz şeyin uğraşında olmayız.” vb.
- “Bu tarifi yapmak için bu kavramlardan herhangi birinden vazgeçmek mümkün olmayacaktır.” yanıtına ulaşılması hedeflenmektedir.
- “Bu yemeği birkaç defa yapmam filozof olmam için yeterli olacaktır.”, “Bu yemek üzerinde yıllarca denemeler yapmam gerektiğini düşünüyorum.” vb.

Çalışma No.: 8

1. Örnek Gereği yokken olayların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak kişisel ve soyut birtakım düşünceler öne sürmek.	2. Örnek Gereksiz ve boş konuşmak.	3. Örnek Anlaşılmaz ve entelektüel konuşmalar.
4. Örnek Eleştirel, sorgulayıcı bir bakış açısıyla doğru bilgiye ulaşma çabasında olmak.	5. Örnek Gereği yokken olayların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak kişisel ve soyut birtakım düşünceler öne sürmek.	6. Örnek Derinlemesine düşünmek, anlamaya çalışmak vb. tespitler yapılabilir.

- Birbirine benzer olan açıklamalar tespit edilir.
 - Yukarıdaki tabloda yapılan örnek açıklamalarda olduğu gibi 4 ve 6. örneklere benzer gerçek yorumlar ile 2 ve 3. örneklerdekine benzer kişisel görüşlerin birbirinden ayırt edilmesi öğrenilir.
- Öğrenci, hangi yoruma neden katıldığını ya da neden katılmadığını açıklar. Olası cevaplar: “2. Örnek'teki yoruma katılmıyorum çünkü bu iddianın felsefeyi hiç bilmeyen biri tarafından ileri sürülmüş olabileceğini düşünüyorum.”, “6. Örnek'teki ifadeye katılıyorum çünkü böyle olduğunu felsefi kaynaklarda okumuştum.”
- Olası cevaplar:
“Felsefe yapmak aklını, mantığını kullanmak; etrafında olup bitenleri sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısıyla kendi akıl süzgecinden geçirerek doğru bilgiye ulaşmaya çalışmak.”, “Derinlemesine düşünmek, düşüncelerimiz üzerine düşünmek.” gibi açıklamalar yapılabilir.

Çalışma No.: 9

- Olası cevaplar:
Esma'nın görüşüne katılıyorum çünkü Mevlâna'yı tanıyor ve bu görüşünü çok seviyorum.
Ayşe'ye katılıyorum çünkü felsefe denilen şeyleri anlamakta güçlük çekiyorum.
Ali'ye katılıyorum. Her olayın felsefi bir boyutu olduğunu, felsefi bakış açısı ve araştırma tarzı ile doğru bilgilere ulaşabileceğimizi düşünüyorum.
Sevgi'ye katılıyorum. Merak etme ve derinlemesine düşünmenin insanları ve olayları daha iyi anlamamıza yardımcı olacağını düşünüyorum.
- Sorgulama, düşünme, düşünceleri üzerine düşünme, evrensellik ve genellik, merak etme, eleştirel olma, geniş bir bakış

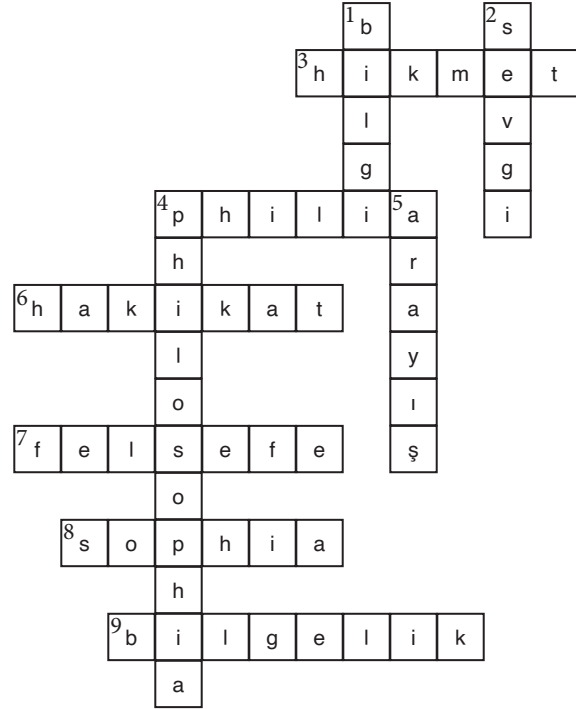
açısına sahip olma gibi felsefi düşüncenin özelliklerine ulaşılması beklenir.

- Günlük dilde felsefe yapmak: Gereği yokken olayların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak kişisel ve soyut birtakım düşünceler öne sürmek.

Literatürde felsefe yapmak: Eleştirel, sorgulayıcı bir bakış açısıyla doğru bilgiye ulaşma çabasında olmak. Derinlemesine düşünmek, anlamaya çalışmak.

Çalışma No.: 10

Örnek Cevap:

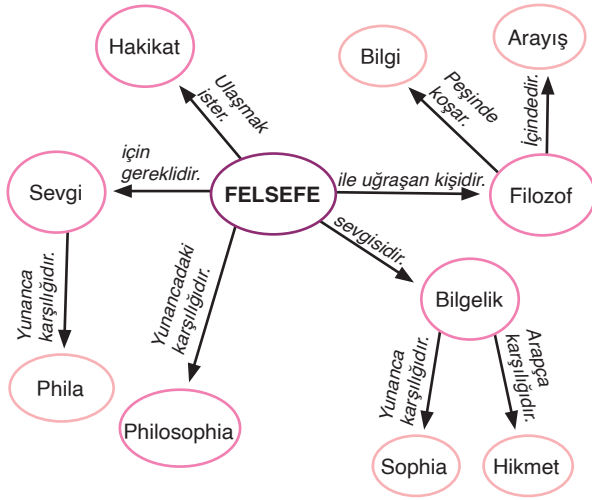
SOLDAN SAĞA

- Doyurucu bilgi, insan hayatının değeri ve anlamına ilişkin derin bilgi. (HİKMET)
- Yunancada sevgi anlamına gelen kavram. (PHILIA)
- Zaman zaman gerçeklik, zaman zaman da doğruluk anlamında kullanılan kavram. (HAKİKAT)
- Bilgelik sevgisi. (FELSEFE)
- Yunancada bilgelik anlamına gelen kavram. (SOPHIA)
- Hikmet kavramının Türkçedeki karşılığı. (BİLGELİK)

YUKARIDAN AŞAĞIYA

- Özneye nesne arasında kurulan ilişki sonucunda ortaya çıkan ürün. (BİLGİ)
- İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu. (SEVGİ)
- Yunancada felsefe anlamına gelen kavram. (PHILOSOPHIA)
- Arama işi. (ARAYIŞ)

Çalışma No.: 11

Çalışma No.: 12

KAVRAM	Tanımı	Örnek Cümleler
Merak	Düşkünlük, heves.	Her bireyin günlük hayat deneyimleri öznel, öğrencinin geçmiş deneyimleriyle bağ kurarak örnek cümleler oluşturması beklenmektedir.
Merak	Bir şeyi edinme, yapma, bir şeyle uğraşma isteği.	
Merak	Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek.	
Merak	Kaygı, tasa.	

Çalışma No.: 13

- Olası cevaplar:
Hangi üniversiteye gideceğimi, mesleğimin ne olacağını, hangi şehirde yaşayacağımı, ölümden sonra yaşamın olup olmadığını, diğer gezegenlerde de yaşamın olup olmayacağını merak ediyorum vb.
- Olası cevaplar:
Araştırma yaparım, benimle aynı şeyi merak eden diğer bireylerle iletişim kurarım, iş birliği çalışmaları yaparım, sorgulamalar yaparım vb.
- Bu soru öğrencileri merak kavramının düşüncelerimiz ve eylemlerimiz üzerindeki önemini fark etmeye yönlendirmek için hazırlanmıştır. Öğrencilerin "Merak olmasaydı yeni bir şey üretmek, yeni bir düşünce sistemi geliştirmek mümkün olmazdı. Merak bizi harekete geçiren itici bir güçtür, gündelik hayatımızdaki sıradan deneyimlerimize bile merakla yaklaştığımızda yeni bir düşünce keşfedebiliriz. Merak dürtüsü insanın ilerlemesinin temelini oluşturur." düşüncesine yönelmesi beklenmektedir.

Çalışma No.: 14

- Olası cevap:
"Merak felsefenin temelinde yer almaktadır. Merak bizi sorgulamaya ve hakikatin peşinde koşmaya yönlendirir. Mutluluğun ne olduğunu, bilgilerimizin doğruluğunu, varlığımızın amacını merak edip sorgulamasaydık felsefi düşünce ilerlemezdi."
- Olası cevap:
Öğrencilerin "Merakımızı bize ya da başkalarına zarar vermeye başladığı noktada sınırlandırmalıyız."
- Olası cevaplar:
Sahip olduğum bilgilerin doğru olduğundan emin olabilir miyim? Ben kimim? Evrensel bir ahlak yasası mümkün mü? vb.

Çalışma No.: 15

1. Yönerge:

Felsefe; varlık, bilgi ve değer ile ilgili hakikatlere ulaşmak için bir arayış içinde olmayı gerektirir. Hakikate ise herhangi bir sorgulama yapmadan ulaşmak mümkün değildir. Bu bağlamda sorgulama felsefi düşüncenin vazgeçilmez bir özelliğidir. Sorgulamanın durması demek, felsefenin de durması demek olacaktır.

2. Yönerge:

Öğrencilerin Felsefi Bir Sorgulama: Ben Kimim? videosunda ilgisini çeken noktaları not alması beklenir.

3. Yönerge:

- Bu etkinlikte öğrencilerin sorgulama kavramını, seçmiş oldukları bir konu üzerinde uygulayarak deneyimlemeleri hedeflenmektedir. Örneğin
- Bildiklerimin doğru olduğundan nasıl emin olabilirim?
 - Diğer insanlar da o bilgiyi doğru kabul ediyorsa bildiklerim doğru demektir.
 - İnsanlar daha önce dünyanın düz olduğu bilgisini doğru kabul ediyordu ama biz şu an bunu doğru bir bilgi olarak kabul etmiyoruz. Belki de şu an doğru kabul ettiğimiz bilgiler de ileride doğru kabul edilmeyecek.
 - O zaman bildiklerin üzerinde deney yapmalıyım, deneyin sonucu bildiklerimle örtüşürse doğruluğundan emin olabilirim.
 - Peki, üzerinde deney yapamayacağım bilgilerin doğruluğundan nasıl emin olacağım? vb.

Çalışma No.: 16

- Olası cevaplar:
* Filozofların bilinen dünyanın ötesini kavramaya ve anlamaya çalıştıkları,
* Varlığa bütüncül ve geniş bir nazarla baktıkları,
* Günlük yaşamın sıradan merak dürtüleriyle değil, entelektüel kaygı taşıyan bir merakla hayata baktıkları izlenimini uyandırdı.
- İnsanı ve insan yaşamını değerli kılan şey, içgüdüsel olarak yaşamını sürdüren hayvanların aksine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların ötesine geçerek irade sahibi bir varlık olarak kendisini ve içinde yaşadığı evreni bilmek çabasıdır. Aksi durumda hayvanlardan hiçbir farkı kalmaz. İnsan anlamaya çalıştığı, soru sorduğu, merak ettiği, kendini bilmeye çalıştığı müddetçe değerlidir ve yaşamının bir anlamı vardır. Sorgulanmayan bir yaşam, insanı içinde yaşadığı dünyada anlamsızlaştırıp sıradanlaştırır.
- Evrenin uçsuz bucaksız boyutu, kusursuz uyumu, matematiksel işleyişi, üzerinde oturduğu fizik kuralları çoğu zaman insan zihninin sınırlarını aşmakta ve insanı hayrete düşürmektedir. Ortaya çıkan bu hayret dürtüsü de beraberinde merak ve sorgulamayı getirir çünkü insan kendi algı ve zihin sınırlarını aşan her şey karşısında derin bir hayret duygusuna kapılır ve sonrasında onu anlamak ister.

Çalışma No.: 17

Bu etkinlikte öğrencilerin güncel problemleri felsefi düşüncenin sorgulama, merak etme, hayret etme, şüphe etme özelliklerini kullanarak analiz edebilmeleri hedeflenmektedir. Örneğin

Konu: Büyük ölçekli çatışmalar/savaşlar

Merak Ediyorum

- Olası bir savaşın doğaya ne kadar zarar verebileceğini,
- Devletlerin olası bir savaşı önlemek için hazırlayabilecekleri yasaların neler olduğunu,
- Olası bir savaş durumunda kişilerin bireysel korunma planlarının neler olabileceğini vb.

Çalışma No.: 18

1. Sorgulama; felsefi düşünmenin merak etme, şüphe duyma, hayret etme ve eleştirel olma özelliklerinden beslenmektedir.
2. Felsefe öznal bir etkinlik olduğu için ve her insan özgün bir varlık olduğu için felsefi sorgulama yapan herkes, aynı sorulara farklı yanıtlar verecektir. Bu da bir bilgi yığılımına neden olur. Çünkü felsefede "doğru yanıt" diye bir şeyden bahsetmek söz konusu değildir. Asıl amaç yolun sonunda varılacağı umut edilen yer (cevaplar) değil, yolun kendisidir. Düşünmek ve sorgulamak, yolda olmaktır. Soruların net bir cevabı olmadığı ve her insan farklı şekillerde mantık yürütüp yepyeni fikirler ortaya attığı için felsefe kümülatiftir.
3. Felsefede sorular ve olası cevaplar vardır. Soru sormayı bıraktığımızda felsefe için arayış biter. Arayışın bitmesi farklı bakış açılarının, farklı yaklaşımların ortadan kalktığı statik ve dogmatik bir dünya ile karşı karşıya bırakır bizi. Bu da insanın hem felsefi hem de bilimsel ilerleme kaydetmesinin önüne geçer. Bundan dolayı yığılımlı ilerlemenin ön koşulu soru sormaktır. Soru sorarak anlamaya, bilmeye, cevap bulmaya çalışmaktır. Sorgulama yoksa anlam ve bilgi arayışı da yoktur. Bu anlamda sorgulama felsefi düşünce için yığılımlı ilerlemenin gerçekleştirildiği bir anahtardır.

Çalışma No.: 19

1. "İdeal bir devlet nasıl olmalıdır?" düşüncesi üzerine bir sorgulama yapıyor, bu düşüncelerimi de kendi bilincim üzerinden yeniden analitik ve diyalektik bir muhasebeye tabi tutuyorsam yaptığım şey refleksif düşünmedir.
2. Bu söz, felsefi düşüncenin eleştirel olma özelliğini esas alır. Eleştirel gözle bakmak, herkesin baktığı yerde hakikati görmeye çalışmaktır. Herkesin inandığı gibi dogmatik bir perspektife bakmayıp anlamak istemek, akletmeye ve mantık süzgecinden geçirip gerçekliğe vâkıf olmaya çalışmaktır. Eleştirel bakış açısı düşünce ufkunu genişletir, hayata daha bütüncül ve farklı bir nazarla bakmayı sağlar. Olana körü körüne bağlanmayı, dogmatizm tuzağına düşmeyi engeller. Söz ile felsefi düşünce arasında bağıntı kurularak yorum yapılması beklenir.
3. Bilimsel ilerleme daha teknik, somut ve nesnel bir ilerlemeyi esas almaktadır. Bu ilerleme anlayışı, mevcut gerçekliğin ötesine geçen gelişmişlik düzeyiyle ifade edilir. Dolayısıyla bu ilerleme kesin, kanıtlanabilir doğrular üzerinde kendisini konumlandırır. Yığılımlı ilerleme anlayışı ise teknik, somut ve nesnel ilerleme anlayışına zıt olarak yalnızca düşünsel bağlamda kendini ortaya koyan öznal bir süreci esas alır. Düşünürler, aynı probleme yeni ve farklı çözümler getirirken başka düşünürlerin ortaya koyduğu görüşlerden etkilenir. Bu yaklaşım; filozofların ortaya koydukları öznal yargıların başka filozoflar tarafından da tartışılmasını, görece olarak başka filozoflar için esin kaynağı olmasını esas alır. Bu ilerlemede bir gelişmişlik anlayışından bahsedemeyiz. Her bilim insanının çalışmaları nasıl ki kendisinden sonra gelen bilim insanlarının çalışmalarına kaynaklık ve örneklik sağlıyorsa yığılımlı

ilerlemede de her filozof başka filozoflara yeni bakış açılarıyla ilham kaynağı olur, onları etkiler. Bu yönüyle bilimsel ilerleme ile yığılımlı ilerlemenin ortak tarafları vardır.

Bilimsel ilerleme ile yığılımlı ilerleme kavramları arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilerek tartışılması beklenir.

Çalışma No.: 20

1. Ekipler oluşturulur.
2. Öğrencilerin rasyonel olma ilkesini kendi yaşadığı örnek olaylar ve düşünceleri üzerine uyarlaması ve böylece refleksif düşünmeyi kullanabilir hâle gelmesi beklenir. Örneğin arkadaşlarımızla maç izliyordunuz. Sizin takımınızı tutmayan ve görüşlerinize katılmayan arkadaşınızın Melih'in yorumlarına aşırı öfkelenmeniz. Artık onunla görüşmüyorsunuz. Bu durumu değerlendirdiğinizde sağduyulu davranmadığınız ve rasyonel olmadığınız sonucuna ulaştığınızı görebilirsiniz.
3. Ekipteki kişi sayısınıca örneği içeren bir liste oluşturulur.
4. Listeden hangi örneğin paylaşılacağına karar verilir. Davranış ve düşüncelerin rasyonel olan ve olmayan yönleri tartışılır. Kendi düşünce ve davranışlarımız üzerine yaptığımız bu sorulayıcı düşünmenin refleksif boyutu da fark edilir.

Çalışma No.: 21

1. "Ruhun, çoğu zaman bir savaş alanıdır. Mantığın ve sağduyunun, tutku ve arzularına karşı savaş verir."
- "Yaşlı kadınlar bağımsızlıklarıyla övünür çünkü sonunda dünyayı kendi gözleriyle görmeye başlarlar. ... akılları başlarında ve şüphecidirler. Sürekli eleştiriler yaparlar."
2. Olası cevaplar:
Mantık: Rasyonel düşünme, mantıksal doğruluğu içerir. Örneğin bir şey aklımıza yatmadığında "mantıksız konuşma" deriz.
Sağduyu: 1. Doğru, gerçekçi, akla uygun ve yerinde yargılar verme yeteneği. 2. Doğruyla yanlış birbirinden ayırma ve doğru yargılamaya yetisi. Sözlükte yer alan bu tanımlara ulaşıldığında rasyonel olma ile doğrudan ilişkili olduğu görülür.
Dünyayı kendi gözleriyle görmeye başlama: Etrafında olup bitenleri fark etme ve onlar üzerinde düşünmeye başlama.
Akılları başlarında: Yanlışları görmeyi ve doğru düşünmeyi öğreniyorlar.
Şüphecidirler: Duydukları şeylerin doğru olup olmadığını düşünürler.
Eleştiriler yaparlar: Daha iyi nasıl olabileceğini, doğru olup olmadığını sorgularlar.

Çalışma No.: 22

1. İfadeler incelendiğinde sırasıyla "tutarsız, tutarsız, tutarlı, tutarsız, tutarlı" olduğu görülür.
2. Olası cevaplar:
İlk cümlede bahsedilen şeyin bir sonraki cümlede onaylanması, destekleyen ifadelerin yer alması tutarlılık.
Aynı ifadede birbirini destekleyen fikirlerin yer alması tutarlılık, çelişkiler olması tutarsızlık.
Farklı bir şey düşünmesine rağmen tersini ifade etmesi tutarsızlık.
3. Tutarlılık: Düşüncelerin ortak bir ilkeyle, düzenli ve uyumlu olarak birbirine bağlanması, çelişki içermemesidir.

Çalışma No.: 23

1. Sorulması gereken ilk soru: Sokrates yasalarına karşı saygılı olunmasına işaretlerle hapishaneden kaçmayarak kendisi hak-

kında verilen cezaya razı oluyorsa bu durum Sokrates'in başlangıçta yaptığı eylemlerin suç teşkil ettiğinin veya en azından suç teşkil edeceğinin farkında olduğunu göstermez mi? (Diğer bir ifadeyle Sokrates'in gerçekten sokaklardan hapishaneye giden yolda, sokaklarda sergilediği eylemler ile imkânı olmasına rağmen yaşadığı kentin yasalarını öne sürerek hapishaneden firar etmemesi konusunda, onun sergilediği eylemler ile yasalara bakış açısında bir zıttılığın söz konusu olduğu söylenemez mi? Nihayetinde yasalara karşı saygılı olunması isteniyorsa bu tür eylemler sergilemekten mümkün merteye kaçınılması gerekmektedir. Eğer bu tür eylemler sergilenmeye devam ediliyorsa yasalara karşı saygılı olunmasını başkalarından istemek bir tür paradoks yaratmaktadır.)

2. İkinci soru: Herkesin yasalara karşı saygılı olmasını isteyen ve kendisinin de yasalara karşı saygılı olduğunu söyleyen ama bu yasalar gereği suçlu bulunan Sokrates'in gerek kendisinin, eşinin, arkadaşlarının gerekse biz insanların bu durumu bir haksızlık olarak nitelendirmesi ne kadar doğru olur?

2. Bir düşünce ya da davranışın tutarlılığını denetleyebilmek için sorgulama yapmamız gerekir. Metin ve görseldeki bilgilerle bağ kurularak yorum yapılması beklenir.

Çalışma No.: 24

1. Sistemli olma: Bir düşüncenin kendi içinde uyumlu, tutarlı, aşamalı ve bağlantılı olarak kurduğu ilişki veya modeldir.
2. Sistemli bir düşünce, kendi içinde tutarlı ve uyumlu bir model ortaya koyarak güçlü bir argüman oluşturur. Sistemden mahrum bir düşüncenin güçlü dayanakları olmaz. Sistemden mahrum düşünce, daha kaotik ve dirençsizdir. Sistemli olan düşünce daha kalıcı iken sistemden yoksun düşünce dayanaksız olduğu için meşruiyetini kaybedip ortadan kalkar.
3. Örneğin arılar, bitkilerin en önde gelen polen taşıyıcılarıdır. Bitkiler arıları üzerlerine çeken ve aynı zamanda onlara besin değeri olan nektarlar üretirler. Arılar ise bu nektarı toplarken ister istemez vücutlarına yapışan polenleri diğer çiçeklere taşırlar. Böylece bitkiler sürekli olarak çoğalır, arılar da sürekli olarak kolonilerini doyurabilir. Eğer arıları bu denklemden çekecek olursanız çiçekli bitkilerin önemli bir bölümü inanılmaz büyük yaralar alacaktır. Çoğu yok olacaktır. Bu çiçekli bitkilerinse önemli bir bölümü, insanların tükettiği bitkilerdir. İşte bu nedenle insanlar da beslenme konusunda ciddi yaralar alabilecektir. Bu örnekte olduğu gibi doğanın işleyişinde oldukça derinlikli ve sistematik bir işleyiş vardır. Hiçbir davranış veya oluş, kendiliğinden gerçekleşmediği gibi her bir eylemin ardında birbiriyle uyumlu, tutarlı ve akılcı bir ilişki vardır.

Çalışma No.: 25

1. Olası cevaplar:
Düzen, parça, birleşme, bütünlük, sistem (dizge), ilke, kural, bilgi, bilgiler...
2. Olası cevaplar:
* Her şey parçalardan mı oluşur?
* Bir bütünün parçaları arasındaki düzen nasıl sağlanır?
* Varlıkların tümünün kendi içinde bir sisteme sahip olduğunu söylemek mümkün müdür?
* Varlıkların gelişigüzel (rastgele) oluşması mümkün müdür?
3. Öğrencilerin odak soru olarak "farklı konuları içeren görsellerin tümündeki düzenli bütünlüğü (sistemi) ortak nokta olarak görebilmesi" beklenir. "Varlıkların tümünün kendi içinde bir sisteme sahip olduğunu söylemek mümkün müdür?" gibi bir soru, odak soru olarak kabul edilebilir. Sistemli olma parçaların birbiriyle tutarlı ve düzenli bir ilişki içinde olması, bir

ilkeye göre düzenlenerek oluşturulmuş bütündür. Felsefi düşüncenin de olmazsa olmazlarından biridir.

Çalışma No.: 26

1. Herkesi ilgilendiren, cevapları kişilere ve zamana göre değişmesine rağmen sorunun kendisi tüm çağları aşan, herkes için geçerli olan, tüm insanlığı ilgilendiren sorulardır. Daha çok tüm insanlığın düşünce mirasını esas alan, tüm insanlığın yaşamını etkileyen ve etkileyecek olan sorulardır.

☒ İnsan, eylemlerinde özgür müdür?	☐ Yarın hava kaç derece olacak?
☐ Maç, saat kaçta oynanacak?	☒ Zaman göreceli midir?
☐ 2 x 4 kaç eder?	☒ Doğrunun ne olduğunu nasıl bilebilirim?
☒ Evrenin başlangıcı fiziksel olarak nasıl olmuştur?	☐ Dünyadaki su kaynakları tükenecek mi?
☐ Galaksiler arası seyahat mümkün müdür?	☒ Doğru bilginin kaynağı nedir?
☒ Bir davranışı iyi kılan şey nedir?	☒ Bir resmi güzel yapan unsurlar nelerdir?
☐ Bu yaptığın iyi bir davranış mıdır?	☒ Varlığın bir amacı var mıdır?
☒ Ölümden sonra yaşam var mıdır?	☐ Dünya gezegeni dışında yaşam var mıdır?

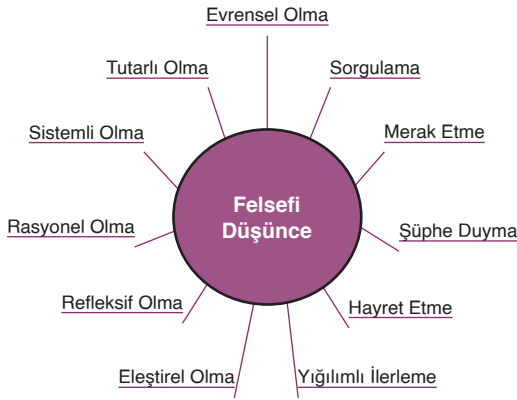
3. "Ben kimim? Varlığımın bir amacı var mıdır? Ölümden sonra yaşam var mıdır?" gibi sorular evrensel sorulardır. "Yarın ne giysem? Arkadaşım bana neden sitem ediyor? Felsefe sınavında nasıl daha yüksek bir not alabilirim?" gibi sorular evrensel olmayan, kişilerin kendi yaşamları ve tercihleri ile ilgili olan sorulardır.

Çalışma No.: 27

1. Hayır, kanıtlamaz. Çünkü bilginin tutarlılığı, ortaya konulan önermeler arası mantıklı ilişkiye dayanır. Önermeler arasında mantıklı bir ilişki varsa, çelişki taşııyorsa o bilgi tutarlı olarak kabul görür ancak önermeler tutarlı olmasına rağmen gerçeklikle örtüşmüyor olabilir. Örneğin çok tutarlı yalan söyleyen bir hırsızın söyledikleri tutarlı olmasına rağmen doğru olmayabilir. Sadece bu kişinin ortaya koyduğu mantık ilişkisi çok sağlamdır.
2. Nehir, sürekli akan bir su oluşumdur. Nehri, metaforik olarak yaşama benzetebiliriz. Yaşam da tıpkı bir nehir gibi sürekli akan, aktıkça değişen ve değiştiren bir oluş hâlidir. Bu değişim de fikirlerin değişik şekillerde karşımıza çıkmasına, hayat bulmasına yol açar. Özge'ye hayatın sürekli akış hâlinde olduğu, bu akışla birçok şeyin değiştiği, farklı felsefi fikirlerin altında bu düşüncenin yattığı mesajını vermek istemiştir.
3. Felsefi düşünce ilk basamakta da son basamakta da akıl üzerine kendini inşa eder. Öteki özellikler aklın nehrinde yüzer, aklın merdiveniyle tirmanır, aklın fabrikasında vücut bulur. Felsefe, insan aklının ortaya koyup şekillendirdiği bir düşünce biçimidir. Aklı ortadan kaldırdığımızda geriye mitsel ve teolojik unsurlar kalır. Örneğin Uzak Doğu inançlarının salt felsefi birer düşünce olamayışlarının altında da bu yatar. Dolayısıyla felsefenin rasyonel yani akılcı olma özelliğini ortadan kaldırdığımızda felsefenin kendisini ortadan kaldırmış oluruz çünkü akıl, felsefenin çıkış noktası ve kaynağıdır.

Çalışma No.: 28

1. Felsefi düşünceyi bir binada kullanılan yapı malzemelerine benzetebiliriz. Buna göre bir bina yapmak için şiş, beton, boya, kireç, kapı, pencere vb. onlarca kalem ürün gereklidir. Penceresi veya kapısı olmayan bir bina nasıl sorunluysa felsefi düşünceyi inşa eden her bir özelliği eksik olduğunda da o düşüncenin felsefi olma özelliği veya anlam bütünlüğü ortadan kalkabilir, zayıflayabilir.
2. Filozofların yaşamlarından; felsefe-hikmet ilişkisinden; hakikat, hikmet, refleksif düşünce gibi konu ve kavramlardan söz edilmesi beklenir.
3. Metinden yararlanarak “felsefi düşünce” ile ilgili aşağıdaki gibi bir kavram ağı oluşturulabilir.

- Kavramların güncel hayattan örnekler üzerinde, öğrenci tarafından yorumlanabilmesi beklenir.

DÜŞÜNELİM-DENEME YAZALIM

Bölümde yer alan tüm temel kavramların, öğrencilerin zihnindeki yansımaları içeren bir deneme yazılması beklenir.

Çalışma No.: 29

1. Herkes içinde bulunduğu sosyokültürel koşullardan etkilenir. Kişilerin donanımları, ilgi alanları, hoşlandıkları ve merak ettikleri konular da farklılık gösterir.
2. Öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerini paylaşması ve farkındalık geliştirmesi beklenir.
3. Farklı kişilere göre değişebilir çünkü aynı konuda çoğu zaman annemiz, babamız, kardeşimiz ya da arkadaşlarımızla bile farklı şeyler düşünüyor olabiliriz. Eğitim durumumuz, içinde bulunduğumuz kültür ve alt kültürler, sosyoekonomik durumumuz, medya ve teknolojinin etkisi, inançlar ve değer yargılarımız, kişisel düşünce, deneyim ve ilgilerimiz vb. görüşlerimizde etkili olur.

Farklı kişilere göre değişmez. Çünkü aynı takımı tutan taraftarlar, aynı siyasi partiye oy verenler, aynı inançlara sahip olanların görüşleri de aynı olur.

Kendi görüşlerimiz zamanla değişebilir. Çünkü beğeni, ilgi ve meraklarımız, aldığımız eğitim, içinde bulunduğumuz çevresel koşulların değişmesi gibi nedenlerle genellikle zaman içine değişir veya gelişir.

Kendi görüşlerimiz zamanla değişmez. Çünkü inanç ve değer yargılarına dayanan görüşlerimiz kolay değişmez.

Çalışma No.: 30

1. Yönerge:

Yönergedeki aşamalar tamamlandığında sınıfta dinlemek üzere farklı şarkıların önerildiği görülür. Kişisel, kültürel ve çevresel faktörler kişilerin beğenileri, ilgi alanları, bakış açıları üzerinde etkili olur.

2. Yönerge:

Yönergedeki çalışma sırasında,

İyi nedir?	“Yapılması istenen şeydir. Yapılması toplum tarafından hoş karşılanan, onaylanan şeydir. Yapıldığında insanda huzur uyandıran davranışlardır. Beni mutlu eden şeylerdir. İyi diye bir şey yoktur.” vb. cevaplar verilebilir.
İnsan özgür müdür?	“İstediği her şeyi yapabilir bu nedenle sınırsız özgürdür. Kuralların ve otoritelerin izin verdiği ölçüde özgürdür. Her şey önceden belirlenmiş ve onlara uymak zorunda olduğundan özgür değildir.” vb. cevaplar verilebilir.
Ölümden sonra yaşam var mıdır?	“Vardır çünkü kutsal kitaplarda yazıyor. Yoktur çünkü kanıtlanmamıştır. Bu konuda hiçbir fikrim yok.” vb. cevaplar verilebilir.
Geleneksel sanatlar yaratıcılık gerektirir mi?	“Sanat doğası gereği yaratıcılık gerektirir. Bu nedenle geleneksel sanatlarda yaratıcılık olmalıdır. Geleneksel olan uzun yıllardır devam eden, sürdürülen şeylerdir. Geleneksel sanatın kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar değişmez. Bu nedenle geleneksel sanatlarda yaratıcılık gerekli değildir. Bu konuda hiçbir fikrim yok.” vb. cevaplar verilebilir.

3. Yönerge:

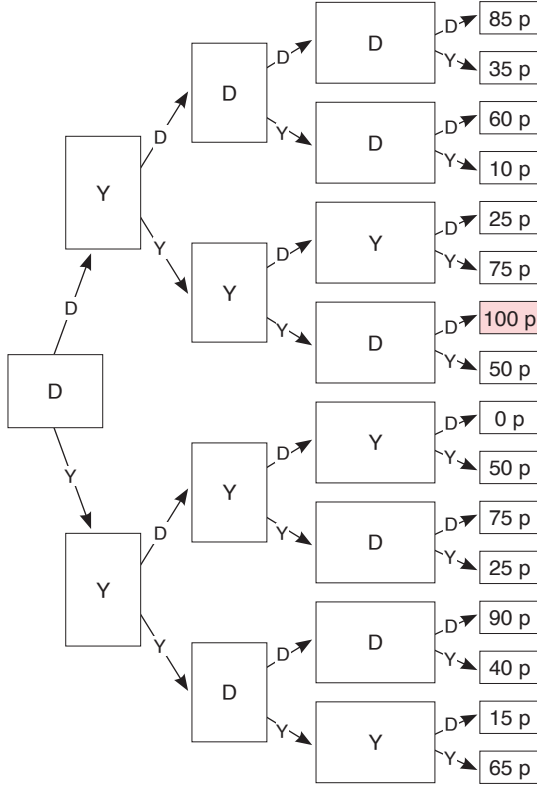
1. Kişilere göre değişir. Aynı kişi için zamanla değişir. Sosyokültürel koşullar, değer yargıları, yaşam biçimi, eğitim durumu, kişinin inançları gibi pek çok unsurdan etkilenir.
2. Olası cevap: Kişilerin hayata ve olaylara bakış açısıdır.
3. Genel olarak görüş; insanın olay, varlık veya ortaya atılan düşüncelere dair bir anlayış geliştirmesi olarak tanımlanabilir. Sosyokültürel koşullar, değer yargıları, yaşam biçimi, eğitim durumu, kişinin inançları gibi pek çok unsurdan etkilenir. Kişiler çok farklı unsurların etkisi altında ahlaki, siyasi, dini, sanatsal, bilimsel, felsefi görüşlere sahip olabilir. Bazı görüşler ön yargı ve kalıp yargılardan oluşabilir ve geçerliliği olmayabilir. Bu etkinlik ile öğrencilerin ön yargıları hakkında da farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Çalışma No.: 31

1. Evet, önerme olmayan cümle türleri vardır çünkü bir cümlenin önerme olması için metinde de belirtildiği gibi sahip olması

gereken bazı nitelikler vardır. Doğruluk değeri taşımayan ve bir yargı bildirmeyen dilek, istek, emir ve soru cümleleri önerme niteliği taşımazlar. Örneğin “Bugün yağmur yağar mı?” cümlesi herhangi bir yargı bildirmemektedir ve bu cümlenin bir doğruluk değeri de bulunmamaktadır.

2.

Çalışma No.: 32

- Verilen önermeleri incelediğimizde özne olan terimin içerdiği üye sayısının farklılaştığını görüyoruz. Birinci önermede özne bütün ülkeleri, ikinci önermede bazı ülkeleri, son önermede ise yalnızca bir ülkeyi kapsamaktadır.
- Boşluklara sırasıyla tikel, tümel ve tekil kavramları yerleştirilmelidir.

3.

Kavramlar	Tümel Önerme	Tikel Önerme	Tekil Önerme
Filozof	Bütün filozoflar ölümlüdür.	Kimi filozoflar Fransa'da doğmuştur.	Sokrates bir filozoftur.
Sayı	Her rakam bir sayıdır.	Birtakım sayılar ikiye bölünebilir.	Beş rakamı bir sayıdır.
İnsan	Hiçbir insan ölümsüzdür.	Bazı insanlar başarılıdır.	Ayşe başarılı bir insandır.

Çalışma No.: 33

- Öncül Önermeler: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 15
Sonuç Önermeleri: 3, 8, 9, 12, 16

- a) Çünkü, için, -den dolayı, olduğundan gibi kelimeler çoğunlukla bir öncülle beraber gelirler.
b) Demek ki, bu yüzden, sonuç olarak, buna bağlı olarak, bu sebepten gibi kelimeler çoğunlukla sonuç önermesinden hemen önce gelirler.

Çalışma No.: 34

- Bu etkinlikte öğrencilerin, verilen örneği inceledikten sonra kendi iddialarını destekleyen bir argüman geliştirmeleri beklenmektedir.
- Felsefi düşüncede görüşlerin temellendirilmesi ve kanıtlarla desteklenmesi, güçlü bir yapı oluşturmak için olmazsa olmaz niteliktedir. Filozoflar görüşlerini desteklemek, kanıtlamak için argümanlar geliştirirler. Akla uygun sebeplerle gerekçelendirilmeyen görüşler, ikna edici olmaktan da uzak olacaktır. Bu nedenle felsefi düşünce için argüman geliştirmek oldukça önemlidir.

Çalışma No.: 35

- Olası cevap:
Acı ve yıkım getiren her olay kötüdür.
Savaşlar da acı ve yıkım getirir.
O hâlde bütün savaşlar kötüdür.

2.

ÖNERME NİTELİĞİ TAŞIYAN CÜMLELER	ÖNERME NİTELİĞİ TAŞIMAYAN CÜMLELER
1. Bütün kuşlar kanatlıdır.	1. Savaşlar olmasın.
2. Hiçbir insan balık değildir.	2. Bu arabanın sahibi kim?
3. Bazı resimler güzeldir.	3. Alışveriş yap!
4. Müzik ruhun gıdasıdır.	4. Oh! Yağmur yağıyor.
5. Damlaya damlaya göl olur.	5. Of! Çok yorulduğum.

- Daha huzurlu bir dünyada yaşamak istiyorsanız tüm insanlara karşı adil olmalısınız.
Adil olmak, size karşı iyi niyet ve saygınlığın oluşmasını sağlar.
O hâlde adil olanlar, tüm insanların iyi niyet ve saygınlığını kazanabilenlerdir.

Çalışma No.: 36

- TÜMEVARIM: Özelden genele, parçadan bütüne ulaşma biçiminde giden akıl yürütme biçimidir.
TÜMDENGELİM: Özelden özele veya genelden genele doğru giden akıl yürütme biçimidir.
ANALOJİ: Akıl özelden özele izlediği yoldur. Bazı nesne veya olguların benzerliğinden hareketle biri hakkında verilen bir yargının diğeri hakkında da verilmesidir.
- Tümevarım daha çok bilim insanları, dedektifler, emniyet mensupları tarafından kullanılır. Tümdengelim ise daha çok filozoflar, matematikçiler, teologlar tarafından kullanılır.
- Tümevarım, bizi doğrulanabilirlik sorunuyla karşı karşıya bırakır. Tek tek nesne, olay ve olgular üzerinden genel bir ilkeye varmaya çalışırken o konu ile ilgili bütün nesne veya verilere ulaşıldığı konusunda şüphe uyandırır.
Analojide ise zorunlu bir benzerlik olmayabilir. Özellikle top-

lumsal zeminde koşulların benzer olması aynı sonuçları ortaya çıkarmayabilir. Başka ara etkenler, sonuçların farklı olmasına yol açabilir. Sonuç zorunlu ve kesin değildir. Bu açıdan mantıksal geçerliliği konusunda sorunlar vardır.

Çalışma No.: 37

AKIL YÜRÜTME YÖNTEMLERİ		
TÜMEVARIM (Endüksiyon)	TÜMDENGELİM (Dedüksiyon)	ANALOGİ (Benzeşim)
Volkan, spor yapıyor ve sağlıklıdır. Onur da spor yapıyor ve sağlıklıdır. O hâlde, spor yapanlar sağlıklıdır.	Tüm gelişmiş toplumların eğitim seviyeleri yüksektir. Japonya, gelişmiş bir ülkedir. O hâlde, Japonya'nın da eğitim düzeyi yüksektir.	İspanya, Akdeniz ülkesidir ve İspanya'da zeytin yetişir. Türkiye de Akdeniz ülkesidir. O hâlde, Türkiye'de de zeytin yetişir.

TÜMEVARIM (Endüksiyon)	TÜMDENGELİM (Dedüksiyon)	ANALOGİ (Benzeşim)
Mehmet okula gittiği için öğrencidir. Berk okula gittiği için öğrencidir. Yeliz okula gittiği için öğrencidir. O hâlde bütün okula gidenler öğrencidir.	Bütün gezegenlerin uydusu vardır. Dünya da bir gezegendir. O hâlde Dünya'nın da uydusu vardır.	Brezilya güney yarım kürede ve ekvatorial iklime sahiptir. Arjantin de güney yarım kürede ve ekvatorial iklime sahiptir.

3. Burada iki durum söz konusudur. Birinci durumda o güne kadar kokuyla deneyimlediğimiz her çiçeğin tek tek ayrı ayrı kokusu olduğu için tümevarımcı bir mantıkla bu genelleme ortaya çıkar. İkinci durumda ise yeryüzünün bütün farklı çiçeklerinin kokularını deneyimleme imkanı olmadığı hâlde aksi yönde hiç kokusu olmayan bir çiçeğe rastlanılmadığı için böyle bir genelleme ortaya çıkar ve bu genelleme üzerinden tikel yargılara varılır.

Çalışma No.: 38

1. Tutarlılıkta önermeler, nitelik ve nicelik açısından sonuçla uyumludur. Çelişiklikte önermeler sonuçla bir tezat oluşturuyor.

ÖNERME	ÖNERMENİN ÇELİŞİĞİ
1. Bütün insanlar canlıdır.	1. Bazı insanlar canlı değildir.
2. Bazı kalemler siyahtır.	2. Hiçbir kalem siyah değildir.
3. Bütün uçgenler üç kenarlıdır.	3. Bazı uçgenler üç kenarlı değildir.
4. Bazı kuşlar evcildir.	4. Bütün kuşlar evcildir.
5. Hiçbir kitap defter değildir.	5. Bazı kitaplar defterdir.

3. Bu fıkrada hahamın karısı, İzak ve Samuel'e hahamın verdiği cevaplarda bir tutarsızlık yani çelişki fark etmiştir. Niteliği aynı olan bir konuda aynı anda ikisine de "Haklısın." demesi bir tutarsızlık yani çelişki yaratmıştır. Çünkü haksızlık durumu karşısında karşı iki iddiadan ancak biri doğru olabilir. Ayrıca karısına da "Sen de haklısın." diyerek düştüğü tutarsızlığı bir bakıma kabullenmiştir.

Çalışma No.: 39

1. Bir bilginin aynı anda doğru ve yanlış olması mümkün değildir. Bu durum çelişki doğurur. Bir bilgi ya doğrudur ya da yanlıştır.
2. Tutarsızlık gösteren söz ve davranışlarda, sosyopsikolojik durumlar ile zihinsel çatışma durumlarında kullanılmaktadır. Örneğin sivil yaşamında insan haklarına yönelik yaklaşımları evrensel olan bir yargıcın, mahkeme esnasında kamuoyu ve otoritenin etkisinde kalarak bir kişi veya grubun haklarını ihlal edecek bir karar vermesi.
3. Giritli filozof Knossoslu Epimenides asırlar boyunca mantıkta bir sorun hâline gelen ölümsüz bir ifadeye bulunmuştur. Kendisi de bir Giritli olan Epimenides'in "Tüm Giritliler yalancısıdır." ifadesi bir paradokstur. Paradoks, bir ifadenin kendi zıddını da içinde barındırmasıdır. Bundan dolayı doğru veya yanlış demek mümkün değildir. Çeldirici bir şekilde iki değeri de içinde barındırdığı için çelişki taşımaktadır.

Çalışma No.: 40

1. Olası cevaplar:
Siz gerçek misiniz?
Evet, kendimi görebiliyorum, sesimi duyabiliyorum, yer kaplıyorum vs.
Elinizdeki kalem gerçek midir?
Evet, somuttur, kalemi elimde tutuyorum, görüyorum vs.
Sayılar gerçek midir?
Hayır, sayılar kendi başına var olamaz. Soyutlardır.
Evet, sayılarla işlem yapabilirim, evrensel bir anlam ve doğrulukları vardır.
Çiçek sayılardan daha fazla mı gerçektir?
Evet, çiçekleri görmek, kokusunu duymak mümkündür. Gerçek olduklarını kolaylıkla anlayabilirim.
Hayır, sayıların varlığı da çiçekler kadar açık ve nettir.
Siz çiçekten daha fazla mı gerçeksiniz?
Evet, çünkü daha karmaşık bir yapıya sahibim; hareket ediyorum, konuşabiliyorum ve düşünebiliyorum.
Hayır, çiçeklerleri de kendimi de duyu organlarımız aracılığıyla algılayabiliyorum.

2. Olası cevaplar: Duyu organları aracılığıyla algılanabilen varlıkların gerçekliği vardır.

3. Gerçeklik: En genel anlamı içinde, dış dünyada nesnel bir varoluşa sahip olan varlık, var olanların tümü, var olan şeylerin bütünü; bilinçten, bilen insan zihninden bağımsız olarak var olan her şey. Özne-nesne ilişkisi dâhilinde, öznenin kendisinden bağımsız olan ve özne tarafından konu edilebilir (deneyselenebilir, algılanabilir, zihinsel olarak kavranabilir) ya da konu edilemez her şeyin "gerçeklik" olduğu, dolayısıyla terimin var olanların tümünü (soyut ve somut) kapsadığı ileri sürülebileceği gibi gerçekliğin sadece kavranabilir ya da sadece algılanabilir şeyleri (somut) kapsadığı da düşünülebilir.

Çalışma No.: 41

- I. Felsefi anlamda değil, kişiye yakışmayan davranış/tavır anlamında kullanılmıştır.
- II. Varlığa ait bir özellik dile getirilmiştir. Bu özellik gerçeklikle uyduğu için burada felsefi anlamda doğruluktan söz edilmektedir.
- III. Felsefede bir bilginin doğruluğundan söz edebilmemiz için çelişki içermemesi gerekir. Bu nedenle bu ifade felsefi doğruluk vardır.
- IV. Burada felsefede en sık kullanılan şekliyle “doğruluk” tanımı yapılmıştır.
- V. Burada günlük yaşamda kullandığımız şekliyle bir şeyin doğru olma durumundan söz edilmiştir.

2. Olası cevaplar:

Emin olabiliriz. Örneğin “Bir üçgenin iç açılarının toplamı 360 derecedir.” Bu ifade bilimsel olarak kanıtlanmış bir bilgidir ve doğrudur. Bu gibi bilimsel kanıtlamalar sonucu elde edilen bilgilerin doğruluğundan emin olabiliriz.

Varlığa ait bir özelliği dile getirdiğimizde ifademiz varlıkla örtüşüyorsa emin olabiliriz. Örneğin “Elimdeki elma kırmızıdır.” ifadesine göre elimde bulunan elma kırmızı renkteyse bunu açık seçik görebiliyorum ve bu bilgimizin doğruluğundan emin olabiliriz.

Bazı bilgilerimizin kanıtlanması ya da uygunluğunun açık seçik denetlenmesi mümkün değildir. Bu gibi durumlarda bilgimizin doğruluğundan emin olamayabiliriz. Örneğin “Evren sonlu mudur?” bilgisi hakkında henüz açık seçik bir kanıtlama yapılamamıştır.

Çalışma No.: 42

Güneş'in sıcaklığı	GERÇEKLİK
A, A'dır.	DOĞRULUK
Dünya'da bir gün 24 saatten oluşur.	DOĞRULUK
Peribacaları	GERÇEKLİK
Suyun ıslaklığı	GERÇEKLİK
Su, deniz seviyesinde 100 °C'de kaynar.	DOĞRULUK
Taşın sertliği	GERÇEKLİK
Bütün çiçekler bitkidir.	DOĞRULUK
Mississippi, dünyanın en uzun nehridir.	DOĞRULUK
Pamuğun yumuşaklığı	GERÇEKLİK

Gerçeklik varlığın kendisini, doğruluk varlıkla ilgili yapılan değerlendirmelerimizin varlıkla örtüşmesini ifade eder.

2. Gerçeklik varlığın kendisi, doğruluk varlığa ait bir özelliğin dile getirilişi ile ilgilidir.

Çalışma No.: 43

1. İleri sürülen bir bilgi, bir sav için gerekçe ve dayanak ortaya koymaktır.
2. Çünkü iyi temellendirilmemiş veya temellendirmesi yapılmamış hiçbir tezin, dayanaktan yoksun olduğu için geçerliliği kalmaz. Gerekçesi olmayan her iddia boştur ve taraf bulamaz. Felsefe için temellendirmesi yapılan her görüş insanlığın düşünce tarihine anlamlı bir katkı sağlar. Fikri ilerlemenin, farklı düşünmenin, düşünsel zenginliğin gelişimine katkı sağlar.

3. İyi temellendirilmiş bir felsefi düşünce; tutarlıdır, sistemlidir, sadedir, açık seçiktir, akılcıdır ve mantıksal bütünlüğe sahiptir.

Çalışma No.: 44

1. Dil, hem düşüncelerimizi inşa eden hem de bu düşünceleri başkalarına iletmek için gerekli olan semboller dizgesidir.
2. Dil ve düşünce arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Dil, duygu ve düşüncelerimizin dışa vurumunun yanında düşüncelerimizin şekillenmesini ve gelişmesini de etkiler. Düşünülen şey, dilin etkisi altında tekrar tekrar biçimlenir. Benzer şekilde, dilin gelişimi de düşünceyle gerçekleşir. Düşünce geliştikçe yeni kavramlar ve onlara bağlı anlamlar oluşur ve dil, bu durumu zenginleştirir.
3. Örneğin "yüz" kavramını ele alalım. Türkçede "yüz" ifadesi "surat", "sayısal değer", "suda yüzme eylemi", "emir kipi", "fon" gibi birçok manaya gelir. Salt manada "yüz" ifadesini kullandığımızda kastedilen anlam, her insan için farklılaşır. Ancak bahsettiğimiz eylem ve olgular için farklı kavramlar kullanmak anlam sıkıntısını ortadan kaldıracak, dili zenginleştirip düşünce dünyasını anlamlı kılacaktır.

Çalışma No.: 45

1. Dile yani kavramlara yalnızca epistemolojik değil, etik ve psikolojik anlamlar da yükleriz. Bu anlamlar üzerinden bir kavramı telaffuz ettiğimizde bu durumdan psikolojik yanımız da etkilenir. Örneğin hakaret veya tehdit içeren bir kavram kullandığımızda bunun yansımaları olarak korku veya şiddet benzeri davranışlarla karşılaşırız. Bu manada dil, duygu ve davranış dünyamıza zihinsel kodlamalarımız üzerinden doğrudan yansır.
2. Benzer kavramlara farklı anlamlar yüklemek, fikri bir tartışmada uzlaşmazlık doğurur. Tartışmanın nihai bir sonuca varmasını engeller. Ortak bir doğruya ulaşmayı güçleştirir.
3. Düşünme ve konuşma, kavramlarla olur. Anlatılmak istenen durum da kavramlarla şekillenir. Anlatmak istediğimiz konunun kavramlarını doğru seçemezsek muğlak, soyut ve birden fazla anlama çekilebilecek kavram kullanıldığı takdirde bu durum düşünme ve konuşmayı anlam kaybına uğratar. Burada söylemek istediğimizin doğru kavramlarla ifadesi düşünme ve konuşmanın birbiriyle örtüşme olasılığını belirler.

Çalışma No.: 46

1. Erzurum, Diyarbakır, Konya, Adana ağzları; Trakya, Karadeniz, Ege şiveleri.
Örneğin Mustafa “Mıstıva”, Ramazan “İrmızan”, Gülsüm “Güssün”, Ne yapıyorsun “Ne edisen”, Gelecek misin “Geli vecen mi”, Onlar “Onna”, Nasıl olsa “Nacabolsa”, Aniden “Şangıdak” vb.
2. Anadolu'nun farklı yörelerinde ve toplumun farklı kesimlerinde aynı kavrama olumlu veya olumsuz anlam yüklenmesinin sebepleri şunlar olabilir: Eğitim, farklı kültürel bileşenler, değişen değerler ve yaşam tarzları, küreselleşme vb.
İnsanlar olumsuz anlam yükledikleri kavramla muhatap olduklarında sert tepki verebilmektedir. Duygusal tepkiler ortaya çıkmaktadır.
Örneğin avrat kelimesi yakın zamana kadar Türk toplumunda evli kadın için olumlu anlamda kullanılırken günümüzde toplumun bazı kesimlerinde aşağılayıcı bir kavram olarak algılanmaktadır.
3. Yeterli değildir çünkü dil kavramlardan oluşur, kişinin kavramlara yüklediği anlam farklılıkları iletişimi ve anlaşılabilirliği güçleştirir.

Çalışma No.: 47

	Duyu organlarıyla algılanabilir olma	Zaman ve mekân içinde yer alma	İnsan zihninden bağımsız olarak var olma	Zaman içerisinde değişime uğrama	Nesnel bir gerçekliği olma
Peri kızı	X	X	X	X	X
Tavus kuşu	✓	✓	✓	✓	✓
Üç sayısı	X	X	X	X	X
Bulut	✓	✓	✓	✓	✓
Kafdağı	X	X	X	X	X
Ağaç	✓	✓	✓	✓	✓
İnsan	✓	✓	✓	✓	✓
Dikdörtgen	X	X	X	X	X

- Birinci Grup: Peri kızı, üç sayısı, Kafdağı, dikdörtgen.
İkinci Grup: Tavus kuşu, bulut, ağaç, insan.
- Varlık: Var olan her şey.
İdeal Varlık: Duyu organlarıyla algılanamayan, zaman ve mekân içinde yer almayan, zaman içinde değişime uğramayan, insan zihninden bağımsız nesnel bir gerçekliği olmayan varlıktır.
Reel Varlık: Duyu organlarıyla algılanan, zaman ve mekân içinde yer alan, zaman içinde değişime uğrayan, insan zihninden bağımsız nesnel gerçekliği olan varlıktır.
- Olası cevaplar: “Varlığını algılayabildiğim şeylere var derim. Göremediğim, duymadığım, hissedemediğim sadece zihnimde var olan şeylerin varlığından emin olamam.” “Zaman içerisinde değişmeyen şeylere var derim. Zaman içerisinde değişen, dönüşen şeylerin var olduğunu söylemek hatalı olabilir. Bugün var dediğim şu ağaç yarın yok olabilir.”

Çalışma No.: 48

Varlıklar	Gerçek (Reel) Varlık	Düşünsel (İdeal) Varlık
Peribacaları	Gerçek	
Unicorn (tek boynuzlu at)		Düşünsel
Adalet		Düşünsel
Pi sayısı		Düşünsel
Demir	Gerçek	
Denizanası	Gerçek	
Trafik canavarı		Düşünsel
Üçgen		Düşünsel
Kalem	Gerçek	
Pollyanna		Düşünsel

2. Olası cevaplar:

Emin olabiliriz. Deneye konu olabilen, duyuyla algılanabilen varlıklar somuttur ve gerçektir.

Emin olamayız. Çünkü somut olan her varlığı duyumlarımızla algılarız ve duyumlarımız çoğu zaman bizi yanıltır.

Çalışma No.: 49

- Zihnimiz zaman ve mekân içindeki olay ve olgular üzerinden anlamlar kurar. Zaman ve mekân içinde olan her şeyi birbiriyle ilişkili şekilde algılarız. Örneğin bulutların varlığı yağmur yağabileceğine işaret eder. Bulut yoksa yağmurun yağma olasılığından bahsetmeyiz. Dolayısıyla nedensellik ilkesinin temelinde somut gerçeklikler vardır. Zihnimiz bu ilişkilerin ardışıklığı üzerinden önerme ortaya koyar.
- Bilim ve fizik yasalarının da öngördüğü gibi evrenin bir başlangıcı ve sonu vardır. Bu durum maddi evrenin oluşumunda bir bilincin varlığına işaret eder. Buna göre görünür evrenin varlığının ideal bir varlığın mutlak bilincine dayandırılma olasılığı vardır. Bu evren için ortaya konulabilecek bir sav. İnsanı özne olarak ele aldığımızda bu durumun karşılıklı bir etkileşimle gerçekleştiğine şahit oluruz. Örneğin ağaç olmadan ağaç ideası olmaz. Ancak insanın bilincinde bir gökdelen fikri olmadan da gökdelen ortaya çıkmaz.
- Bu soru felsefe tarihi boyunca ontolojik olarak tartışılmıştır. Buna göre olası üç yanıt vardır:
 - Maddi bir gerçeklik yoktur. Her şey rasyonel bir bilincin ürünüdür ve doğustandır.
 - Maddi bir gerçeklik vardır. Her şeyi algılarımız ve duyumlarımız bilincimize aktarır.
 - Ne soyut ve manevi şeyler ne de madde vardır. Varlık hiçliktir.

Çalışma No.: 50

1. Olası cevaplar:

- Bu durumu, elektrige ve üzerinden elektrik geçen kabloya, trafoya benzetebiliriz. Maddi olmayan elektriğin potansiyel enerjisiyle maddi bir unsur olan kablo veya trafodaki varlık, ruh ve beden ikiliğini anlatabilir. Trafonun, elektriği kendi içinde barındırdığı gibi beden de ruhu kendi içinde barındırır.
- Ruh ve beden ikiliğinden emin olamayız. Ruhun tam olarak ne olduğunu, mahiyetini ortaya koyamayız. Dolayısıyla bunu beden üzerinden ilişkilendiremeyiz.

- Bu söz, varlığın sürekli bir akış ve değişim hâlinde bulunduğunu, hiçbir şeyin kendisi olarak kalmadığını/kalamayacağını, her şeyin her an bir başka şeye dönüştüğünü ifade eder.

3. Olası cevaplar:

- Görünür evrende her an bir değişimle karşı karşıyayız. Gece ve gündüz, mevsimler, canlı ve cansız varlıklar sürekli bir değişim halindedir. Hiçbir şey olduğu yerde kalmaz. Yıldızlar ve gezegenler sürekli kendi yörüngelerinde akış hâlinindedir.

Bu değişimin ya da oluş hâlinin olası cevapları şunlardır:

- Tanrı'nın etkisi
- Mekanik etki
- Diyalektik etki
- Tesadüf

- Görünür evrende bir değişme yoktur. Değişme olarak ifade edilen şey, yalnızca bir yanılsamadır. Değişme hareketle olur. Oysa sonsuz oranda bölünebilir uzaya hareket etmenin ya da bir yerden bir yere varmanın imkânı yoktur. Dolayısıyla hareket yani eylem yoksa değişme de olmaz.

Çalışma No.: 51

1. Olası cevaplar: "Kilom arttı, boyum uzadı, saçlarım uzadı vb.," "Annem yanımda olmadığımda korkuyordum ama artık bu bana o kadar korkutucu gelmiyor, bebekken güldüğüm şeyler bana artık o kadar komik gelmiyor vb.," "Çevremdeki nesnelere adlarını hatırlamakta artık zorluk çekmiyorum, ilkokulda matematik dersi bana daha kolay geliyordu ama artık gelmiyor vb."
2. Olası cevaplar: "Boyumun birkaç santim daha uzun olacağını düşünüyorum, saçlarım rengini değiştireceğimi düşünüyorum vb.," "Öfkemi daha iyi yönetebileceğimi düşünüyorum, sevgiyle ilgili duygularımın değişeceğini düşünüyorum vb.," "İlgilendiğim alanda yüksek lisansımı bitirmiş olacağımı düşünüyorum, iletişim konusunda şu anda olduğumdan daha iyi olacağımı düşünüyorum vb."
3. Olası cevaplar: "Değişmeden kalan hiçbir şey olmayacak. Diğer soruları cevapladıktan sonra fark ettim ki fiziksel görünüşüm, duygularım, düşüncelerim sürekli farklılaşmış ve farklılaşmaya da devam edecek gibi duruyor.," "Her ne kadar her şey değişiyor gibi görünse de beni ben yapan değişmeyen bir öz olduğunu düşünüyorum. Nasıl ki su hâl değiştirip buz da olsa buhar da olsa özü hâlâ su ise bende de değişmeyen bir öz vardır."

Çalışma No.: 52

1. Olası cevaplar:
 1. İnsanın doğuştan bir doğası, özü vardır. Bu özü Tanrı belirler. Varlığı algılama ve yorumlama koşullarımız değişken olsa bile algılama, düşünme, acı çekme, heyecanlanma, nedsel ilişkiler kurma, hüznlenme, keder duyma ve daha onlarca niteliği insan bir potansiyel olarak dünyaya geldiğinde kendinde hazır bulur. Yalnızca bu potansiyeli herkes farklı bir alana yönlendirir.
 2. İnsanın doğuştan bir doğası yani özü yoktur. Çünkü doğuştan ortak bir özün olabilmesi için insanın aynı yaratıcı akıl tarafından yaratılmış olması gerekirdi. Oysa böyle bir Tanrı yoktur. İnsan âdeta dünyaya savrulmuştur ve bir başınadır. Kendi kararlarını kendisi alır, kendi yolunu kendisi bulur.
2. Bu söz, Tanrı'nın olmadığı bir anlayış üzerinden ortaya konulabilir. Tanrı varsa varlığın özünü, doğasını o belirlerdi. Bu durumda her varlık bir özle dünyaya gelir ve ona göre kendini ortaya koyardı. Tanrı yoksa varlığın doğuştan gelen bir özünden, doğasından bahsedemeyiz. Bu durumda saf ve somut bir varlık olarak dünyaya geliriz. Bizi biz yapan şeyi özne bağlamında biz belirleriz. Ne olmak istediğimize, ne yapmak istediğimize biz karar veririz.
3. Olası cevaplar:
 1. Öz bilinebilir. Bir varlığın milyonlarca yıl boyunca kendini ne şekilde ortaya koyup gerçekleştirdiği onun özüne dair bir bilgi verir bize. Özellikle bilimin ilerlemesi, varlığın mahiyetini daha çıplak ve görünür hâliyle anlamayı kolaylaştırmıştır. Bir varlığın renk, koku, tat, şekil, yer kaplama, boyut gibi ikincil niteliklerini dışarıda bıraktığımızda yani paranteze aldığımızda geriye o varlığın özsel niteliği, amacı kalır. Bir şeyin amacı onun özünü de ortaya koyabilir.
 2. Öz bilinemez. Paranteze alınan ölçütleri nelerdir? Neye göre hangi niteliğin birincil ya da ikincil nitelik olduğuna karar verip kenara alacağız? Bir nesnenin birçok niteliğini paranteze alıp geriye kalanlar üzerinden tanımlama yaptığımızda o nesneyi tam olarak verebilir miyiz? Tüm bunlar, şüphelidir.

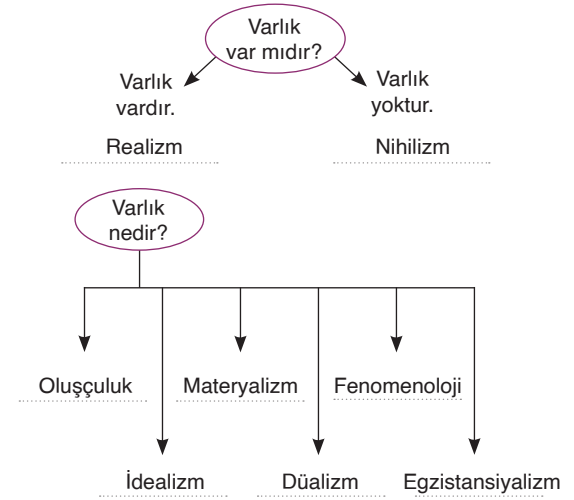
Çalışma No.: 53

1. Bu etkinlikte öğrencilerin ilgilerini çeken soruyu belirlemeleri, soruya yönelik bir görüş geliştirmeleri ve akıl yürütme

yöntemlerini kullanarak görüşlerini temellendirmeleri hedeflenmektedir.

2. Realizm: "Varlık vardır." görüşünü savunan akımlara verilen isimdir.
Nihilizm: "Varlık yoktur." görüşünü savunan akımlara verilen isimdir.
Oluşçuluk: Varlık, oluştur.
Materyalizm: Varlık maddedir.
İdealizm: Varlık ideadır.
Düalizm: Varlık hem madde hem de ideadır.
Fenomenoloji: Varlık fenomendir.
Egzistansiyalizm: Varoluş özden önce gelir.

3.

Çalışma No.: 54

1. Bilen özne: Bilmek istenilen nesneye yönelen, bilme eyleminde aktif olan kişi.
Bilinen nesne: Bilgimize konu olan, bilmek istediğimiz her şey (kişi, kavram, nesne...). Bilme eyleminde pasif olan taraf.
Aktlar: Bilginin oluşumu sürecinde özne ile nesne arasında bağ kuran araçlardır. Duyu aktları ve düşünme aktları şeklinde karşımıza çıkar. Duyu aktları, duyu organları aracılığıyla yapılan algılamalarda kullanılır. Düşünce aktları ise duyuyla algılanan şeyler üzerine düşünme, onları anlama ve açıklama süreçlerinde kullanılır.
Bilgi: Öznenin nesneye yönelmesi sonucu ortaya çıkan üründür.
2. Temel öğelerden biri eksik olursa bilgi ortaya çıkamaz. Bu öğelerin her birinin bilginin oluşumunda ayrı bir rolü ve önemi vardır. Örneğin özne var ama bilmek istediği bir nesne yoksa bilgi ortaya çıkamaz. Kitaplığımızda yüzlerce kitap olsa da onları okumak isteyen biri yoksa yine bilgi oluşmaz. Kitaplar kütüphanenizde duruyor ve siz de karşısına geçip bu kitapları okumak istediğinizi belirtiyor ama bir tanesini elinize alıp onu okumaya başlamıyorsanız yine bilginin oluşması mümkün değildir.
3. Örneğin öğretmen sınıfta Platon'un bilgi anlayışını anlatıyor. Öğretmenin anlattığı bu konu, onu dinleyen öğrenciler için nesnedir. Öğretmen konuyu anlatırken konuşuyor, yürüyor olsa da bilme eyleminde zihni pasif olan taraftır. Öğretmeni dinleyen öğrenciler, bilmek istedikleri konuya yöneldiklerinden bilme eyleminde zihinsel açıdan aktif taraf ve özne konumundadır. Bazı öğrenciler öğretmenin anlattıklarını sadece duyu aktlarını kullanarak dinler. Bazı öğrenciler ise duydukları üzerine düşünür, anlamaya çalışır, sorular sorar. İşte bu nedenlerle aynı konu hakkındaki bilgilerimiz farklılık gösterir.

Çalışma No.: 55

1. İnsan merak edip kuşkuya düştüğü için, onu hayrete düşüren şeyleri anlamak istediği için ya da bir problemi çözmek istediği için bilmek ister.
2. Örneğin elimde duran küçük bir ağaç fidesinin hangi meyve fidesi olacağını bilmenin yolu, onu sağlıklı bir şekilde dikmek, sulamak ve bu meyve fidesinin bakımını yapıp gözlemlemekten geçer. Bunun sonucunda aradığım yanıt ortaya çıkacaktır. Bilen özne olarak ben merak ettim; merakım, beni merakımın konusu olan fideye dair bir deneyime sürükledi ve sonunda aradığım yanıtı buldum. Buna göre özne, nesneye duysal veya zihinsel anlamda yönelmediği müddetçe nesnenin bilgisine sahip olamaz.
3. Somut bir gerçeklik ya da ideadan yoksun bir zihin, herhangi bir varlığın mutlak bilgisine ulaşamaz. Çünkü hakkında bir deneyim sahibi olmadığımız, ne olduğunu bilmediğimiz bir varlık zihnimiz açısından bir yokluğa işaret eder ki yokluğu bilmenin imkânı yoktur.

Çalışma No.: 56

1. Olası cevaplar:
Tanrı, sonsuzluk, inanç, nedensellik, özdeşlik, çelişmezlik gibi aklın ilkeleri doğuştandır diyen yaklaşımların yanı sıra; bilginin doğuştan olamayacağını, sahip olduğumuz her bilginin duysal temeli olduğunu, aklın sadece bir potansiyel olduğunu ve duysal verileri işleyip dönüştürdüğünü savunan yaklaşımlar da söz konusudur.
2. Empirizme göre somut kavramlar dışında soyut olarak ifade edilen tüm ideaların ya da kavramların temelinde de duysal süreçler vardır. Yaşamımız boyunca en iyi, en güzel, en güçlü, en hızlı, en bilgili olarak nitelenen sayısız edimle karşılaşırız. Tanrı fikrine de bu şekilde varırız. En yetkin varlık kim konusunda tıkanıldığımızda bu, Tanrı olarak ifade edilir. Sonsuzluk kavramı da böyledir. Sonlu bir süreci akıl ve deneyimin imkânıyla aşamadığımızda sonsuzluk kavramını türetiriz. Örneğin uzayın sonlu olduğu bilinmesine rağmen sonsuz sıfatını kullanırız. Sevgi bir hissi, zekâ soyut bir yetiyi ifade eder. Ancak sevginin ifade edilmesi ya da zekânın ortaya konulabilmesi için duysal bir duruma ihtiyaç vardır. Ancak teolojik ve metafizik olarak Tanrı ve sonsuzluk kavramlarının sonlu ve duysal bir dünyada salt duysal veriler üzerinden ortaya konulmasının açmazları vardır. Tanrı ve sonsuzluk kavramlarının birer idea olarak bu dünyada nesnel bir karşılığı yoktur. Nicelik olarak bir kavramlar silsilesinden hareketle Tanrı veya sonsuzluk türetilbilir savı ortaya konabilir ancak nitelik olarak bu kavramları ortaya koymak, duysal dünyanın ideaları üzerinden mümkün gözükmemektedir.
3. "Son üç yılın en başarılı okucusu kimdir?" sorusu yaşantı sonucu elde edilen, tecrübeye dayalı ve duysal bir bilgidir. Empirist bir yaklaşımı temsil eder.
"Bir yarışta ikinciyi geçersen kaçınıcı olursun?" sorusu teorik olarak düşünsel, mantıksal bir akıl yürütme sonucu elde edilir. Buna göre rasyonalist bir yaklaşımı temsil eder.

Çalışma No.: 57

1. İçinde bulunduğunuz durum; duysal, duygusal, zihinsel, psikolojik ve sosyal gerçekliklere göre değişir.
Olası cevap:
Yaşamımızın büyük bir kısmında sezgilerimizle hareket ederiz. Çünkü eylemlerimizin yüzde doksanına yakını bilinçaltı süreçleriyle ilgilidir.

2. Duyularımız ve deneyimlerimiz olmadan zihnimizin bilgi ya da kavram ortaya koyması mümkün değildir. Çünkü duyum, zihnimiz için ham madde rolü üstlenir. Ham madde olmadan bir ürün ortaya koyamayız. Ancak zihin olmadan da duyum kendi başına bir bilgi ortaya koyamaz. Zihin veya zihnin kavramları da duyumdan gelen verileri bir ham madde gibi alır; işler, soyutlar ve genel birer kavram olarak ortaya koyar.

Ölümden sonra yeni bir hayat başlar.	Yaklaşımın adı	Entüsyonizm (Sezgicilik)
	Nedenleri: Çünkü bu bilgi, akıl ve deneyime dayanmaz. Görülür ve duyulur bir bilgi olmaktan öte inanç ve sezgiyi esas alan bir bilgidir.	
Dünya, Samanyolu galaksisindedir.	Yaklaşımın adı	Empirizm (Deneycilik)
Nedenleri: Deneyim ve gözleme dayanır.		
Hayvanlar, insanlardan daha merhametlidir.	Yaklaşımın adı	Entüsyonizm (Sezgicilik) ve Empirizm (Deneycilik)
	Nedenleri: Deneyim ve sezgi vardır.	
En büyük erdem, adalettir.	Yaklaşımın adı	Entüsyonizm (Sezgicilik), Empirizm (Deneycilik) ve Rasyonalizm (Akılcılık)
	Nedenleri: Deneyimle şekillenen, aklıla kavranan, hissiyatla kavranan bir önermedir.	
Onunla henüz tanışmadım fakat iyi biri olduğunu düşünüyorum.	Yaklaşımın adı	Entüsyonizm (Sezgicilik)
	Nedenleri: İçgüdüsel, hissiyata dayalı bir yaklaşım söz konusudur.	

Çalışma No.: 58

1. Yönerge:

1. Bilginin doğası: Bilgi kavramının kendisinin sorgulanmasıdır. Bilgi nedir? Nasıl tanımlarız? (Birinci soruda yaptığımız sorulama gibi)
Bilginin imkânı: İnsanın bilgiye, doğru bilgiye ulaşması mümkün müdür? Neyi, nasıl bilebiliriz? (Birimize göre doğru olan bir şey diğerine doğru gelmiyorsa bilgiden nasıl söz edebiliriz?)
Bilginin kaynağı: Bilgiler nasıl elde edilir? Bilgilerimizin doğruluğundan nasıl emin olabiliriz? (Akıl, deney, sezgiler... hangisi aracılığıyla elde edilen bilgiler doğrudur?)
Bilginin sınırları: Bilgilerimizin bir sonu var mıdır? İnsanın bilemeyeceği bir şey var mıdır? (Evrenin başlangıcı ve sonu var mıdır? Tanrı'nın varlığı kanıtlanabilir mi?)
Bilginin değeri: Hangi tür bilgiler daha değerlidir? Pratikte işimize yarayan bilgiler, diğerlerine göre daha fazla mı değer taşır? (Cep telefonu, otomobil gibi teknolojik araçların bilgisi diğer bilgilerimizden daha fazla mı değerlidir?)
Bilginin doğruluğu: Bilgimizin doğruluğundan nasıl emin

olabiliriz? Doğru bilginin ölçütü nedir? (Deneyi dayanması, tutarlı olması, genel uzlaşım sonucu elde edilmesi...)

Bilginin güvenilirliği: Hangi bilgilerin doğruluğuna güvenebiliriz? (Filozofların öğretileri, bilirkişiler, hakemli yayınlar, uzman görüşleri, devlet siteleri...)

2. Olası cevaplar: “Bilgiye ulaşma sürecimizin nasıl olduğu açıklanmıştır. Bilginin doğruluğu ve güvenilirliği hakkındaki tartışmalar, bilgiyi daha güvenilir ve geçerli kaynaklar aracılığıyla elde etmemize olanak sağlamıştır. Bilgimizin sınırlarının gittikçe genişlediği görülmüştür. İnsanoğlu için binlerce yıldır bilinemez sanılan şeyler hakkında bilgiye ulaşılmış olması, yeni konuların araştırılmasının ve yeni bilgilerin önünü açmıştır.” gibi cevaplar verilebilir.

2. Yönerge:

Septikler: Bilgiyi elde etmek için duyulara ihtiyaç vardır. Duyular yanıltıcıdır, onlara güvenilemez. Bu nedenle doğru bilgiye ulaşmak mümkün değildir.

Rasyonalizm: Salt akıl aracılığıyla doğru bilgiye ulaşmak mümkündür. İnsan doğuştan bu yetiye sahiptir.

Empirizm: Doğuştan gelen bir bilgi yoktur. İnsan zihni doğuştan boş bir levha gibidir. Tüm bilgiler deneyimler aracılığıyla sonradan oluşur.

Kritisizm: Ne akıl ne de deney tek başına, bizi doğru bilgiye götüren araçlar olabilir. Bilgi deneyimlerle başlar, akılla son bulur.

Entüisyonizm: Bilgi aklın ve deneyimlerin ötesinde, içten gelen sezgisel bir şeydir.

3. Yönerge:

Öğrencilerin öğrendiği bilgileri analiz ederek kendi kişisel görüşü üzerine odaklanması, onu geliştirebilmesi, temellendirilmesi ve ifade edebilmesi beklenir.

Çalışma No.: 59

1. Yönerge:

1. “Bilim, her türlü düzenden yoksun duyu verileri (algılar) ile mantıksal olarak düzenli düşünme arasında uygunluk sağlama çabasıdır.” (Albert Einstein)
“Bilim, gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla önce dünyaya ilişkin olguları, sonra bu olguları birbirine bağlayan yasaları bulma çabasıdır.” (Russell)

2.

Özellikler
7 Olgusaldır.
1 Mantıksaldır.
5 Nesneldir.
8 Eleştireldir.
3 Genelleyicidir.
2 Seçicidir.
6 Evrenseldir.
4 Birikimli ilerler.

3. Özellik: Eleştirelilik

Örnek: Newton'ın yer çekimi hipotezi 200 yıl boyunca bir doğa yasası olarak kabul edildiği hâlde, geçen yüzyılın sonlarına doğru bazı olguları açıklamada yetersizliği görülünce eleştiriye uğramış, daha sonra daha güçlü olan Einstein teorisine yerini bırakmak zorunda kalmıştır. Bu da gösterir ki bilimde hiçbir “doğru” değişmez değildir.

(Cemal Yıldırım, Bilim Felsefesi s. 20)

4. Bilim, denetimli gözlem ve gözlem sonuçlarına dayalı mantıksal düşünme yolundan giderek olguları açıklama gücü taşıyan hipotezler (açıklayıcı genellemeler) bulma ve bunları doğrulama yöntemidir.

2. Yönerge:

1. 1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 11

2. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 12

3. 1, 2, 8, 10

➤ Bilim ve felsefe arasındaki farklılıkları şu ana başlıklar altında toplamak mümkündür: a) Bilimin kavram ve soyutlamaları felsefeninkine göre daha az geneldir ve o, daha özel konuları ele alır. b) Felsefenin hem olguları hem de değerleri ele almasına karşılık bilim ancak olgularla veya ancak bir olgu olarak değerlerle ilgilenir (örneğin insan bilimleri veya sosyal bilimler). Daha basit bir deyişle bilim ele aldığı olgular üzerinde iyi, kötü, doğru, yanlış, haklı, haksız vb. türünden değer hükümleri veremez, onlara erekler, idealler, anlamlar yükleyemez. c) Bilimin önermelerinin doğrulanabilmelerine karşılık felsefenin önermeleri dar anlamda doğrulanamaz. Bunun bir sonucu olarak bilime dayanarak hesaplamalar yapıp ön deyimlerde bulunma imkânına sahip olmamıza karşılık felsefede böyle bir şey söz konusu değildir. ç) Bilimsel araştırma ve buluşlar yapma yöntem ve usullerinin belli ve öğretilebilir olmalarına karşılık felsefenin filozoflar tarafından bile üzerinde uzlaşılan belli ve standart bir araştırma, düşünme yöntemi mevcut değildir. d) Bilime dayanılarak bilimin uygulaması olan teknolojiler yaratılabilmesine karşılık felsefede böyle bir imkân mevcut değildir. Felsefe bir düşünme ve eylemedir; bir yapma, meydana getirme değildir.

(Ahmet Arslan, Felsefeye Giriş s. 20-21’den derlenmiştir.)

Çalışma No.: 60

1. Yönerge:

➤ Bilimsel düşüncenin veya yöntemin yapısı, işlevi nasıldır? Bilimin değeri nedir?

Toplum bilimleri ya da tin bilimlerinin öze doğa bilimlerinden farklı bir araştırma mantıkları mı vardır yoksa bütün bilim dalları için geçerli tek bir bilimsel araştırma mantığı tasarlamak mümkün müdür?

Elektron, atom, yörünge, bilinçaltı gibi birtakım kuramsal terimlerin somut bir varlıkları var mıdır, varsa bunları nasıl açıklamak gerekir?

	Bilimin hayatınız üzerindeki	Bilimin ülkemiz üzerindeki	Bilimin dünya üzerindeki
Olumlu etkileri	Uzakta olan arkadaşlarımla daha hızlı iletişim kurabiliyorum vb.	Gelişmiş bir ulaşım ağımızın olması vb.	Salgın hastalıklarla mücadele etme vb.
Olumsuz etkileri	Ameliyatımda yapılan bir yanlışlık yüzünden kolumu kullanmakta zorluk çekiyorum vb.	Fabrikaların doğal su kaynaklarını kirlenmesi vb.	Ozon tabakasının incilmesi vb.

2. Yönerge:

- Bilimin pratik değeri gerek bireysel gerek toplumsal olarak gündelik hayatımızda bize sağladığı faydalardır. Bilim sayesinde konforumuz artmakta, ömrümüzün süresi uzamakta, havada uçmakta, denizlerin dibinde dolaşmakta, bizden çok uzakta olan bir arkadaşımızla istediğimiz anda iletişim kurabilmekteyiz. Fakat bunlardan başka nükleer silahlar, ozon tabakasının incilmesi ve radyasyon gibi bilimden kaynaklanan bazı olumsuzluklar da bulunmaktadır. Bilim sadece pratik açıdan değil insanın bilme isteğini, merakını tatmin etmesi bakımından entelektüel değere de sahiptir. Yine bilimin bir de ahlaksal değeri vardır. Örneğin bilim insana kendisinden çıkmayı, öznel olmamayı, nesnel ve eleştirel olmayı, grup çalışmasının değerini öğretebilir. Yine bilim, insana görüşlerini ileri sürmeyi mümkün kılan gerekçelerle sunmayı, ulu orta genellemeler yapmamayı, ne kadar oturmuş olursa olsunlar içinde yaşamış olduğu toplumdan almış olduğu bilgi, görüş ve kanıların mutlak bir değer taşıyabileceklerini, onların sürekli yeni değerler, bilgiler ve karşılaştırmalarla test edilmeleri gerektiğini öğretebilir.

Çalışma No.: 61

1. Bilimsel olarak doğru olduğu anlamını taşır lakin kesin doğru olduğu anlamını taşımaz. Bilimsel bir bilgi yanlışlanmadığı müddetçe doğru olarak kabul edilir. Ancak yıllar içinde yapılan yeni bilimsel çalışmalar, bilgiye ulaşmak için kullanılan yöntemlerin farklılığı, derinleştirilen bilimsel araştırmalar doğru olduğu kabul edilen birçok bilgiyi yanlışlamıştır. Örneğin Dünya'nın şekline ilişkin tartışmalar, bu yönde kabul gören ve bilimsel olduğu yönündeki paradigmalardan geçen zaman içinde değişmiştir ya da maddenin nedensellik üzerine kurulu hareket tarzı Newtoncu yaklaşımdan Heisenberg'in (Hayzınbörg) belirsizlik ilkesiyle iddiasını yitirmiştir. Buna göre bilginin imkânı tartışmaları her zaman mutlak/dogmatik bilgi anlayışına kuşkuyla bakmamız gerektiğini bir kenarda tutmamız gerektiğini haklı çıkartmaktadır.
2. Felsefe, bir bilgi ya da yaklaşım ortaya koyarken rasyonel olma, tutarlılık, sistematik olma gibi özelliklerinden hareketle disiplinler bir anlayış ortaya koyar. Felsefenin bu bakış açısı, bilimsel çalışmalara da yansır. Her bilimsel çalışma, deney ve gözleme dayandığı gibi aklın imkânlarını da esas alır. Ayrıca bilimsel yöntem, tutarlılık ve sistemlilik özelliğine dayanır. Bu şekilde bir disiplin olarak karşımıza çıkar. Bundan hareketle felsefe, bilimsel çalışmalara rasyonel bir bakış açısı kazandırırken bir problemin çok yönlü olduğu ilkesiyle evrensel bir görüşle bilimsel çalışmaların/bilimin hareket etmesini sağlar. Tutarlı ve sistemli olma özellikleriyle de düzenli bir bilginin ortaya çıkmasına katkı verir.
3. Bilimsel yöntemin aşamaları şunlardır:
 1. Problemi Tespit Etme
 2. Gözlem Yapma
 3. Hipotez Oluşturma
 4. Deney Yapma
 5. Teori
 6. Yasa

Çalışma No.: 62

1. Neden arkadaşım ile iletişim problemi yaşamaya başladım?

↓

Arkadaşım ile daha az vakit geçiriyoruz, konuşmalarımızda birbirimizi suçlayıcı kelimeler kullanıyoruz.

↓

Arkadaşıma karşı suçlayıcı kelimeler kullanmaktan vazgeçsem aramızdaki iletişim düzelebilir.

↓

"Suçlayıcı kelimeler kullanmaktan vazgeçince aramızdaki iletişimin düzeldiğini gördüm." ya da "Suçlayıcı kelimeler kullanmasam da aramızdaki iletişim düzeldiğini yeni bir tahminde bulunmalyım."

Suçlayıcı kelimeler kullanmak insanlar arasında iletişim problemlerinin yaşanmasına yol açar.

"Teorim uzmanlar tarafından da kabul göerek yasalaştı." ya da "Teorim yasalaşmadı."

2. Problem: Tacin som altından olup olmadığı.
Gözlem: Küvete girdiğinde su seviyesinin değiştiğini fark etmesi ve suya oturunca suyun taşması.
Hipotez: Suyu daldırılan bir nesnenin hacminin, yapısal biçimi ne olursa olsun, taşıdığı suyun hacmi ile belirlenebileceği.
Deney: Suyu dolu bir kaba tacı daldırmak, hacmini taşıyan suyun hacmine denk altın parçasıyla tacı tartmak.
Yasa: Archimedes Yasası (**Bir cisme uygulanan kaldırma kuvveti cismin taşıdığı sıvının ağırlığına eşittir.**
 $F_{kaldırma} = d_{sıvı} \cdot V_{batan} \cdot g$ şeklinde de ifade edebiliriz.).

Çalışma No.: 63

1. Yönerge:

1. Olası cevaplar:
 - a. Okul kıyafeti giyilir.
 - b. Derslere zamanında girilir.
 - c. Çöpler çöp kutusuna atılır.
 - ç. Biri konuşurken saygıyla dinlenir.
 - d. Sınıf temiz tutulur vb. kurallar oluşturulabilir.
2. Olası cevaplar:
 - a. Sınıf başkanı, sınıf öğretmeni rehberliğinde her ders yılı için seçilir.
 - b. Geç gelme birinci ders saati için belirlenen süre ile sınırlıdır. Bu sürenin dışındaki geç gelmeler devamsızlıktan sayılır.
 - c. Devamsızlık süresi özürsüz 10 gündü, toplamda 30 günü aşan öğrenciler, ders puanları ne olursa olsun başarısız sayılır ve durumları yazılı olarak velilerine bildirilir.
 - ç. Telif programlarına devam zorunludur. Öğrenciler devam etmek zorunda oldukları telifi programına ait özürsüz toplam ders saatinin en az altında biri kadar devamsızlık yapmaları hâlinde, puanları ne olursa olsun, başarısız sayılırlar.
 - d. Doğrudan yıl sonu başarı puanıyla veya sorumlu olarak sınıf geçemeyenlerle devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar sınıf tekrar eder.

3.

Benzerlikler

- * Uyumlu beklenen kurallar vardır.
- * Kurallar, herkes için geçerlidir.
- * Kurallar, genelin iyiliği için istenir.
- * Kurallar, düzen sağlarıcıdır.
- * Farklı kişi ya da zümre tarafından koyulmuş olsa da bazı kurallar birbirine benzer.

Farklılıklar

- * Kendi kurallarımız, kişilere veya sınıflara göre farklılık gösterebilir. Disiplin kuralları Türkiye'deki tüm ortaöğretim kurumlarında aynı şekilde uygulanır.
- * Kendi kurallarımıza uymazsak vicdan azabı çeker, utanabiliriz. Disiplin kurallarına uymazsak resmî yaptırımlarla karşılaşır, cezalandırılır.

Benzerlik ve farklılıklar ortaya koyularak bunları oluşturan nedenlerin sınıfta tartışılması gerekir. Kişisel, kültürel, siyasal, ideolojik, inanç ve değer yargıları bağlamında değerlendirme yapılması beklenir.

2. Yönerge:

1. Olası cevaplar:
 - a. Özgür değilim. Uymak zorunda olduğum bir sürü kural ben okula gelmeden zaten koyulmuş. Bu kurallara uymanın dışında bir seçenek bırakılmıyor, uymadığımda ceza veriliyor.
 - b. Özgür olduğumu düşünüyorum. Çünkü istediğimi yapmaya kendi aklım ve iradem ile karar veriyorum. Kurallara uydumda ya da uymadığımda nelerle karşılaşacağımı biliyorum ve ona göre seçim yapıyorum.
 - c. Başka okullara gidebilirdim ama buraya geldim. Bu okula gelmek benim kaderimde varmış. Uymam gereken kurallar da kaderimde yazıyordu.
 - ç. Sınırsız özgür olduğumu düşünüyorum. Kurallar ne olursa olsun, sonuçta ceza alsam da ben istediğimi yapabilirim.
2. a. "Özgür değilim. Uymak zorunda olduğum bir sürü kural ben okula gelmeden zaten koyulmuş. Bu kurallara uymanın dışında bir seçenek bırakılmıyor, uymadığımda ceza veriliyor." cevabı determinizm (belirlenimcilik) ile ilişkilendirilir.
 - b. "Özgür olduğumu düşünüyorum. Çünkü istediğimi yapmaya kendi aklım ve iradem ile karar veriyorum. Kurallara uydumda ya da uymadığımda nelerle karşılaşacağımı biliyorum ve ona göre seçim yapıyorum." cevabı otodeterminizm (ahlaki özerklik) ile ilişkilendirilir.
 - c. "Başka okullara gidebilirdim ama buraya geldim. Bu okula gelmek benim kaderimde varmış. Uymam gereken kurallar da kaderimde yazıyordu." cevabı fatalizm (kadercilik) ile ilişkilendirilir.
 - ç. "Sınırsız özgür olduğumu düşünüyorum. Kurallar ne olursa olsun, sonuçta ceza alsam da ben istediğimi yapabilirim." cevabı indeterminizm (belirlenmezlik) ile ilişkilendirilir.

3. Yönerge:

Ahlak: İnsan yaşamını düzenleyen, uyulması beklenen kurallar bütünüdür. Değerler ve inançların etkisi altındadır.

Ahlak Felsefesi: Konusu ahlak olan felsefe alanıdır. Var olan ahlaki kurallar üzerine düşünürken iyinin ne olduğunu ve evrensel bir ahlaki yasanın var olup olmadığını araştırır.

Çalışma No.: 64

1. Olası cevap:

Bir davranışın amacı, gerçekleştirilme niyeti o davranışın ahlaki açıdan niteliğini ortaya koyar. Bu amaç ve niyetlerde birey, toplum, din ve kültürel değerler üzerinden yorumlanarak bir değer kazanır; iyi veya kötü olarak ifade edilir.
2. Ahlaki yargıların özellikleri şunlardır:
 - Yapılması isteneni yani "olması gerekeni" ortaya koyan yargılardır.
 - Özel yargılardır.
 - Toplumdan topluma, zamandan zamana değişen yargılardır.
 - Toplumsal düzen ve işleyişi erdemli kılma ilkesi üzerine kuruludurlar.

☐	Küresel ısınma, dünyanın büyük bir bölümünde kuraklığa yol açacaktır.
☒	Ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol.
☐	Her insanın omuzlarında günah ve sevaplarını yazan bir çift melek vardır.
☐	Kara kedi uğursuzluk getirir.
☒	Hırsızlık yapmayacaksın.
☒	Verdiğin sözü tutacaksın.
☐	Çok güzel bir manzara...
☒	Sağ elinin verdiğini sol elin görmesin.
☒	Çalışanlara, teri kurumadan hakkını veriniz.
☐	Başaklar yağmurlardan sonra büyür.

Çalışma No.: 65

1. Örnek: Bir futbol müsabakasında bir futbolcunun kendi iradesiyle kullanabileceği bir frikik atışı ile teknik direktörün talimatlarına göre hareket etmesi durumunda ortaya çıkan psikolojik çatışma durumu özgürlük ve sorumluluk üzerinden bir sonuçla karşı karşıya bırakır futbolcuyu.
2. Olası cevap:

Böyle bir ortamda başına buyruk bir durum ortaya çıkar. Bunun sonucunda da kaos olur. Yürütülmesi gereken bütün işler çıkmaza düşer. Saygı, fedakârlık, özveri ve dayanışma duygusu körelir; amaç için her yol mübah olur. Bu durum da bencilliği doğurur.
3. Olası cevap:

Diğer canlılar çoğunlukla içgüdüleriyle hareket ederler ve belirlenmiş bir doğaları vardır. Doğalarının gereğini yerine getirirler. İnsan ise farklı kararlar alabilen bilişsel bir varlıktır. İnsan düşüncesi, koşullara göre hareket etme potansiyeline sahiptir. Bundan dolayı değişen koşullara göre bir irade ortaya koyan tek varlık insandır. Benzer olayda aynı hayvan türleri benzer tepkiler verirken insanlar farklı tepkiler verebilirler. Bu da insanın özgür bir iradeye sahip olan varlık olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışma No.: 66

1. Olası cevap:

Böyle bir dünyada ahlaken ve hukuken hiç kimse eylemlerinden sorumlu tutulamaz. Bu büyük bir açmaz doğurur. Toplumsal düzeni bozmaya dönük her eylemin sebebi başka faktörlerde arandığında hukuken suç ve ceza, meşru ve gayrimeşru, doğru ve yanlış; ahlaken iyi ve kötü gibi değerler anlamını yitirir. Sorumluluğun olmadığı bir dünyada kaos olur. Güçlülerin egemen olacağı, gücün kutsanacağı bir yapı ortaya çıkar.
2. Olası cevap:

Böyle bir dünyada ahlaken ve hukuken hiç kimse eylemlerinden sorumlu tutulamaz. Bu büyük bir açmaz doğurur. Toplumsal düzeni bozmaya dönük her eylemin sebebi başka faktörlerde arandığında hukuken suç ve ceza, meşru ve gayrimeşru, doğru ve yanlış; ahlaken iyi ve kötü gibi değerler anlamını yitirir. Sorumluluğun olmadığı bir dünyada kaos olur. Güçlü-

lerin egemen olacağı, gücün kutsanacağı bir yapı ortaya çıkar. Psikolojik olarak korku ve güvensizliğin, aidyetsizliğin, kimliksizliğin ve herkesin herkese dönüştüğü tekillişen kaotik bir dünya söz konusu olur.

3. Olası cevap:

Ahlak, toplumsal bir zeminde anlam bulan bir olgudur. Ahlakilik bireye indirgendiğinde manevi olarak toplumsal çözümler başlar. Ancak bu durum bireyin ahlaki ilke ve ölçü olarak aldığı edimi kendi iradesiyle ortaya koymasına engel değildir. İki toplumsal kimlikten arındırılmış bir edimin ahlakiliği sorgulanabilir. Çünkü ahlakilik en temelinde toplumsal bir işleme sahip olduğu için bireyin ahlakilik olarak ortaya koyduğu edimin temellerinde de mutlak toplumsal bir yansıma vardır. Birey yalnızca belli yönlerini kendi kişiliğine göre törpüleyerek ortaya koyar. Dolayısıyla saf bir özgürlükten bahsedemeyiz.

4. Egzistansiyalizmle (varoluşçuluk) örtüşen bir yaklaşımdır. Egzistansiyalizmde de birey ve bireyin kendi varlığını gerçekleştirmesidir aslolan. "İnsan kendini gerçekleştirdikçe özgürleşir." anlayışı her iki yaklaşımda da esastır.

Çalışma No.: 67

1. Çünkü Brenin kendi doğası gereği içgüdüsel davranışlarda bulunmuştur. Yaptığı eylemleri kendi istenci ve iradesi ile tercih etmemiştir. Brenin hayvan olması nedeniyle insanlar gibi bazı temel haklara sahiptir. Ama özgür iradesi olmadığından yaptıkları iyi ya da kötü olarak değerlendirilemez, davranışının ahlakiliği tartışılmaz.

2. Bebekler, bazı yaşlılar, zihinsel engeli olanlar veya ağır derecede kişilik bozukluğu olanlar. Kendi iradesini özgürce kullanamayanlar eylemlerinin sonuçlarından sorumlu tutulamaz.

3. İrade: Kişi, eylemlerinde iyi ya da kötüyü tercih edecek zihinsel güce sahip olmalıdır.

Özgürlük: Kişi, eylemlerini seçerken yaşamını tehdit eden bir baskı altında olmamalıdır. İyi ya da kötüden birini özgürce tercih edebilmelidir.

Başka insanları etkilemesi: Kişinin, yaptığı eylemden etkilenen başka kişiler olmalıdır. Örneğin kulaklıkla yüksek sesle müzik dinleyen birinin eylemi sadece kendisi ile ilgili olup ahlaki olarak nitelendirilemez. Evinde sabaha karşı yüksek sesle müzik dinleyen birinin davranışı, komşuları üzerinde (olumsuz) bir etki yaratır ve ahlaki olarak değerlendirilebilir.

Çalışma No.: 68

5N 1K	SORULAR	ÖRNEK OLAY ANALİZİ	AHLAKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRDİĞİMİZDE NE YAPILMALIYDI?
Ne?	Gardiyanlar kendilerine verilen görevleri yerine getirirken "iyi, kötü ve sorumluluk" bağlamında neler yaptılar?	Gardiyan rolündeki öğrenciler, kötü (hatta sadistçe) davranışlarda bulunuyor. İyi hiçbir davranışa rastlanmıyor. Görevleri nedeniyle verilen sorumlulukları yerine getirmek-tense görev ve yetkilerini aşan davranışlar sergiliyor.	Gardiyan rolündeki öğrenciler, görev ve yetkilerini kötüye kullanmamalıydı. Karşılarındaki kişilerin her şeyden önce insan olduklarını göz önünde bulundurmalı, onların güvenliğini iyi bir şekilde sağlayabil-tense görev ve yetkilerini bu temelde (iyiyi esas alarak) yerine getirmeliydi.

Ne zaman?	Gardiyanlar ne zaman daha kötü davranışlar sergilediler?	Kimsenin onları görmediğini düşündükleri zaman (gece uygunsuz aramalar yapma, şiddet gösterme)	Ahlak, kimsenin görmediği zamanlarda bile iyiyi yapmakla ilgilidir. Kimse görmese de iyi olan (doğru olan) davranışlar sergilenmelidir.
Niçin?	Gruplar niçin kişilik-sizleştirilmiş olabilir?	Herkesin birbirine eşit davranması için	Kişiler arasında dil, din, ırk, statü ayrımı yapılmadan "iyiyi yapmanın kendisi iyi olduğu için" herkese iyi davranılmalıdır.
Nerede?	Olay nerede geçiyor?	Laboratuvar ortamında	Laboratuvar ortamı ya da gerçek dünya farketmesizin iyi davranışlar sergilenmeli, aşırılıklardan kaçınılmalıdır.
Kim?	De-neyde şakacı olan kimdi?	Mahkûmları düşürüp onlara gülen gardiyan öğrencilerin şaka yapıyor izlenimleri	Hiç kimse şakacı değildi. Gardiyanların güldüğü eylemlerin hiçbirisi gülünecek nitelikte değildi.

Çalışma No.: 69

1. Olası cevaplar:

- Ahlaki eylemlerimizin nihai amacı mutlu olmaktır.
- Ahlaki eylemlerimizin nihai amacı insanlara faydalı olabil-mektir.
- Tanrı'nın buyruğu olduğu için, Tanrı'nın rızasını yerine ge-tirmektir.

2. Bu görüşe göre ahlak yasası subjektiftir. Kişinin bulunduğu duruma göre iyinin ve kötünün ölçüt ve değerleri farklılaşabilir. Dolayısıyla tamamen objektif ve genel geçer bir ahlak yasasından bahsedilemez.

3. Olası cevap:

Özellikle uhrevi dinler olan İslam ve Hristiyanlık evrensel bir ahlak anlayışı üzerinden bütün insanlığa çağrıda bulunurlar. Kutsal kitaplarında tüm zaman ve toplumlara bir sesleniş vardır. Bunların dışında Budizm ve Konfüçyüsçülük gibi dinî ve felsefi öğretilerde de evrensel nitelikte ahlaki öğretiler bulunmaktadır.

Çalışma No.: 70

1. Olası cevaplar:

- Mümkündür. Çünkü, insanın doğası bir ve aynıdır.
- Mümkün değildir. Çünkü insan doğasını; yaşadığı coğrafya, kültürel koşullar, inanç ve değer sistemleri belirler. Bunlarda değişken olduğuna göre evrensel bir ahlak yasası oluşturmak mümkün değildir.

2. İnsan, sosyal bir varlıktır. Birçok yönüyle topluma bağlıdır. Toplumsal her türlü gelişmeden etkilenir. Sadece kendi çıkarlarımız üzerinden bir yaşam tesis etmeye kalkıştığımızda

bunun er ya da geç toplumsal, psikolojik, ahlaki ve hukuksal bir karşılığı olur. Herkesin mutsuz olduğu bir toplumda tek bir insanın mutluluğu vicdanan rahatsızlık uyandırır. Son noktada tüm insanlık aynı gemidedir. İster en alt kamarada isterse en lüks kamarada bulunun, geminin su alması herkes için bir tehittir. Bundan dolayı kendi çıkarlarımızı gözettiğimiz kadar toplumun çıkarlarını da esas aldığımızda iç huzuru buluruz.

- Sezgi, iç güdüsel bir duygu ve eğilimdir. Bir yönüyle içimizdeki vicdani sestir. Bu ses iç dünyamıza ait olduğu için öz bilincimiz üzerinden açığa çıkar. Dış dünyada karşımıza çıkan iyi veya kötü eylemler mutlak surette bizi etkiler. Dışarıdan geldiği için bu edimlerin bizi zorlama, kısıtlama, baskılamaya yönü var. Dolayısıyla özgürlüğümüz için bir tehdit olur. Sezgisel olarak insan özgür olmak ister. Kendi benliği üzerinden kendini ortaya koymak, iyi ve kötüyü belirlemek ister. Bu yönüyle sezgimiz ile dış dünyada bizi etkileyen ahlaki ilkelere çoğu zaman bir çatışma hâlinindedir. Yani vicdanımız ile toplumsal yasa ve ahlaki öğretiler çatıştığı zaman özgürlük sorunu ortaya çıkar. Bu da iç sesimize yani sezgimize kulak vermekle aşılr.

Çalışma No.: 71

- Olası cevap:
Doğal hukuk ve pozitif hukuk açısından müşterek bir bakış açısıyla düşünüldüğünde herkes bildiğinden sorumludur. Ahlaki bir eylemin sonuçlarını bilmek ve ona göre davranmak, beraberinde adil bir yargılamayı da getirir. Bir eylemin sonuçlarını bilemeyen, eylemin ahlakiliğinin dahi farkında olmayan bir kişinin gerçekleştirdiği eylemin kötü olarak ifade edilmesi görece bir yaklaşım olabilir. Ancak "Ben bunun kötü bir şey olduğunu bilmiyordum." türünden bir savunma ve yaklaşım da niyet ve bilincin önelliği göz önünde bulundurulduğunda sorunlu bir bakıştır ve adil yargılamayı zora koşacaktır.
- Olası cevap:
Bu söz bireyin ahlaken bütün insanlığı gözeterek ve salt iyiyi esas alarak evrensel bir ahlak yasasını içinde taşıdığını ifade eder. Bu kendin için istediğini başkaları için de isteme dürtüsüdür. Bu durumda kişi kendisi için daima iyi olanı ister, iyiye yönelir. Herkesi kendisi gibi bilip bir ödev bilinciyle iyi olanı herkes için de istediğinde bu ahlaki duruş evrensel bir kimliğe sahip olur.
- Olası cevap:
Ödev etiği, insanlığa karşı ahlaki bir sorumluluğu esas alması itibariyle genel geçer, ilkesel bir ahlakiliğe tekabül eder. Din, dil, ırk, kültür ve coğrafya ayırt etmeksizin herkesi kendin gibi bilip, o şekilde görüp kendin için istediğin hak ve özgürlükleri başkaları için de hiçbir koşul ve ikincil bir niyet olmaksızın istemek, evrensel bir düşünce ve ahlaki bir duruştur. Bundandır ki Kant'ın bu yaklaşımı, insan hakları evrensel bildirgesine ilham teşkil etmiştir.
- Olası cevap:
Böyle bir ahlak sisteminde ayırt edici bir kuvvet olarak akıl, nihai karar vericidir. Belirlenmişliğin olduğu bir evrende bu belirlenmişlik içinde seçim yapma istenci bize aittir. Örneğin bir lokantaya gittiğimizde mevcut birçok yemek arasından hangisini yiyeceğimize son noktada biz karar veririz. Yemeğin ne olacağını, nasıl yapıldığını, tuz oranını vb. biz belirlemeziz. Lokantaya girince bunlarla karşılaşırız. Ancak hangisini yiyeceğimizi, tuz miktarının ne ölçüde olduğunu biz kendi irademizle seçer ve harekete geçiriz. Bu durum, doğada yaşamak ve edimde bulunmak için de geçerlidir. Doğa belirlenmiştir ancak bu belirlenmişlikte sayısız seçenek ve yol vardır. Bunlar arasında rasyonel bir bilinçle seçim yapmak imkânı bize aittir. Bu durumda bu seçimimizden kaynaklanan sonuçların sorumluluğu da bize aittir.

Çalışma No.: 72

Öğrencilerin birinci ve ikinci yönergedeki adımları gerçekleştirerek "evrensel ahlak yasasının mümkün olabilirliliği" hakkındaki felsefi görüşleri; eleştirel bir bakış açısıyla anlayabilmesi, değerlendirebilmesi ve kendini ifade edebilmesi beklenir. Böylece etik anlayış geliştirilir.

Çalışma No.: 73

1. Yönerge:

- İslamiyet (Müslümanlık), Hristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm, Taoizm, mitolojik inançlar (Tanrılar), Şintoizm, Zerdüştilik, Sihizm, Caynizm, ilkel kabile dinleri gibi.
- Benzer unsurlar: İnanç, Tanrı, kutsallık, vahiy, ibadet, kurallar, sevap-günah (iyi-kötü), dini liderler, tapınaklar gibi unsurlar her dinde bulunur. Bu unsurlar, bir şeye din demek için aranan nitelikleri de yansıtır.

Farklı unsurlar: Her dinde ortak olan unsurlar aynı zamanda dinleri birbirinden ayırmamızı sağlayan farklılıkları da barındırır. Örneğin her dinde ibadet edilen yerler ve ibadet şekilleri vardır. İslâmiyet'te camiler, Hristiyanlıkta kiliseler, Yahudilikte sinagoglar ibadet edilen yerlerdir. Tüm camilerin veya tüm kiliselerin birbirine benzeyen ortak özellikleri vardır. Her ikisinde de temsil ettikleri dinin kuralları doğrultusunda farklı şekillerde ibadet edilir.

3.

	Din Felsefesi	Teoloji
Farklılıklar	<ul style="list-style-type: none"> * Genel anlamda din kavramını ve tüm dinleri konu alır. * Rasyonel bir bakış açısı ile dini inceler. * Tüm dinlere ait konu ve problemleri eleştirel bir bakış açısıyla inceler. * Belirli bir dini savunmaz. Tüm dinlere aynı tavırla yaklaşır. 	<ul style="list-style-type: none"> * Belli bir dini konu alır. Bu nedenle her dinin bir teolojisi vardır. * Dogmatiktir, bir dinin kurallarını olduğu gibi kabul eder. * Bir dinin kavram ve problemlerini açıklamak, kanıtlamak ister. * Konusu olan dini savunur ve yaymak ister.

2. Yönerge:

- * Tanrı var mıdır? (Tanrı'nın varlığı kanıtlanabilir mi?)
- * Ölümden sonra yaşam var mıdır? (Ruh ölümsüz müdür?)
- * Evren sonlu mudur? (Evrenin başlangıcı ve sonu var mıdır?)
- * Vahiy mümkün müdür? (Vahyin imkânı problemi)

Çalışma No.: 74

1. Olası cevap:

Bu konuda sosyolojik, antropolojik, dinsel ve felsefi yaklaşımlar söz konusudur. Başlıca yaklaşımları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Kutsal kabul edilen metinler ve bu metinler üzerinden insanlarla iletişim kuran, kutsal olduğu düşünülen insanlar,
- Doğa olayları karşısında insanın düştüğü dehşet ve korku,
- Rüyalarda daha önceden ölmüş tanıdık kişileri görmek,

- Ahlaki kaygı ve nedenler,
 - İnsanın evren karşısındaki hayret ve hayranlığının doğaüstü ve metafizik kuvvellerle ilişkilendirmesi sonucu inanç ortaya çıkmıştır.
2. Dine felsefi açıdan yaklaşmak; din olgusunun rasyonel bir bakış açısıyla kritiğini yapmak, mahiyeti itibarıyla sorgulamak, kavramlarını dilsel bir çözümlemeye tabi tutmak, dogmalarını anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır. Bütün bunları yaparken de nesnel bir tutuma sahip olmaktır.
 3. Her ikisinde de Tanrı, ruh ve kozmoloji gibi ortak kavramlar vardır.
Her ikisinde de anlama ve açıklama çabası vardır.
Her ikisinde de rasyonel argümanlar söz konusudur.

Çalışma No.: 75

1. Olası cevap:
İnsan doğası gereği düşünen bir varlık olduğu gibi inanmaya da yatkınlığı ve yönelimi olan bir varlıktır. Tarihsel, sosyolojik ve antropolojik veriler inançsız bir toplumun olmadığını bize göstermektedir. Her toplumun inanç sembolleri, ritüel ve inanç tarzları farklı bile olsa bir yüce güce tapınma dürtüsü ortak bileşendir.
2. - İnsanın doğada ve evrende gerçekleşen olay ve süreçleri algılama biçimlerinin farklı olması,
- Kutsal metinlerin etkisi,
- Bilimsel çalışmalar neticesinde ortaya çıkan kanaatler,
- Felsefi ve mitolojik unsurlar, Tanrı'nın varlığına ilişkin farklı görüşlerin ortaya çıkmasının nedenleri olabilir.
3. Olası cevap:
Bu tarz bir Tanrı anlayışı teist bir anlayıştır. Teizme göre Tanrı evrenin yaratıcısı ve sahibidir. Bundan dolayı yarattığı evrenin kural koyucusudur. Evrende var olan akışın, milyarlarca yıldır süregelen sistematik düzenin sarsılmazlığının teminatı Tanrı'dır. Tanrı'nın olmadığı bir evren bilinç ve düzenden mahrum kalır. İnsanlar toplumsal yapı içerisinde bir düzen kurarken çoğu zaman ahlaki, hukuksal ve örfi ilkelerini Tanrı'nın buyruklarını esas alarak ortaya koyarlar. Bu ilkeler zorlayıcı ve buyurgandır. Herkesin kafasına göre her istediğini gerçekleştirip bir düzensizliğe ve kaosa yol açmasının önüne geçilebileceği temeline dayanır. Tanrı'nın her an her şeyi görüp işitmesi, her eylemin bir yaptırımının olması insanı kendisine, içinde yaşadığı topluma karşı sorumlu kıyor. Buna göre her türlü eylem ve davranış Tanrı'nın bu varlığı ve yaptırımı olduğu için gerçekleşmektedir. Tanrı'nın olmadığı düşünüldüğünde eylemin mutlak bir bağlayıcı ilkesi kalmamış olur. Bu durum, insanın sorumluluk ve özgürlük ilişkisinin yeniden yorumlanmasına yol açar.
4. Olası cevap:
Vahdetiücut Tanrı'yı evrene için olması yönüyle panteizme, hem için hem de aşkınlığı yönüyle panenteizmle benzeşmektedir. Panteizmde Tanrı doğanın kendisidir, panenteizmde ise Tanrı hem doğayı kuşatmıştır hem de doğanın ötesindedir. Vahdetiücut varlığın birliğini esas alması itibarıyla her varlığın bir ve aynı özden doğduğunu ve tanrısal özellik taşıdığını ancak Tanrı olmadığını savunur. Her şey Tanrı'dan bir soluk, bir ses ve yansımadır anlayışına sahiptir. Ancak Tanrı bu her şeyi aşan üstün bir iradedir. Bu açıdan her şey, ruhsal olarak olgunlaşmasını yani tekâmülünü bitirdikten sonra Tanrı'ya döner. Bu bakış açısı panenteizmi "vahdetiücut"a daha çok yakınlıştır.

Çalışma No.: 76

1. "Panteizm, Tanrı görünmeyen evrendir; evren ise görünen Tanrı'dır.", "Agnostisizm hem teizme hem de ateizme aynı

mesafede durur." , "Teizm, vahiy yoluyla insanlara buyruklar verildiğini savunan bir görüşe sahiptir.", "Deizm, Tanrı kim-senin yapıp ettiğine karşmaz.", "Panenteizm, her şey Tanrı'dadır ama hiçbir şey Tanrı değildir."

2.	İyilik (Ahuramazda) ve kötülük (Ehrimen) ilkelerinin ikisi de ezeldir: Aydınlık (iyi) ve karanlık (kötü). İkisinin karışımından da dünya oluşmuştur.	Düalizm
	Tanrı, insanları diğer varlıkların hepsinden üstün yaratmış, ona özgür irade vermiştir. Daha sonra dünyada terk edilmiş durumda bırakmıştır. Bu yüzden, insan kendi acılarından kendisi sorumludur.	Deizm
	Bütün insanlar, taşlar ve kelebekler tanrısal özellik taşırlar.	Panteizm
	Her Yunan tanrısının bir işi vardır.	Politeizm
	"Tanrılar üzerine bilgi edinmede çaresizim; ne var oldukları ne var olmadıkları ne de ne şekilde oldukları üzerine..."	Agnostisizm
	Evren Tanrı'dadır, Tanrı da evrendedir ancak Tanrı evrenden daha fazla bir şeydir.	Panenteizm
	Tanrı bir ve tektir.	Monoteizm
	Tanrı; yaratan, gören, işiten, bilen ve mutlak bir güce sahip olan bir varlık olarak kural koyucudur ve evrendeki her olaya müdahale eder.	Teizm
	Tanrı, ruh ve fizikötesi hiçbir varlık yoktur.	Ateizm

Çalışma No.: 77

1. Yönerge:

Teizm: Evrenin yaratıcısının Tanrı olduğunu ve Tanrı'nın doğrudan ya da dolaylı müdahale ederek din oluşturduğunu belirtir.

Deizm: Evrenin yaratıcısı Tanrı'dır. Ancak Tanrı evreni yarattıktan sonra ona müdahale etmemektedir. Peygamber ve kutsal kitapları da kabul etmez, bunları Tanrı'nın evrene müdahale ettiği araçlar olarak görür.

Panteizm: Evrenin yaratıcısı olan Tanrı, evrenle birdir. Evrende görülen her şey Tanrı'yı yansıtır.

Panenteizm: Evrendeki her şeyin nedeni Tanrı'dır ve bunlar Tanrı'da içkindir ama Tanrı ile aynı değildir. Tanrı evrene aşkındır.

Ateizm: Tanrı'nın olmadığını savunan görüştür. Ateizme göre Tanrı ve din insan düşüncesinin ürünüdür.

Agnostisizm: Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu konusunda kesin bir yargıya varmanın mümkün olmadığını savunur. Tanrı fikrini zihinle kavramak mümkün değildir. Bu nedenle varlığı ya da yokluğu hakkında yeterli delil bulunamaz.

2. Yönerge:

Öğrencilerin Tanrı'nın varlığı hakkındaki görüşlerini sorgulaması, anlaması ve kanıtlarla temellendirebilmesi beklenir. Aynı zamanda kendisinden farklı görüşlere sahip olan arkadaşlarının kanıtlarını da dinlemesi, sorgulayabilmesi ve farklı görüşleri saygı ve hoşgörü ile karşılayabilmesi beklenir. Bura-

da öğrenciler ontolojik delil, kozmolojik delil, nizam ve gaye delili, kötülük problemi, irade özgürlüğü problemi gibi deliller ile görüşlerini temellendirebilmelidir.

Çalışma No.: 78

1. Yönerge:

Öğrencilerin yönergedeki basamakları uygulayarak aşağıdaki çıkarımları yapabilir hâle gelmesi beklenir.

David Hume (Deyvid Hum)-----Agnostisizm- “Ben de bu soruya cevap veremeyeceğimizi, bunu bilemeyeceğimizi söylersem...” ifadesi ile Tanrı'nın varlığının ya da yokluğunun bilinemeyeceği söyleniyor.

Musa Kazım Arıcan-----Panenteizm- “Tanrı ve âlemi bir ve aynı sayanlar açıkça büyük bir yanlış içindedirler.” ve “Spinoza, Tanrı'nın hem aşkın hem de içkin olduğunu savunmaktadır.” ifadelerinde Tanrı'nın hem içkin hem aşkın olduğuna vurgu yapılıyor.

Richard Dawkins (Riçard Davkins)-----Ateizm- “...bilmiyorum” demenin ruhsal ve ayinsel şeklidir. Eğer birisi bir şeyi Tanrı'ya atfederse genelde bunun anlamı kişinin elinde bir ipucu olmadığıdır.” ifadeleri Tanrı'nın var olmadığına yöneltiyor.

Kindî-----Teizm- “İşte âlemdeki hareketin bir başlatıcısı ve onu sürdüreni olmalıdır ki o da Tanrı'dır.” ifadeleri Tanrı'nın varlığı ve düzenin devamı için müdahalede bulunduğunu gösteriyor.

Halil Cibran-----Panteizm- “Ağaçta cıvıldaayan kuş, gökyüzünde çakan şimşek ve parlayan yıldız, yeni doğmuş bir bebek ve adamın omzuna konan kelebek” doğadaki her şey Tanrı'nın varlığını işaret ediyor.

Gould (Gold)-----Deizm- “Tanrı düzenli ve sürekli olarak işleyen bir saat gibi yaratan usta bir saatçidir. Tanrıyı bu şekilde nitelendirme, O'nun evreni yarattığı ve devam etmesi için gerekli olan tüm şartları oluşturduğu ancak günlük hayata karışmadığı anlamına gelir. Benzer şekilde Barnett de Tanrı'nın, insanın günlük ihtiyaç ve sıkıntıları ile ilgilenmediğini düşünür.” ifadeleri Tanrı'nın evreni yarattığı ve düzenini kurduğu ama artık işleyişine karışmadığı anlamına geliyor.

2. Yönerge:

1. Olası cevap:

Açıklanamaz. Çünkü inanç ve akıl farklı şeylerdir. İnsan bir şeyin ne olduğunu bilirse de inanabilir. Akılla açıklama yapabilmek için rasyonel kanıtlarımızın, dayanaklarımızın olması gerekir.

2. Benzerlik: Her ikisi de insanı ve evreni anlamak ister.

Farklılık: Felsefe akıl temelli, din inanç temellidir.

Felsefe sorgulayıcı ve eleştirel, din dogmatiktir.

3. Din felsefesi genel olarak din kavramını konu olarak alırken tüm dinlerin ortak kavramlarını akıl aracılığıyla açıklamak ister. Tüm dinlerdeki ortak problemler üzerine odaklanır ve din konusunu tarafsızca ele alır. İnsanı herhangi bir dine inandırma ya da herhangi bir dinden vazgeçirme amacı gütmaz.

Çalışma No.: 79

1. Sümeyye BOYACI, 5 Şubat 2003 Eskişehir doğumlu, millî paralimpik yüzücüdür.

Kendi bedensel özelliklerinin farkına varma ve bunu ifade etme şekli (annesine şarkı söyleyerek).

Kendi bedeniyle ve hayatla barışık oluşu.

Ayaklarını kullanarak yemek yapması, dikmiş dikmesi, makyaj yapması, yazı yazması, resim yapması, yüzmesi... Çok farklı yönlerde kendini geliştirmesi.

Hedefi, dünya şampiyonu olmak.

2. Olası cevaplar:

Felsefi: Sümeyye Boyacı'nın farklı bir bakış açısına sahip olması, kollarının olmadığını fark edip annesine bunu şarkı eşliğinde söyleyebilmesi, “Kollarım yok, fazladan iki kanadım var: Yaşama tutkum ve annem.” demesi, yolunu kendi akli ve istekleri doğrultusunda çizebilmesi (başkalarının yapamazsın demelerine rağmen) ve kendini tanıyor olması.

Bilimsel: Teknolojik aletleri ayakları ile kullanabilmesi, spor bilimleri doğrultusunda yüzme tekniklerini öğrenmesi ve hedefine ulaşmak için havuzda yaptığı çalışmaları.

Dini: Doğuştan kollarının olmayışı kaderidir ve Allah'ın takdiridir. Yüzme yeteneği Tanrı'nın lütfudur.

3. Öğrencinin “Ben kimim?” sorusu üzerine düşünmesi ve kendi yaşantısını sorgulaması, düşüncelerini ifade edebilmesi beklenir. Bilimsel, dinsel ve felsefi bakış açılarının özelliklerini kendi yaşantısı üzerinde değerlendirebilmesi beklenir.

Çalışma No.: 80

1. Yönerge:

Olası cevaplar:

Birinci boşluk: “Herhangi bir yönetime ihtiyacımız olduğunu düşünmüyorum, bu bizim için bir iyilik olmayacak, yönetim özgürlüğümüze engel olan bir baskı aracı olacaktır. Bir yönetici olmadan da barış içinde yaşayabiliriz.” veya “Hayat kalitemizin artması, üstün bir toplumsal hayat yaşayabilmemiz için bir yönetimin gerekli olduğunu düşünüyorum yoksa ormanda hep bir kaos olacak.”

İkinci boşluk: “Doğal durumumuzda birbirimizle sürekli olarak bir kavga hâlindeyiz yani herkes herkesle savaş hâlinde, görmüyor musun? Bu yüzden bir yöneticiye ihtiyacımız var.” veya “Aslında şu anda herkesin eşit ve özgür olduğunu söyleyebilirim. Fakat kulübelerin paylaşılması konusu aramızda ciddi bir problem oluşturdu, tekrar eşitliğin sağlanabilmesi için bir sözleşme yapmalı ve yönetici belirlemeliyiz.” vb.

Üçüncü boşluk: “Herkes doğru ve adil yasalar yapma yetisine sahip olmayabilir. Bu yüzden Mehmet'in söylediği gibi bu konuda uzman olanların yönetici olması gerektiğini düşünüyorum.” veya “Bütün insanlar doğal olarak doğru ve ahlaki bir hayat yaşamak, doğru siyasi kararlar vermek, doğru ve adil yasalar yapmak yetisine sahiptir. Bu yüzden Şenay'ın söylediklerine katılıyorum ve temsilciler aracılığıyla kendimizi temsil edelim diyorum.” vb.

2. Yönerge:

1. Soru: Yöneticiler kendi çıkarlarını grubun çıkarlarından üstün tutmaya başlarsa ne yapacaklar?

Cevap: Öğrenciler olarak bu konu hakkında onları uyaralım. Bununla ilgili olarak gösteri ve yürüyüşler düzenleyebilir, bildiri yayımlayabiliriz.

2. Siyaset: Devlet, toplum ve insan yönetimi.

Siyaset Felsefesi: Siyasal otoriteyi, bu otoritenin oluşumunu, kaynağını, gücünü nasıl sürdürdüğünü ve siyasal otoriteyle birey arasındaki ilişkiyi ve bunların daha iyi, daha adil duruma gelip gelmeyeceğini ele alan bir felsefe disiplini.

3. “Sence bir yönetim düzenine ihtiyacımız var mı? Bir yönetim düzeni olmazsa ormanda bir kaos ortamı mı oluşacak yoksa herkesin barış içinde yaşamasını sağlayabilir miyiz?”

“Neden bir yönetim düzenine ihtiyaç duyduğun sence?”

“Gizemli ormanda ikinci gün 'Kim yönetici olmalı?' sorusuyla başlamıştı.”

“Herkesten yönetici seçimi konusunda hangi öğrencinin söylediklerine katıldığını ve katılmasının gerekçesini bildirmesi istendi, böylelikle topluluğun yararlarını koruma konusunda en iyi yönetimin hangisi olacağı belirlenecekti.”

“Yöneticilerin yetkileri ne kadar olmalı?”

“Yöneticiler kendi çıkarlarını grubun çıkarlarından üstün tutmaya başlarsa ne yapacaklar?”, “Yöneticilerin gücünü kötüye kullanmasını engellemek için neler yapacaklar?”

“Haklar ve sorumluluklar nasıl belirlenecek?”

“Eğitim, sağlık gibi alanlarda nasıl bir düzenleme yapacaklar?”

Çalışma No.: 81

1. Olası cevap:

Toplumsal bir varlık olan insan, toplum içinde bulunmanın olumlu taraflarından istifade ettiği gibi bir birey olarak toplumsal yapının getirdiği birtakım problem ve kısıtlamalara da maruz kalabilmektedir. Başta beslenme, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların giderilebilmesi için toplumsallığın beraberinde getirdiği birtakım sorunlarla yüzleşmesi gerekmektedir. Bir şekilde bireyi ve toplumu zora koşan, haksızlık zemini oluşturan, yaşamın olağan akışında karşılaşılan problemlerle yüzleşmek gerekmektedir. Bu bağlamda kendileri de toplumsal yapının bir üyesi olan filozoflar, bu problemlerin nasıl aşılabileceğine dair doğal olarak kafa yormuşlardır. Daha sağlıklı, güvenli, huzurlu ve ideal bir toplumsal yapı için fikirler öne sürmüşlerdir. Ortaya konulan bu düşünce ve eylemler de siyaset mekanizmasını doğurmıştır.

2. Olası cevaplar:

Toplumsal düzenin yapı ve işleyişini inşa eden hukuk, ekonomi, birey, toplum, devlet, iktidar, adalet, özgürlük, eşitlik gibi temel olgu ve ilkeler tıpkı felsefenin bilgi, bilim, varlık, etik ve din konularında olduğu gibi birer felsefi problem olarak siyaset felsefesi tarafından kritiğe tabi tutulur ve tartışılır. Bu bağlamda filozof, bu kavramlara nesnel bir tavır üzerinden özne bir nazarla yaklaşır. Bütün bu olgu ve kavramlarda ideal yani olması gerekeni tartışır. Salt manada kavramları tanımlayıp ortaya koymaktan öte bütün bu kavramları rasyonel bir bakış açısıyla çözümlenmeye çalışırken ayrıca bu kavram ve olguların birbirleriyle ilişkiselliğine de göndermede bulunur. Bunu da analitik bir yaklaşımla gerçekleştirir.

3.

<p>Kavram adı: Devlet</p> <p>1. Soru: Devletin varlık nedeni nedir? 2. Soru: Devlette istikrarın koşulları nelerdir?</p>	<p>Kavram adı: Siyaset</p> <p>1. Soru: Siyaset nedir? 2. Soru: Siyasetin olmadığı bir toplum mümkün müdür?</p>
<p>Kavram adı: İktidar</p> <p>1. Soru: İktidar nedir? 2. Soru: İktidar kaynağını nereden alır?</p>	<p>Kavram adı: Toplum</p> <p>1. Soru: Toplum nedir? 2. Soru: Toplumu oluşturan koşullar nelerdir?</p>
<p>Kavram adı: Egemenlik</p> <p>1. Soru: Egemenlik nedir? 2. Soru: Egemenliğin kullanılış biçimleri (türleri) nelerdir?</p>	<p>Kavram adı: Birey</p> <p>1. Soru: Bireyin temel hakları neler olmalıdır? 2. Soru: Birey - devlet ilişkisi nasıl olmalıdır?</p>
<p>Kavram adı: Yönetim</p> <p>1. Soru: Yönetim nedir? 2. Soru: Herkesin memnun olabileceği ideal bir yönetim biçimi kurmak mümkün müdür?</p>	<p>Kavram adı: Eşitlik, Adalet ve Özgürlük</p> <p>1. Soru: Toplumsal yapı içerisinde özgürlük mümkün müdür? 2. Soru: Eşitlik ve adaletin esas alındığı bir toplumsal düzen kurmak mümkün müdür?</p>

Çalışma No.: 82

1. Yönerge:

Birinci görüş kartında hangi haklara sahip olmak istediğini; kişisel, sosyal ve siyasal boyutta değerlendirerek belirlemesi beklenmektedir.

İkinci görüş kartında sahip olmak istediği özgürlük alanını belirlemesi beklenmektedir.

Üçüncü görüş kartında sosyal statünün, sorumlulukların, fırsatların, gelir dağılımın bölünüşümü konusunda sahip olmak istediği eşitliği belirlemesi beklenmektedir.

Kurallar: Sınıftaki diğer arkadaşlarının da görüşlerini ve isteklerini düşünerek adaleti sağlayabileceğine inandığı kurallar oluşturması beklenmektedir.

2. Yönerge:

1. Hak, hukuk düzeninin insanlara sağladığı yetkililerdir ve kişi menfaatlerinin hukuk kurallarınca korunması anlamına gelir.

Özgürlük, kişinin sahip olduğu iradeyle kimseye zarar vermeden ve kimsenin müdahalesi olmadan davranışlarını yapabilmesinin serbestliği olarak tanımlanır.

Eşitlik, herhangi bir şeyin bireyler arasında dengeli biçimde bölüşürülmesi olarak tanımlanır. (Sosyal statü anlamında eşitlik, hukuk karşısında eşitlik, fırsat eşitliği, gelir dağılımında eşitlik vb.)

Adalet, her kimseye ne gerekiyorsa onun sağlanması ve herkese hakkının verilmesidir. Eşitlik ilkesi içinde insanların haklarını kullanabilmesini sağlar. Adalet, hukuk kavramı olmakla birlikte insanın adil olma bilinciyle de ilgilidir. Adil olmak tarafsızlığı gerektirir.

2. a) Eşitlik: 3. Kart

b) Hak: 1. Kart

c) Özgürlük: 2. Kart

3. Olası cevaplar:

“Özgür”ün koyduğu kurallarla adaleti sağladığını düşünüyorum, herkese eşit sayıda yiyecek temin edilmesi, yan kulüpleri rahatsız edenlerin uyarı alacak olması gibi kurallar öğrenciler arasında eşitliği sağlıyor ve onların haklarını koruyor.” veya “Özgür”ün koyduğu kurallarla adaleti sağlayabildiğini düşünmüyorum. Örneğin herkese eşit miktarda yiyecek temin edilmesi doğru bir karar olmadı çünkü her öğrencinin vücudu eşit miktarda kaloriye ihtiyaç duymuyor olabilir. Bence herkes ihtiyaç duyduğu kalori doğrultusunda yiyecek almalıydı.” vb.

Çalışma No.: 83

1. Olası cevap:

Devlet, ahlaki öğretiler, kutsal kaynaklar, örf ve gelenekler, düşünürlerin düşünce tarihi içindeki yaklaşımları.

2. Olası cevaplar:

Mülk, devlet demektir. Devlet toplumsal olanın kurumsallaşmış halidir. Her kurumun kendini üzerinde oturttuğu ilke ve değerleri olmalıdır. Bu ilke ve değerler o kurumun temelidir. Adalet de devletin en temel ilke ve değeridir. Adaletin sarılması devlete olan güveni sarsar. Bu durumda güvensizlik temeli üzerine oturan devlet sarsılır. Çünkü, adaletin olmadığı yerde haksızlık yani zulüm vardır. Zulmün olduğu bir devletin de ayakta kalmadığı tarihsel örnekler çoktur.

3. Olası cevaplar:

Böyle bir toplumda anayasal olarak tanımlanmış ve güvence altına alınmış haklarımızın kullanımı konusunda görece bir özgürlükten bahsedebiliriz. Örneğin anayasal olarak oy kullanma hakkımız tanımlanmışsa oy kullanmaya gitmek ve tercihte bulunmak bizim istencimizle gerçekleşen özgür bir eylemdir.

4. Olası sözler:
- Haklıya hakkını teslim etmek
 - Göze göz diş diş
 - Kendi hasadınla yaşa.
 - Kılıcın yapamadığını adalet yapar.
 - Davul dengi dengine çalar.
 - Özgürlüğe kanatlanmak

Çalışma No.: 84

1. Yönerge:

Bu etkinlikte verilen kavramlarla ilgili olarak öğrencilerin ön bilgilerini, hazır bulunmuşluk düzeylerini, sahip oldukları bilişsel yapılarını ve varsa kavram yanlışlarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Öğrenciler verilen süre içerisinde incelenen kavramlarla ilgili akıllarına ilk gelen kelimeleri alt alta yazmalıdır.

2. Yönerge:

1. Toplumlar karmaşıktıkça dinî, ekonomik ve siyasi şartlar değiştikçe devletin yapısı da tanımı da değişmiştir. Örneğin insanlar arasındaki ilişkilere dinin hâkim olduğu toplumlarda, dinî kuralların hâkim olduğu devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Ekonominin temeli tarım olan toplumlarda ise kral ya da hükümdarın devlet gücünü temsil ettiği görülmüştür. Daha sonraki dönemlerde ise özgürlük ve insan haklarının kabul görmeye başlamasıyla yasa ve hukuk, devletin belirleyici ilkeleri olmuştur.
2. Siyasal iktidarı diğer iktidar ilişkilerinden ayıran en temel özellik, kapsam alanı olarak bir kişi ya da grup üzerindeki hâkimiyet yerine, onları da içine alan bir ülkedeki bütün toplum üzerinde yaptırım gücünü temsil ediyor olmasıdır. Siyasal iktidar bir devlet bütünlüğü içerisinde en üstün irade olarak tüm topluma, tek yönlü bağlayıcı yasalar çıkarma, bu yasaları yürütme ve uymayanları yargılama güç ve ehliyetine sahip tek meşru kurumdur. Devlet diğer iktidar biçimlerinden farklı olarak meşru güç kullanma tekeline sahiptir.

3. İktidarın kaynağı insan doğası ve korunma gereksinimidir İktidar kaynağını meşruiyetini; toplumu tehlikelere karşı savunma, insanların temel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama, ahlaki olarak erdemli insanlar yetiştirme gibi işlevleri yerine getirmesinden alır.

Meşruiyetin ölçütü
İnsanları koruyabilmesidir.

Önemli temsilcileri
Platon, Aristoteles, Fârâbi ve İbn Haldun'dur.

İktidarın kaynağı Tanrı'dır
Bu yaklaşıma göre iktidar yeryüzünde Tanrı'nın temsilcisidir. İktidarı elinde bulunduranlar da Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileridir.

Meşruiyetin ölçütü
Tanrı'nın koyduğu yasalara uygun bir biçimde yönetmektir.

Önemli temsilcileri
St. Augustinus (Agustinos), T. Aquinas (T. Aquinas)'tır.

İktidarın kaynağı ortak iradedir

Bu yaklaşıma göre iktidar, kaynağını toplumdaki bireylerin bir arada yaşama isteğini bir sözleşmeye dayalı olarak ortaya koymasından alır.

Meşruiyetin ölçütü
Halkın ortak özgür iradesidir.

Önemli temsilcileri
T. Hobbes, J. Locke ve Jean J. Rousseau'dur.

Çalışma No.: 85

1. Olası cevap:

Birey, toplumun yapı taşıdır. Toplumsal yapı içinde kendisine tanımlanmış olan hak ve özgürlüklere sahip özneyi temsil eder. Bu bağlamda toplumun köklerini de temsil eder. Kökler sağlıklı bir şekilde gözetilmeyip korunmazsa, bireyin ihtiyaçları karşılanmazsa bu durum gövdeye yani topluma olumsuz bir şekilde etki eder. Tam tersi de mümkündür. Hak ve özgürlükleri gözetilen, ihtiyaçları karşılanan mutlu bireylerden oluşmuş bir toplumda da huzur olur. Ancak burada ikili bir ilişki söz konusudur. Birey toplumun yapısalılığı için ne kadar zorunlu ve gerekli bir özneyse toplum da bireyin yaşamı için o derece zorunlu bir alandır. Bu bağlamda her biri varlığını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için diğerine ihtiyaç duymaktadır. Birey nasıl kökleri temsil ediyorsa toplum da o kökleri korunaklı kılan gövdeyi temsil etmektedir.

2. Devletin varlığı için zorunlu olan öğeler;

- Üzerinde örgütlendiği, sınırları belli olan bir toprak parçası (ülke, vatan)
- Bağımsız bir şekilde yaşayan insan topluluğu,
- Egemenliktir.

3. Olası cevap:

İnsan doğası gereği toplumsal bir varlıktır. Bazı ihtiyaçlarını bir başına sağlayabilen insan birçok ihtiyacını karşılamada bir başına yetersiz kalmakta ve bir topluluğa ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir toplumsal yapı içerisinde birçok ihtiyacını (güvenlik, beslenme, barınma vs.) daha rahat ve korunaklı bir şekilde karşılayabilmektedir. Bu durum beraberinde süreç içerisinde bir araya gelen insanlardan kurulu örgütlenmeleri getirmektedir. Aile ile başlayan örgütlülük hâli, ekonomik ihtiyaçlardan güvenlik durumlarına kadar farklı konularda kurumsal yapıların ve son noktada en büyük kurumsal yapı olan devletin bu sürecin bir devamı olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

4. Max Weber'e göre egemenliğin kullanılış biçimleri şunlardır:

- Geleneksel egemenlik
- Karizmatik egemenlik
- Hukuksal (demokratik) egemenlik

Çalışma No.: 86

1. Yönerge:

1. Doğa durumunda insanlar yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarına sahip olmasına rağmen, bu hakların kullanımı oldukça belirsiz ve başkalarının ihlallerine maruz kalabileceğinden bu hakları garanti altına alacak, denetleyecek bir mekanizmanın varlığı gerekir. İnsanlar özgürlüklerinin, mallarının ve haklarının korunması ve adil bir cezalandırma sisteminin uygulanması için toplumsal sözleşme ile bir iktidarın egemenliğini tesis etmişlerdir.

2. Locke'un toplum sözleşmesinde, bireyler doğal haklarından vazgeçmezler. Bireylerin devlete itaat yükümlülüğüne karşın

devletin de bireyin doğal dönemde sahip olduğu özgürlüklerini koruma yükümlülüğü vardır. Devlet ne bireyin özgürlüğünü toplumsal çıkarlar için ortadan kaldırılabir ne de bireyin kendi çıkarları için toplumsal bütünlüşmeyi tahrip etmesine izin verilebilir. Buradaki karşılıklı dengeyi hak kavramı çerçevesinde devlet korumak zorundadır.

- Devletin esasının bireylerin iradesine dayandığı, devletin meşruluğunun bireylerin hak ve özgürlüklerini koruduğu ölçüde olacağı anlayışı, günümüz modern devlet ve insan hakları anlayışında büyük öneme sahiptir. Toplum sözleşmeleri yoluyla halk yönetime meşruiyet vermektedir. Toplum sözleşmesinde doğal haklar devletin güvencesi altındadır, bu hakları devletin kendisinin ihlal etmesi hâlinde toplum sözleşmesi ortadan kalkmaktadır. Bu anlayışın geliştirilmesi demokratik devletlerin kurulmasında öncü rol oynamıştır.

2. Yönerge:

Bu etkinlikte öğrencilerin ön bilgileri ile konu işlendikten sonraki bilgilerini karşılaştırarak kavramlarla ilgili olarak bilgilerinin ne ölçüde değiştiğini fark etmesi ve var olan kavram yanlışlarını gidermiş olması hedeflenmektedir.

Çalışma No.: 87

1. Yönerge:

1. Olası cevap:

“Okul pansiyonumuzda kurallar oy çokluğuyla belirlenir. Odamızı temiz ve düzenli tutmaktan hepimiz eşit derecede sorumluyuzdur. Koymuş olduğumuz kural herhangi birimizi mutsuz ederse bu kural tartışmaya açılır ve yeniden bir karar verilir. Güvenliğimiz için dışarıya çıkış saatlerimiz belirlenmiştir.” ya da “Bizim evde kurallar ebeveynimiz tarafından belirlenir. Bir kural beni mutsuz ederse bunu ebeveynimle konuşurum. Odamın temizliğinden ve düzeninden ben sorumluyken evin diğer odalarının sorumluluğu ebeveynime aittir.” vb.

2. Olası cevaplar:

- Yaşadığım yerdeki düzen tüm bireyleri mutlu etmektedir. Kararıma saygı duyuluyor, güzel bir iletişim kurabiliyorum, ihtiyaçlarım karşılanıyor, kendimi güvende hissediyorum vb.
- “Yaşadığım yerdeki düzenin orada yaşayan bütün bireyleri mutlu ettiğini düşünmüyorum. Bunun için herhangi bir düzenin olmaması gerektiğini düşünüyorum ancak bu şekilde herkes mutlu ve huzurlu olabilir.” “Ortak kararların alındığı, herkesin yaşamına saygı gösterilen, güvenli bir ortam sunan bir düzende herkes mutlu ve huzurlu olabilir.” gibi cevaplar verilebilir.

3. Olası cevap:

“Devleti bir arada yaşayan kocaman bir aile olarak düşündüğümde yaşadığım yerde var olan/yeni kurduğum düzen, tüm bireylerin mutlu ve huzurlu olmasını sağlardı. Kuralları herkes onayladığı için bunlara uyma konusunda kimse zorlanmaz. Bunun için de bireyler kendilerini güvende hissederek mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşar.”

“Devleti bir arada yaşayan kocaman bir aile olarak düşündüğümde yaşadığım yerde var olan/yeni kurduğum düzen, tüm bireylerin mutlu ve huzurlu olmasını sağlayamaz. Çünkü her bireyin beklenti ve ihtiyaçları farklıdır, bu yüzden tüm insanların mutluluğunu sağlamak olanaksızdır.”

2. Yönerge:

Örnek ütopya: Güneş Ülkesi (1623)- Tommaso Campanella (Tomazo Kampenella)

Güneş Ülkesi’nde Mekân Tasarımı: Geniş bir ovada yükselen

tepenin üzerinde kurulu Güneş Kent, en büyüğünün çevresi 7 mil olan iç içe geçmiş çember şeklindeki surlarla çevrilidir. Güneş Kent, Rönesans Dönemi’nin savunma amaçlı dairesel kent planını yansıtmaktadır. Dış hatlarını oluşturan geniş ve yüksek surlar, kuleler, burçlar ve geniş hendeklerle kuşatılan Güneş Kent’in savunma sistemi, silahlı muhafızlarla desteklenmiştir. Kenti, yedi gezegenin isimlerini taşıyan yedi halkaya bölen duvarların iç ve dış yüzeyleri, tüm bilim ve sanat dalları hakkındaki yazılı ve resimli kayıtları sergilemektedir. Kentin, aynı zamanda savunma işlevi gören surlarından en dıştaki çember, dört ana yönde yer alan dört kapıdan denize kadar erişimi sağlayan dört cadde ile birbirine bağlanmıştır. Kentin birinci duvarı ile ikincisi arasında yer alan 70 adım genişliğindeki düz alanda kanallar ve kemerler, yüzme havuzları ile yaya yolları bulunur.

Güneş Ülkesi’nde Toplum Tasarımı: Ülkenin en üst yetkilisi, dünya ve ahiret işlerinden sorumlu bir başrahip olan Hoh’tur. Hoh’un ordu-savaş işlerinin yöneticisi Pan (Güç); meslek, zanaat ve bilim işlerinden sorumlu Sin (Akıl); eğitim, beslenme ve giyim işlerini düzenlemekle görevli Mor (Sevgi) isimli üç yardımcısı bulunmaktadır. Başrahip ve yardımcıları ile her birine bağlı üçer kişi, 13 üyeli bir Kurultay oluşturmaktadır. Başlıca karar organı olan Başrahip, üç yardımcısı ile birlikte kentten tüm sorunlarını çözmek üzere her gün toplanıp günlük işleri görüşür ve gerekirse Kurultay’da alınan kararları değiştirir, onaylar ve uygular. Güneş Ülkesi’ndeki toplumsal görevler, tüm yurttaşlar arasında eşit olarak paylaşılır. Yirmi bir yaşını dolduran her yurttaş, her ayın başında ve ortasında toplanan Kurultay’a katılma ve devlet işleri üzerindeki düşüncelerini (devlet yerlerinde gözledikleri eksiklikleri, yöneticilerin görevlerini yerine getirip getirmediğini) ifade etme hakkına sahiptir. Güneş Ülkesi’nin yurttaşlığına geçmek isteyenler, köyde ve kentte birer ay çeşitli denemelerden geçirilmekte, başarı düzeylerine göre yurttaşlığa alınıp alınamayacaklarına karar verilmektedir. Güneş Ülkesi’nde yaşayanlar, tüm gereksinimlerini serbestçe karşılamaktadır. Güneş Ülkesi’nde mal değiş tokuşu yapıp para kabul edilmemekle birlikte, bazı malların dışarıdan gelenlere satıldığı da görülmektedir. Herkes çalıştığı için köleliğe gerek duymayan düzende, en güç ve sıkıcı işlerde çalışanlara özel itibar gösterilmektedir. Ortak iyeliğin benimsenmesi amacıyla gerekli tüm eşyaları ortak kullanılıp her 6 ayda bir ev değiştirilmektedir.

(Kıvılcım Akkoyunlu Ertan, Ütopya Tasarımlarında Kent yazısından derlenmiştir.)

Çalışma No.: 88

1. Yönerge:

- Öğrencinin konuyla ilgili görüşünü ifade edebilmesi beklenir.
- 1, 2, 3, 4 ve 5 numaralı görseller sanat eseridir. Bunlar eş benzeri olmayan, alımlayan kişilerde (estetik suje) beğeni duyguları yaratan, yaratıcılık sonucu ortaya çıkan, pratik yarar amacı gütmeyen özgün eserlerdir.
- Olası cevaplar:
Duyusal: Öğrenciler "Hoşuma gitti, coşku ve heyecan uyardı, beğendim, huzur verdi." ifadeleriyle beğenilerini belirtirler.
Zihinsel: Öğrenciler eseri kimin yaptığını bilmek isteyebilir, eserin hikâyesini bilmek isteyebilir.
İşlevsel: Görsellerde herhangi bir yarar, işlevsel bir fayda yoktur.

2. Yönerge:

Örnek kavram haritası aşağıdadır.

KELİ-MELER	KAVRAM HARİTASI
Güzellik Estetik obje Estetik suje Sanat felsefesi Estetik Beğeni Resim Heykel Müzik Tiyatro Tezhip Ebru Fotoğrafçılık vb. Sanat eseri Sanatçı Taklit Oyun Yaratma Haz Hoş Yüce İyi Estetik yargı	

Çalışma No.: 89

1. Yönerge:

Tablodakine benzer ilişkilendirmeler yapılabilir.

KAVRAMLAR	TANIMLAR	İLİŞKİLENDİRİLEN KAVRAMLAR	DEĞERLENDİRME
SANAT	Bir duygunun, tasarımın, güzelliğin vb. dışı vurumunda, anlatımında kullanılan yöntemlerin tümüdür.	*Sanat-Sanat Felsefesi	*Sanat felsefesi sanatın, sanat yaratmalarının ve sanat beğenilerinin özü ve anlamını konu alan sadece sanattaki güzellikle ilgilenen bir disiplin olarak sanatta ilişki içindedir.

SANAT ESERİ	Estetik yaratıcılık sonucu ortaya koyulan ve estetik değer taşıyan her türlü üründür.	*Sanat Eseri-Güzellik	*Güzellik, ortaya bir ürün olarak koyulan sanat eserleri hakkındaki yargıları içerir.
GÜZELLİK	Güzellik, hemen her filozofta farklı bir biçimde tanımlanmıştır. Platon için güzel; meydana gelmeyen, yok olmayan, başka bir şeye dönüşmeyen tek ve kendinde var olan sonsuz bir ideadır. Kant'a göre güzelliği açığıklayan ilkelerden biri, hiçbir karşılık gözetmeksizin hoşlanmaktır.	*Güzellik - Sanat Felsefesi - Estetik	*İnsan ürünü eserlerin güzelliği sanat felsefesinin, hem doğadaki hem de insanın ürünü olan eserlerdeki güzellik ise estetiğin konusu olduğu için bu kavramlar birbirleriyle ilişkilidir.
SANAT FELSEFESİ	Sanat felsefesi; sanatın, sanat yaratmalarının ve sanat beğenilerinin özü ve anlamını konu alan sadece sanattaki güzellikle ilgilenen disiplindir.	Sanat - Sanat Eseri - Güzellik	*Bu kavramlar sanat felsefesine konu olan temel kavramlardır.
ESTETİK	Sanat-doğa ayrımı yapmadan bütün alanlardaki "güzel"i konu alan disiplindir.	Estetik - Sanat Felsefesi	Sanat felsefesi, sadece sanattaki güzel ile ilgilenir. Estetik ise sanat-doğa ayrımı yapmadan bütün alanlardaki "güzel" ile ilgilenir. Bu yönüyle estetiğin alanı, sanat felsefesinin alanından daha geniştir.

2. Yönerge:

Öğrencilerin "deniz, güneş, mutluluk, kitap, toka, cesaret, güzellik" kelimelerini kullanarak özgürce ve özgün bir ürün (resim, hikâye, şiir, drama, karikatür, müzik...) ortaya koymasını beklenir.

Çalışma No.: 90

1. Olası cevap:

Her iki ifade de güzelliğin bakan öznenen kaynaklandığını göstermektedir.

Bu konuda sanat felsefesi açısından iki yorum söz konusudur. Bazı filozoflara göre güzellik doğada bulunan nesneye için olarak vardır ve bizler bu güzelliği görmekteyiz.

Bazı filozoflar içinde, doğada yalnızca bir nesne bulunur. Nesnenin güzel olup olmadığı nesneye için değildir. Yalnızca bir ifade olan güzellik yargısı bize aittir. Dolayısıyla doğada bulunan bu nesneyi güzel olarak ifade eden biziz.

2. Olası cevap:

Sanat ürünü olarak ifade edilen bir eser;

Sanatçının özel bir anında meydana getirildiği için biriciktir. Sanatçı o eserin aynısını bir daha yapmaz. Bundan dolayı da o eser tektir ve özgündür. Bu açıdan her sanat eseri birbirinden ayrı değerdedir. Sanatçı böyle biricik bir eser ortaya koyarken ilhamla, estetik bir kaygıyla, maddi bir kaygı veya fayda gö-

zetmeksizin estetik bir yönelimle o ürünü ortaya koyar. Oysa zanaatkarlar aynı ürünü çoğaltarak maddi bir kaygı üzerinden üretim gerçekleştirirler. Estetik kaygılarının altında yatan salt niyet maddi bir kazanım elde etmektir. Bu yönüyle sanatçı kolsuz bir estetik kaygı taşıdığı için sanatçıdır.

3. Olası cevap:

Sanat felsefesi güzelliği kritiğini yapabileceği bir problem olarak ele alır ve tartışır. Bunu yaparken felsefe tarihi içerisinde filozofların güzele yükledikleri anlamları ve tanımlamaları da esas alır. Filozofların güzelliğe dair tanımlamalarına baktığımızda karşımıza birbirinden farklı tanımlar çıkmaktadır. Birçok filozofun güzele yüklediği anlam farklı farklıdır. Kimi filozof evrendeki matematiksel döngüden hareketle güzel nesne üzerinden, kimi filozof ilahi bir varlık sahasına gönderme yaparak yorumlarken kimi filozof da tamamen öznenin nazarından hareketle güzelliği yorumlamışlardır. Bu da sanat felsefesinin güzelliği tamamen öznel yorumlar üzerinden değerlendirmesine yol açmıştır.

Çalışma No.: 91

1. Yönerge:

Metin analizi tablodakine benzer şekilde yapılabilir.

METİN ANALİZİ ŞABLONU	
1. Kavramlar: Terim, zihin, duyum, fenomen Problem: Acı gibi duyumlara dayanan kavramlar, kişisel deneyimlerle mi anlam kazanır yoksa genel bir anlamı var mıdır?	4. Dilsel açıdan yalın ve dolaysız bir anlatım vardır. Konu örneklerle somutlaştırılmıştır.
2. a) Acı gibi duyumlara dayanan kavramlar kişisel deneyimlerle anlamlı hâle gelir. b) Duyum terimlerinin anlamları yalnızca herkes tarafından erişilebilen şeylere atıfta bulunularak elde edilir. Yani kişisel değil geneldir.	5. Argümanlar mantıksal açıdan tutarlıdır.
3. Tabii ki diğer insanlar benim dışı yönelik davranışlarımı gözlemleyebilir. Örneğin ayağıma koca bir taş düşürdüğümde zıplayıp acı ile çığlık attığımı gözlemleyebilir. Ayrıca acı çektiğimde kafamın içinde fiziksel olarak neler olup bittiğini, beyin taraması ya da fiber optik problemler aracılığıyla ortaya çıkarabilirler. Ama yine de bu onlara benim deneyimlediğim şekliyle acıma ulaşma imkânını vermez. Özne açısından, deneyimin bana göre nasıl olduğunu bulup ortaya koyabilmek üzere zihnime giremezler.	6. Öğrencilerin metin hakkında değerlendirme yaparak görüşlerini ifade edebilmesi beklenir.

2. Yönerge:

1. Duygular ve onun zihnimizde yarattığı anlamlar kişilerin deneyimleriyle anlam kazanır ve kişiye özeldir. Aynı kelime farklı kişilerde farklı anlamlar çağrıştırmalıdır çünkü zihnimizde olup bitenlerin ancak bir kısmı ölçülebilir ve dışarıdan gözlemlenebilir.
2. Öğrencilerin söz konusu görüşe neden katıldığını ya da neden katılmadığını açıklamaları beklenir.
3. Öğrencilerin alternatif (konu, kuram veya yöntemsel farklılık sunan) görüşler sunabilmesi ve açıklayabilmesi beklenir.
Örneğin “eğer –acı– özel ve içsel bir şeyse o zaman acıyı hissetmeyen insanlar (ya da acı eşiği yüksek olanlar) acının ne anlama geldiğini bilemezlerdi.” gibi bir argüman ile alternatif görüş sunulabilir.

Çalışma No.: 92

Öğrencilerin önerilen kuralları dikkate alarak felsefi bir deneme yazması beklenir.

- Akarsu, B. (1994). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akinci, S., & Ünder, H.A. (2019). *Klasik Mantık*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aristoteles (2007). *Nikomakhos'a Etik*. (Çev. Saffet Babür). Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Arslan, A. (2012). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Adres Yayınları.
- Arslan, A. (2002). *Felsefeye Giriş* (6. Baskı). Ankara: Vadi Yayınları.
- Atılğan, H. (Ed.), & Kan, A., & Doğan, N. (2009). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, M.S. (2007). *Din Felsefesi*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Bedir Erişti, S. D., & Kuzu, A., & Kabakçı Yurdakul, I., & Akbulut, Y., & Kurt, A. A. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cathart, T., & Klein, D. (2010). *Platon Bir Gün Kolunda Bir Ornitorenkle Bara Girer*. İstanbul: Aylak Kitap.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2004). *Felsefe Ansiklopedisi Cilt 2*. İstanbul: Etik Yayınları.
- Cevizci, A. (2006). *Felsefe Ansiklopedisi Cilt 4*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2007). *Felsefe Ansiklopedisi Cilt 5*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2007). *Felsefeye Giriş* (2. Basım). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2008). *Etîğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2018). *Felsefe*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cohen, M. (2019). *101 Ahlak İkilemi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Çelikkaya, T., & Akbaş, Y. (2020). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dawkins, R. (2013). *Tanrı Yanılgısı*. (Çev. Tunç Tuncay Bilgin). İstanbul: Kuzey Yayınları.
- Emiroğlu, İ. (2009). *Klasik Mantiğa Giriş*. Ankara: Elis Yayınları.
- Gaarder, J. (2001). *Sofi'nin Dünyası*. (Çev. Gülay Kutal). İstanbul: Pan Yayınları.
- Gökberk, M. (2008). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güçlü, A., & Uzun, E., & Uzun, S., & Yolsal, Ü.H. (2003). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Günay, M. (2004). *Metinlerle Felsefeye Giriş*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Küçük, A., & Tümer, G., & Küçük, M. A. (2012). *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Hume, D. (2004). *Din Üstüne*. (Çev. Mete Tunçay). Ankara: İmge Kitabevi.
- Law, S. (2014). *Büyük Filozoflar*. (Çev. Feza Bakır). İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Marinoff, L. (2007). *Felsefe Hayatınızı Nasıl Değiştirir?* (Çev. İstem Erdener). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Özlem, D. (2004). *Mantık, Klasik/Sembolik Mantık, Mantık Felsefesi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Rowlands, M. (2015). *Filozof ve Kurt*. (Çev. Esra Özkaya). İstanbul: Maya Kitap.
- Turan, R., & Akdağ, H. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-III*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türkeri, M. (2008). *Etik Kuramları*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Türkeri, M. (2015). *Etik Değer Açısından*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- White, D. A. (2010). *Çocuklar İçin Felsefe*. (Çev. Umut Uğur). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Warburton, N. (2015). *Felsefenin Kısa Tarihi*. (Çev. G. Ateşoğlu). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yıldırım, C. (2010). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, C. (1999). *Bilimin Öncüleri* (13. Baskı). İstanbul: Tübitak Yayınları.
- Yavaşgel, E. (2016). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Acar, B., Yaman, M., Bağlam Temelli Öğrenmenin Öğrencilerin İlgisi ve Bilgi Düzeylerine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 40: 01-10 [2011] <http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/388-published.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 24.06.2021, 11.20)
- Akkoyunlu Ertan, K. (2012). Ütopya Tasarımlarında Kent. İDEAL-KENT, 3 (5), 38-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36638/417085> (Erişim Tarihi ve Saati: 20.10.2021, 22.08)
- Aktan, C. C. (2015). İDEAL DEVLET VE İYİ YÖNETİM: TEMEL İLKELELER, KURALLAR VE KURUMLAR. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 50-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hiad/issue/36076/405055> (Erişim Tarihi ve Saati: 09.10.2021, 11.19)
- Altunışık, M. A., "İlk Deistlere Göre Deizmin Temel İnançları". Din-Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi 19/2 (Eylül 2019): 615-642. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/818957> (Erişim Tarihi ve Saati: 15.10.2021, 11.50)
- Alpyağlı, Prof. Dr. R., Din Felsefesi, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/ilahiyat_ue/dinfelsefesi.pdf (Erişim Tarihi ve Saati: 10.10.2021, 22.10)
- Arıcan, M. K., Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza, Beytulhikme An International Journal of Philosophy Volume 3 Issue 1 June 2013 |ISSN: 1303-8303 Araştırma Makalesi / Research Article, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40535> (Erişim Tarihi ve Saati: 15.10.2021, 12.30)
- Arıdur, Ş. (2008). Klasik Mantıkta Önermeler. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://dspace.ankara.edu.tr/smlui/handle/20.500.12575/29483> (Erişim Tarihi ve Saati: 28.08.2021, 15.07)
- Bayoğlu, E. (2012). Platon ve Aristoteles'in Devlet Anlayışlarının Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/c/65e4b69fa53812d2a9025c-c725ef758.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 16.10.2021, 18.25)
- Bilgi Kuramı Ders Notları Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü Doğruluk / Gerçeklik Farkı https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/26014/mod_resource/content/0/B%C4%B0LG%C4%B0%20KURAMI%20DERS%20NOTLARI%20Hafta%203.pdf (Erişim Tarihi ve Saati: 15.08.2021, 23.10)
- Bolat, Y., & Dolapçoğlu, S. (2020). Kavram öğretimi sürecinin "bil, anla, yap" boyutları bağlamında değerlendirilmesi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20 (1), 61-80. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/995978> (Erişim Tarihi ve Saati: 24.06.2021, 15.30)
- Bülbül, M.Ş., & Matthews, K. (2012). Bağlam Temelli Eğitimin Olası Geleceği, X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran Niğde <https://docplayer.biz.tr/8528093-Baglam-temelli-egitimin-olasi-gelecegi.html> (Erişim Tarihi ve Saati: 23.06.2021, 22.25)
- Demircioğlu, H., & Vural, S., & Demircioğlu, G. "REACT" stratejisine uygun hazırlanan materyalin üstün yetenekli öğrencilerin başarısı üzerine etkisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2012, 31(2), 101-144 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187980> (Erişim Tarihi ve Saati: 25.06.2021, 13.30)
- Fanı, N. (2015). Siyasetin Meşruluğu Ya Da Meşruiyetin Siyaseti -Politics Legitimate or Legitimacy of Politics. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (11), 28-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19443/206855> (Erişim Tarihi ve Saati: 15.10.2021, 12.47)
- Göksoy, S. Yapılandırmacı Öğrenmede Bağlam/Ortam ve Önemi <http://www.buyukaile.org/yapilandirmaci-ogrenmede-baglamortam-ve-onemi> (Erişim Tarihi ve Saati: 21.06.2021, 10.40) https://malatyaanadolulisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/44/01/180351/dosyalar/2020_05/01025755_10_SINIF_SANAT_FELSEFESY_MAYIS_AYI_CALIYMA_PLANI_Yadiye_Fidan.pdf (Erişim Tarihi ve Saati: 24.10.2021, 23.15) (89. kavram çalışmasının cevap anahtarında kullanılmıştır) https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf
- Kaplanoğlu, M. Öğretim İlke Yöntem ve Teknikleri, <https://remcd-bcrb.org/kavram-yanilgilari/> (Erişim Tarihi ve Saati: 23.06.2021, 19.05)
- Karip, F., & Kömek, E. Bağlam Temelli Öğrenme-Öğretme Yaklaşımı, <https://www.google.com/search?q=fatih+karip%2C+emre+k%C3%B6mek%2C+ba%C4%B1+temelli+%C3%B6%2C+9Frenme+%C3%B6%2C+9Fretme+yakla%C5%9F%2C+B1m%C4%B1%2C&aq=&aq=chrome.0.35i39i36218...8.1493216j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (Erişim Tarihi ve Saati: 21.06.2021, 10.20)
- Kılıç, F., Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarıya ve bilişsel esnekliğe etkisi, Fırat University Journal of Social Science Cilt: 18, Sayı: 2 Sayfa: 223-238, ELAZIĞ/2008 http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/fk_kavram_files/fk_kavram.htm (Erişim Tarihi ve Saati: 25.06.2021, 12.15)
- Kurt, A., A., Kürüm, D. (2010). Medya Okuryazarlığı ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Bakış. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2 Sayı:2, s.20-34 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181706> (Erişim Tarihi ve Saati: 02.08.2021, 22.15)
- Kutluay, F. Sokrates: Düşünce ile Eylemlerinin Tutarlılığı, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 2020 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1133802> (Erişim Tarihi ve Saati: 10.08.2021, 14.05)
- Soslu, Ö. (2014). Fen Eğitiminde Bilimin Doğasını Anlama Üzerine Bir Değerlendirme. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (1), 90-100. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/23139/247169> (Erişim Tarihi ve Saati: 02.10.2021, 23.15)
- Suat, A. Halil Cibran Sözleri. http://www.isev.org.tr/wp-content/uploads/2015/12/halil_cibran_isev.pdf (Erişim Tarihi ve Saati: 18.10.2021, 16.20)
- Tabanlı, F. (2019). Thomas Hobbes ve John Locke'un Devletin Kökeni Hakkındaki Görüşleri. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4 (2), 331-353. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/andhd/issue/56754/793283> (Erişim Tarihi ve Saati: 16.10.2021, 17.58)
- Urhan, V. (2016). Siyaset Felsefesinde Adalet, Eşitlik, Özgürlük. Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (26), 103-119. DOI: 10.20981/kuufejd.74372 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kaygi/issue/27475/288534> (Erişim Tarihi ve Saati: 09.10.2021, 19.51)
- Uyduranoglu Öktem, A., & Aksoy, A. (2014). Türkiye'nin Su Riskleri Raporu. http://awsassets.wfwir.panda.org/downloads/turkiyenin_su_riskleri_raporu_web.pdf (Erişim Tarihi ve Saati: 02.09.2021, 18.43)
- Yazıcı, N. & Koçer, N. (2020). Su kullanım bilincinin değerlendirilmesi: Kırklareli örneği. Turkish Journal of Forestry, 21 (3), 231-242. DOI: 10.18182/tjf.767146 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1195200> (Erişim Tarihi ve Saati: 02.09.2021, 18.20)
- Yüksel, Ö. (2017). "Evsel Atıklar ve Geri Dönüşüm- Kimya Endüstrisi" Konularında İstasyon Tekniğinin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Görüşlerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi) Ordu Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu. <https://docplayer.biz.tr/105389223-Evsel-atiklar-ve-geri-donum-kimya-endustrisi-konularinda-istasyon-tekniginin-ogrencilerin-akademik-basarisina-ve-goruslerine-etkisi-ozge-yuksel.html> (Erişim Tarihi ve Saati: 13.10.2021, 11.53)
- Yüksel, A. (2006). İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler programında geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi. (Yüksek Lisans Tezi) Adana, <http://libratez.cu.edu.tr/tezler/6154.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 23.06.2021, 18.40) https://www.academia.edu/7441017/S%C3%BCre%C3%A7_Temelli_Yazma_Modelleri_4_1_Planl%C4%B1_Yazma_ve_De%C4%9Ferlendirme_Modeli (Erişim Tarihi ve Saati: 17.12.2021, 14.43)

Çalışma No.: 1

<https://www.youtube.com/watch?v=wzBgoqRur9E&t=13s>

Çalışma No.: 2

www.123rf.com:
19970741 (E. T.: 30 Temmuz 2021, 16.20)

Çalışma No.: 4

www.123rf.com:
12809563 (E. T.: 29 Temmuz 2021, 15.54)
80820481 (E. T.: 29 Temmuz 2021, 15.55)
104141275 (E. T.: 23 Ekim 2021, 21.55)
92481229 (E. T.: 29 Temmuz 2021, 16.02)

Çalışma No.: 5

www.123rf.com:
11961229 (E. T.: 29 Temmuz 2021, 15.52)
8411780 (E. T.: 29 Temmuz 2021, 15.34)

Çalışma No.: 15

https://www.youtube.com/watch?v=XTWe_7I_r1U

Çalışma No.: 25

www.123rf.com:
42201996 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.18)
54137588 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.20)
154992931 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.19)
87963547 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.23)
97115613 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.22)
122637474 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.22)
87570081 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.23)
138690931 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.19)
133622465 (E. T.: 28 Temmuz 2021, 14.20)

Çalışma No.: 44

www.123rf.com:
96791047 (E. T.: 4 Eylül 2021, 20.08)

Çalışma No.: 72

www.123rf.com:
116537943 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.08)
8176508 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.08)
153816607 (E. T.: 12 Ekim 2021, 16.59)
159044917 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.05)
104542340 (E. T.: 12 Ekim 2021, 16.51)
146168997 (E. T.: 12 Ekim 2021, 16.53)
Görsel, komisyon üyesi tarafından oluşturulmuştur:
(O. T.: 12 Ekim 2021, 17:00)
133482726 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.13)
111811285 (E. T.: 12 Ekim 2021, 16.54)

148661264 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.04)
132304755 (E. T.: 12 Ekim 2021, 16.56)
64040187 (E. T.: 12 Ekim 2021, 17.11)

Çalışma No.: 79

<https://www.trtspor.com.tr/videoalar/ben-sumeyye-boyaci-bu-be-nim-hikayem-35052.html>

Çalışma No.: 88

www.123rf.com:
135820693 (E. T.: 15 Kasım 2021, 20.48)
32234599 (E. T.: 15 Kasım 2021, 22.09)
97865414 (E. T.: 15 Kasım 2021, 22.09)
142399422 (E. T.: 15 Kasım 2021, 20.50)
37791152 (E. T.: 15 Kasım 2021, 20.48)
93251467 (E. T.: 15 Kasım 2021, 20.49)